

Blas. in palestrina
anglican. quod vult
fieri per
et innotuit

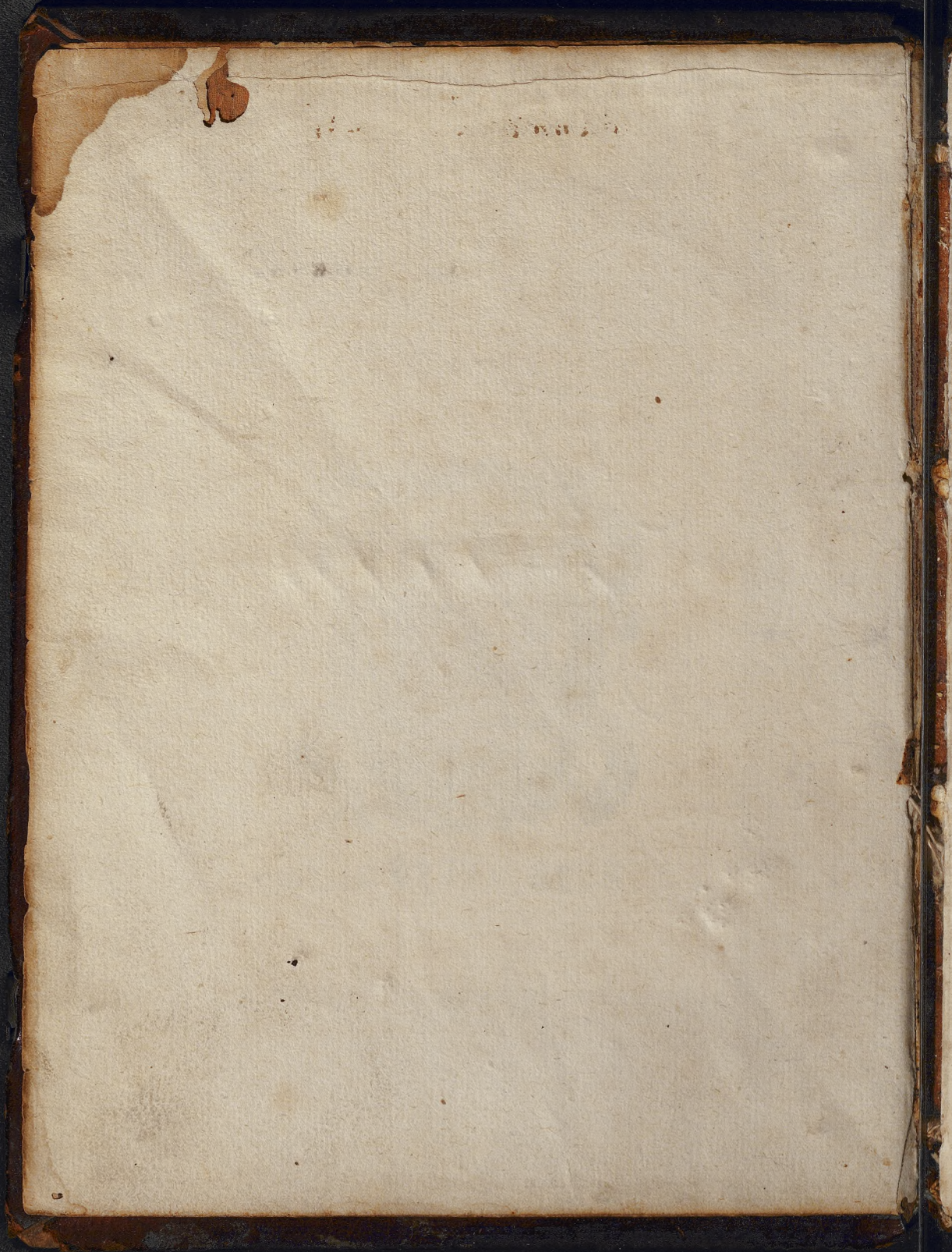
Sermonei Fabri

CIMEL 6127 - 6128

C.M.
7

Theat
S. 41/10

SERMONES CON-
SOLATORII REVERENDISS. IN CHRIS-
to Patris, ac Domini, Domini IOANNIS Fabri Ep̃i
Viennens. habiti ad plebem eius, ac Christi milia-
tes, super immanissimi Turcorum Tyranni
altera imminente obsidione Inclytæ vrs-
bis Viennensis. Anno a nato Iesu,
M. D. XXXII.

VIENNæ Austriæ in ædibus
IOANNIS Singrenij.

REVERENDISSI

MO IN CHRISTO PATRI, AC IL

lustrissimo Sacri Romani Imperij Principi, & Domino, Do
mino BERNARDO tituli S. Stephani in Celio monte Pres
bytero, Cardinali, ac Episcopo Tridentino, Romanorum,
Hungariæ, Bohemiæq; &c. Regis, Supremo Cancellario.

IOANNES Dei & Apostolicæ Sedis gratia

Episcopus Viennen. Salutem & omne bonum.

Memoria teneo Reuerendissime ac Il
lustrissima Sacri Romani Imperij
Princeps, domine Colēdisime, quo
studio, quaq; pietate me Reuerēdis
sima ac Illustrissima V. Celsitudo
Viennam Iunio Mense iam actō ire
properantem dehortata fuerit, quū
& pericula, quæ me manerēt recē
seret, & quanto usui isthic in Aula Romanorum Vngariæ
ac Bohemiæ &c. Ferdinandi Regis nostri pientissimi meæ
præsentia foret, ostenderet, feci fateor inuitus, q̄ tam pie mo
nenti non sum obsecutus, Sed quum oculis animi mei Viennē
sis dominici gregis mihi cōmissi pericula intuerer, rapiebar
toto impetu, meumq; diutius offitium desiderari pati non pos
tui, ferreus enim uere sim oportet, quum Turcorum Tyrann
num Lupum uideam truculentissimum: rapacissimis facino
rosissimisq; stipatum agminibus hianti ore, ouile mihi creditū
obambulantem, ouibusq; meis excidium parantem, nisi arreps
to pedo me illi obijcerem, præsertim qui sciam, quæ truculen
tia, immanis ac dira belua hæc triennio ante, dentes in inno

centissimorum hominum stragibus, ac in Obsidione inclita
 Viennensis Urbis exercuerit, rictum fœdissimi oris, pio san-
 guine imbuerit, Nulla neq; sexus neq; ætatis ratione habita,
 adeo, ut infantem ne matris quidem lactantis uiscera uel ube-
 ra, aduersus efferatam beluæ rabiem tuerentur. Adhæc diui-
 na oracula animo hærebant, Speculator enim inquit per
 Ezechielem dominus, Si uiderit gladium uenientem, & non
 insonuerit buccina, & populus se non custodierit, ueneritq;
 gladius, & tulerit de eis animā, ille quidem in iniquitate sua
 captus est, sanguinem autem eius de manu speculatoris requi-
 ram, his minis equidem speculator quum sim & Episcopus,
 non commouerer. Non buccina uerbi dei, ac Euangelij tuba
 populo, ut se tueatur signum darem, quū uideā gentem pec-
 catorū fortasse nostrorū ultricem, ac flagellum orbis Chri-
 stiani, de extremis terræ finibus in similitudinem Aquilæ uo-
 lantis cum impetu aduenire, Cuius linguam intelligere non
 possis, gentem procacissimam, quæ non deferat seni, neq; mi-
 sereatur paruuli, ut est in Deuteronomio, Bonus pastor inq;
 dominus et saluator noster, animā suam dat pro ouibus suis,
 Mercenarius autem, cuius non sunt oues propriæ, uidet Lu-
 pum uenientem, ac deserit oues, fugitq; & lupus rapit, ac
 dispergit oues, Mercenarius autem fugit, quia mercenarius
 est, & nihil pertinet ad eum de ouibus, idcirco oues non sunt
 sibi curæ, Quocirca ueniam mihi dabit Celsitudo Vestræ, si
 boni pastoris offitium secutus festinantior in discessu ex Aula
 forte quā expectabatur fuerim, Vidi enim uidi lupum atro-
 cissimum uenientē palantes trepidare oues meas, uocem pa-
 storis desiderare. Equidem Episcopatum ab inuictissimo Ro-
 manorum Rege Ferdinando mihi oblatum, q; uidebam alias
 tenuem, & ære alieno oppressum, & Turcicis cladibus pe-

Ezechielis. 33.

Deuterono. 23

Ioannis. 10

nitus afflictum, perditumq; ut nouit Reuerendissima ac Illu-
trissima dominatio uestra multum ac diu recusauit, tandem
Regia bonitate uictus, hoc unum studui Regia Clementia me-
um ut offitium probarem, tametsi emolumenta fructusq; la-
boribus pares minime essent, q; ut antea semper feci, sic his
calamitosissimis turbulentissimisq; temporibus me facturū,
ac pro uirili praestitisse confido, Intono itaq; quantū ex alto
conceditur buccina uerbi dei, Confluit frequens contio, audit
auide uocem pastoris, milites etiam, qui alioqui natura fero-
tiores sunt, templum complent, pia ac religiosa rei sacra o-
peram dant, animo alacri & erecto quottidie supra modum
concordibus uotis Tyranni furientis aduentum expectant,
crescit dei metus & cultus, immanissimi latronis Turcorum
mina contemnuntur, hinc auzuriū capio fore, ut superbissimi
illius Goliathis philistei, crucis & nominis Christi atroci-
simi hostis spiritus aliquando tandem frangantur, minuatur au-
dacia, potentia, quae dormitantibus nobis hucusq; in utramq;
aurem maxima facta est, corruat, Cuius meae buccinae soni-
tum, ad uestra quoq; clementiae aures peruenire uolui, tum
ut Celsitudinem Vestram Reuerendissimā ac Illustrissimam
mibi alioqui multis nominibus suspiciendam ac uenerandam,
si hac parte peccassem, placarem, tum ut mei studij, officijq;
libellū hunc ueluti testem obsidemq; mitterē, quem ut grato,
benignoq; animo, pro incredibili humanitate, pietateq; sua,
Celsitudo Vestra Reuerendissima, suscipiat, me etiā ac pau-
pertatem meam, Serenissimo Romanorum Vngariae, Bohe-
miae &c. Regi Ferdinando commendare non cesset, etiam
atq; etiam rogo. His ualeat Reuerendissima ac Illustrissima
dominatio uestra, meq; ut solet semper cōmendatum habeat.
Datum Viennae ultima die Augusti, Anno a Christo nato.

M. D. XXXII.

Sermo prius.

3

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec pae-
ueatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē
quae est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̃ cum illo,
Cum illo enim est brachium Carneum, nobiscum Dominus
Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis.
Verba sunt Ezechiae illius Regis Iuda & Hierusalem,
regis quidē optimi Deo deuoti ac foelicissimi scripta.
2. Paralip. 32.

Repidātibus uobis, & forte nō
abs re ob immanissimi Turcos
rum Tyranni, grauissimi equis-
dem Crucis & nominis Christi
hostis impressionē, huiusq; nū-
quā satis laudatæ urbis Vien-
nensis obsidionē, & expugna-
tionē forte cogitantibus, visum

est mihi pro ædificatiōe uestra hoc officiū Sacerdotis
præstare debere, quod olim ad Sacerdotē legis Mo-
saicæ pertinebat. Sic enī in Deuteronomio scriptū est
Si exieris ad bellum cōtra hostes tuos, & videris equis-
tatus & Currus, ac maiore q̃ tu habeas aduersarij ex-
ercitus multitudinē, non timebis eos, Quia Dominus
deus tuus tecum est, qui eduxit te e terra Aegypti. Ap-
propinquāte autē iam prælio, stabit sacerdos ante aciē
& sic loquetur ad populum. Audi o Israel. Vos hodie
cōtra inimicos vestros pugnā cōmittitis, non pertime-
scat cor vestrū, nolite metuere, nolite cedere, nec formi-
detis eos, quia dñs deus vester, in medio vestri est, &
pro vobis cōtra aduersarios pugnabit, ut eruat vos de

Deutero. 20.

Sermo

periculo. AB hoc exemplo ego functionis pastor & Sacerdos, p̄termittere nolui ut nō malagma cōsolationis adhiberē, & erigēdi animi caussa veluti frigidum suffunderē. Instituire autē atq; telam hāc potissimū ab hac historia e xordiri placuit, quæ est Ezechix regis. Cuius historia nō modo in quarto Regnorū libro, sed & in secūdo, quin etiā in secūdo Paralipomenō. Et per Esaiam prophetā, ac tandem in Ecclesiastico libro descripta, honorificētissimeq; repetita est. Sic autē contigisse legitur tēporibus Ezechix regis, Senacherib rex Assyriorū ingressus est instar locustarū, cū potētissimo exercitu ludam, obseditq; Ciuitates munitas, rectaq; totum belli impetū vertit cōtra Hierusalē, idq; factum est anno. 14. regis Ezechix, nūciauitq; per Rapsacem de Lachis quid esset factur⁹ in Hierusalē, & nō modo Regem Ezechiam, sed & ipsum dñm Deum spreuit. Ezechias autē rex, qui semper in dominū Deum Israel sperauit, post quē scriptura testante, modo nō fuit similis de cunctis Regibus luda, Sed neq; in his, qui ante eū fuerunt, & adhesit dño, nec recessit a vestigijs eius, fecitq; mandata eius quę pręceperat dñs Moyli. Vnde erat dominus cum eo. Et in cunctis ad quę pcedebat sapienter se agebat. Inijt cum Principibus Concilium, virisq; fortissimis ut obturarent capita fontiu, qui erāt extra vrbem. Edificauit quoq; agens industria omnē murum qui fuerat dissipatus, & extruxit turres desup & forinsecus alterū murum. Constituitq; Principes bellatorū in exercitu & cōuocauit vniuersos in platea portæ Ciuitatis, ac locutus est ad Cor eorum dicens,

4. Reg. 20.

2. Paral. 32.

Esaiæ. 38.

Ecclesiast. 48.

4. Reg. 18.

2. Paralip. 32.

VIRILiter agite & cōfortamini, nolite timere, nec p̄a
ueatis Regem Assyriorū, & vniuersam multitudinem
quæ est cū eo, multo em̄ plures nobiscū sunt q̄ cū illo,
Cum illo enim est brachiū Carneū, nobiscū dñs De
us noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; p nobis.

Et valde confortatus est populus huiusmodi uer
bis Ezechia Regis Iuda, & ecce quid factum est. Mi
sit Dominus angelum suum, Qui percussit omnē uir
um robustum & bellatorem et Principem exercitus
regis Assyriorum. Occidit autem vna nocte angelus
iuxta Esaia, Centum octoginta quinq; millia. Cūq;
Senacherib diluculo surrexisset, Vidit omnia corpora
mortuorū & recedens abiit, Et reuersus est rex Assy
riorum & mansit in Niniue. Cumq; adoraret in tēplo
Nefrach deum suum Adramelech & Sarasar filij eius
percusserunt eum gladio, fugeruntq; in terrā Ararath
iuxta Esaia, quæ est terra Armeniorum, & regnavit
Asaradon filius pro eo. Cogita obsecro & omnes

Esaia. 37. v

4. Regum. 19.

Esaia. 37. v

4. Regum. 19

mentis tuæ rationes explica, quisquis es non mō pro
phanarum, sed sacrarum Hystoriarū lector diligens
atq; sollicitus, num alicui⁹ regis tam foelicem vnq; ui
ctoriam inueneris. Vna enim nocte occisi sunt de ho
stibus Ezechia regis Iuda, Centum octoginta quinq;
millia, etiam cū Ezechias ne gladium quidē euaginarit
Cæterum uersus est improbus ac blasphemus ille Se
nacherib Rex Babylonie in fugam, & q̄ primum ille
domum redijt, in templo, & coram deo suo Nefrach
occisus est, à duobus proprijs filijs suis Adramelech,
& Sarasan, forte dubitabis & queres, quisquis pius au

Sermo

ditor astas. Vnde nam Ezechiae Regi Iuda & Hierusalem talis ac tanta contra potentes inimicos cōtigerit victoria. Ecce huic optimo Regi antea non audita victoria ea potissimū de causā euenit, quod in tanta trepidatione cōstitutus, omnē spem atq; fiduciam iecerit in Dominū, & nō modo per Esaia huius temporis prophetam depræcatus est Dominū, sed & ipse Rex primo omniū loco instar pœnitentiū scidit vestimēta sua, & opertus est sacco. Et licet hoc præconiū habuerit & habeat Ezechias Rex, quod nō ambulauerit in via Ahas Regis Iuda patris sui, sed fecerit quod erat bonum corā Domino iuxta omnia quæ fecerat pater eius, nihilominus hac & tanta aduersitate imminente scidit vestimēta & operuit se sacco. Neq; hoc facto cōtentus erat, sed iuxta id quod scribit Esaia propheta, Misit Eliachim qui erat super domū domini, & Sobnam scribā & seniores de sacerdotibus, opertos saccis, ad Esaia filium Amos prophetā. Quod signū certe pœnitentiæ fuit, & inde docemur, ut in simili tribulatione cōstituti, purpurā & byssum illius in Euangelio diuitis abijcientes, sacco induamur. Iste enim vestitus est, quo si quis ex vero & cōtrito corde indutus fuerit veniam peccatorū suorū & gratiā a Deo, pculdubio consequetur. Sic temporibus lonæ prophetæ, quādo adhuc intra quadraginta dies Niniue ciuitas illa magna subuerti debuerat, & nō modo viri Niniuitæ sese vestirēt saccis à maiore vsq; ad minorem, Sed & Rex surgeret è solio, & abijceret vestimentū suum à se, indutusq; sacco sederet in cinere, ita placatus est Dñs, ut hisce

4. Regum. 18.

Esaie. 37.

Luce. 16.

Ione. 2. v. 3.

Primus

5

ut hisce verbis scriptura testimoniū dederit. Misertus Iona. 3.
 est Dominus super malitiā quam locutus fuerat, ut fa-
 ceret eis, & nō fecit. Et hæc res tantum laudis & meriti
 habet in Euāgelio, ut etiā Dominus dicat. Viri Ninivæ Mathei. 12.
 uitæ surgent in iudicio cū generatione hac, & condē- Luce. 11.
 nabunt illam, quia pœnitentiā egerunt in prædicatione
 Ionæ. Quid dicam super Rege Achab omnium quos
 terra vnq̃ sustinuit pessimo, ac vxore eius Iesabel.
 Cuius alter similis inuentus nō est, qui tanta perpetras-
 rit mala in cōspectu Domini. Hęc inquam maledictio
 venit super eos. Canes comedent Iesabel in agro Iesab-
 el. Si mortuus fuerit Achab in ciuitate comedent eū
 canes. Si aut mortuus fuerit in agro, comedēt eum vo-
 lucres cœli. Cumq̃ Achab audisset sermones istos,
 scidit vestimenta sua, & operuit cilicio carnem suam,
 ieiunauitq̃ & dormiuit in sacco, & ambulauit demis-
 so capite, Et factus est sermo domini ad Heliam Thes-
 biten dicens, Nōne vidisti humiliatū Achab corā me,
 quia igitur humiliatus est mei causa, non inducā malū
 in diebus eius. Iudith illa sanctissima mulier, cū a Na- Iudith. 2.
 buchodonosor Rege Assyriorum, Princeps militiæ
 Holophernes destinatus esset, ut non solum obsideret
 & expugnaret Bethuliam urbem, sed totum terrarū
 orbem suæ ditioni subiugaret, illicq̃ militiæ Principi,
 centum viginti quinq̃ millia peditum pugnatorū, &
 equites sagittarios duodecim millia cōsignaret, essetq̃
 res propemodum apud Sacerdotes desperata, mulier Iudith. 9.
 hæc religiosissima ingressa est oratoriū suum, & indu-
 ens se cilicio, posuit cinerē super caput suū, & proster-

Sermo

Iudith. 14.

1. Mach. 2.

1. Mach. 3.

nens se clamabat ad Dominū, deditq; Dñs per hanc mulierem salutem & redemptionē populo suo, ita ut tādē caput Holophernis suspēderetur super muros Bethulix ciuitatis. Sic Matathias sub Antiocho radice peccati, videns exustionem ciuitatis Hierusalē, & desolationē templi, cum quinq; filijs suis, scidit vestimēta sua, & operuerūt se cilitijs, & planxerunt valde. Propterea Mathathix datum est à Domino ut triūphauerit super filios superbix, & prosperatū est opus in manibus eorū. Post Mathathiam autē de gloriosissio Iuda Machabeo legitur, quod aduersus hunc exierint quadraginta millia virorū, & septem millia equitum, ijs etiam iuncti sunt exercitus Syriæ, & terre alienigenarum, & ecce ut Machabeus cum populo cōgregati sunt, & venerunt in Masphat contra Hierusalē, quia locus orationis erat in Masphat ante Israhel, & ieiunauerunt illa die, & induerūt se cilitijs, & cinerem imposuerunt capiti suo, & dissuerunt vestimēta sua, & clamauerunt voce magna in cœlum, Propterea Iudas cum tribus dūtaxat millibus fudit & profligauit totū exercitū inimicorū suorū, & acceperūt aurum multū & argentum & hyacinthū & purpuram marinam & opes magnas de spolijs castrorum, Denuo quoq; cū redire cogitaret Lisias contra Iudeos, & Antiochiæ milites collegisset, iterum Iudas Machabeus cum populis sciderunt vestimenta sua, & planxerunt planctu magno, & imposuerunt cinerem super caput suū, & ceciderunt in faciem super terram, & exclamauerunt tubis signorum, & clamauerunt in cœlum, & data est

illi victoria magna, ita etiam ut Nicanorem, ac alios
aduersarios suos prospere uicerit. Sic tēporib⁹ Elsdrae
conuenerunt uiri Israhel, in ieiunio & faccis & fumus
super eos, & steterunt ac confitebantur peccata sua, &
iniquitates patrum suorum. Mardocheus autem Hester. 9.
in magna tribulatione scidit uestimenta sua, & indut⁹
est sacco, spargens cinerem capiti, & in platea mediæ
Ciuitatis uoce magna clamabat, ostendens amaritudi
nem animi, hocq; eiulatu usq; ad fores Palaci⁹ Regis
Asueri gradiens. (Non enim erat licitum indutū sacco
aulam Regis intrare) & liberationem inuenit à domi
no. De magno autem illo Propheta Daniele scriptu Hester. 4.
ra sic loquitur, In anno primo Darij filij Asueri, de se
mine Medorū, qui regnauit sup Regnū Chaldeorū.
Ego Daniel posui faciem meā ad dominū deum meū,
ut rogarem & deprecarer in leiunijs sacco & cinere,
& oraui ad dominum Deum meum, et confessus sum
dicens. Peccauimus, iniquitatem fecimus, o dñe deus
magne & terribilis, impie egimus & recessimus, & de
clinauimus à mandatis tuis, ac iudicijs. Auertatur ob
secro ira tua, & furor tuus à Ciuitate tua Hierusalem,
à monte sancto tuo. Et quum hæc atq; alia his similia
multa oraret Daniel, Ecce uir Gabriel orās tetigit atq; Danielis. 9.
erudiuit illum. Sic Iob sacco, inquit, consui super cu Iob. 18.
tem meam. Videtis itaq; Charissimi, non modo
Ezechiam regem, sed & alios hanc habuisse consuetu
dinē, ut in angustijs & tribulationibus constituti, sac
co se operuerint, & hoc poenitentiae signū erat. Vti
lissimū itaq; uobis fuerit, ut quū gladium uenientem

Sermo

Ad Ephesos. 4. super uos formidetis. Citissime exuentes veterem hominem, induatis nouū, qui secundū deum creatus est, in iustitia & sanctitate veritatis, ad quod vos vehementer ac sæpe cohortatus est Paulus. Sic enim ad Romanos scribit. Fratres nūc est tēpus nos de somno surgere, nunc est em̄ propius salus nostra q̄ crediderimus. Nox præcessit, dies autem appropinquauit. Abijciamus ergo opera tenebrarū, & induamur arma lucis, Sic ut in die honeste ambulemus, nō in cōmessationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicijs, nō in cōtentione & æmulatione, sed induimini Dñm Iesum Christū. **Ad Ephesos 6.** Ephesij autē inculcat ut induant armaturam Dei, quo fortius stare possint aduersus insidias diaboli. Hæc autē omnia fiunt, si poenitentiam egeritis super peccatis vestris, ad quā nos toties primarij præcones Euangelij exhortati sunt. Præcurzor em̄ domini qui vinum & siceram nō bibit. Cuius cibus erat locusta & mel syluestre, pilis Camelorum vestitus, sic in deserto clamat. Poenitentiā agite, appropinquabit em̄ regnū celoz. Sic Saluatoris thema fuit. Poenitentiam agite, appropinquauit enim regnū celoz, & septuaginta duo discipuli, quādo etiam adhuc dominus ambulare super terram, poenitentiam prædicarūt. Hanc cōmemorat ipse quoq; dominus & Saluator erga discipulos euntes in Emaus. Et hoc est quod dominus ait, Nisi poenitentiā egeritis, omnes simul peribitis. Propterea laudantur Niniuitæ quod poenitentiā egerunt ad prædicationē Ionæ. E diuerso vero Corozaim & Bethsaida audiūt, Væ tibi Corozaim. Væ tibi Beth-

Roma. 13.

Marci. 13.

Luce. 13.
Mathai. 12.

Mathai. 10. &
Luce. 11.

saída, quia si in Tyro & Sidone factæ fuissent virtutes
quæ factæ sunt in vobis olim in cilitio & cinere sedēs
tes pœniterent. Hanc pœnitentiam etiam primo loco
prædicauit Petrus. Interrogatus em̃ ab auditoribus.
Quid faciemus, respōdit. Pœnitentiā agite, & baptisē
vnusquisq; vestrū in nomine Iesu Christi. Porro secū
do cum ad porticū Salomonis prædicaret, alta voce
clamauit. Pœnitentiā agite, & cōuertimini, ut deleātur
peccata vestra. Hanc etiā prædicauit Paulus testificās
Iudæis atq; gentibus in deum pœnitentiā. Et in insula
Pathmos, quādo Ioannes dilectus deo discipulus, tē
poribus Domitiani pateretur exilium, aliquoties pœ
nitentiā prædicat. Et ecce Petrus seruus & apłus Iesu
Christi sic docet. Non tardat dominus promissionē
suam, sicuti quidam existimāt, sed patienter agit pro
pter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitē
tiam reuerti. Quanta vero pœnitētiæ sit vis. Hoc pri
mo per Hieremiā testatur dominus dicēs. Si pœnitē
tiam egerit gens illa à malo, quod locutus sum aduer
sus eam, agam & ego pœnitentiam super malo quod
cogitavi ut facerem ei. Et subito loquar de gente &
regno, ut ædificem & plātem. Vide hic nō solum ob
vnus peccatoris pœnitentiā agētis iuxta doctrinam
domini ad gaudiū prouocant̃ angeli, Sed & ad vestrā
pœnitentiā, etiam dominus pœnitentiā aget, Vt malū
qđ cogitarit, nō sit facturū. Secūdo loco magnus ille
propheta Ezechiel, cui iuxta fluuiū Chobar aperti sūt
celi, & qui vidit visiones magnas sic prophetauit.
Viuo ego dicit dominus Deus, Si impius egerit pœ

Actuum. 2.

Actuum. 3.

Actuum.

Apo. 2. 3. 9.

2. Pet. 1.

2. Petri. 3.

Hieremia. 18.

Ezechielis. 1.

Ezechielis. 18.

Sermo primus.

nitentiam ab omnibus peccatis suis quæ operatus est,
& custodierit omnia præcepta mea, & fecerit iuditiũ
& iustitiam. Vita viuet & non morietur. Omnium
iniquitatum eius quas operatus est, non recordabor,
in iustitia sua quam operatus est viuet. Nunquid vos
luntatis meæ est mors impij, inquit dominus Deus,
& non ut conuertatur a vñs suis & viuat. Conuertis
mini itaq; ait dominus Deus, & agite pœnitentiam
ab omnibus iniquitatibus, et non erit vobis in ruinam
iniquitas. Projicite a vobis iniquitates vestras, in quib;
bus præuaricati estis, & facite vobis cor nouum &
spiritum nouum. Et quare moriemini domus Israhel,
quia nolo mortem morientis, dicit dominus Deus.
Reuertimini & viuite, Et in Iohel propheta ita legi-
tur, Sic dicit dominus Deus. Conuertimini ad me in
toto corde vestro in ieiunio & fletu & plâctu, Et scin-
dite corda vestra & non vestimenta vestra, & con-
uertimini ad dominum Deum vestrum, qui benignus
& misericors est patiens, & multæ misericordiæ, &
præstabilis super malitia. Quis scit si conuertatur &
ignoscat Deus, & relinquat post se benedictionem.
Videtis itaq; dilectissimi ab exemplo Ezechia Regis
Iuda, quantum profuerit sese humiliare, proster-
nereq; coram Deo, operire se sacco, et pœni-
tentiam agere. Viriliter itaq; agite & cõ-
fortamini, Dominus enim auxilia-
tor est noster, pugnat
q; pro nobis.
Fiat fiat.

Sermo secundus 8

SERMO POSTMERIDIANVS VIENNAE
habitus super eo, quod Ezechias Rex Iuda & Hierusalem hortatus est populum dicens.

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec paueatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̄ cum illo, Cum illo enim est brachium Carneum, nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis. Verba sunt Ezechiae illius Regis Iuda & Hierusalem, regis quidē optimi Deo deuoti ac fœlicissimi scripta. 2. Paralip. 32.

Valis & quanta ex dono dei victoria contigerit ac data sit Ezechiae Regi, dictum est a nobis præcedēti sermone. Intellexistis charissimi primā neq; contemnendā huius ac tantæ victoriæ causam. Quod piētissimus ille Rex imminēte tribulatione sua, & populi sui, sese sacco poenitētiæ operuerit. Restat nunc ut é sacrarum litterarū promptuarijs eruamus, ac ad hāc rem pertinētibus hystorijs alterā sequētem, optimeq; fundatā causam largitæ diuinitus liberatio nis, & victoriæ declaremus. Precipua aut nec aspernandam inuenio eam ac talem, quod sese cum suis, & præcipue cum Esaia propheta filio Amos cōuerterit ad dominū Deum, quē orauit ac deprecatus est hisce verbis. Domine deus exercitū, deus Iſrahel, qui sedes super cherubin. Tu es deus solus omnium regnorum

Sermo

terræ, tu fecisti cœlum & terram. Inclina domine aure
tuam & audi. Aperi oculos tuos & vide tribulationē
nostrā, & audi omnia verba Sennacherib, quæ misit ad
blasphemandū deum viuentē. Vere enim desertas fe-
cerunt Reges Assiriorū terras & regiones eorū, & de-
derunt deos eorum igni, nō enim erant dī, sed opera
manuū hominū lignū & lapides, & cōminuerunt eos
Et nūc o domine deus noster, salua nos de manu eius,
& cognoscāt omnia regna terræ, quia tu es dñs deus
solus. Ecce sanctissimā Ezechiae orationē ad dominū,
de qua scriptura sic habet, orauerūt Ezechias Rex, &
Esaías filius Amos prophetæ, aduersus blasphemiam
Sennacherib, ac vociferati sunt vsq; in cœlū. Valida
& præpotēs res est ad dominū Deū in necessitatibus
clamor & oratio, id quod multis locis scriptura tes-
tatur. Sic em̃ in Exodo legimus, quādo fecerunt Isra-
helitæ sibi vitulū conflatilem & adorauerūt, atq; im-
molantes ei hostias dixerunt, isti sunt dī tui Israhel,
qui te eduxerunt de terra Aegypti, et ob id eos voluit
delere dominus. Moyses orar & orauit ad dominū
deum suū dicens. Cur domine irascitur furor tuus cō-
tra populū tuum, quem eduxisti de terra Aegypti in-
fortitudine magna & manu robusta. Quiescat ira tua,
& esto placabilis super nequitia populi tui. Placatus
est dominus ne faceret malū, quod locutus fuerat ad-
uersus populū suum. Sic in Numeris, quādo dominus
ob peccata populi Serpētes misit ignitos, ad quorum
plagas & mortes plurimi venerūt ad Moysen & di-
xerūt. Peccaui⁹, quia locuti sumus cōtra dñm & te.

Ora

Exodi. 32.

Numeri. 20.

Secundus

9

Ora ut tollat à nobis serpentes. Orauit Moyſes pro populo, & dedit ei dominus medelā ſerpentē quidem æneum pro ſigno. Quem quū percuffi aſpicerent ſanabantur, Qui ſerpēs quidē tam efficax erat, ut etiam hunc cōmemorari dominus ad Nicodemū phariſæū dicens. Sicut Moyſes exaltauit ſerpentē in deſerto, ſic oportet exaltari filium hominis. Manſit hic quidē ſerpens atq; durauit vſq; ad tēpora Ezechia Regis noſtri, cuius hoc periculoſo tēpore hyltorias & res bene geſtas, ſceliceſq; victorias prædicare decreuimus. Poſtea q̃ aut̃ populus inſtar idololatrarū hūc ſerpētē adorare coepit, & verus ille ſerpens in cruce paſſurus erat, cōfractus eſt. Ille ſerpēs ab Ezechia noſtro, qui tamē præcatione Moyſi ob populi ſalutē erectus eſt. Quid dicam de Moyſe vero amico Dei, homine quidem māſuetiſſimo primario propheta, Cui nō modo dominus apparuit in rubo ardenti, & in nube, ſed & ei locutus eſt facie ad faciē, Toties auertit oratiōe iram dñi ac placauit dominū, ſed quū in medijs belli prælijs verſemur, & recta dirigēdæ ſint acies noſtræ aduerſus hoſtes, audi quantopere præſtiterit Moyſen pro victoria rogaffe dominū. De hac re ſic ſcriptura dicit, Venit Amalech, & pugnabat cōtra filios Iſrahel in Raphadim, dixitq; Moyſes ad Iſuæ. Elige viros, & egreſſus pugna contra Amalech cras. Ego ſtabo in vertice collis, habens virgam dei in manu mea. Fecit Iſue ut locutus erat Moyſes, et pugnavit cōtra Amalech. Moyſes aut̃ & Aaron, & Hur aſcenderūt ſuper verticem collis, quūq; leuaret Moyſes manus, vince-

Ioan. 3.

Exodi. 3.

Exodi. 17.

Serino

bat Iſrahel, ſin aut paululū remiſſet, ſuperabat Amalech. Fugauit itaq; Amalech & populū eius in ore gladij, ac tam valida fuit oratio, ut ad Moyſen dominus dixerit. Scribe hoc ob monumentum in libro & trade auribus Joſuæ. Delebo enim memoriā Amalech ſub coelo. Aedificauitq; Moyſes altare & vocauit nomen eius, Dominus exaltatio mea dicens. Quia manus ſolius domini & bellum dei erat contra Amalech in generatione & generationē. Miranda & re vera nunq; tacenda eſt aduerſus Amalechitas hystoria. Joſue pugnauit a mane uſq; ad occaſum Solis cōtra Amalech & populū eius. Et agnoſcit Moyſes manū ſolius dñi præualuiſſe cōtra Amalech, & quēadmodum ſeptuaginta verterunt hiſce verbis. Dominus glorificauit Moyſen dicens. Dominus refugiū meum, quoniā in manu occulta pugnat dominus. Qua re docemur nō tam cōſcribere oportere milites q̃ ſemp in eū ſperare, qui manu occulta, ſecretoq; conſilio pugnat pro nobis. Et hoc eſt quod tamē huc uſq; pauciſſimi animaduertunt. Murmurātib; & clamantibus ad Moyſen Iſrahelitis, dicētibuſq; ad mare rubrum, Forſitan non erāt ſepulchra in Aegypto, ideo tuliftis nos ut more remur in ſolitudine q̃ Moyſes ait, nolite timere, ſtate & videte magnalia domini quæ factur; eſt hodie. Aegyptios em̃ quos nunc videtis nequaq; vltra videbitis uſq; in ſempiternū. Dominus pugnabit p vobis & vos tacebitis. Hęc verba, vos tacebitis in Hebręo, Chaldeo & Græco apud ſeptuaginta legūtur, nec ſine myſterio magno. Nam ſi deus pro nobis, quis contra

nos etiam tacentibus nobis. Quod quidē euidenti & grandi miraculo monstratū est, quod eo tēpore quo desperatissimi fuere Iudæi ad mare rubrum, diuisa est aqua, & ingressi sunt filij Israhel per mediū siccī maris. Erat enim aqua quasi murus a dextra eorum & leua, insequētesq; Aegyptij ingressi sunt post eos, & omnis equitatus Pharaonis. Currus eius & equites per medium maris, fugiētibus tandē Aegyptijs cōcurrerunt aquæ. Inuoluitq; eos dominus in medijs fluctibus, reuersaq; sunt aquæ, & operuerunt currus & equites, cuncti exercitus Pharaonis, qui sequētes ingressi fuerunt mare, ita ut ne vnus quidē superfuerit ex eis, liberauitq; dominus populū Israheliticū de manu Aegyptiorum, & viderūt Aegyptios mortuos super littus maris & manū magnā, quā exercuerat dominus contra eos, ita etiā ut cecinerit Moyses & filij Israhel carmen domio. Prophetissa quoq; Maria soror Aaron habens tympanum in manu sua ante omnes mulieres inter cætera præcinebat dicens. Cantemus domino, Exodi. 15. gloriose enim magnificatus est, equum & ascensorem deiecit in mare. Dominus quasi vir pugnator, omnipotens nomen eius. Currus Pharaonis & exercitum eius, piecit in mare. Electi principes eius submersi sunt in mari rubro. Abissi operuerunt eos, descenderūt in profundū quasi lapis. Flauit spiritus tuus, & operuit eos mare, submersi sunt quasi plumbū in aquis vehementibus. Quis similis tui in fortibus domine? Quis vnq; audiuit talia dic rogo facta. Nolo tamē ut hic tibi persuadeas quasi victoria hæc atq; tanta contigerit

Sermo

absq; vlla oratione. Nam in tãta trepidatione ad persecutionẽ Pharaonis, vbi cœperunt Israhelitæ obiurgare Moysen. Ait ad Moysen dominus. Quid clamas ad me? Quã interrogationẽ om̃es quotquot recte de scriptura dei senserunt, interpretati sunt semper non modo orasse, sed & clamasse ad dominũ Moysen, ac propterea dominũ dixisse. Quid clamas ad me Vis des itaq; quisquis nõ cõfidis super baculũ arundineũ, nec cum maledicto ponis carneum brachiũ tuum, aut cum impio Sennacherib rege Assyriorũ brachiũ carneum gestas. Vbiq; preualuisse etiã in medijs tumultibus bellicis & praelijs ad dominũ deum orationem nolim hic prolixius recitare, Nec altius repetere libet, ut quantũue præstiterit oratio Annæ sterilis. Cui datus est Samuel propheta, quæ fleuit largiter in Sylo. Taceo de Daniele, qui tribus vicibus orabat in die quotidie. Præteteo Heliam prophetã, qui suis præcationibus nõ modo mortuũ suscitauit viduæ Sareptanæ filium, sed & præcatiõe sua obtinuit, ut nõ plueret super terrã, tribus annis & mensibus sex, atq; iterum orãs obtinuit ut plueret, exiccatis vndiq; fluminibus. Nam si has & huiuscemodi diuinitus inspiratas historias recensuerim, dies & annus me deficerẽt, duntaxat pro erigẽdis, instaurãdisq; animis vestris vobis tanq; Christifidelibus iam in re militari versantibus ad cõsolationem, non ex Vegetio de re militari, nõ ex Iulio Frontino de stratagematibus, non ex Onofandro de optimo Imperatore, aut alijs lacunis, sed ex ipso sacrarũ

Danielis. 6.

scripturarū fonte viuenti eas historias recitare volū
 tanq̃ ex fonte viuentiū aquarū domini dei & Saluato
 ris nostri. Has siquidē historias ad præsētia tempora
 quadrare & in primis cōducere putauī. Inter quas autē
 dilectissimi vna est, qua regnante Demetrio anno. 169 *2. Machab. 1.*
 Iudæi scripserūt ad eos, qui per Aegyp. ū dispersi fus
 erunt hæc verba. Orauimus ad dominū & exauditi
 sumus. Et ut Neemias orauit cum sacerdotibus, psal
 lerentq̃ sacerdotes hymnos dñō, grande miraculum
 sequebatur. Ita etiā ut Rex Persarū satis admirari ne
 quiret. Oportet itaq̃ orare, clamare, vociferariq̃ ad
 dominū hisce tēporibus, si velimus ut dominus exaus
 diat nos a quo depēdet omnis victoria. Sic nō modo
 David de se d. cit. Voce mea ad dominū clamaui cum
 clamarem ad eum exaudiuit me. Dum clamarē ad te,
 exaudisti me, & sanasti me. Clamaui ad dñm & salua
 uit me, & ad dominū cum tribularer clamaui & exaus
 diuit me. Sed & quatuor hominum genera describit
 egregie, & quater in vno psalmo testatur de eis idē
 propheta regius David dicēs. Clamauerūt ad domi
 num cum tribularētur, & de necessitatibus eorū edux
 it eos. Inter illos autem primi sunt redempti de manu
 inimici. Cæterū qui errarūt in solitudine in in aquoso
 qui viam habitaculi nō inuenerūt. Quorū anima cum
 esuriret & sitiret non inuenerūt, Insuper sedētes in tes
 nebris & in vmbra mortis, vincti in mēdicitate et fers
 ro, clamauerūt ad dominū, & eduxit eos de tenebris,
 & vmbra mortis, & vincula eorū dirupit. Etū hi qui
 propter iniustitias suas humiliati sunt, Clamauerūt ad

Psalmo. 3.

Psalmo. 21.

Psal. 29. 30.

Psalmo. 119.

Psalmo. 106.

Sermo

Dominum, qui misit verbum suum & sanauit eos. Ultimo vero loco, qui descendūt mare in nauibus, facientes operationē in aquis multis quæ aliquoties ascēdunt vsq; ad coelos, descendūt rursus ad abyssos vsq; Anima eorū in malis tabescit, & omnis sapientia eorū deuorata est. Etiam atq; etiā hi clamauerūt ad dominū cum tribularentur, & de necessitatibus eorum eduxit eos, statuit procellam eius in auram & siluerūt fluctus eius. Letati sunt, quia siluerūt, & deduxit eos in portū voluntatis eorū. Confiteantur igitur domino misericordiae eius, & mirabilia eius filijs hominū. Quid multis? Ab exemplo Christi discamus, ut in agone cōstituti, prolixius oremus, nec ad orandū certius aut efficacius exemplū uel discere, vel inuenire poteritis, ipse est exemplū vitæ nostræ. Exemplū enim dedit nobis ut quemadmodū ipse fecit, ita & nos faciamus. Ipse caput est nostrū. Antesignanus est noster, signū Crucis ferēs. Et nos milites eius eo modo & eo ordine, ut ipsi sequamur eum. Qui enim nō tollit crucem suam, et sequitur me, inquit dominus, nō est me dignus, non est meus discipulus. Quo vero ordine, cuncti Christiani milites huius vitæ militiam sacram exercētes, se gerere debeant, ad hæc tempora, ad hanc quoq; materiam nostrā satis cōmode, hodiernæ dñicæ in sacris recitata epistola diui Petri cecidisse forte nutu dei videri potest. Docet em̃ Simon ille Cephas in prima epistola, Electos aduenas dispersionis Ponti, Galatiæ, Capadotiæ, Asiæ & Bithiniæ (Quas regiones Solymannū præsentē Turcorū tyrannū fere omnes cum exercitu

2. Petri. 3.

suo, anteaq̃ hanc inclytam nostrā vrbem Viennēsem
 secūda obsidione præmat, trāsire oportebit) Vt hī &
 cuncti Christifideles in fide & oratione omnes vna-
 nimes sint, ita vnanimiter orandū est nobis pro salute
 nostra. Ecce quā bonum & q̃ iocundum habitare fra-
 tres in vnū. Propter quā vnanimitatē laudati sunt plu-
 rimum Apostoli, vtpote semper inuenti vnanimēs.
 Vnanimiter enim inter se vixerūt. Vnanimiter credi-
 derunt, vnanimiter prædicarūt, vnanimiter persecus-
 tiones & cōtumelias passi sunt. Ea etiam ac tanta vna-
 nimitate simul perstiterūt, ut etiam ausus fuerit prædi-
 care Lucas discipulus dñi, quod credentiū erat quasi
 cor vnum, & anima vna. Porro Petrus in hodierna
 docet epistola, ut simus cōpaciētes, id quod recte ad
 nos pertinere videtur hoc tēpore, qui nō modo vni-
 us ciuitatis Viennē. Ciues, ac vnius Archiducis Au-
 striæ, Romanorū pariter Hungariæ Bohemiæq̃ rē-
 gis potentissimi, pientissimi, tum vero religiosissimi,
 subditi sumus, sed & iuxta verbū Apostoli, inuicem
 membra sumus vnius capitis Christi quidē. Quod si
 per naturā vno etiam minimo paciente membro cō-
 paciuntur reliqua, Dignum est itaq̃ ut iuxta doctrinā
 doctoris gētiū, atq̃ illius apostoli principis, nempe
 apostolorū. Compaciamur, subleuemusq̃ alterutū.
 Tradit insuper & docet hodiernæ diei epistola, ut si-
 mus fraternitatis amatores, Fratres quidem sumus, &
 primogenitū in multis fratribus habemus Christum. Romanos. 8.
 Qui etiā non erubuit neq̃ cōfunditur discipulos suos Ad hebreos. 2o
 vocare fratres. Sic em̃ ad mulieres post resurrectionē

Sermo

Mathei. 28.

dicat. Ite & nuntiate fratribus meis ut eant in Galileam ibi me videbunt. Et propterea Petrus, Paulus atq; discipuli ceteri, primitiue ecclesie primos Christianos consuevere salutare Fratres. Non sit itaq; inter nos priuignus aliquis, non quæ lurida terribilis miscet aconita nouerca. Sed simus vere fratres in domino, ac fraternitatis amatores. Docemur præterea ex Petro, ut misericordes simus, non diri, non atroces, non sanguinarij instar Turcorum. Beati enim sunt misericordes, quoniam & ipsi misericordiam consequentur. Modesti quoque simus quæ admodum & hodierna docet epistola. Quin ipse Paulus in hæc verba docet apostolus. Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Eam ipsam ob causam inter fructus spiritus enumeratur ipsa modestia, humiles estote. Nam qui se humiliauerit exaltabitur. Idcirco deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles, testante super benedicta ac semper virgine Maria. Deus enim qui in altis habitat, humilia respicit in coelo & in terra. Superbis resistit, & humilibus dat gratiam. Non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto. Nam Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia eius, Qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Qui quum malediceretur, non maledicebat. Qui quum pateretur, non comminabatur. In hoc enim vocati estis, ut benedictionem hereditatis possideatis, & subditur. Qui vult vitam diligere & videre dies bonos. Coerceat linguam suam a malo, & labia sua ne loquantur dolum, declinet autem a malo

Philippen. 4.

Galathas. 5

à malo & faciat bonum. Inquirat pacem, & sequatur
eam. Quantū aut valere possit apud deū oratio ves
stracōmunis, hoc et idem ipse Petrus docet hisce uer
bis, subinferens. Oculi domini super iustos, & aures
eius in preces eorum. Nunc ergo vos charissimi, si
hæc feceritis, si boni æmulatores fueritis. Quis est qui
vobis noceat. Sed si quid patimini propter iustitiam,
beati eritis, non tam quod hæc piscator hominum di
xerit, sed quod illud idem in monte prædicauerit do
minus & Saluator noster, qui gradus ad beatitudinē
enumerans, dixit inter cætera. Beati qui persecutionē *Mathei. 5.*
patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est
regnum coelorum. Timorem itaq; eorum ad vos
festinantium ne timueritis, ut non conturbemini, sed
viriliter agite, & confortamini. Nolite timere, neq;
pauceatis Regem Assyriorum, nec multitudinem
eius, plures enim nobiscū sunt q̃ cum illo. Cum
illo enim brachiū carneum est, nobiscū vero
dominus deus noster, qui auxiliator est nos
ter, pugnatq; pro nobis. Quibus ut vi
ctoriam cōtra hunc Tyrannū hostē
q̃ nominis Christi dabit, ita nos
in regno suo proculdubio
post hanc vitam tri
umphare faciet.
Fiat Fiat.

Sermotertius

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec paueatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̄ cum illo, Cum illo enim est brachium Carneum, nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis. Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem, regis quidē optimi, Deo deuoti, ac foelicissimi scripta. 2. Paralip. 32.

4. Regum. 18.
2. Paralip. 29.
30. 31. 32.
Esaie. 36. 37.
4. Regum. 18.

Eclaratum est superioribus primis duobus sermonibus. Vnde nam & quibus ex causis tā grādis & inaudita victoria data fuerit Ezechie regi Iuda. Restat nunc ut huiuscæ victoriæ tertiam causam audiamus, hanc aut certo teneas eam esse, quod

Ezechias omnē spem, omnemq; fiduciam obtinendę victoriæ coniecit in dominū. Et nomen Hebraicum habet Hiskiahu, quasi fortitudinē suam & spem posuerit in deum. Vnde in regnorū libro Ezechias Rex in dominū deum Israel sperauit. Ob hanc spem Rapaces nomine Regis Assyriorū deridens interrogat. Quæ est ista fiducia qua in terris forsitan iniusti consilium, ut præpares te ad prælium in quo cōfidis ut aures bellare, an speras in baculo arundineo ac confrecto Aegypto. Et quis nō aduertit magnæ spei & confidetiæ in deum verba esse, quæ protulit Ezechias rex ad populum in Hierusalem dicens. Viriliter agite & confortamini, quid quod & alij spem suā posuerunt in

Sermo tertius

14

dominum. Idcirco plerumque victoriam consecuti sunt. Sic enim legitur Dauidem praeualuisse Goliath Philistaeo, de quo legitur, quod fuerit altitudinis sex cubitorum & palmi, quod illi cassis aerea fuerit super caput eius, & lorica hamata ponderis quinq; millium scutellorum aeris induebatur. Ocreas aereas habebat in cruribus & clypeus aereus tegebat humeros eius. De Dauid vero legitur, quod tulerit baculum suum, quem semper more pastoris habebat in manibus, elegeritque sibi limpidissimos lapides e torrente, miseritque eos in peram pastoralē, quā habebat secum, & fundam manu tulit, aduersus quoque Philistaeum processit confidēter dicens ad illum. Tu venis ad me cum gladio, hasta & clypeo. Ego autem venio ad te in nomine domini exercituum dei agminum Israel, et dabit te dominus in manu mea, & percutiā te, & auferam caput tuum a te. Et sciet omnis terra quia est dominus deus in Israel. Et nouerit vniuersa Ecclesia, quia nō in gladio, nec in hasta saluat dominus. Sed audi foelicem victoriā vnusquisque Dauidis sperantis in deum, Quippe misit ille manū suam in peram, tulitque vnum lapidem, & funda iecit, & circumducēs, eum percussit Philistaeum in fronte, & infixus est lapis in fronte eius. Et cecidit in faciem suam supra petram, quumque gladium nō haberet in manu Dauid, cucurrit & stetit super Philistaeum, & tulit gladium eius, & eduxit eum de fagina sua, & interfecit eum & praeceidit caput eius. Propterea scriptura dicit. Praeualuit Dauid aduersus Philistaeum in funda & lapide, Sed & alium audi Regem Asa filium Abia, ad-

1. Regum. 17.

Eccles. 47.

1. Regum. 17.

Sermo

2. Paral. 14.

uersus quem egressus est Sara ethiops cum exercitu, decies centena millia & cum curribus trecentis. Porro Asa perrexit obuiam ei, & instruxit aciem ad bellum, ac inuocauit dominū dicens. Domine nō est apud te vlla distantia, vtrum in paucis auxiliaris, aut in pluribus. Adiuua nos domine deus noster. In te enim & in tuo nomine habentes fiduciam, venimus contra hanc multitudinē, Dominus deus noster tu es, nō praualeat contra te homo. Exterruit itaq; dominus aethiopes, coram Asa & Iuda. Fugerūtq; Aethiopes, et persecutus est eos Asa & populus, qui cum eo erat vsq; Gerera. Et ruerunt Aethiopes vsq; ad internitionem, quia domino cedente contriti sunt, & exercitu illius praeliante, Sed & sub Heliseo propheta hoc contigisse legitur, quod Benadab Rex Siriae cōgregauit vniuersum exercitū suum & ascendit ac obsidebat Samariā, tam diu donec venderetur caput Asini octoginta argenteis, & quarta pars cabi stercoris columbarū quinq; argenteis. Quūq; rex Israhel transiret per murum, mulier quaedam exclamauit ad eum dicens. Salua me domine mi rex. Qui ait, non, Saluet te dominus, vnde possum te saluare; de area uel torculari? Dixitq; ad eam Rex. Quid tibi vis? Quæ respondit. Mulier ista dixit mihi. Da filium tuū ut comedamus eum hodie, & filium meum comedemus cras. Coximus ergo filium meum & comedimus. Dixitq; ei die altera. Da filium tuum ut comedamus eum, quæ abscondit filium suum. Quod cum audisset Rex, scidit vestimenta sua, & transibat per murum. Viditq; omnis populus cili-

4. Reg. 6. 6.

tium quo vestitus erat Rex ad carnē intrinsecus. Sed à tantis malis ac tanta penuria rerum, quomodo liberati sint diligenter aduerte. Scriptura nanq; sic habet Dominus sonitum exaudiri fecerat in castris Syriæ, curruum & equorū exercitusq; plurimi, dixerūtq; ad inuicem. Ecce mercede cōduxit aduersus nos Rex Israhel reges Geteorū & Aegyptiorū, & venerūt supra nos. Surrexerūt ergo & fugerunt in tenebris, & dereliquerunt tentoria sua, & equos et asinos in castris, fugeruntq; animas tantū suas saluare cupientes. Fugerunt enim nemine persequēte, et quod prophetauerat propheta dicens. Cras modius simile vno statere erit, & duo modij ordei statere vno in porta Samariæ. Nam populus alioqui famelicus irruit in castra Siria. Ibiq; tantam multitudinem vasorū, vestium, panis & ordei inuenit, ut id quod prädixerat Heliseus verum factum sit. Quod si Dauidi, si Asa, si Heliseo, ac Regi Israhel tam admirabiles concessæ sunt victoriæ, ob id quod Dauid ac alij prædicarūt, deum esse scutum omnium sperantium in se. Et nos bene sperare oportet & conuenit. Deus enim est anchora nostra, refugiū nostrum, auxiliator noster. Qui et si ingruentibus et formidantibus nobis dormire videatur in naui, hūc tamē si excitare studuerimus, auxiliatorem habituri sumus & quod imperabit ventis ac mari, eritq; tranquillitas magna. Ad hunc primo loco confugere oportet, nam sine illo illiusq; præsentia, victoria nulla est. Vnde Moyse volens animare populū aduersus Cananeos filios Enachim ait. Nolite metuere nec timeatis eos, do

2. Regum. 22.
Psal. 14. et. 143

2. Regum. 22.
Ps. 9. 30. 31. 45
Esaie. 44. 50.
Hester. 14.
Mathai. 8.
Marci. 4.

Sermo

Numeri. 14.

Psalmo. 32

Proverbi. 31.

Hieremia. 9.

Psalmo. 43.

minus deus qui ductor est noster, pro nobis ipse pugnabit: sicut fecit in Aegypto cunctis videntibus, & in solitudine ipsi vidistis. Exprobratq; Moyses Israhelitis, quod prohibēte domino pugnare præsumpserāt, aduersus Amalechitas & Cananeos. Sic enim legitur quod venientibus Israhelitis ad fines Amorreorū pugnare voluerunt. Sed dñs ait. Nolite ascendere, neq; pugnetis, non em̄ sum vobiscum, ne cadatis coram inimicis vestris. Israhelitæ vero aduersantes imperio domini & timentes superbia percussi sunt ab Amorreo, qui habitabat in montibus, & persecutus est eos sicut solent apes persequi. Hac fiducia qua fruebatur Moyses erga dominum, ab Hebreis hoc nomen accepit, ut Cuthiel dicatur, quasi sperans in dominum, qui certe nuncq̃ deseruit eum quocunq; loco extitisset. Præliandum itaq; non est è timore uel superbia. Et hoc est quod Dauid ille rex inter cætera docet, Non saluatur Rex per multam virtutem, & gigas non saluabitur in multitudine uirtutis suæ, fallax equus ad salutem, in abundantia aut̄ uirtutis suæ non saluabitur. Ecce oculi domini super metuentes eum, et in eis, qui sperant super misericordia eius, ut eruat à morte animas eorum, & alat eos in fame. Ad hæc Salomō filius Dauid, Equus paratur ad diem belli, Dominus autē salutem tribuet. Non itaq; gloriatur sapiens in sapiētia sua, & nō gloriatur fortis in fortitudine sua, & de sua victoria contra inimicos suos. Dauid in alio Psalmo sic cecinit, nō in Arcu meo sperabo, & gladius meus non saluabit me. Ne itaq; uiribus, fortitudini, exercituiq; nostro

gloriam dare temere tentemus. Audi quæ prudenter
 Israelitas Moyſes inſtituerit. Sic enim populo He-
 breorum mandat. Ne dicas in corde tuo, Fortitudo
 mea, & robur manus meæ, Hæc mihi omnia præſti-
 terūt, ſed recordare domini Dei tui, quod ipſe tibi ui-
 res præbuerit. Et iterum, Ne dicas in corde tuo, prop-
 ter iuſtitiam meam introduxit me dominus in terram
 hanc, quā populus duriffime cervicis ſis. Et iterum, Si
 in Præceptis meis ambulaueritis, & mandata mea cu-
 ſtodieritis, & feceritis ea, dabo pacē in finibus uestris,
 Dormietis & non erit qui exterreat. Auferam malas
 Beſtias, & gla dius nō tranſibit terminos uestros. Per-
 ſequimini inimicos uestros, & corruent coram uobis,
 Perſequētur quinque de uestris centum alienos, & cen-
 tum de vobis, decē millia, ob id Moyſes cecinit. Gens
 abſque conſilio eſt & ſine prudētia, Vtinam ſaperēt &
 intelligerent ac nouiſſima prouiderēt, quomodo per-
 ſequēbatur vnus mille, & duo fugarūt decem millia.
 Sic mulieres cecinerunt in tympanis letitiæ, dicentes.
 Percuſſit Saul mille, & Dauid decem millia. Sic irruit
 ſpiritus dei in Sampſonem. Vt de Philiftæis vna aſini
 mādibula percuſſerit mille viros. Et hic poſt victoriā
 hiſce verbis clamauit ad dominū. Tu dedisti in manu
 ſerui tui ſalutem hanc maximam ac victoriam. Quis
 ergo tam cecus eſt aut eſſe velit, quā ingenue fateatur
 omnem victoriā eſſe, venireque a domino deo. In hunc
 itaque ſperare, exemplo Ezechia Regis, multiplici ſcri-
 pturæ testimonio docemur. Scriptū eſt em̄ per Hie-
 remiam prophetā. Hæc dicit dñs. Maledictus homo,

Deuterono. 8.

Deuterono. 9.

Leuitici. 26.

Deuterono. 32.

1. Regum. 18.

Iudicum. 15.

Hieremias. 17.

Sermo

qui confidit in homine, & ponit carnem brachiū suū,
& a domino recedit cor eius. Erit enim quasi mirice in
deserto, & non videbit, cum venerit bonum, sed habi-
tabit in siccitate in deserto, in terra falsuginis & inhabi-
tabili. Benedictus vir qui confidit in domino & erit
dominus fiducia eius, & erit quasi lignum quod trans-
plantatur super aquas, quod ad humorē mittit radices
suas, & non timebit cum venerit æstus, & erit folium
eius viride, & in tēpore siccitatis non erit sollicitū, nec
aliquādo desinet facere fructum. Esaiās autē propheta,
ea de re sic loquitur. Qui descendūt in Aegyptum ad
auxiliū in equis sperantes & habentes fiduciam super
quadrigis quia multæ sunt, & super equitib⁹, quia pre-
ualidi nimis, & non sunt consili super sanctum Israhel,
& dominum requisierunt. Sic præ cæteris omnibus,
Dauid rex omnē spem cōiecit in dominū. Vnde spes
mea domine inquit à iuuentute mea, ab uberibus ma-
tris meæ. Spes mea in deo est. Beatus uir cuius est no-
men domini spes eius. Non erubescam quoniam spes
raui in te. In vmbra alarum tuarum sperabo. Domus
Israhel sperauit in domino, adiutor eorū, & protector
eorū est. Bonum est confidere in domino quā confidere
in homine. Qui cōfidunt in domino, sicut mons syon
non commouebitur in æternū. Hanc etiam confiden-
tiam sæpe repetitam Euangelīū habet. Confide fili, in-
quit ad paraliticum dominus, Remittūtur tibi peccata
tua. Et confide filia, inquit ad mulierem sanguinis flux-
um patientem. Et supra mare ambulans ad discipulos
ait, Confidite ego sum, nolite timere. Et in coena nouiss-
sima

Esaiæ 31.

Psalmo. 70

Psalmo. 21

Psalmo. 61

Psalmo. 29

Psalmo. 24

Psalmo. 56

Psalmo. 117

Mathei. 6.

Marci. 6.

lima cum esset illi subtristes ait. In mundo pressuram *Ioannis. 16.*
 habebitis. sed confidite, ego vici mundum. Et hoc est
 quod Paulus inquit Apostolus. In hoc laboramus & *1. Thimot. 4.*
 maledicimur, quia speramus in deum viuum. Nullus
 aut confusus est vnq̃ qui sperauit in domino. Bonus *Ecclesiast. 2.*
 enim est dominus sperantibus in se. Spes autē impio- *Trenorum. 3.*
 rum peribit. Spes enim impij quasi lanugo, & Salomone *Prouerb. 10.*
 testante. Dens putridus & pes lassus qui sperat *Sapientie. 5.*
 super infideli in die angustiae, & amittit pallium in die *Prouerb. 25.*
 frigoris. Sit itaq̃ verum nos ad arma esse paratos, om-
 nis tamen spes totius boni in dominum reijci debet.
 Ille est qui non deserit sperantes in se. Sic Abacuc spe- *Abacuc. 3.*
 plenus propheta ait. Mentietur opus oliuæ, & campi
 non præstabunt frumentū. Desinent a stabulo oues.
 Et non erunt in præsepibus boues. Ego autē in domi-
 no exultabo & gaudebo in Deo salutari meo. Dauid *Psalmo. 90.*
 autem Cytharedus ille regius, In te domine speraui,
 inquit, non confundar in æternum. Et qui habitat in
 adiutorio altissimi in protectione dei cœli commora-
 bitur. Dicet domino susceptor meus es tu, et refugium
 meum, deus meus sperabo in eum, Quoniā ipse libe-
 rabit me de laqueo venantium, & à verbo aspero.
 Scapulis suis obumbrabit tibi, & sub pennis eius spe-
 rabis. Scuto circundabit te veritas eius, & nō timebis
 a timore nocturno. A sagitta volāte in die, a negotio
 perambulāte in tenebris, ab incursu & demonio meri-
 diano. Vides itaq̃ ab exēplo Ezechie, ut spem nostrā
 totā nō in machinas æneas, munitiones, rebusq̃ uirū
 nrarū, sed in dñm deū primo loco ponere debeamus.

Fiat. Fiat.

c

Sermo quartus

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec pae-
ueatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē
quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̃ cum illo,
Cum illo enim est brachium Carneum, nobiscum Dominus
Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis.
Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem,
regis quidē optimi, Deo deuoti, ac foelicissimi scripta.
2. Paralip. 32.

Ræclaras aliquot pientissimi E-
zechie Regis virtutes accepimus. Restat ut eiusdē Regis pa-
tientiam prædicemus, ac huius
exemplo nobis profutura non
nulla speramus. Sic autē in quar-
to Regnorū libro legimus, Sen-
nacherib regem Assyriorū vni-

4. Regum. 18

uerfas ciuitates Iuda munitas coepisse. Tunc Ezechias
Rex Iuda volens saluare populum Iuda, misit nuntiū
ad Regem Assyriorū in Lachis dicēs. Peccaui, recede
a me, et omne quod imposueris mihi ferā. Indixit itaq;
Rex Assyriorū Ezechie regi Iude, trecenta talenta ar-
genti, & triginta talenta auri. Ea quidem omnia soluit
Ezechias Rex pro salute populi. Rex autē Assyriorū
fidem nō seruauit, sed cum manu valida tentauit expu-
gnare Hierusalem, misitq; Rapsacen atq; alios, & nō
modo Regem Ezechiam, sed & dñm Deum cœli &
terræ spreuit. In his tamē omnibus Ezechias patientis-
sime se habuit. Vnde illi prius nō audita victoria da-
tur. A cuius paciētissimi Regis exemplo in h̃sce tribus

Paralip. 32.

lationibus, & bellorum tumultibus discere oportet, ut
& nos patienter ea quæ nobis aduersa contingunt feramus. Ita enim constitutum est a primorum parentum tempore, ut pane vescamur in sudore vultus nostri. Sic enim dominus inquit ad Adam. Quia audisti vocem mulieris tuæ, maledicta terra erit in omnibus operibus tuis. In tristitia & gemitu edes ex ea omnibus diebus vitæ tuæ. Spinæ & tribulos erigiet tibi, & edes pabulum agri, in sudore vultus tui edes panem tuum, donec reuertaris in terram, de qua sumptus es, quia terra es, & in terram ibis. Hanc molestiam & reuera grauem maledictionem, optimi quique & laudatissimi Patriarchæ & prophætæ, ac sancti dei homines patientissime tulerunt. Sic Abel ille iustus fratri fratricidæ suo non restitit. Sic Abraham patienter subiit, quod illi præceptum erat a domino. Vt filium suum vnigenitum, quem dilexerat Isaac, immolaret. Sic Iacob fugatus a fratre Esau, de domo sua patienter excedit, ac in terra aliena multis annis famulatur, tandemque rediens, irato fratri munera præmittit. De Ioseph quid dicam? qui innocenter a fratribus venditus est, multatque patienter etiam innocens in Carcere sustinuit. Moyse vero quanta mala sustinuerit a populo durissimæ quidem ceruicis, hoc tota peregrinatio Israelitarum ab Aegypto docet. Quod si inter omnes Reges exemplum patientiæ quæsieris, Dauidem regem esse reperies, qui non modo à Philisteis, sed & ab Israelitis, imo à proprio filio suo, & promedum

Genesis. 3.

Genesis. 22.

Genesis. 32.

Genesis. 37. 39.

Serino

- Hic. 32. 37. 39.* infinitas persecutiones sustinuit. De Hieremia Propheta notissimum est, quanta pertulerit. Et licet Iob vir simplex, rectus, & timens Deum, recedensq; à malo fuerit, nihilominus quando perdidit septem millia ouium, tria millia Camelorum, quinq; iuga bouum, quingentas asinas. Et quando irruit ventus, qui & perdidit illi septem filios, & tres filias. respondit: Nudus egressus sum de utero matris meæ, & nudus reuertar illuc. Dominus dedit, dominus abstulit, sicut domino placuit ita factum est, sit nomen domini benedictum, In omnibus his non peccauit Iob labijs suis, neq; stultum quid contra Deum locutus est. Mira etiam est patientia Thobix, qui non modo in terra Chaldeorum grauem captiuitatem sensit cum fratribus, sed & estercore hirundinis, perdidit uisum, & interim dolores animi sui ob Thobiam iuniorem absentem, certe non mediocres sustinuit. Sed quid fecit pius, clemens, & per omnia misericors Dominus? Redemit quidem corde tribulatos, & merore confectos. **N**ouit enim pios de tentatione eripere, Abrahæ enim Angelum misit, qui gladium percutienti prohibuit, & loco filij Isaac Arietem hærentem in uepribus, pro sacrificio dedit ac monstrauit. Iob uero viro patientissimo hoc dedit dominus, ut benediceret nouissimis Iob magis quam principio eius, & facta sunt ei quatuordecim millia ouium, & sex millia Camelorum, & mille iuga bouum, & mille Asinæ, & fuerunt ei septem filij, & tres filix. Thobix vero
- Iob. 1.*
- Iob. 1.*
- Thobie. 1.*
- Thobie. 2.*
- 2. Petri. 2.*
- Genesis. 22.*
- Iob. ultimo ca.*

ualde tribulato contigit hoc, ut Raphael angelus mitteretur eidē à Dño, qui custodiuit charissimum illius filium, in itinere Thobiam iuniorem, & contra naturam de felle piscis fecit illum videre. Ex his & tantis hystorijs, Paulus Romanis prædicauit ac scripsit. Tribulatio patientiam operatur, Patientia uero probationem, Probatio autem Spem. Spes quoq; non pudefacit, Quia Charitas Dei diffusa est in cordibus. Tu ergo quisquis es Christi sanguine redemptus, ac illius Baptismate tinctus, nihil aliud certius tenere debes, quàm quod militia sit vita hominis super terrā, & quod te continuis tentationibus obnoxium & subditum esse oporteat. Per tribulationes enim oportet ingredi regnum cœlorum, Ergo ex hac necessitate virtutem faciamus, Cuius rei causa tentatur à Sathana dominus etiam in deserto ieiunans. Non mirum ergo si tu forte tenteris propter peccata tua, & ut uelut aurum in igne proberis. Vel ut proberis qualis erga patrem velis esse filius. Pater enim quem filium diligat castigat. Sed nihil vtilius, nihil fructuosius, nihilq; diuinius, q̃ ut huius aduersitatis & tribulationis testum patienter sustineas. Et hac parte licet tibi non desint exempla Patrum, Patriarcharum & Prophetarum, nihilominus ad ipsum Deum: qui pater est omnium, qui possedit, fecit & creauit te: si cogitatum animi tui adieceris, inuenies illum non ab vno sed multis prophetis laudari, propterea quod & ipse sit patiens. Sic in psalmis David orat. Tu domine deus mis

Thobie. 3.

Romanos. 5.

Iob. 7.

Actorum. 5.

Mathai. 4.

Lucæ. 4.

Marci. 1.

Ecclesiast. 2. 27

Ad Hebre. 12.

Psalm. 85.

Sermo

- ferator & misericors, patiens & multæ misericordiæ. Respice in me & miserere mei. Da imperium tuum puero tuo, & saluum fac filium ancillæ tuæ. Et in alio psalmo. Miserator & misericors dominus, patiens & multum misericors. Suauis dominus vniuersis, & miserationes eius super omnia opera eius. Iohel autem propheta Conuertimini ad dominū deum vestrum, quia benignus & misericors est, paciens & multæ misericordiæ, & præstabilis super malitia. Naum autem qui prædicauit onus Niniuæ sic ait, Dominus paciens, & magnus fortitudine. Et in Propheta Iona idem legitur. Per Ezechielem dicit dominus exercituum, Nolo mortem morientis, sed magis ut reuertatur & viuat. Et hæc est illa patientia, non quasi primo loco descripserit Lactantius ille Firmianus de patientia dei. Sed ipse Paulus ita Romanis proponit. Nunquid opulentia bonitatis eius, & longanimitatem contemnis. Ignorans quoniam patientia & bonitas dei ad poenitentiam te adducit? Sed qui rudis es, etiam in his, quæ Spiritus dei sunt, valde ignarus dubitare ceperis, quomodo tamen probetur patientia dei. Ecce is qui non solū potuit declarare verba Esaie prophetæ, sed & qui nouit abscondita cordis, & secretissima consilia patris, qui non modo Theodidactus, sed ipse deus & filius vnigenitus patris, exclamat in Euangelio patientiam dei, quod pater qui in Coelis est, ex patientia & bonitate facit oriri solem suum super bonos & malos, pluit super iustos & iniustos. Videmus
- psalmo. 1 44.*
Iohelis. 2.
Naum. 1.
Ezechielis. 18.
Romanos. 2.
Luce. 4.
Apocalipsis. 5
Ioannis. 1.
Ioannis. 6.
Matthei. 5

enim inquit Diuus Cecilius Cyprianus inseparabili
 æqualitate paciētiæ noxijs & inoxijs, religiosjs & im- Cyp. 3. sermo.
de bono pacien-
tiæ.
 pijs, gratias agentibus, & ingratis dei nutu tempora
 obsequi, elementa famulari, spirare ventos, fontes flu-
 ere, grandescere copias messium, fructus mitescere vis-
 nearum, exuberare pomis arbuſta, nemora frondescere,
 prata florere. Et cum crebris imo continuis
 exacerbetur offensio deus, indignationem suam tem-
 perat, & præstitutum semel retributionis diem paci-
 enter expectat. Quumq; habeat in potestate vindictā
 mauult diu tenere patientiam, sustinens scilicet clemē-
 ter & differens, ut si fieri multum malitia protracta
 aliquando mutetur, & homo in errorum et scelerum
 contagione uolutatus uel sero ad dominum conuertatur,
 & quod supra de patre prædicat filius, hoc de
 propria patientiā, de se ipso filius prædicat: dicens.
 Vulpes foueas habent, & uolucres Cœli nidos, filius Matthæi. 8.
 autem hominis non habet, ubi reclinet caput suum. Lucæ. 9.
 Hic est ille agnus dei, qui peccatum non fecit, nec do-
 lus inuentus est in ore eius, Cui cum malediceretur nō Esaie. 53.
 regerebat maledictū, Sed hic caue ne temere de scrip-
 tura loquens, proximum tuum in alteram percutias
 maxillam. Et cum tyrannis obijcias dixisse dominum. Matthæi. 5.
 Si quis te percusserit in maxillam vnā, prebe illi & Lucæ. 6.
 alteram. Nam ut hoc facias, ut alium verberes, ut
 oculum effodias, non modo tibi non præceptum, sed Ex apolog. Hieronymi aduersus
Ruffinum.
 potius prohibitum est. Per Salomonem receptissima
 sententia est, Meliorem esse patientem viro forti. Prouerb. 16.

Sermo quartus

Paulus & omnes Apostoli vbiqꝫ patientiam prædicant. Vnde patientes estote ad omnes, inquit Apostolus. Et seruum domini docet oportere esse patientem. Nec aliam viduam recipit quam eam quæ tolerantibus tribulationem, subministravit. Iacobus autem in prima canonica sua dicit. Patientes estote fratres. Et inter fructus spiritus connumeratur ipsa patientia ad Gal. 5. Ephesij vero docentur, ut inuicem cum patientia sese supportent. Et toties inculcatur patientia in omni verbo, in increpatione &c. Deinde in cathena aurea virtutum, etiam Petrus patientiam posuit. Sic itaqꝫ plena est scriptura omnis præconio patientiæ, quæ quidem virtus non modo ex Vegetio, de re militari, Sed etiam ipso Christo duce apprimè necessaria est. Olim erat oculus pro oculo, dens pro dente. Sed nunc longe aliud institutum habetur a domino. Qui arundinem quassatam non fregit. Linum fumigans non restinxit, nec in plateis exauditus est clamor eius. In patientia itaqꝫ vestra, qui Turcorꝫ tyrānidem (proch dolor) hac tēpestare formidatis, possidebitis anīas vestras. Quod promissit ille, Ex quo, per quē, & in quo sunt omnia. Ipsī honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Fiat, Fiat.

1. Thessal. 5.

2. Thimoth. 2.

1. Thimoth. 5.

Iacobi. 5.

Ad Gala. 5.

Ad Ephes. 4.

2. Petri. 1.

Exodi. 21.

Mathei. 5.

Esaie. 42.

Mathei. 12.

Luce. 15.

Rhoma. 11.

Sermo quintus

21

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec pa-
ueatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē
quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̄ cum illo.
Cum illo enim est brachium Carneum, nobiscum Dominus
Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis.
Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem,
regis quidē optimi, Deo deuoti, ac foelicissimi scripta.
2. Paralip. 32.

Vod Ezechia Regi iuxta scri-
pturam cuncta prospere succes-
serint, ac admirabilis illi de cœ-
lo victoria data fuerit, per nos
aliquot causæ narratæ fuerunt.
Restat ut & aliam audiamus.

2. Paral. 31.

Hanc autē primā & potissimā
esse arbitror. Quod licet pater

2. Paralip. 28.

4. Regum. 16.

2. Paral. 31. 33

4. Regum. 3. 31.

illius Ahas rex impius fuerit. Et idem Ezechias post
se filium reliquerit Manassen, qui nō fecerit rectum in
cōspectu domini, imo fecerit malum iuxta abominati-
onē gētium. Tamē de Ezechia legitur, quod in primo
anno & mense regni sui aperuerit valuas domus dñi
& instaurauerit eas. Adduxeritq; Sacerdotes atq; Le-
uitas, & cōgrégauit eos in plagam oriētalem, ac inter
cætera prædicauerit dicens. Placet mihi, ut ineamus
foedus cum deo Israhel, & auertat a nobis furorem iræ
sua, filij mei nolite negligere. Vos elegit dominus ut
stetis coram eo, & ministretis illi. Colatisq; eum et cre-
metis ei incensum. Ab huius Ezechia exemplo cū sti-
docemur, ut seruare studeamus religionē, cultum, ac

2. Paralip. 29.

4. Regum. 18.

Sermo

- Deutero. 9.** pietatem in deum. Sic anteaq̃ scriberentur digito dei tabulæ datæ Moyſi, hī qui ſub lege naturæ vixerunt, coeperunt colere deum coeli & terræ. Propterea de
- Genefis. 4.** Abel paſtore ouium legitur. Abel obtulit de primis genitis gregis ſui, & de adipibus eorū, & reſpexit dominus ad Abel et munera eius. Sic de Enos filio Seth
- Genefis. 4.** ſcriptura dicit, quod ille coeperit inuocare nomen domini. Et Enoch ambulauit cum deo, & nō apparuit
- Genefis. 5.** quia tulit eum deus. Et ipſe Noe vir iuſtus atq̃ perfectus fuit in generatiōibus ſuis, & ambulauit cum deo,
- Genefis. 6.** Poſt diluuium quoq̃ ædificauit Noe altare domino,
- Genefis. 8.** & tollens de cunctis pecoribus & volucribus mūdis, obtulit holocausta ſuper altare, odoratusq̃ eſt dominus odorem ſuauitatis. De Abraham vero patre multarum gentium (& ſi legem ſcriptam nō habuerit) hoc
- Genefis. 26.** legitur. Ad Iſaac dixiſſe dominū. Dabo poſteris tuis, vniuerſas regiones has, & benedicetur in ſemine tuo omnes gentes terræ, eò quod obedierit Abraham voci meæ, & cuſtodierit præcepta mea, & leges meas, ceremoniasq̃ ſeruauerit. Nemo tamē eſt, qui ignorare poſſit ea ſcripta non fuiſſe. Sic Melchiſedech Rex ſalem ſine patre, ſine matre, ſine genealogia, neq̃ initium dierum neq̃ finem vitę habens, aſſimulatus autē filio dei
- Hebreos. 7.** manet; Sacerdos in perpetuū, cum eſſet Sacerdos dei altiſſimi. Reuertenti Abraham a cede Regum, benedixit & ait. Benedictus Abraham deo excelfo, qui creauit cælum & terrā, & benedictus deus excelfus, quo protegente hoſtes in manibus tuis ſunt. Vides itaq̃ religionē eſſe eam ac talem rem ut etiam locum
- Genefis. 14.**

habuerit in ijs, qui sub lege naturæ vixerunt. Et hoc est quod Paulus ait Apostolus. Inuisibilia dei a creatura mundi per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque eius virtus & diuinitas, ita ut sint inexcusabiles. Religio itaque & in deum pietas, recte a diuo Hieronymo scale iacob comparata est, quæ coelo innixa nobis ostendit angelos ascendentes atque descendentes. Posteaque vero Moyses coepit habere sermonem cum domino ad montem dei Oreb ex rubo ardenti, etiam de monte Synai fumiganti, ad petram durissimam, de tabernaculo foederis, iam manifestata est ipsa religio quam tot obseruauere reges, qui gratiam & victoriam consecuti sunt. Inter quos Reges ad presentem sermonem recensere lubet regem Iosaphat, quod dominus cum eo fuerit, eo quod ambulauit in uisdomini, nec sperauit in Baalim, sed in deo patris sui, & prexit in preceptis illius, & non iuxta peccata Israhel. Idcirco confirmauit dominus regnum in manu eius. Et factæ sunt illi infinitæ diuitiæ, & multa gloria. Itaque factus est pavor domini super omnia regna terrarum, quæ erant per Gyrum Iuda, nec audebant bellare contra Iosaphat. Sed Philistei Iosaphat munera deferrebant, & vectigal argenti. Arabes quoque adducebant pecora arietum septem millia, septingentos & hircos totidem. Habuit quoque plus octies centena millia bellatorum. Hic in Ramath Galaath cum esset in medio dimicantium. Clamauit ad dominum & auxiliatus est ei, atque auertit Syros ab illo. Reuersusque est Iosaphat in domum suam pacifice in Hierusalem. Sed & iterum de eodem Rege Iosaphat legitur.

f ij

Romanos. 1.
Sapientie. 13.

Hieronymus ad
Furiam de seruam
dauiditate.

Exodi. 31.
Exodi. 19.
Numeri. 20.
Exodi. 33.

2. Paralip. 17.

Sermo

3. Paralip. 19. Quod aduersus hunc cōgregati sunt filij Moab, & filij Ammon, & maxima multitudo Syriæ. Iosaphat autē hoc videns, timore perterritus totum se cōtulit ad rogandū deum, & prædicauit ieiuniū in vniuerso Iuda; Stans quoq; in domo domini ante atrium nouum ait.

3. Paralip. 20. Domine deus patrum nostrorū, tu es deus in cœlo & dominaris cunctis regnis gentiū. In manu tua est fortitudo & potētia, nec quisq; tibi potest resistere, nōne tu es deus noster, interfecisti omnes habitatores terræ huius coram populo tuo Israhel, et dedisti eam semini Abrahamæ amici tui in sempiternū. Habitauerūt in ea & extruxerūt in illa sanctuariū nomini tuo dicentes. Si irruerint super nos mala, gladius iudicij, pestilentia & fames, stabimus coram domo hac in conspectu tuo, in qua inuocatum est nomen tuum, & clamabimus ad te in tribulationibus nostris & exaudies nos, saluosq; facies. Nunc igitur ecce filij Ammon & Moab, & mons Seir, per quos non concessisti filijs Israhel ut transirent, quando egrediebantur de Aegypto, sed declinauerunt ab eis, & non interfecerunt illos. E contrario agunt & nituntur eijcere nos de possessione quam tradidisti nobis deus noster, ergo nō iudicabis eos? In nobis quidem non est tanta fortitudo, ut possimus huic multitudini resistere, quæ irruit super nos. Sed cum ignoremus quid agere debeamus, hoc solū habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te. Omnis vero Iuda stabat coram domino cum paruulis & vxoribus & liberis suis. Erat autem Iazihel filius Zachariæ filij Bananiæ, filij Iehibel, filij Mathas

niæ leuitæ de filijs Asaph, super quem factus est spiritus domini in medio turbæ, & ait. Attendite omnis Iuda, & qui habitatis Hierusalem, & tu Rex Iosaphat. Hæc dicit dominus vobis, nolite timere, nec paueatis hanc multitudinem, non est enim vestra pugna, sed dei, cras descendetis contra eos. Ascensuri enim sunt per cliuum nomine Seir, & inuenietis illos in summitate torrentis, qui est contra solitudinem Hierubel, non enim eritis vos, qui dimicabitis, sed tantummodo confidenter stete, & videbitis auxilium domini super vos. O Iuda & Hierusalem nolite timere, nec paueatis, cras egrediemini contra eos, & dominus erit vobiscum. Iosaphat ergo & Iuda & omnes habitatores Hierusalem ceciderunt proni in terram coram domino, & adorauerunt eum. Porro Leuitæ de filijs Caath, & de filijs Chore, laudabant dominum deum Israhel voce magna in excelsum. Quumq; mane surrexissent egrediuntur per desertum Thecue, profectisque eis stans Iosaphat in medio eorum dixit. Audite me viri Iuda, & omnes habitatores Hierusalẽ. Credite in domino deo vestro & securi eritis. Credite prophetis eius, & cuncta euenient prospera, deditq; consilium populo, & statuit cantores domini, ut laudaret eum in turmis suis, & antecederent exercitum ac voce consona dicerent. Confitemini domino quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia eius. Cumq; cœpissent laudes canere, vertit dominus insidias eorum in semetipsos filiorum scilicet Ammon & Moab & montis Seyr qui egredi fuerant ut pugnarent contra Iudam, &

Sermo

perculsi sunt. Namque filij Ammon & Moab confur-
rexerunt aduersum habitatores montis Seyr, ut inter-
ficerent & delerent eos. Cumque hoc opere perpetras-
sent etiam in semetipsos versi, mutuis se concidere vul-
neribus. Porro ludas cum venisset ad speluncam que
respicit solitudinem, vidit procul omnem late regio-
nem plenam cadaueribus, nec superesse quenquam qui
necem potuisset euadere. Venit ergo Iosaphat, &
omnis populus cum eo ad detrahenda spolia mortuo-
rum, inueniuntque inter cadauera variam suppelles
utilem, vestes quoque & vasa præciosissima, & diripu-
erunt, ita ut omnia portare non possent, nec per tres
dies spolia auferre præ prædæ magnitudine. Ab huius
pietissimi Iosaphat Regis, & Ezechiae Regis Iu-
da exemplis ad nos pertinere visum est, ut & ipsi ma-
nus nostras, oculos & corda nostra eleuamus ad do-
minum, hunc adoremus, hunc colamus, & cultu latrig
illi seruiamus. Ipse enim est dominus & deus noster,
qui possedit fecit, & creauit nos, qui fecit cælum &
terram. Ipsius genus & vita sumus, ex ipso & per ip-
sum, & in ipso sunt omnia, Ipse dat omnibus vitam, &
inspirationem. In ipso viuimus, mouemur & sumus.
Militare itaque volentibus nobis, aduersus Turcas,
omnium immanissimos, impij esse non debemus, sed
omnem impietatem amouere oportet. Vidi enim
inquit Dauid, impium superexaltatum & eleuatum si-
cut cedros libani, & ecce non erat. Quæsiui eum &
non est inuentus locus eius. Custodi innocentiam, &
vide æquitatem, quoniam sunt reliquæ homini pæ-

Actuum. 17.

Psalmo. 36

cifico. Iniusti autem disperibunt. Simul reliquiae impiorum interibunt. Et ipse Iob saepe de ea re loquitur. Quoniam laus impiorum brevis, & lux impij extinguetur. Et Balta ille Sumites. Nunquid viuere potest scirpus absq; humore aut crescere caretū sine aqua? quum adhuc sit in flore nec carpatur manu, ante omnes herbas arescit. Sic viae omnium qui obliuiscuntur deum & spes hypocrite peribit. Et hoc est quod Romanis Paulus scribit. Reuelabitur ira dei de coelo, super omnem impietatem. Nam impietatem grauissimae poene expectant. Impius enim in iniquitate sua morietur. Et vae impio in malum, contra quem impij omnes prophetae clamant. Talis erat Nabal, qui ex astutia iuxta verbum Abigail vxoris nomen accepit, qui dixit in corde suo. Non est deus. Talis fuit Atheos ille Diagoras. Tales sunt Epicuri de grege porci. Tales sunt omnes quorum deus venter est, qui dicunt. Edamus atq; bibamus, cras enim moriemur, optantes cum Philoxeno collum gruis, ut diutius voluptate bibendi perfrui possent, arbitrantes vnum eundemq; esse interitum hominis & iumentorum, qui in collocatione & fasciculo dicunt apud se, non recte cogitantes. Exiguum & cum tedio est tempus vitae nostrae, & non est refrigerium in fine hominis, & non est qui agnitus sit reuersus ab inferis, quia ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus, tanquam non fuerimus, quoniam fumus afflatus est in naribus nostris. Et sermo scintillae ad commouendum cor nostrum, Quia

Iob. 20.

a. l. Balda Sumites.

Iob. 8.

Romanos. 1.

Ezechielis. 3.

Esaie. 3.

1. Regum. 25.

Laet. c. 2. Instituti. Athei illi Diagora noiat Philip. 3.

Esaie. 22.

Sapientiae. 2.

Ecclesiast. 3.

Sermo

extinctus cinis erit corpus nostrum, & spiritus diffunderetur tanq̃ mollis aer, & transibit tanq̃ vestigium nubis, & sicut nebula dissoluetur quæ fugata est a radijs Solis, & a calore illius aggrauata, & nomen nostrum obliuionem accipiet per tempus, & nemo memoriam habebit operum nostrorum. Vmbræ enim transitus est tempus nostrum, & non est reuersio finis nostri, quoniam consignata est & nemo reuertitur. Venite ergo & fruamur bonis quæ sunt, & utamur creatura, tanq̃ in iuuentute celeriter. Vino precioso & vnguentis nos impleamus, & non prætereant nos flos temporis. Coronemus nos rosis, antequam marcescant. Nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra. Sed omnes hi impij peribunt & euanescent tanq̃ puluis, quem proficit ventus a facie terræ. Conuenit itaq̃ nos Christi milites abnegare omnem impietatem iuxta verbum apostoli. Sectari quoq̃ pietatem, si de inimicis vestris victoriam assequi velitis. Quod si vllō vnq̃ tempore Christianum hominem domini dei sui memorem esse oportuit, certe hoc periculosissimo tempore nullatenus domini Dei obliuisci oportet, ne nobis id eueniat, quod populo Israhelico obliuioso contigisse legitur, qui quoties domini sui oblitus extitit, iratum sibi Deum sensit, & deprehendit. Sic Israhelitis impropereans Moyses ait. Deum qui te genuit dereliquisti, & oblitus es domini creatoris tui. Vidit dominus & ad iracundiam concitatus est, prouocauerunt filij

Psalmo. 1

Ad Titum. 2.

1. Corinth. 14.

Deutero. 32.

filij sui & filia. Et post mortem Iosue, filij Israhel fecerunt malum in conspectu domini, & obliui sunt dei sui. Seruientes Balim & Astaroth. Iratusq; contra Israhel dominus tradidit eos in manus Regis Mesopotamiae, seruiueruntq; ei octo annis. Et iterum obliui sunt Deum qui saluauit eos, qui fecit magnalia in Aegypto. Mirabilia in terra Cham, & terribilia in marirubro, & dixit ut disperderet eos. Si non Moyses stetisset in confectione in conspectu eius, ut auerteret iram eius, ne disperderet eos. Et per Hieremiam. Nunquid obliuiscetur virgo ornamentum sui, aut sponsa fasciae pectoralis suae. Populus vero meus oblitus est mei diebus innumeris. Et alibi propheta Baruch sic prophetauit ad populum. Obliti estis eum, qui nutriuit vos, & contristastis nutricem vestram Hierusalem. Et vidit iracundiam a deo venientem vobis. Oseas autem propheta in verbo domini sic ait. Oblita es legis dei tui, obliuiscar & ego filiorum tuorum. Atq; iterum idem ille. Oblitus est Israhel factoris sui, & aedificauit delubra, & ludas multiplicauit vrbes munitas, & mittam ignem in ciuitates eius, & deuorabit aedes illius. Idem deniq; propheta. Ego dominus deus tuus ex terra Aegypti, & deum absq; me nescies, & Saluator non est praeter me. Ego cognoui te in deserto, in terra solitudinis iuxta pascua sua adimpleti & saturati sunt, & eleuauerunt cor suum, & obliui sunt mei. Et ego ero eis quasi Leena, & sicut Pardus in via Assyriorum, Occurram eis quasi

Iudicum. 3.

Psalmo. 119.

Hieremia. 2.

Baruch. 4.

Osee. 4.

Osee. 8.

Osee. 13.

Esai. 42.

Sermo

- vrſa raptis Catulis, & dirumpam interiora iecoris eorum, et conſumam eos quaſi leo. Beſtia agri ſcindet eos. Vides itaq; ſi quando populus oblitus eſt domini dei Saluatoris & benefactoris ſui, ut ad iracundiam prouocatus ſit dominus, & forte nos multo tempore impie egimus, iniquitatem fecimus, nec memores domini Dei noſtri & beneficiorum eius fuimus.
- Deutero. 28.** Iccirco dominus auertit faciem ſuam a nobis, & oblitus eſt noſtri, induxitq; ſuper nos gentem de longinquo, & de extremis terræ finibus in ſimilitudinem aquilæ volantis cum impetu, cuius linguam intelligere non poſſumus, gentem procaciſſimam, quæ non deferat ſeni, nec miſereatur paruuli, quæ & deuoret fructum iumentorum, ac fruges terræ, de quibus olim
- Deutero. 28.** Moyſes ex ore domini locutus eſt atq; præuidit. Huius autem obliuionis plæruncq; foelices noſtri ſucceſſus in cauſa ſunt. Sic præpoſitus pincernarū Pharaonis, ſuccedentibus rebus proſpere, oblitus eſt Joſeph interpretis ſui. Et Sodoma ſaturata panibus, oblita eſt domini. Et non ſine cauſa Salomon ille ſapienſiſſimus Rex hæc verba locutus eſt. Mendicitatem & diuitias ne dederis mihi, tribue tantum victui meo neceſſaria, ne forte ſatiatus illiciar ad negandum & dicam. Quis eſt dominus? aut compulſus ægeſtate furer & peiurem nomen Dei mei. Et iterum. Noli Regibus o Lamuel, noli Regibus dare vinum, ne forte bibant & obliuiſcantur iudiciorum & mutent cauſam filiorum pauperis. Vt itaq; Iſraheliſæ nuncq; in
- Leuitici. 26.**
- Genefis. 40.**
- Proverb. 30.**
- Proverb. 31.**

hanc obliuionem seu impietatem venirent, ea propter
 hisce verbis, his quoq; signis Moyses admonuit po-
 pulum dicens. Audi Israhel, dominus deus noster v-
 nus est. Diliges dominum deum tuum, ex toto corde
 tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua.
 Eruntq; verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie in
 corde tuo, & narrabis ea filijs tuis, & meditaberis se-
 dens in domo tua, & ambulans in itinere dormiens,
 atq; confurgens, & ligabis ea quasi signum in manu
 tua, eruntq; & mouebuntur inter oculos tuos, scribes
 q; ea in limine & ostijs domus tuæ. Cumq; introdu-
 xerit te dominus deus tuus in terram, pro qua iurauit
 patribus tuis Abraham Isaac & Iacob, & dederit tibi
 ciuitates magnas & optimas, quas non ædificasti, do-
 mus plenas multarum opum, quas non extruxisti,
 cisternas quas non fodisti. Vineta & oliueta, quæ non
 plantasti, & comederis & saturatus fueris. Caue dili-
 genter ne obliuiscaris domini dei tui, qui eduxit te de
 terra Aegypti & de domo seruitutis. Et hinc venere
 pharisæorum phylacteria, de quibus Dominus ait,
 Quomodo illa supersticiosa pharisæorum hypocrisis
 dilatare soleat, Philactirion enim Græce, latinis Con-
 seruatorium sonat, quod in his seruetur memoria legis
 Inde ad illud idem ludæis præceptum erat ut face-
 rent sibi fimbrias per quatuor angulos palliorum, po-
 nentes in eis vittas hyacinthinas quas cum viderint,
 recordentur omnium mandatorum domini, nec se-
 quantur cogitationes suas, & oculos per res varias

Deutero. 6.

Mathei. 23.

Numeri. 15.

Sermo quintus

fornicantes, sed magis memores præceptorum domini faciant ea sintque sancti deo suo. Et hoc est, quod pietatem suis fratribus tam diligenter ac toties diuus inculcat Paulus. Instruit enim Timotheum discipulū,
1. Timoth. 2. Vt vitam tranquillam agat in omni pietate & castitate. Et iterum. Sectare fidem ac pietatem, est enim questus magnus pietas cum sufficientia. Et de hac ipsa pietate iterum ait. Exerce te ipsum ad pietatē, Nam corporalis exercitatio parum utilis est, pietas autem ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ, quæ nunc est, & future. Nec minori cura pietatem docuit Petrus inter cætara sic scribens. Vos curam omnem subin-
2. Petri. 1. ferentes, ministrare in fide vestra virtutem. In virtute autem scientiam, In scientia abstinētiā, In abstinētia autem patientiam, In patientia pietatem, In pietate, amorem fraternitatis, In amore autem fraternitatis charitatem. Ecce quæ sancta virtutū aurea catena. Cesset itaque apud Christi milites, quod multis sæculis de vobis ex Lucano cecinerit Poetæ. Nulla fides pietasque viris, qui castra sequuntur. Quod si vere pie ad imitationē paciētissimi regis Ezechie luda fueritis, erit vobis etiā clemens misericors & pius dominus. Ipse enim est qui nouit pios de tentatione eripere.

Fiat, Fiat.

Sermo sextus.

27

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec paueatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̄ cum illo, Cum illo enim est brachium Carneum, nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis. Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem, regis quidē optimi, Deo deuoti, ac foelicissimi scripta. 2. Paralip. 32.

Intellexistis Charissimi in antemeridiano hodierno sermone, ab exemplo Ezechie, quantū prosit pietas, ac in deum religio, Quum vero Esaias propheta enumerans dona spiritus sancti, mox post spiritum pietatis, spiritum timoris dñi enumerat, *Esaiæ. 11.* quasi inter hæc dona videatur cathe-

na aurea esse, ubi omniū penē virtutū ordo ac chorus colligatus videri queat. Ea propter in præsentī sermone, non nihil de timore domini dicere decreuimus. Ad timorem domini scripturæ sunt multæ, quæ nos pie monent ac hortantur sedulo, ut timeamus dominum. Vnde sic in Oreb ad Moysen locutus est dominus dicens. Congrega ad me populum ut audiant sermones meos, et discant timere me in omni tempore quo viuunt in terra, doceantq; filios suos. Et iterum. Dominum deum tuum timebis, & illi soli seruiēs. Et nunc Israhel, quid dominus deus tuus petit à te, nisi ut timeas dominū deum tuum, & ambules in vijs eius, et diligas eum, ac seruias domino deo tuo in toto corde

Deuterono. 4.

Deuterono. 6.

Sermo

- Deuterono. 10 tuo, & in tota anima tua. Custodiasq; mandata domini & ceremonias eius, quas ego hodie præcipio tibi, ut bene sit tibi. Et iterum, cum fuerit cōstitutus rex, &
- Deuterono. 17. federit in solio regni sui. Describe sibi Deuteronomion legis huius in volumine, accipiens exemplar a Sacerdotibus Leuiticæ tribus, & habebit secum, legetq; illud omnibus diebus vitæ suæ, ut discat timere dominū deum suum, & custodire verba & ceremonias eius, quæ in lege præcepta sunt. Et ppter ea post mortem Moyſi serui dei, lapides duodecim positi sunt in alueo Iordanis, ut discerent omnes terrarū populi, fortissimam manum dei esse, ac ut Iſrahelitæ discerent timere dominū omni tempore. Quicq; appropinquaret dies mortis Iosue. Cōgregato populo sic inter cetera docet. Timete dominū inquit, & seruite ei corde perfecto atq; verissimo, & auferite deos quibus seruierunt patres nostri in Mesopotamia & in Aegypto, ac seruite domino. Samuel autem ad populū inter cetera sic prædicat. Timete dominū & seruite ei in veritate, & ex toto corde vestro. Vidistis enim magnifica quæ in vobis gesserit dominus. Quod si perseueraueritis in malitia, & vos & rex vester pariter peribitis.
- Psalmo. 31. David autē ille mansuetissimus rex. Timeat dominū inquit, omne semē Iſrahel. Timeat dominū omnis terra. Timete dominum omnes sancti eius. Filius quoq; eius Salomon. Time dominū ait, fili mi, & regem. Et iterum. Vbi multa sunt somnia, multi sunt sermones.
- Ecclesiastes. 5. & vanitates innumere. Tu vero deum time, & rursus Ecclesiastici. 7. alibi scriptura dicit. In tota anima tua time dominum.

Vides quot & quantæ scripturæ nos hortentur, ad-
 moneantq; ut timeamus dominũ. Sed & in Euāgelio
 Christus sic suis prædicauit apostolis. Nolite timere *Matthæi. 10.*
 eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt
 occidere, sed potius timete eum, qui potest & animam
 & corpus perdere in gehennam. Quis hic non videt,
 quam fortem esse oporteat militem Christi, ita ut in- *Proverb. 30.*
 star leonis fortissimi ad nullius paueat occursum, cum
 Iona tamē dicat. Dñm deũ coeli time, ergo Paulus do- *Iona. 1.*
 cet apostolus. Noli altũ sapere, sed time. Et Petrus inq; *Romanos. 11.*
 Deum timete, Regem honorificate. Et ipse Ioannes in *1. Petri. 2.*
 insula Pathmos testatur se vidisse angelum volantem
 per medium coeli, habentem euangeliũ æternum, vt
 euangelisaret sedentibus super terram, & super omnẽ
 gentem & tribum & linguam & populum, dicentem
 voce magna. Timete dominũ, & date illi honorem, *Apocalip. 14.*
 quia venit hora iuditij eius, & adorete eum qui fecit
 coelum & terram, mare & fontes aquarũ. Consonant
 itaq; scripturæ testimonia vtriusq; testamenti opor-
 tere timere dominum. Superest nunc ut excutiamus
 quantum prosit si studuerit quis semper timere dñm.
 Tobias in hæc verba suum instituit filium. Pauperẽ *Tobia. 4.*
 quidẽ vitam gerimus, sed & multa bona habebimus.
 Si timuerimus deũ, & recesserimus ab omni peccato,
 & fecerimus bonum. Et in cantico Iudith sic legitur.
 Hymnũ cantemus domino deo nostro. Adonai dñe
 deus magnus es tu, & præclarus in virtute tua, & quẽ
 superare nemo potest. Tibi seruiat om̃is creatura tua,
 quia dixisti & facta sunt, misisti spiritũ tuum & creata

Sermo

sunt, & nō est qui resistat voci tuæ. Montes a fundas
mentis mouebūtur. Cum aquis petræ sicut cera liques
scent ante faciem tuam. Qui aut timent te magni erunt
apud te per omnia. Iob vero cum simplex & rectus
fuerit, timensq; deum accepit duplicia. Timentes etiā
dominū ipse glorificat. Firmamentū est dominus timē
tibus eum. Nō est inopia timētibus eum, escam dedit
timentibus se. Voluntatē timentīū se faciet. Mulier ti
mens dominū ipsa laudabitur. Timenti dñm bene erit
Et melior est vnus timens deum, q̃ mille filij impij.
Atq; idem iterū. Quam magnus qui inuenit sapientiā
& scientiam, sed non est super timentē deum. Timor
dei se super omnia posuit. Beatus homo, cui donatum
est habere timorē dei, qui tenet illum cui asimilabitur,
Timor dei initium dilectionis est, cæterū timenti deū
non occurruunt mala, sed in tentatione, deus illum con
seruabit, & liberabit a malis, Per Micheam vero pro
phetam ita scriptū est. Salus erit timētibus nomē eius.
Hæc omnia & si grauissima sint, vtilitatis quoq; maxi
mæ. Diua tamē perpetua virgo Maria nunq̃ satis lau
data, in suo cantico timoris dñi fructū ineffabilem &
perpetuū expresse, quādo cātavit hæc verba. Miseris
cordia eius a p̃genie in progenies timentibus eū. Hos
fructus multiplices & iam enumeratos testātur histo
riæ eorū qui viuētes in hoc sæculo, timorē dñi ob oculos
habere consueuerūt. Obsterrices quidē ille in Aeg
ypto, audientes verbū & præceptū Pharaonis dicē
tis. Quādo obstetricabitis hebreas, & partus tēpus fu
erit, si masculus fuerit interficite illū, si foemina, reseruate
Timuerūt

In lith. 16.

Iob. 1.

Psalmo. 14.

Psalmo. 24.

Psalmo. 33.

Psalmo. 110

Psalmo. 144

Prouerb. 31.

Ecclesiastici. 1.

Ecclesiastici. 16

Ecclesiastici. 26

Ecclesiastici. 33

Michea. 6.

Luce. 1.

Exodi. 1.

Timuerūt obstetrices deum, & nō fecerunt iuxta preceptum Pharaonis, sed conseruarūt mares. Propterea bene fecit deus obstetricibus & creuit populus, confortatusq; est nimis, & quia timuerūt obstetrices deū, ædificauit illis domos. Vides hic quisquis Christi aut crucem aut nomen agnoscis, quantū prosit erga dominū deum timor, ut etiam donatæ sint obstetrices Aegyptiæ, pro timore domini. Laudatur & Abdias, 3. Regum. 18. dispensator domus Achab, quod timuit dñm deum valde. Nam cū interficeret Iesabel, prophetas domini, tulit ille centum pphetas, & abscondit quinquagenos & quinquagenos in spelūcis, et pauit eos pane et aqua. Et quemadmodū dixit ad Heliam prophetā, Seruus tuus timet dominū tuum ab infantia sua. Laudatur et Tobias, qui plus timuit deum q̄ regem. Laudatur & Iudith, quod inter omnes mulieres famosissima fuit, eo quod timebat dominum valde, neq; erat qui loqueretur de illa verbum malum. Quis ergo non videt multum præstitisse veteribus si timuere dominū? Et hi iuditio Ietro, qui socer Moyli fuit, præponendi sunt de plebe viri sapientes, qui timent dominū, quando res publica gubernanda est. In summa. Timentes dominum ipse glorificat. Et periculosissima res est rei publicæ uel ciuitati, si timor domini non in eis fuerit, id quod indicat excusatio Abrahæ ad regem Abimelech negantis Sarā esse vxorē suam, quādo respōdit. Cogitauī mecum dicens. Forsitan non est timor domini in loco isto, & interficient me propter vxorem meam. Iccirco Iosaphat ille rex pius, cuius triumphū

Tobie. 1.

Iudith. 8.

Exodi. 18.

Psalmo. 14.

Genesis. 20.

Serino sextus

2. Paralip. 19. à deo datum, & admirabilem hodie longo ordine recensuimus. Ad iudices ait. Sit timor domini vobiscū, & cum diligentia cuncta facite. Præcepitq; eis dicens. Sic ageris in timore domini fideliter & corde perfecto. Omnem causam quæ venerit ad vos fratrum vestrorum qui habitant in vrbibus suis, inter cognationem & cognationē. Vbiq; quæstio est de lege, de mandato, de ceremonijs, de iustificationibus, ostendite eis, ut non peccent in dominū, & ne veniat ira super vos & super fratres vestros. Sic ergo agentes non peccabitis. Sic Dauid, initium sapientiæ testatus est timorem domini. Da itaq; locum timori altissimi, quia omnis sapiētia timor dei. Cum ergo vobis hic Viennæ, hac procellosa tempestate degentibus iuxta epistolam nobilis illius ac fortissimi Tharsensis militis. Foris pugnae sint, intus timor. Nihil aliud in media fortitudine & magnanimitate conducibilius vtiliusq; fore existimaui quod sitis fortes in bello. Quæ admodum sancti dei fortes facti sunt in bello. Atq; resistere studeatis aduersario, tanq; leoni rugienti. Non timētes eū, qui potest occidere corpus, sed eum timentes, qui potest animā mittere in gehennam, & sic beati eritis. Nam beatus ille vir qui timet dominum, & benedictio omnibus qui timent illū, beatus quoq; ille, cui datū est habere timorem domini.

2. Corinth. 7.
Deuterono. 32.
Hebraeos. 11.
1. Petri. 5.
Mathai. 10.
Psalmo. 111.
Ecclesiast. 25.

Fiat, Fiat.

Septimus sermo.

30

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec pae-
ueatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē
quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̄. cum illo,
Cum illo enim est brachium Carneum, nobiscum Dominus
Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis.
Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem,
regis quidē optimi, Deo deuoti, ac foelicissimi scripta,
2. Paralip. 32.

Ongo ordine ac aliquot sermo-
nibus declaratum est a nobis,
ob quas virtutes, & ob quæ be-
nefacta meruerit Ezechias rex
Iuda & Hierusalem tam admis-
rabilem victoriā & liberationē
populi sui, Placuit ad ædificati-
onem vestrā nōnulla recensere

de Sennacherib Rege Assyriorū, in quibus ille peccas-
uerit, & iram Dei super se concitarit. Precipū autem
illius regis Assyriorū peccatū extitisse cōperio, quod
ipse blasphemus fuerit in deū, quod multis scripturarū
testimonijs clarissimū est, nā audita huius blasphemia
Ezechias Rex scidit vestimēta sua, & hæc verba nūn-
tiauīt Esaiaē prophetæ. Dies inquit tribulationis, &
increpationis & blasphemiaē dies iste. Venerunt filij
vsq; ad partum, & vires non habet parturiens, si forte
audiet dominus deus tuus vniuersa verba Rapsacis,
quē misit rex Assyriorū dominus suus, ut exprobraret
deum uiuentē, & argueret verbis, quæ audiuit domi-
nus deus tuus, cui renūciauit Esaiaē dicens, Hæc dicit

4. Regum. 19.

h ij

Sermo

dominus, Noli timere a facie sermonū quos audisti, quibus blasphemauerūt pueri regis Assyriorū me. Et Ezechias orans expansis manibus in domo domini, inter cætera sic orat. Inclina aurem tuam & audi, aperi domine oculos & vide, & audi omnia verba Sennacherib, quæ misit ut exprobraret nobis deū uiuentē. Vides ergo noluisse dñm ut præualeret Sennacherib ille blasphemus. Vos itaq; in dño charissimi Christi milites, si quā victoriā contra Turcorū tyrannum nō modo sperare, sed & consequi vultis modis om̃ibus, a grauissimo blasphemix peccato abstinere oportet. Mira res est, Moyses locutus est domino iuxta montem Oreb, locutus est illi in mōte Synai ieiunans per quadraginta dies & noctes, voluntatē eius, loquebat ei de facie ad faciem, & tanq; amicus amico. Duorū tñ scelerū iuditiū, atq; sententiā non nouit. Sic em̃ primo loco legitur. Factum est autē cum essent filiī Israhel in solitudine, & inuenissent hominem colligentē ligna in die sabathi, obtulerūt eū Moyse & Aaron & vniuersæ multitudini, qui recluserūt eum in carcerē, nesciētes quid super eo facere deberēt. Cæterum in alio loco sic legitur. Ecce egressus est fili⁹ mulieris Israhelitidis, quē pepererat de viro Aegyptio inter filios Israhel, iurgatus est in castris cum viro Israhelitæ, cūq; blasphemasset nomen dñi & maledixisset, & ductus est ad Moysen, vocabatur autē mater eius Salumith filia Dabri, de tribu Dan, miserūtq; eum in carcerē, donec nosceret, quid iuberet dominus. Sed audi iusti iudicis sententiā super vtroq; Sic enim de primo dñs ait. Morte

Exodi. 3.

Exodi. 19.

Exodi. 24.

Numeri. 15.

Leuitici. 24.

moriatur homo iste. Obruat eum lapidibus oīs turba extra castra. Quūq̃ eduxissent eum foras obruerunt eū lapidibus, & mortuus est sicut p̃ceperat dominus. De secūdo vero sic os domini locutum est. Educ blasphemum extra castra & ponent omnes qui audierūt, manus suas super caput eius, & lapidet eum populus vniuersus, & ad filios Israhel loqueris. Homo qui maledixerit deo suo, portabit peccatū suū, & qui blasphemauerit nomen domini, morte moriatur. Lapidibus obruet eum, omnis multitudo populi sui, siue ille ciuis siue peregrinus fuerit. Qui blasphemauerit nomē domini sui, morte moriatur. Mirāda, p̃fecto res fuit ut in tanto coetu populi (fuerūt enim recensiti Israhelitæ ad pugnam idonei, plusq̃ sexties centena millia virorum exceptis mulieribus & his qui nondū vicesimū annū excesserūt) adeo fuit blasphemia ignota, ut neq̃ populus, neq̃ Moyses nossent, qua p̃cena deberet hoc puniri peccatū. In castris itaq̃ Christianorū prorsus non debet audiri blasphemia. Sic enim in Leuitico scribit̃. Non peiurabis in noīe meo, nec pollues nomē dei tui. Et in Exodo. Non assumes nomē dñi dei tui in vanū. Non vsurpabis nomē dei tui frustra, quia nō erit impunitus, qui super re vana nomē eius assumpserit. Dominus aut̃ & Saluator noster cunctis sub signo crucis militare volētibus ita p̃cepit. Ego dico vobis nō iurare omnino, neq̃ per ccelū, quia thronus dei est, neq̃ per terrā, quia scabellū est pedum eius, neq̃ per Hierosolymā, quia ciuitas est magni regis, neq̃ per caput tuū iuraueris, quia nō potes vnū capillū album facere

Numeri. 15.

Leuitici. 24.

Leuitici. 19.

Exodi. 20.

Deutero. 5.

Mathai. 5.

Sermo

1. Timoth. 1.

Ephesios. 4.

Colloss. 3.

1. Timoth. 6.

Titum. 3.

Verba Hieroni
mi in Com. eplæ
ad Titum.
Genesis. 1.

In epist. Iudæ.
Zachariæ. 2.

Deutero. 27.
Numeri. 23.

Genesis. 35.
Genesis. 49.

aut nigrum. Sit aut sermo vester est est, nō nō. Quod aut his abūdantius est a malo est. Paulus apostolus & si blasphemus & cōtumeliosus persecutor fuerit nominis Christi, anteaq̃ Damascū veniret, tamē postea q̃ vas electionis & doctor gentiū factus esset, coepit nomē Iesu portare ac dilatare in gētibus, oībus modis detestās blasphemīā. Sic enim docet Ephesios. Omnis amaritudo & furor & ira et clamor auferatur a vobis cū omni malitia. Collossensibus aut ira p̃cepit. Depo- nite iram, indignationē, malitiā, blasphemīā, turpēq̃ sermonē de ore vestro, Timotheū vero docet ne no- men dei blasphemetur. Ad Titum tamē sic scribit. Ad mone illos principibus & potestatibus subditos esse, obedire ad omne opus bonū paratos esse, neminem blasphemare, nō simpliciter accipit. Nec enī ait, nemis nem hominē blasphemare, sed absolute neminē, nō an- gelum nō aliquā creaturam dei. Omnia quippe quæ a deo facta sunt, valde bona sunt. Quando Michael ar- changelus cū diabolo disputabat, de Moyse corpore nō fuit ausus inferre iuditiū blasphemīæ, sed dixit, Im- peret tibi deus. Si igitur Michael nō fuit ausus diabo- lo & maledictione dignissimo iuditiū inferre blasphe- miæ, quāto magis nos ab omī maledictio puri esse de- bemus. Merebatur diabolus maledictū, sed per archā geli os blasphemīa exire nō debuit. Relege veteres li- bros, & vide quæ tribus in monte Garisin cōstitutæ sint, ut benedicerēt populo, & quæ in monte altero ut benedicerēt populo, Ruben qui maculauerat thorū parentis, & Zabulon nouissimus filius Lia & ancil-

larum liberi in monte Hebal ponuntur, ut maledicant eis, qui maledictione sunt digni. Longum est si nunc enumerem quomodo Iacob qui ad benedictionem vocauerat filios dicens, ut benedicam vobis postea quasi in benedictione consonet. Maledictus furor eorum, quia procax. Et ipse dominus loquitur in Genesi. Maledicta terra in operibus tuis, hoc nunc tantum dixisse sufficit, quod blasphemare Christi discipulos non oportet. Et veterum Iudeorum mos erat in detestationem criminis blasphemiae scindere vestes. Propterea rex Ezechias audiens Rapsacen blasphemantem scidit vestimenta sua. Et in Euangelio pontifex, quia Salvatorem blasphemasse credebat, scidit vestimenta sua. Et Paulus ac Barnabas deferentibus sibi cultum Licaonibus, quasi contra blasphemantes sciderunt vestimenta sua. Nostris temporibus, proch pudor, cum tot ac tantae blasphemiae non modo in diuos, ac sacramenta dei, sed & in eum, qui sedet in excelsis, atque in filium eius unigenitum, passionem, agonem, & vulnera eius quotidie fiant, si scindendae vestes forent ne filium quidem subtegminis integrum esset. Multis itaque gradibus meliores olim ceruicosi fuerunt Israelitae, quam nos qui precioso Christi sanguine redempti, blasphemare non desistimus. Precepit nobis apostolus, ut mortem domini annuntiemus, ut reconciliati deo per mortem filii gratias agamus, ut gloriamur in cruce domini nostri Iesu Christi, ut gaudeamus chirographum peccati per Christi passionem esse sublatum, Ut cum Christo morientes & consepulti cum illo vivamus, & recordemur quomodo Christus, cum

Genesis. 49.

Genesis. 3.

Esai. 37.

Matth. 26.

Actuum. 14.

1. Corinth. 11.

Romanos. 5.

Coloss. 2.

Romanos. 6.

Romanos. 15.

Sermo

adhuc infirmi essemus pro impijs mortuus est, cum
adhuc peccatores essemus secundū tēpus, Christus in
sanguine suo sancto nos iustificauerit, cū inimici essem⁹
Romanos. 15. recōciliati sumus deo per mortē filij eius. Et sicut vnus
us delicto mortui sunt multi, ita in vnus hoīs Christi
morte plures abundāt. Quid ergo blasphemam⁹ eū,
Philippens. 2. cuius obediētia iusti constituti sunt multi. Qui cū in
forma dei esset, non rapinā arbitratus est se esse æqua-
lem deo, sed seipsum exinaniuit, formā serui accipiens,
in similitudinē hominum factus, & habitu inuentus ut
homo. Humiliauit semetipsum, factus obediens vsq;
ad mortem, mortē autē crucis. Quid queso blasphem
me mali fecit ille tibi, aut quā caussam inuenies in eo,
qui sanguinē suū pro te & multis in remissionē peccat
Luce ultimo
Colossens. 1. torz effudit et quare hūc blasphemare nō cessas? Non
Apocalipsis. 1. ne ut Paul⁹ inq̃t, in dilecto filio dei per sanguinē eius re
Ephesios. 1. demptionē habemus ad Ephe. 1. Et nos qui aliquādo
Ephesios. 2. longe eramus, facti sumus prope in sanguine Christi.
Colossenses. 1. Nōne verum est, quod ait apostolus. Placuit deo re
conciliare omnia, pacificans per sanguinē crucis eius,
siue quæ in coelis, siue quæ in terris. Hunc quidē pro
Romanos. 3. posuit deus propiciatorē per fidem in sanguine ipsius
ad ostensionem iustitiæ suæ, propter remissionē præ
cedentium delictorū. Nonne ille est pontifex, qui se
Hebreos. 9. mel in sanguine proprio introiuit in sancta sanctorū
æterna redemptione inuenta. Verum est itaq; quod
Simon Petrus cōfidenter testatus est dicens. Non cor
1. Petri. 1. ruptibilibus auro uel argento redempti estis de vana
vestra cōuersatione paternæ traditionis sed præcioso
sanguine

sanguine, quasi agni incōtaminati & immaculati. Chri
sti discipulus, qui recubuit supra pectus domini, dicit.
Sanguis Iesu Christi emundat nos ab omni peccato.
Et iterum. Lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo
Hic est ille sanguis agni, in quo beati lauant stolas suas,
agni quidem dei, qui abstulit peccata mundi. Agni
quidem omniū mansuetissimi. Agni sine macula, qui
peccatum nō fecit, nec dolus inuentus est in ore eius.
Qui iniuste iudicanti se tradidit. Et iustus pro iniustis
mortuus est. Quid ergo tu blaspheme ponis in ccelū
os tuū? Et sanguinē/uulnera ac pāsiōnē eius, nō solū
per ingratitudinē blasphemās, sed etiam te ipsum cō
demnas? Procacissima gens est blasphemantiū, nullā
enim vel voluptatem vel vtilitatem accipies, etiam si
mille blasphemias euomueris. Dixere veteres recte ac
sancte, horribilissimū esse peccatū blasphemiam, om
ne quippe peccatum comparatū blasphemiae leuius.
Et vnū genus blasphemiae est, quod neq; in hoc, neq;
etiam futuro in saeculo remittetur, si Euangelio credis
mus. Sed sunt, qui pro suae blasphemiae operculo, scri
pturam inducunt dicentes. Iurabis per nomen eius.
Atq; iterum. Iurauit etiam ipse dominus, ad quem suae
malitiae prae-textum hoc modo uel ex tēpore respon
deo. Non inficias eo, in scriptura iurasse dominū pri
mo filio suo, cui aliquādo dixit. Filius meus es tu, ego
hodie genui te, Huic quidem iurauit dominus, & non
poenitebit eum, tu es sacerdos in aeternum, secundum
ordinem Melchisedech. Secundo legitur iurasse Da
uid seruo suo. Sic enim cytharædus cecinit. Iurauit do

1. Ioan. 1.

Apocalips. 1.

Apocalips. 22.
Ioannis. 1.

Hieremi. 8.

Exodi. 12.

Esaie. 53.

1. Petri. 2.

Hieronymus in
Esaia ca. 18.

Mathai. 12.

Deuterono. 6.

Hieremiæ. 4.

Psalmo. 109.

Psalmo. 119.

Sermo

Psalmo. 131.

Genesis. 22.

Hebraeos. 6.

Esaiæ. 1.

Esaiæ. 5.

minus David veritatem & non frustrabitur eum, de fructu ventris tui ponam super sedem tuam, Si custodierint filij tui testamentū meū & testimonia hæc quæ docebo eos, & filij eorum sedebūt super sedem tuam. Iuravit & Abrahæ dicens, Per memetipsum iuravi dicit dominus, quia fecisti hanc rem, & nō pepercisti filio tuo vnigenito, benedicā tibi & multiplicabo semē tuū sicut stellas cœli, & velut arenam, quæ est in littore maris. Iuravit autē per semetipsum, quoniā neminē habuit per quem iuraret, maiorem. Sed hoc nihil aliud erat, nisi promissionis verbū quod & ipsa veritas in Euāgelio seruare cōsuevit, Sub amen enim, sententiarū veritatē cōfirmat toties dicens. Amen amen dico vobis, Per nomē dei pro veritate iurare aliquādo permisum erat, blasphemare vero uel maledicere nunquā. Vbiq; em̄ legitur & phibetur ne quis nomē dei frustra in uanū uel in cassum assumat. Quicūq; ergo inter christianos Christi nomē, crucem, passionē aut mortē atq; alia id genus blasphemare nō verentur, hi rursus Christū crucifigūt, & cū ludæis & gētib; sub cruce blasphemāt Christū. A blasphemia itaq; summopere sibi cauere debent omēs milites, qui nomē suū dedere Christo, si quādo velint cōtra hostes nomis & crucis Christi turcos reportare victoriā. Non enim frustra Esaias filius Amos plagā imminere Iuda & Hierusalē vidit, ppter ea quod illi dereliquerūt dñm, blasphema uerunt sanctum Israel, & ab alienati sunt retrorsum, & iterū propter hoc. Sicut deuorat stipulā ignis, et calor flāmæ exurit, sic radix eorū sicut fauilla erit, & germen

eorū sicut puluis ascendet. Abiecerūt enī legē dñi exercitū, & eloquiū sancti Israel blasphemauerūt. Et iterum deniq; per Esaiam hec dicit dñs. Quoniā ablatus est populus meus gratis, dñatores eius inique agūt dicit dñs, & iugiter tota die nomen meū blasphematur, ppter hoc sciet populus meus nomen meū in die illa, quia ego ille qui loquebar ecce assum. Hoc in spiritu, olim raptus in tertiū cœlum prēuidit Paulus dicens. In nouissimis diebus instabūt tempora periculosa, & erunt homines seip̄s amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parētib; nō obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incōtinentes, immites, sine benignitate, proditores, proterui, tumidi, cœci, & voluptatū amatores magis q̄ dei, hos vero deuita. Videtis itaq; vos cūcti Christi milites in quāto periculo vestrarū animarū constituti sitis, si nō a cōsuetudine blasphemiarū & maledictionū vestrarū cessaueritis. Et quia non modo Sennacherib rex, sed & pueri eius blasphemī, pessimi homines fuere. Propterea aduersus hos de cœlo dominus misit angelum suum, qui vna nocte de exercitu eius percussit, & interfecit centies octogies quinquies millia hominum. Et ipse blasphemus Sennacherib rex Assyriorum in fuga domum rediens, & suo deo sacrificare volens, a proprijs filijs in contemptum idoli sui interfectus est. Omnis itaq; amaritudo, ira & blasphemia tollatur a vobis, iuxta doctrinam apostoli Pauli.

Esai. 52.

2. Timoth. 3.

Esai. 37.

4. Regum. 19.

Ephesios. 4.

Faxit Deus.

i n

Sermo octauus

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec pae-
ueatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē
quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̃ cum illo,
Cum illo enim est brachium Carneum, nobiscum Dominus
Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis.
Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem,
regis quidē optimi, Deo deuoti, ac foelicissimi scripta.
2. Paralip. 32.

2. Paralip. 29.

Vdiuistis in domino charissis-
mi ut blasphemus ille Sennache-
rib rex Assyriorū suæ in deum
blasphemie dignas pœnas luat,
superest ut paciēter audiatis, quā-
tum p̃stiterit Ezechie regi lau-
dare dominū deū. Sic autē scrip-
tura de Ezechia dicit. Cōstituit
Ezechias in domo domini, cum cymbalis et psalterijs
& cytharis dispositionē Dauid regis, & Gad videntis
& Nathan prophetæ, siquidē domini præceptū fuit,
per manum prophetarū eius, steteruntq; Leuitæ te-
nentes organa Dauid, & Sacerdotes tubas & iussit
Ezechias ut offerrent holocausta super altare, cumq;
offerrentur holocausta cœperūt laudes canere domi-
no, & clangere tubis, atq; in diuersis organis, quæ de-
dit rex Israel, reppererat concrepare. Omni autē tur-
ba adorante, cantores & hi qui tenebant tubas erant
in officio suo donec compleretur holocaustū, quūq;
finita esset oblatio, incuruatus est rex, & omnes qui
erant cum eo & adorauerunt, præcepitq; Ezechias et

principes Leuitis, ut laudarent dominū sermonibus,
 Dauid & Asaph videntes qui laudauerūt deum ma-
 gna lætitia & incuruato genu adorauerunt. Ezechias
 autem etiam hæc addidit. Implestis manus vestras do-
 mino. Accedite & offerre victimas in domo domini,
 Obtulit ergo vniuersa multitudo hostias & laudes et
 holocausta mente deuota. Vt & nos laudemus domi-
 num multipliciter scripturis, præceptis & exemplis
 instruimur. Cytharedus ille propheta regius, qui, ut
 perfecte posset laudare dominū, etiam saltauit ante ar- z. Regum. 6.
 cham, toties alleluia. i. laudate dominū cecinit. Sic enī
 quasi pleno ore dicit. Laudate pueri dominū, laudate Psalmo. 112.
 nomen domini. Sit nomen domini benedictū, ex hoc
 nūc & vsq; in sæculum, A solis ortu vsq; ad occasum
 laudabile nomē domini. Et in alio psalmo. Laudate Psalmo 116.
 dominū omnes gentes, laudate eum omnes populi.
 Quoniā confirmata est super nos misericordia eius, &
 veritas domini manet in æternum. Et iterum. Lauda- Psalmo 134.
 te nomen domini, laudate serui dominū, qui statis in
 domo domini in atrijs domus dei nostri. Laudate do-
 minum quia bonus est, psallite nomini eius, quoniam
 suaue, & in alio psalmo. Laudate dominū, quoniā bo- Psalmo 146.
 nus psalmus, deo nostro iocunda decoraq; laudatio.
 Lauda Hierusalem dominū, lauda deum tuum syon, Psalmo 147.
 Quoniā confortauit seras portarū tuarum & benedi-
 xit filijs tuis in te. Laudate dominū in cœlis, laudate
 eum in excelsis, Laudate eum omnes angeli eius, lau-
 date eum omnes virtutes eius. Laudate eum sol & lu- Psalmo 148.
 na, laudate eum omnes stellæ & lumen, Laudate eum

Sermo.

Psalm. 150.

Psalm. 145.

Esai. 44.

Esai. 49.

Hierem. 20.

coeli coelorum, & aquæ omnes quæ supra celos sunt laudent nomē domini. Quid dicam charissimi? Tanta in Dauide regio illo propheta fuit feruor laudandi dominum ut triplicis quinquagenæ psalteriū conclusit hoc modo laudando dominū: dicens, & quasi tuba clamans. Laudate dominū in sanctis eius, laudate eum in firmamento virtutis eius. Laudate eum in virtutibus eius, laudate eum secundū multitudinē magnitudinis eius, Laudate eum in sono tubæ, laudate eum in psalterio & cythara. Mira profecto res, & mysterium admirabile valde, quod propheta ille & rex iuxta cor domini caput libri sui exorditur a viro beato, & beatitudine eius, & omne canticum clauditur in laude diuina. Denique non solum ciuitatem Hierusalem, gentes deinde & pueros monet ut laudent nomē domini, Imo & sibi ipsi contra grāmaticorum regulā, & quasi vim naturæ imperare videtur, quādo sic cecinit. Lauda anima mea dominū, laudabo dominū in vita mea, laudabo dominū meum quādiu in vita fuero. Huic etiam rei intendit Esaias propheta dicens. Laudate coeli quoniam misericordiā fecit dominus. Iubilate extrema terræ, resonate montes laudationem, saltus & omne lignum eius. Et iterum idem ille propheta. Iubilate montes terræ, quia consolatus est dominus populum suum & pauperū suorū miseretur. Et Hieremias propheta. Cantate domino, laudate dominū, quia liberabit animam pauperis de manu malorum. Cæterum inde venit & factum est, quod hæc hebræa dictio Alleluia ex duabus vocibus composita sit. Ale

lelu. i. laudate, ia. i. deum, ita ut porro nō tantū in ori-
entali & Græca, sed & occidentali & Latīna ecclesia
immutata perstiterit, & toties per annum a Sacerdoti-
bus, Leuitis, Cantoribus, & populo decātetur, etiam
si multi sint qui ignorent quid alleluia sibi velit. Tobis *Tobias. 13.*
as ille senior aperiens os suum, & benedicens dominū
inter cætera sic cecinit. Portæ Hierusalē ex saphyro
& smaragdo ædificabūtur & ex lapide præcioso om-
nis circuitus murorum eius, ex lapide candido & mū-
do omnes plateæ eius sternentur, & per vicos eius al-
leluia cantabitur. Ioannes autem Secretarius domini
Saluatoris nostri, etiam in exilio constitutus, audiuit *Apocalip. 19.*
vocem magnam tubarum multarum dicentiū, Alle-
luia, laus & gloria & virtus deo nostro est. Et iterum
dixerunt, Alleluia, & fumus eius ascendit in sæcula
sæculorum. Et ceciderūt seniores viginti quatuor &
quatuor animalia, & adorauerunt dominū sedentem
super thronum dicentes, Amen alleluia, & vox e thro-
no exiuit dicens. Laudem dicite deo nostro omnes
sancti eius, & qui timetis deum pusilli & magni. Et au-
diui quasi vocem tubæ magnæ, & sicut vocem aquar-
um multarum, & sicut vocem tonitruorū magnorū
dicentium, Alleluia, quoniā regnavit dominus deus
noster omnipotens, gaudeamus & exultemus & des-
mus gloriam ei. Habes itaq; quisquis dei cultor esse
volueris, e scriptura sancta laudandum esse dominū.
Quod si forsan interrogaueris, qui viri, quæque mulie-
res laudem & mercedem acceperint, eo quod cōsue-
uerint laudare dominum, & si diligens scripturarum

Sermo

Exodi. 15.

Numeri. 21.

*Deutero. 32.
Iudicum. 5.*

Esaie. 38.

Iudith ultimo

seruator fueris. Laudarunt dominum omnes sancti eius. Inter hos ex ordine tibi non nullos recensere placuit. Moyses ille seruus dei & prophetarum maximus, quando se liberatum esse & populum suum vidit ab Aegyptijs manu magna dei, quam exercuerat dominus contra Aegyptios, et ut Aegyptij mortui iacuerunt ad littora maris, cecinit carmen domino dicens. Cantemus domino, gloriose enim magnificatus, equum & ascensorem deiecit in mare, fortitudo mea & laus mea dominus, & factus est mihi in salutem, Et Israelitae cum essent in Arnon cecinere carmen domino. Moyses quando fuit in fine solitudinis carmen cecinit domino dicens. Audite coeli quae loquor, audiat terra verba oris mei. Sic cecinere Delbora & Baldach laudes domino dicentes, qui sponte obtulistis de Israel animas vestras ad periculum, benedicite domino, Noster Ezechias rex, canticum cecinit domino dicens. Ego dixi in dimidio dierum meorum. Dixit & Iudith laudes domino hisce verbis, Incipite domino in tympanis, cantate domino in cimbaliis, modulamini illi psalmum nouum, exultate & inuocate nomen eius, qui posuit castra sua in medio populi sui, ut eriperet nos de manu omnium inimicorum nostrorum. Inter reges autem qui lucos & delubra destruxerunt, & in eorundem locum laudem domini erexerunt, David vnus atque praecipuus recensetur, de quo legitur, quomodo dereliquerit coram archa foederis domini Assaph, & fratres eius, ut ministrarent in conspectu arcae iugiter per singulos dies & vices suas. Constituit ianitores, constituit

stituit & Hemam & Idithum & reliquos ad confitendum domino, quoniā in æternum misericordia eius. Quum vero senex factus esset plenusq; dierum David, numerauit leuitas triginta octo millia virorum, *2. Paralip. 23.* ex quibus electi sunt vigintiquatuor millia in ministerium domus domini. Præpositorum autem & iudicum sex millia, & ianitorum ac totidem canentium in organis quattuor millia, ordinauitq; ut leuitæ starent mane ad confitendum & canendum domino. Porro Asach & Hemam & Idithum prophetarūt in cytharis psalterijs & cymbalis. Datus est & ordo viginti quattuor summis sacerdotibus. Filius autem eius Salomon cui indultum erat, ut ædificaret templum domino, post mortem patris ædificauit templum domino, Introduxit archam & ædificauit templū. Iosaphat quoq; laudauit dominum, id quod etiam fecit Ezechias ille rex noster. Iosias etiam rex fecit stare Leuitas, Sacerdotes & cantores in ordine suo. Propterea prosperos habuere successus, eo quod iugiter consueuere laudare dominum. Quod si forte dixeris, has historias veteris testamenti esse. Ecce ad Euangelium si te cōtuleris, inuenies non solum ex Esaia seraphin clamasse *Esaie. 6.* Sanctus sanctus sanctus, dominus deus exercituum, plena est terra omnis gloria eius, Sed et nato domino, cum angelo multitudinem inuenies militiæ cœlestis laudantiū deum & dicentium. Gloria in excelsis deo, *Luce. 2.* & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Et ipse Ioannes in insula Pathmos audiuit animalia, quæ res *Apocalip. 4.*

Sermo

quem non habebant die ac nocte dicentia. Sanctus sanctus, sanctus dominus deus omnipotens, qui erat, qui est, & qui venturus est, & quum darent illa animalia gloriam & honorem & benedictionem sedenti super thronum viuenti in sæcula sæculorum. Procidebant viginti quatuor seniores ante sedentem in throno, & adorabant viuentem in sæcula sæculorum, & mittebant coronas suas ante thronum dicentes. Dignus es domine deus noster accipere gloriam, honorem & virtutem, quia tu creasti omnia, & propter voluntatē tuam erant & creata sunt. Est adhuc quod dicam, Turbæ quæ præcedebant & quæ sequebātur, clamabant dicentes. Osanna fili David, Benedictus qui venit in nomine domini. Et hæc nō modo non prohibita sunt a domino, sed cum principes sacerdotum & scribæ audiētes pueros clamare, osanna fili David, indignarentur, & dicerent. Audis quid isti dicunt? hoc a domino responsum acceperunt. Vtiq; nunc legistis, quia ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem, Vel ut est in Luca, quādo cœperunt omnes turbæ descendentium gaudentes, laudare deum voce magna super omnibus, quas viderant, virtutibus dicentes. Benedictus qui venit Rex in nomine domini, pax in cœlo & gloria in excelsis. Et cū quidā pharisæorum de turbis dixissent ad illum, Magister increpa discipulos tuos, Quibus ipse ait. Amen amen dico vobis, quia si hi tacuerint lapides clamabunt. Quis hic nō videt, non parum placuisse domino, quod turbæ præ-

Matthæi. 21.

Lucæ. 19.

Lucæ. 19.

cedentes ac sequentes laudauerint eum. Et post hoc
nam ipse dominus hymnum dixit. Ipse Paulus quoque
Colloffenſibus inter cætera ſic ſcribit. Verbum Chri-
ſti habitet in vobis abundanter in omni ſapientia do-
centes & cõmonentes voſmetipſos in pſalmis et hym-
nis & canticis ſpiritualibus in gratia cantantes in cor-
dibus veſtris domino. Et hoc eſt quod propheta ait.
In hymnis confitemini illi. Et Iudas ille Machabeus
cum ſuis data victoria in hymnis & cõfeſſionibus be-
nedicebant dominũ, qui magna fecit in Iſrahel, & vi-
ctoriam dedit illis. Date itaque gloriam laudi eius, nam
ſacrificium laudis honorificabit dominũ, dicat vnus-
quiſque ſemper laus eius in ore meo, Sic Dauid ſepties
in die laudem dixit domino, offeramus & hoſtiam
laudis. Magnus enim dominus eſt, et laudabilis nimis
laudabile nomen eius, Quod re vera tres pueri de ca-
mino ignis liberati plene præſtiterunt. Hi tres namque
quaſi ex vno ore laudabant & glorificabant dominũ
dicẽtes. Benedictus es dñe deus patrum noſtroꝝ, &
laudabilis & glorioſus & ſuperexaltatus in ſæcula.
Et benedictum nomen gloriæ tuæ ſanctum & lau-
dabile, & ſuperexaltatum in omnibus ſæculis.

Benedictus es in tẽplo ſancto gloriæ tuæ,
& ſuperlaudabilis, & ſuperglorioſus
in ſæcula. Benedictus es in throno
regni tui, & ſuperlaudabilis, &
ſuperexaltatus in ſæcula.

Amen.

Mathai. 26.

Marci. 14.

Coloſſ. 3.

Pſalmo. 99.

2. Machab. 4.

Pſalmo 49.

Pſalmo 33.

Pſalmo. 118.

Hebreos. 13.

Pſalmo 47.

Pſalmo. 144.

Pſalmo. 112.

Danielis. 3.

Sermo nonus

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec paueatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̄ cum illo, Cum illo enim est brachium carneum, nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis. Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem, regis quidē optimi, Deo deuoti, ac foelicissimi scripta.
2. Paralip. 32.

Ennacherib rex Assyriorū nō modo blasphemus erat, sed & nimis arrogans atq; superbus contra dominū, propterea restituit illi domin⁹. Superbiā eius aperte depræhendimus, quod inter cætera per Rapsacen populo Ezechie in Hierusalē nūc

2. Paralip. 32. tiauit in hæc verba. An ignoratis quæ ego fecerim, & patres mei cunctis terrarū principibus? Nunquid preualuerūt dñi gentiū, omniūq; terrarū liberare regionē suam de manu mea? Quis est de vniuersis dñs gentiū, quos vastarunt patres mei, qui potuerit eruere populum suum de manu mea, ut possit etiam eruere deus vester de hac manu? Nō vos ergo decipiat Ezechias rex, nec vana persuasione deludat, neq; credatis ei. Si enim nullus potuit deus cunctarū gentiū atq; regionū liberare populū suum de manu mea, & de manu patrum meorum, consequenter nec deus vester poterit eruere vos de hac manu. Sed & alia multa locuti sunt serui eius contra dominū deum, & contra Ezechiam

seruum eius. Quis hic non videt arrogantē, elatum, & supra modū superbum animū regis Assyriorū? Simili arrogantia (proch dolor) festinat ad nos spurcissimæ sectæ Mahumeti tyrannus, tria tenens imperia Constantinopolitanū, Trapezuntiū & Capha, regna denique multa, quasi vno hiatu deuoraturus sit non modo nos & ciuitatem hanc inclytam Viennam nobilissimā domus ac prouintie Austriæ metropolim, sed & omnia Christianorum regna. Hac tamen parte spes cunctis datur Christianis, ut sicut ille qui sedet & habitat in excelsis. Qui excelsus est dominus, & huc usque semper disperdit superbos mente cordis sui. Iste etiam sit liberaturus nos de manu tribulantis. Superbire ceperat ille Lucifer iam primū ex nihilo factus, uolens sedem suam ponere in aquilonem, & similis conspici ac esse altissimo. At mox de cœlo Sathā ille deturbabatur ac cecidit ueluti fulgur. Præsumperat Eua quod esset sciens futura, ueluti diu, sed extruditur à Paradiso, & huc usque peperit in erumnis ac dolore. Præsumpsit & Nemroth se se uelle ac posse turrim extruere, cuius summitas cœlū pertingeret. Sed artifices & qui laborabant ita confusi sunt linguis, ut nō audiret vnusquisque uocem proximi sui. Et Nabuchodonosor, quando superbe gloriabatur et dixit. Nōne hæc est Babylō ciuitas magna, quam ego ædificaui in domū regni, in robore fortitudinis meæ, et in gloria nominis mei? Bonum mihi sericordie, & malū superbie, perdiditque regnū, & grauissime punitus est. Sed cū de rebus bellicis cōtiones nostræ hoc tēpore potissimū sint. Videbimus itaque

Luce. 1.

Esaiæ. 14.

Luce. 10.

Genesis. 3.

Genesis. 11.

ibidem

Danielis. 4.

Sermo

Deutero. 1.

*1. Regum. 17.
Iudith. 6.*

Esai. 2.

Esai. 16.

Esai. 23.

Esai. 14.

Hieremia. 13.

nū in bellis aliquādo superbire p̄fuerit. Et ecce in parato historia est de Israhelitis, qui aduersantes imperio dñi & tumētes superbia, p̄sumpserunt pugnare cōtra Amorreū, qui habitabat in mōtibus, Iccirco p̄fligati sunt. Goliath ille Philisteus valde supbus occubuit. Et cōtra supbū Holophernē inter cætera orans Achior & populus vnanimiter hæc verba dixerūt. Dñe deus coeli & terræ, intuere superbiam, & respice ad nostram humilitatē, & faciē sanctorū tuorū attende, & ostende quoniā nō derelinquis prælumētes de te, & prælumētes de se & de sua virtute gloriantes humilias. Finito itaq; fletu, & per totā diem oratiōe populorū cōpleta cōsolati sunt Achior dicētes. Deus patrum nostrorū, cui⁹ tu virtutē p̄dicasti, ipse tibi hāc dabit vicissitudinē ut eorū magis tu iteritū videas. Vnde per Esaiā. Dies dñi exercituū sup oēm superbū & excelsum, & super omnē arrogantē, & humiliabit. Et iterū idem Esaias. Audiuius superbiam, Moab superbus est valde. Supbia eius & arrogātia & indignatio eius plusq; fortitudo eius, Iccirco vlulabit Moab, ad Moab vniuersus vlulabit. His qui lætant sup muros cocti lateris, loqmini plagas suas. Insup ait. Dñs exercituū cogitauit hoc ut detraheret superbiam oīs glorię, & ad ignominiam deduceret vniuersos inclytos terræ. Et alio loco. Detraeta est ad iseros supbia tua, cōcidit cadauer tuū. Subter te sternetur tinea, & putredo, operimentū tuum erunt vermes. Hieremias autē propheta, Audite, & auribus percipite, nolite eleuari, qā dñs locutus est. Date dño deo vestro gloriā, anteq; cōtenebrescat, & offendant

pedes vestri ad mōtes caliginosos. Quod si nō audieritis in abscondito plorabit anīa vestra a facie superbie. Et sequit̃. Dic regi & potētibus. Humiliamini, sedete in terra, quoniā descēdit de capite vestro corona gloriæ vestre. Refert̃ sunt itaq; sacrarū historiā et sanctorū pphetarū scripturā omniū superborū & arrogantū conatus attritos a dño. Vnde consueuerūt pphetæ q̃ies de duce exercitus valde elato pphetarūt uti hisce verbis. Hęc dicit dñs exercituū, quasi cuiuslibet exercitus quantūvis numerosi grādis atq; potētis, uerus & prauālēior dux sit dñs deus noster. Iccirco sic legīt, Ecce respiciēs dñs sup castra Aegyptiorū, per columnā ignis & nubis interfecit exercitū eorū, & subuertit rotas curruū, ferebāturq; in pfundū. Et iste vir q̃ stabat euaginato gladio corā Iosua, respōdit in hęc verba. Sum princeps exercitus dñi & nō mō terrestris exercitus dñs est, sed & cœlestis. De hoc q̃si cōcordibus votis & vocibus, duo ap̃i Petrus & Iacobus hāc ptulere sententiā. Supbis deus resistit, hūilibus aut̃ dat gratiā. Sed cogita quale & quantū sit malū, qui deū aduersariū habet, cuius tanta potentia est, ut si aliqñ non duodecim legiōes angelorū, sed dūtaxat ex tot cētenis millibus angelis miserit vnū, iam nō sit, qui uel pualere uel resistere possit. Vnde Dauid, Tu terribilis es, et q̃s resistet tibi. Et in libro sapiētiæ. Virtuti brachiū tuū q̃s resistet? Quoniā tanq̃s momentū statere, sic est ante te orbis terrarū, & tanq̃s gutta roris antelucani, qui descendit in terrā. Et ipse Iob, Deus cuius iræ nemo resistere potest, et sub quo curuātur qui portāt orbē. Qd̃

Exodi. 14.

Iosue. 3.

Iacobi. 4.

1. Petri 5.

4. Regū 19.

Esaiæ. 37.

Psalm. 65.

Sapientia. 11.

Iob. 9.

Sermo

1. Petri. 5.
Iacobi. 4.

Luce. 18.

Ezechielis. 16.

1. Timoth. 3.

Esai. 10.

Deutero. 17.

Ecclesiast. 10.

Ioh. 20.

si uerz est, ut verissimū extat, ita duob. aplis firmatibus
Deus superbis resistit, & huic oīpotenti deo nemo res-
sistere potest, quis dubitabit vnq̃? Dñs deus etiā huic
supbo Philistæo Turcorz tyranno resistet fortissime.
Sed ne pari crimine de^o ultionū in nos irā suā exerce-
at, per oīa cōuenit & vtilissimū erit, ut & nostrā sup-
biam tollamus e medio. Parabola est euāgelij de pha-
risæo, quia p̃ superbā & q̃si iactabūdus p̃pria lauda-
uit opera, idcirco nō descēdit iustificatus de tēplo. Et
dñs quādo per Ezechielē peccata Sodome exprobra-
bat, inter prima scelera superbā posuit, qđ propriū et
primū peccatū diaboli est. Sic em̃ scribit ap̃lus, Ne ī fla-
tus ait supbia incidat in iudiciū diaboli, p̃pter quā de
coelo corruit, Dixerat em̃, fortitudine faciā, & sapiētia
intelligētiae auferā terminos gentiū, & robur earū de-
uastabo, & cōmouebo ciuitates habitatas, & orbem
terrarz totū apprehendā manu sicuti nidū, & sicut cō-
fracta oua auferā. Vides itaq̃ superbā vbiq̃ detesta-
bilem esse, Vnde qui superbierit, nolēs obedire sacer-
dotis īperio, ex decreto iudicis moriet̃ homo ille. Cū
ctusq̃ populus audiēs timebit, ut nullus deinceps intum-
escat supbia. Et alibi, odibilis corā deo est & hoībus
supbia, Initiū oīs peccati est supbia. Quid ergo supbis
terra & cinis? Satis nūc ergo de his qui mēte elati sunt,
verba fecimus. Quid gloriaris in malitia? Quid glori-
aris in sapiētia? in fortitudine? Si em̃ ascēderit vsq̃ ad
ccelū supbia tua & caput tuū nubes tetigerit, quasi
stergliniū in fine perdetur. Et qui eum viderint dicēt.
Vbi est? veluti somniū auolās non inuenieris. Transi-
bis sicut

bis sicut visio nocturna, & hoc faciet magnus ille dominus, qui retribuet abundanter faciētibz superbiam. Propter quod & Dauid rogat & dicit. Nō veniat mihi pes superbiæ. Sciebat em̃, quod antea prophetauerat, quomodo dominus oculos superbōz humiliaret: & superbū sicut vulneratū humiliaret. Qua re videt ille Nabuchodonosor, qui statuā sibi erexit, seqz adorari fecit, paulo religiosi⁹ ac sancti⁹ se, in termino poenitentiae cognouisse dicēs. Ego Nabuchodonosor oculos meos ad coelum leuaui, & sensus meus redditus est mihi, & altissimo bñdixi, & viuentē in sempiternū laudaui & glorificaui, q̃a potestas eius, potestas sempiterna, & regnū eius in generatione & generationē, & oēs habitatores terrae apud eū in nihilū reputati sunt, iuxta voluntatē em̃ suā facit, tam in virtutibus coeli q̃ in habitatiōibus terre, & nō est qui resistat manui eius & dicat ei quare fecisti. In ipso tēpore sensus meus reuersus est ad me, et ad honorē regni mei, decorēqz perueni, & figura mea reuersa est ad me, et optimates mei & magistratus mei requisierūt me, & in regno meo restitutus sum, & magnificentia mea amplior addita est mihi. Nūc igitur ego Nabuchodonosor laudo & magnifico & glorifico regē coeli, quia oīa op̃a eius vera, & oēs viæ eius iuditia, & gradiētes in superbia potest humiliare. Humiliamini itaqz vos o Christiani milites sub potēti manu dei. Viriliter quoqz agite & cōfortamini, deus auxiliator est noster, pugnatqz, ac pugnet pro nobis, etiam dormitātibus & tacētibus nobis.

Fiat, Fiat.

Exodi. 18.

Psalmo. 30.

Psalmo. 35.

Psalmo 17.

Danielis. 9

1. Petri. 5.

Sermo decimus

Pomeridianus Sermo in die Magdalenæ.

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec paueatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̄ cum illo, Cum illo enim est brachium carneum, nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis. Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem, regis quidē optimi, Deo deuoti, ac foelicissimi scripta. 2. Paralip. 32.

Roximo sermone ad vos habito declaratū est vobis, quantū nocuerit Sennacherib regi Assyriorū supbia eius, vt itaq; opposita iuxta se posita magis elucescant, pro vestra salute decreuimus, hac cōtione vobis aperire quantum profuerit Ezechia

humilitas, ut à simili exēplo discamus et nos humiliare sub potēti manu dei. Sic autē sanctæ proferūt Ezechie historiæ, q̄ primū accepisset Ezechias litteras a rege Assyriorū, qui iam expugnauerat Lobna, & is per cōtemptum interrogasset & dixisset. Vbi est rex Emath & rex Arphath, & rex ciuitatis Zephraphaim Ana & Aphar? Ascendit in domū dñi & expandit eas coram domino, & expansis manibus cœpit orare, operatus sacco, & enarrare, quomodo gloriaretur Sennacherib dicens. In multitudine curruum meorū ascendi excelsa montiū in summitate libani, et subcidi sublimes cedros eius, & electas abietes illius, & ingressus sum

4. Regum. 19.
Esaia. 37.

vsq; ad terminos ei⁹ & saltum Carmeli eius. Succidi
 & bibi aquas alienas, & siccaui vestigijs pedum meo-
 rum omnes aquas clausas. Aduersus hanc arrogantia
 quonia se se Ezechias humiliavit, ideo videre merus
 it corpora mortuorū qui non a se, neq; suis militibus,
 sed angelo percutiente occisi fuerāt, Et hoc a domino
 factum est, & re vera est mirabile in oculis nostris.
 Sed testantibus scripturis, consuevit enim is, qui sedet
 in excelsis, humilia respicere in cœlo & in terra, vnde
 scriptum est. Respexit in orationē humilium, quod &
 alio loco in Ezechia rege nostro pientissimo probatū
 ē. Nam quum ægrotasset ille vsq; ad mortē, venit ad
 eum Esaias filius Amos propheta, dixitq; ei. Hæc di-
 cit dominus deus. Præcipe domui tuæ, morieris enim
 tu, & non viues. Qui conuertit faciem suam ad paries
 tem & orauit dominū dicens. Obsecro domine, me-
 mento quæso quomodo ambulauerim corā te in ve-
 ritate & corde perfectō, & quod placitum est coram
 te perfeceri. Fleuit itaq; Ezechias fletu magno, et an-
 teaq; egrederetur mediam partem atrij, factus est ser-
 mo domini ad eum dicens, reuertere & dic Ezechia,
 duci populi mei. Hæc dicit dominus deus David pa-
 tris tui. Audiui orationē tuam, & vidi lachrymā tuā,
 & ecce sanaui te die tertia, ascendens templū domini,
 & addam diebus tuis quindecim annos. De Achab
 autem rege omniū impijsimo, occifore pauperis &
 innocentissimi Nabuth israhelita legitur horribili et
 grauissima pcena hunc fuisse plectendū. Sed cum au-
 diffet Achab Heliæ prophetæ sermones, scidit vestia

4. Regum. 19.

Esaie. 39.

Psalmo. 117.

Psalmo 112.

Psalmo. 101.

4. Regum. 20.

Esaie. 38.

3. Regum. 21.

Sermo

imenta & operuit cilicio carnem suam. Ieiunauit et dormiuit in sacco, & ambulauit demisso capite & factus est sermo domini ad Heliam Thesbyten dicens. Nōne vidisti Achab humiliatū coram me? quia igitur humiliatus est mei caussa, nō inducam malum in diebus eius. Et a capite contionū nostrarū nos enarrasse recordamur de rege ac populo Niniuitarū, ita ut cōprimū sese humiliarint, sententia de interitu ciuitatis Niniue intra quadraginta dierum spaciū, immutata sit. Ex his tribus historijs in propatulo est, tantam humilitatis & orationis esse virtutem, ut & si Esaias Ezechia, Helias Achab regi, & Ionas Niniuitis ex ore & imperio domini, futura mala, imminētesq; plagas prophetauerint ac nūciauerint, nihilominus deus ille, qui non mutatur, suam mutauit sententiam, ac poenitentia egit, ut non fecerit, quod tamē facere cogitauit. Sic ab initio sæculi iuxta verbum religiosissimæ viduæ mulieris Iudith. Nō in multitudine virtus est, neq; in eorum viribus, neq; superbi ab initio placuerūt domo, sed humiliū & mansuetorū semper placuit deprecatio. Vnde psaltes ille regius. Humiles spiritus saluabit. Et iterum. Populū humilem saluū faciet. Propterea publicanus humiliter orans in tēplo descendit iustificatus. Et dominus aduocans paruulū, statuit eum in medio discipulorū, & dixit. Amen dico vobis, nisi conuerſi fueritis & efficiamini sicut paruuli, nō intrabitis in regnum coelorum. In Ecclesiastico sic legitur. Oratio humiliantis se nubes penetrabit, & donec propinquet nō cōsolabitur, & nō discedet donec aspiciat. Propter qđ

Ionæ. 3.

Malachie. 3.

Iudith. 9.

Psalmo. 33.

Psalmo. 17.

Lucæ. 18.

Mathei. 18.

Ecclesiastici. 35

Heliachim sacerdos videns quomodo cōtra potentiā Holophernis filiū Israhel humiliassent animas suas in ieiunijs & orationibus ipsi & mulieres, allocutus est omnem Israhel dicens. Scitote quoniā exaudiet dominus preces nostras, si manentes permāseritis in ieiunijs & orationibus in conspectu domini. Memores estote Moyli serui domini qui Amalech confidentē in virtute sua & in potentia sua, & in exercitu suo, & in clipeis suis, & in curribus suis, & in equitibus suis, non ferro pugnādo, sed precibus sanctis orādo deiecit. Legitur insuper, quod anno quinto regni Roboam ascēdit Sefack rex Aegypti in Hierusalē, quia peccauerūt domino cum mille ducentis curribus, & sexaginta millibus equitum, nec erat numerus vulgi, quod venerat cum eo, ex Aegypto Libies scilicet & Trogloditæ, & Aethiopes, coepitq; ciuitates munitissimas in Iuda, & venit vsq; in Hierusalem. Semeias autē propheta ingressus est ad Roboam & principes Iuda, & congregati fuerūt in Hierusalem fugientes Sefack, dixitq; ad eos. Hec dicit dominus. Vos reliquistis me, & ego reliqui vos in manu Sefack. Consternaticq; principes Hierusalem & rex dixerūt. Iustus est dominus. Cumq; vidisset dominus, qd' humiliati essent, factus est sermo dñi ad Semeiā dicēs. Quia humiliati sunt, nō disperdā eos, daboq; eis pauxillū auxiliij, & nō stillabit furor meus super Hierusalē per manū Sefack. Verūtāmē seruiēnt ei ut sciant distantiam seruitutismēe & seruitutis regni terrarum. Recessit itaq; Sefack rex Aegypti a Hierusalem sublati thesauris. Cogitate queso charissimi

Iudith. 4.

2. Paral. 12.

Sermo

an forte non simus sub eadem conditione ne dicam
damnatione, qui cum Hierosolymitis peccauerimus,
ideo gladius domini educatur super nos. Auertetur
autem facillime, & in vaginam mittetur, si humiliantes
nos, nec nostris confisi viribus confugiamus ad domi-
num. Quid dicā q̄ inter Israhel & Iuda ortum est bel-
lum? Israhelitæ sub Hieroboam erexerant sibi vitulos
2. Paral. 13. aureos, Et contra Abiam regem Iuda eduxit in aciem
Hieroboam & octoginta millia viroꝝ electos ad bella
fortissimos. Abias autem non nisi quadraginta millia
bellicosorum virorum habebat. Abias sperans in do-
minum adhortatus est aduersarios suos, ut non pugna-
rent contra dominum deum, Quando hoc nō expe-
diebat, & ecce sacerdotibus per tubas canentibus, om-
nibusq; viris Iuda vociferantibus perterruit deus Hie-
roboam & omnem Israhel, qui stabat ex aduerso A-
bia & Iuda, fugeruntq; viri Israhel Iudam, & tradidit
eos deus in manus eorū. Corruerūtq; ex Israhel quina-
quaginta millia virorum fortium, humiliatq; sunt filij
Israhel in tempore illo, & vehementissime confortati
filij Iuda, eo quod sperassent in domino deo patrū su-
orum. Persecutus est autem Abias fugientem Hie-
roboam, & coepit ciuitates eius. Percussitq; dominus
Hieroboam & mortuus est. Quod si sermonem no-
strum ad euangelicā dialecticam conuerterimus, ecce
perpaucos Christianos esse arbitramur, qui non hanc
vniuersalem propositionem a domino Salvatore no-
stro prædicatam sæpe audiuerint, quā post parabolā
de inuitatis ad nuptias, & illic discubentibus ignorent

esse dictum a domino. Omnis qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur. Hanc quippe regulam vniuersalē non aliquis mortalium dedit, sed eandem tradidit dominus. Sed quo altius infigeret Christianorum cordibus, mira res est, & admiranda perpetuo, quod ab vno eodemque Euāgelista Luca Antiochiæ medico bis descripta legitur, id quod in Euangelio alias rarissimū est, vnam quippe & eandem sententiam a domino repetitam esse. Sicut enim circa parabolam nuptiarum, & eorum qui ad nuptias inuitati sunt, prædicta de humilitate regula posita est, ita eadē sententia iuxta parabolam pharisæi & publicani ascendentium in templum ut orarent, repetita est. Quis autē hanc authoritatem habeat, facile deprehendes. Si prophetiam Davidis regis intuearis, cecinit enim ille. Dixi iniquis, nolite inique agere, & delinquentibus nolite exaltare cornu, nolite extollere in altum cornu vestrū, nolite loqui aduersus deum iniquitatē, quia neque ab oriente, neque ab occidente, neque a desertis montibus, quoniam deus iudex est hunc humiliat, & hūc exaltat, quia calix in manu domini vini meri plenus mixto. Et in alio psalmo, attende quid dicat. Excelsus ait super omnes gentes dominus, & super cœlos gloria eius. Quis sicut dominus deus noster, qui in altis habitat? & humilia respicit in cœlo & in terra. Suscitans a terra inopem, & de stercore erigens pauperem. Vt collocet eum cum principibus, cum principibus populi sui. Sed & hic iterum attende, quid tibi dicturus sim. Et si David propheta fuerit iuxta cor domini, nihilominus

Luce. 14. et. 18.

Luce. 18.

Psalm. 74.

Psalm. 112.

Sermo

1. Reg. 2.

hanc sententiam ab Anna vxore Helcanę de Ramatha prius cantatam inuenio. Cecinit enim hæc mulier in hæc verba. Dominus mortificat & viuificat, deducit ad inferos & reducit. Dominus pauperem facit, & distat, humiliat & subleuat, Suscitatur de puluere egenum & de stercore eleuat pauperem, ut sedeat cum principibus, & solium glorię teneat, Domini enim sunt cardines terrę, & posuit super eos orbem, Sic humiliauit dominus superbum hunc Goliath Philistæum. Dicit

2. Reg. 8. &

1. Paralip. 18

enim scriptura. Percussit Dauid Philistim & humiliat eos, & tulit Dauid frenum tributi de manu Philistim & percussit Moab, & mensus est eos funiculo coequans terrę. Mensus est autē duos funiculos vnū ad occidendū & vnū ad viuificandū. Sic dominus humiliat Cananæos. Et maxima prophetia de aduē

Esaię. 10.

tu Christi erat dicens. Ecce dominator dominus exercituum, confringet lagunculā in terrore, & excelsi statura succidētur, & sublimēs humiliabūtur. Propterea dominus est qui humiliat. Ab vnigenito eius humilitatem discere oportet. Humiliat enim semetipsum, factus obediēs vsq; ad mortem, & nos inuitans hisce verbis inter cætera dicit. Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde. Discipuli vero domini omnē humilitatem, non tam verbo q̃ opere cōmonstrarunt, inter quos Paulus apostolus, non infimum locum tenet. Sic

Ephesios. 4.

enim inquit. Obsecro vos ego vinctus in domino, ut digne ambuletis vocatione qua vocati estis, cū omni humilitate & mansuetudine cum patientia. Profecto qui terram & cinerem esse se nouit, & post paululū in puluerē

puluerē dissoluendum, nuncq̃ superbia eleuabitur, & qui dei æternitate perspecta breue, & pene ad puncti instar humanæ vitæ spacium cogitauerit, ante oculos suos semper habebit interitū, & erit humilis atq̃ deietus. Corruptibile enim corpus aggrauat animam, & terrenum hoc tabernaculū sensum opprimit multa curantē, propter quod cū omni humilitate dicamus, Nō est exaltatū cor meū, neq̃ elati sunt oculi mei. Omnis autem humilitas nō tam in sermone, q̃ in mente est, ut humiles nos esse cōscientia nouerit, & nuncq̃ nos uel scire uel intelligere, uel esse aliquid estimemus. Quod si forte putaueris humilitatē nocere tibi, en in confesso est, nō sine caussa Dauidē agnouisse regē, atq̃ dixisse: Bonū mihi dñe, quia humiliasti me. Et præclarū hoc Mariæ canticum præstat intelligere quid fuerit ac sit, quod ipsa magnificās dominū ait. Respexit dominus humilitatē ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Magna itaq̃ res est, & præclarissima virtus, humilitas. qua facile beatitudinē, qui cuncq̃ se humiliauerint, cōsequi possunt. Quippe inter gradus beatitudinis a dño p̃dicatos in monte, primus erat. Beati pauperes spiritu, quoniā ipsorū est regnum coeloz. Intelligūtur aut̃ passim ab oībus pauperes esse spiritu, qui hūiles sunt. Estote itaq̃ humiles, nō redentes malū pro malo, humilibus quoq̃ cōsentiētes. & is qui semper exaltauit humiles, p̃culdubio respiciet etiam humilitatem nostram. Dabitq̃ victoriā aduersus eos omnes qui se extulerunt.

Fiat, Fiat.

Sapientie. 9.

Psalmo. 118.

Lucæ. 1.

Mathei. 5.

1. Petri. 3.

Sermo vndecimus

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec paueatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̄ cum illo, Cum illo enim est brachium carneum, nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis. Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem, regis quidē optimi, Deo deuoti, ac felicissimi scripta.
2. Paralip. 32.

Væ & quanta fecerit Ezechias rex Iuda & Hierusalem, aliquot nostris prædicationibus audire datum est vobis. Quam prudēter vero ad bellum imminēs se se gesserit, iterum sacra testatur historia. Postq̄ enim venit Sennacherib rex Assyriorum, & in-

2. Paralip. 32.

gressus Iudam, obsedit ciuitates munitas, volens eas capere, Quod cum vidisset Ezechias, venisse scilicet Sennacherib & totum belli impetū verti contra Hierusalem, inito cum principibus consilio, virisq; fortissimis, ut obturarent capita fontium, qui erant extra urbem, & hoc omniū decernente sententia, cōgregauit plurimam multitudinem & obturauerūt cunctos fontes & riuos, qui fluebant in medio terræ dicentes. Ne veniant reges Assyriorum, & inueniant aquarū abundantiam. Ecce Ezechias rex, qui semper posuit deum adiutorium suum, & qui fecit quod erat rectum in conspectu domini, & qui requisivit deum in toto corde suo. Imminente impetu belli, nō solus egit om-

2. Paralip. 29.

Serino vndecimus 46

nia, sed cum principibus & viris fortissimis inijt consilium. Cuius exemplo docentur cuncti reges, principes, ducesq; bellorum ac exercituū, ut imminente bello, uel praelio, cōmunicatis agant consilijs. Non abs re enim sapientissimus ille Salomon inter Prouerbia posuit dicens. Vbi nō est gubernator, populus corruet. Salus autem vbi multa consilia. Et iterum idem ille Salomon. Dissipantur cogitationes vbi non est consiliū. Vbi vero sunt plures consiliarij confirmantur. In alio loco. Inter superbos semper iurgia sunt, qui autē agūt omnia cum consilio, reguntur sapientia. Et iterum. Sicut aqua profunda, sic consilium in corde viri. Sed homo sapiens exhauriet illud. Et tam præciosa res est cōsiliū, ut idem Salomon erga filium suum, eam sententiam, quam in Prouerbij cap. 11. posuerat iterum in eodem libro cap. 24. repecierit dicens. Vir sapiens fortis est, & vir doctus robustus & validus, & erit salus vbi multa consilia sunt. Sedes autem sapientię est in consilio. Sic enim sapientia de se ait. Ego sapientia habito in consilio, & eruditio inter sum cogitationib⁹. Per me reges regnant & legum conditores iusta decernunt. Per me principes imperant, per me potentes decernunt iustitiam. Ego diligentes me diligo, & qui mane vigilauerint inuenient me. Idem Salomon volens erudire filium suum inter cætera sic dicit. Fili mi, consilium custodiet te, & prudentia seruabit te, ut eruaris a via mala & ab homine qui peruersa loquitur. Audi consilium & suscipe disciplinam, ut sis sapiens in nouissimis tuis. Vide ut ille rex omnium sapientissimus

Prouerb. 11.

Prouerb. 15.

Prouerb. 13.

Prouerb. 20.

Prouerb. 8.

Prouerb. 2.

Prouerb. 19.

Sermo

Salomon (erat enim ait scriptura, Salomon sapientior
cunctis hominibus. Dederat siquidē illi domiuus sa-
3. Regum. 4. pientiam & prudentiam multam nimis, & latitudinē
cordis, quasi arenam quæ est in littore maris) toties fi-
lio suo inculcet, quo absq; prudentum consilio nihil
Prouerb. 15. facere præsumat. Cui & inter cætera dicit. Vbi sunt
plures consiliarij, confirmantur cogitationes. Consis-
liarios autem scriptura duplices habet imprudentes et
prudentes. Malos & bonos. Infideles & fideles. Iuue-
3. Regū. 12. nes & senes. Contigere Roboam olim senes & iuue-
nes consiliarij. Sic enim legitur. Venit Roboam in
Sichem, illic enim congregatus erat omnis populus
Israhel ad constituendum eum regem. Et locuti sunt ad
Roboam dicentes. Pater tuus durissimū iugum impo-
suit nobis. Tu itaq; nunc imminue paululum, de impe-
rio patris tui durissimo, & de iugo grauissimo, quod
imposuit nobis, & seruiemus tibi. Qui ait eis. Ite vsq;
ad tertium diem, & reuertimini ad me. Cumq; abiisset
populus, inijt consilium rex Roboam cum senioribus
qui assistebant coram Salomone patre eius dum adhuc
huc viueret et ait eis. Quod datis consilium ut respo-
deam populo? Qui dixerunt ei. Si hodie obedieris po-
pulo huic & seruiaris, & petitioni eorum cesseris, lo-
cutusq; fueris ad eos verba leuia, erunt tibi serui cūctis
diebus. Qui dereliquit consilium senum, quod dede-
rāt ei, & adhibuit adolefcētes, qui nutriti fuerant cum
eo, & assistebant illi. Dixitq; ad eos. Quod mihi datis
consilium, ut respondeam populo huic, qui dixerunt
mihi. Leuius fac iugum, quod imposuit pater tuus su-

per nos. Et dixerunt ei iuuenes, qui fuerant cum eo. Sic loquere populo huic qui locuti sunt ad te dicentes. Pater tuus aggrauauit iugum nostrum, tu releua nos. Sic loqueris ad eos. Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei. Et nunc pater meus posuit super vos iugum graue, ego autem addam super iugum vestrum. Pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cedam vos scorpionibus. Venit ergo Hieroboam & omnis populus ad Roboam die tertia sicut locutus fuerat rex dicens. Reuertimini ad me die tertia. Responditq; rex populo dura, derelicto consilio seniorum quod ei dederant, & locutus est eis secundum consilium iuuenum dicens. Pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cedam vos scorpionibus. Quum itaq; rex noluit acquiescere populo, neq; seniorum consilio mitiori. Propterea respondit populus. Quæ nobis pars in Dauid? aut quæ hæreditas in filio Isai? neq; Israhel voluit obedire regi Roboam. Sic Amasias pessimum inijt consilium, quando coepit adorare deos Edom. Et de Israhelitis Moyse ait. Gens absq; consilio est, & sine prudentia, vtinam saperent & intelligerent, ac nouissima prouiderent. Pharisei quoq; toties in Euangelio consilium facientes pessimum, sibi ipsis pessime fecerunt. Licet Cayphas non intelligens prophetauerit consilium nobis quidem optimum. Iudas etiam Iscariothis consilium inijt cum senioribus Iudæis, consultantes inter se, quomodo Iesum dolo tenerent ac occiderent, Sed proditoris pœnas se auctore dignas accepit. Et mater filiorum Zebedei cum filiis putans id, quod &

2. Paral. 25.

Deutero. 32.

Ioannis. 18.

Sermo

Exodi. 18.

hodie Iudei Melsiam alium expectantes, arbitrantur. Melsiam tēporaliter in Hierusalem regnaturum, consilium stultum inijt, ut peteret a domino quo diceret, ut illius filij sederent vnus ad dexterā & alter ad sinistram. Cæterum inter bonos & prudentes Consiliarios inuenitur esse letro socer Moyfi, qui in exemplū dedit cūctis regibus & principibus sanum quidem & optimum consiliū. Videns enim ille quomodo Moyses sederet ac iudicaret populum a mane vsq; ad vesperam. Quid est quod facis in plebe, inquit. Cur solus sedes & omnis populus præstolatur de mane vsq; ad vesperam? Cui respondit Moyses, Venit ad me populus, quærens sententiā dei, quumq; acciderit ei aliqua disceptatio venit ad me, ut iudicem inter eos, & ostendam præcepta dei & leges eius. At ille, non bonam inquit rem facis, stulto labore consumeris, & tu & populus iste, qui tecum est, ultra vires tuas est negotium, solus illud non poteris sustinere, sed audi verba mea atq; consilia, & erit dominus tecum. Esto tu populo in ijs, quæ ad deum pertinent, ut referas quæ dicuntur ad eum, ostendasq; populo ceremonias & ritum colendi viamq; per quam ingredi debeāt. Proinde autem de omni plebe, viros sapiētes & timentes deum in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiam, & constitue ex eis tribunos & centuriones & quinquagenarios & decanos, qui iudicent populum omni tempore, quicquid autem maius fuerit, referant ad te, & ipsi minora tantummodo iudicent, leuiusq; sit tibi parito in alios onere. Si hoc feceris implebis imperiū

domini & praecepta eius poteris sustentare, & omnis hic populus reuertetur ad loca sua cum pace. Hac sancta historia docentur non modo reges, sed & principes militiarum ut illi non grauentur, neque dedignentur in consilium quandoque vocare minores aut subditos, Longe praestantior erat Moyses quam fuerat ipse lepro Madianita, tamen Moyses acquieuit consilio forceri sui. Deus enim est, qui intellectum & sapientiam praestat etiam paruulis. Propter quod & Saluator noster gratias egit & dixit. Confiteor tibi pater & domine coeli & terrae, quia abscondisti haec a sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Quid? quod Matthaei. 13. propterea querit discipulos dominus, & cum his loquitur de saturando populo ut magistris, exemplum tribuit cum minoribus atque discipulis quandoque communicanda esse consilia. Ipse quoque Petrus, etsi princeps fuerit apostolorum, non grauatur tamen aliorum apostolorum in primo Hierosolimitano concilio audire concilium. Et ex Aulo Gellio didicimus, ut olitor non nunquam valde opportuna loquatur. Preterea dominus non absque mysterio constituit paruulum in medio discipulorum, & ad se venire precepit paruulos, his iuxta Salomonem etiam ascribitur astutia Prouerb. 1. Et Paulus. Si alij reuelatum fuerit absidenti, prior taceat. Vnde consilium donum est spiritus sancti iuxta Esaiam, qui quidem spiritus ubi vult spirat, nec est personarum acceptor, Qui etiam Danieli consiliu dedit ac prudentiam ut deprehenderet ille pro Susanna falsum consiliu quod fecerat illi duo seniores. De Salomone quid dicam, seips

Psalmo. 118.

Matthaei. 11.

Actorum. 15

A. Gellius

Math. 18. 27

10.

Prouerb. 1.

1. Corin. 14.

Esaiæ. 11.

Ioannis. 3.

Danielis. 13.

Sermo

3. Regū. 3.

Iob. 12.

Esaie. 9.

Psalmo. 32.

Psalmo. 65.

Esaie. 55.

sum puerū & paruulū pradicat ac agnoscit, & a domino accepit, ut inter mulieres duas super puero oppresso prudētissimū cōsiliū & admirabilē dederit sententiā. Vnde Iob sic de domino dicit. Apud ipsum est fortitudo & sapiētia, ipse nouit & decipientē, et eū qui decipitur, adducit cōsiliarios in stultū finem & iudices in stuporē. Ob id, pphetia de Christo per Esaia scripta. Saluatorē nostrū cōsiliariū & magni cōsiliij angelum vocat. De hoc vno Esaia et Paulus apostolus cōcordibus votis dicere potuerunt. Quis cōsiliarius eius fuit? Ipse enim est talis ac tantus, qui dissipat consilia gentiū, reprobatq; cogitationes populorū, & reprobat consilia principū. Ipse est terribilis in consilijs super filios hominum. Et sic per Esaia ait dominus. Non sunt cogitationes meae, sicut cogitatiōes vestrae, neq; vię vestre sicut vię meae, Sed quantū distat cœlū a terra, tantū distat via mea, a vijs vestris, & cogitationes vestre a cogitatiōe mea. Ad quę verba dñi sic scribit noster barbatus iste Hieronymus. Ne putetis inquit difficile esse qđ spondeo & vobis incredibile videat. Impiū em̄ & iniquū posse saluari, uel populū Iudæorū uel oēs qui in gētibz nesciebāt deum. Hoc cōsiderate quod multa inter mea vestraq; consilia sit differētia, et quanta naturæ, tanta voluntatis diuersitas, multæ em̄ cogitatiōes in corde viri. Consiliū autē domini in sempiternū manet. Vos ut homines sæpe, pmissi poenitētes, veterem voluntatē nouella voluntate subuertistis. Dominus enim dissipat cōsilia gentiū, & reprobat cogitatiōes populorū, & irritas facit volūtates principū.

Cogitatiōes

Cogitationes aut cordis eius a generatione in generationem, & quicquid decreuerit, non potest immutari. Vultis scire diuersitatem mei vestriq; consilij? quantum cœlum loci distat a terra, & aliud angelorū, aliud hominū habitaculū est, tantū meæ cogitationes a vestris consilijs separantur, de meis enim cogitationibus dicitur. Inscrutabilia iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Porro de vestris. Cogitauerunt consiliū, quod nō potuerunt stabilire. Et in alio loco. Quodcūq; inieritis consilium dissipabitur, & quicquid locuti fueritis, nō permanebit in vobis. Ipse est itaq; dominus, cuius consiliū manet in æternū. Et de quo Salomon ait. Non est sapiētia, non est prudentia, nō est consiliū cōtra dominū. Equus paratur ad dicm belli, dominus aut salutē tribuet. Propterea Iudith illa religiosissima mulier ait ad populū. Orate, ut firmum faciat deus consiliū meū. Et non sine causa Dauid clamauit ad dñm dicēs. Infatua quæso dñe consiliū Achitophel. Id quod & factū est, & sepissime fit, ut dissipetur cōsilia nra, si nō in ijs glorificatus fuerit dñs. Sic infatuauit dñs Sodomitarū consiliū, quādo tentauerunt perfringere fores Loth, ut abuterent hospites Loth. Sic excecavit dominus Pharaonē & equites eius, qui putauerunt se posse transire mare rubrū, quēadmodū transierāt Israhelitæ per mediū sicci maris. Proin corruet & detestabile est quoq; omne consiliū quod suū fundamentū non habet in domino. Det dominus deus ut in hisce calamitatibus nostris, consilia nostrorū ac nostra salutaria sint, & meliora sequamur.

Faxit Deus.

Prouerb. 29

Iudith. 8.

2. Regū. 15,

Genesis 19.

Exodi. 14.

Sermo duodecimus

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec pae-
ueatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē
quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̃ cum illo,
Cum illo enim est brachium carneum, nobiscum Dominus
Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis.
Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem,
regis quidē optimi, Deo deuoti, ac foelicissimi scripta.
2. Paralip. 32.

Tobia. 4.

Intellexistis charissimi proximo ser-
mone ad vos habito, quā prudēter
Ezechias rex principū & fortissimo-
rum suorum vsus fuerit cōsilio, & quā-
tum nobis p̃stiterit, si subiecti simili
periculo, sanis vtamur consilijs. Et
quū Tobias ille senior iam moritus
rus, sicut ille putauerat, filiū suū iu-

niozem erudierit, nempe uti cōsiliū semper a sapiēte
perquireret. Cæterū ex hodiernæ dñicæ Euāgelio, is
in q̃ recōditi sunt oēs thesauri sapiētiae Christus, pru-
dentē villicū nobis in parabola sua p̃posuit, & certā
regulā in hæc verba tradidit. Quomodo filij huius sæ-
culi prudētiores sint filijs lucis in generatione sua. Nec
foeliciter vnq̃ res militaris absq; prudētia & sapientia
dirigi potest. Ea p̃pter in ædificationē vestrā pro ser-
mone præsentis, nōnulla de sapiētia è sacrarū litterarū
fonte & Gazophilatio secretiora dicturi sumus, non
vilem vero uel contēnendam, sed omnium rerū p̃ciosis-
simam virtutē persuade tibi sapientiā esse. Hoc nō ex
Gratis Thebani philosophi, magnū pondus auri p̃ij

Luce. 18.

cientis in mare facto, sed e lacris literis manifestū faci-
 emus. cunctis nimirū diuitijs aut opibus pualere sapiē-
 tiam. Sic em̄ omniū sapiētissimus Salomon inter cæte-
 ra dicit. Melior est sapiētia cūctis opibus p̄ciosissimis,
 & omne desiderabile ei non potest cōparari. Et iteū,
 Ego sapiētia habito in cōsilio, mecū sunt diuitiæ et glo-
 ria, opes supernæ & iustitia. Melior est fructus meus
 auro & lapide p̄cioso, & genimina mea argēto electo.
 In alio rursus loco sic testatur Salomon. Beatus homo
 qui inuenit sapientiā, & qui affluit prudētia, melior est
 acquisitio eius negotiatiōe auri & argenti, primi & pu-
 rissimi fructus eius, p̄ciosior est cūctis opibus sapiētia,
 & oīa quæ desyderātur, huic nō valent cōparari. Lon-
 gitudō dierū in dextera eius, & in sinistra eius diuitiæ
 & gloria. Viæ eius, viæ pulchræ, & oēs semitæ illius
 pacificæ, lignū vitæ est ihs, qui apprehēderint eam, &
 qui tenuerint eam beati. Et iterū. Posside sapientiā quia
 auro melior est, & acquire prudentiā, quia p̄ciosior
 est argento. Hoc hisce declarat verbis & probat Salo-
 mon dicens. Quid prodest stulto habere diuitias, quū
 sapiētiā emere nō possit. Et in Ecclesiaste. Vtilior est
 sapiētia cum diuitijs, & magis prodest vidētibus solē.
 Sicut enim protegit sapiētia, sic protegit pecunia. Hoc
 autē plus habent eruditio & sapiētia, quod vitā tribus-
 unt possessori suo. Hanc eandē sententiā corroborat
 idē Salomon repetitis vicibus dicens, p̄ciosior auro
 est sapiētia. Duplicem autē sapiētiā etiam hodiernum
 innuit Euangeliū. Altera est in ihs, quæ sunt ad deum,
 & hæc est filiorū lucis, altera in ihs, quæ sunt mundi, &

Prouerb. 8.

Prouerb. 3.

Prouerb. 16.

Prouerb. 17.

Ecclesiastes. 7.

Ecclesiastes. 10.

Sermo

- Proverb. 14.* huiusmodi sapiētes vocat dominus huius sæculi filios. Sapiens, inquit Salomon, timet & declinat a malo. Et
Mathei. 7. verus Christianus assimulatur viro sapiēti, qui ædifi-
Actorum. 7. cat domū suam supra petrā. Hac sapientia eruditus est
Iacobi. 3. Moyses, et hæc de sursum venit, pudica quidē, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia & fructibus bonis, iudicās sine simulatio-
2. Petri. 3. ne. Hoc testimonio Petri Paulus olim donatus est, & Salomon hac admirabili sapientia donatus est, quem
3. Reg. 4. tria millia parabolarū locutum constat, numeraturq; carmina eius quinq; millia. Disputavit insuper super lignis a cedro, quæ est in libano, vsq; ad Isopum quæ egreditur de pariete. Disseruit porro de iumentis, volucribus & reptilibus & piscibus, & veniebāt de cūctis populis ad audiendū sapientiā Salomonis, & ab vniuersis regibus terræ, qui audiebāt sapientiam eius, ita ut etiam in Euangelio dominus memoriā fecerit nobilissimæ illius reginæ Anstrixæ, quia venerit a finibus terræ audire sapientiā Salomonis. Ingressa enim Hierusalem hæc regina Saba, volens tentare Salomonem
2. Reg. 10. in ænigmatibus, venit cum comitatu multo ac diuitiis delatis per camelos habēs aromata & aurum infinitū nimis, & gemmas preciosas. Venit ad regem loquens eidem vniuersa quæ habebat in corde suo, nec tamen sermo fuit vllus, qui posset regem latere, & non responderet ei. Videns autem regina omnē sapientiam Salomonis, & domū quam ædificauerat & cibos mēsa eius, & habitacula sermonum & ordines ministratium, vestesq; eorum & pincernas & holocausta, quæ

offerebat in domo domini, non habebat ultra spiritū.
Dixitq; ad regem. Verus est sermo, quem audiui in
terra mea, super sermonibus tuis, & super sapiētia tua,
& non credebam narrantibus mihi, donec ipsa veni,
& vidi oculis meis, & probaui quod media pars mihi
nuntiata non fuerit. Maior est enim sapientia, et opera
tua, q̃ rumor quem audiui. Beati viri tui, & beati serui
tui, qui hic stant coram te semper, & audiunt sapientiā
tuam. Hæc autem omnis ac tanta sapientia defursum
venit a patre luminum. Iste est enim iuxta Danielelem,
qui sapientia & fortitudo est, qui mutat tempora &
ætates, transfert regna atq; constituit. Dat sapientiam
sapientibus, & scientiam intelligentibus disciplinā. Ipse
reuelat profunda & abscondita, & nouit in tenebris
constituta, & lux cum eo est. Ipse est qui discipulis suis
ausus erat dicere. Ego dabo vobis os & sapientiam,
cui non poterunt resistere & contradicere omnes ad-
uersarij vestri. Ipse est qui dudum per prophetā præ-
dixit. Perdam sapientiā sapientum, & prudentiā pru-
dentum reprobabo. Ipse est, qui stultam fecit deus sa-
pientiam. In hoc enim sunt omnes thesauri sapientiæ
et scientiæ dei. Quod si quis indiget sapientia, petat ab
eo, qui sursum est. Sic impletus est Beseleel sapientia
& intelligentia, & scientia in omni opere ad excogitā-
dum, quicquid fabrefieri potuit ex auro & argēto, ære
marmore et gemmis. Addiditq; ei socium Ooliab de
tribu Dan, ut texerent omnia ac noua queq; reperi-
rent. Tanta etiam est illius sapientia, ut non modo res
ges & principes sapientia donare possit, sed & anis

Danielis. 2.

Luce. 21.

Esaie. 29.

Abdie. 1.

1. Corint. 1.

Colloß. 2.

Iacobi. 1.

Exodi. 31.

Exodi. 35.

Sermo

Proverb. 30. mantia terræ, id quod Salomon docuit dicens. Quatuor sunt minima terræ, & ipsa sunt sapiētiōra sapiētibz, formicæ populus infirmus, qui preparat in melle cibum suum, Lepusculus plebs inualida, qui collocat in petra cubile suum, Regem locusta non habet, et egreditur vniuersa per turmas suas. Stellio manibus nititur & moratur in ædibus regis. De hac in rebus diuinis sapientia. **Romanos. 12.** Paulus apostolus docuit non plus sapere oportere q̃ ad sobrietatem. Nō sapere sublime. **1. Timoth. 6.** Ipse enim Corinthios docuit, nō in sublimitate sermonis, non in doctis humanæ sapientiæ verbis, sed in omni humilitate. Ultimo loco concludens, sapientiā huius mundi stulticiam esse apud deum. Hæc sapientia mundi, multis gradibus sapientia dei inferior est. **1. Corinth. 2.** Vnde Salomon ait. Respexi ego ut viderem sapientiam, errores & stulticiam, quia quis est hominū, qui possit ire post regem antefactorem suum? Et vidi ego, quia est abundantia sapientiæ super stulticiam, sicut abundantia lucis super tenebras. Hæc enim sapientia, quo quis in deum diues & sapiens est, ligno vitæ comparatur, ac primatum tenet. Huius sæculi autem sapientia vana est, & hoc ipsum est, quod tanta exaggeratione apud Corinthios docuit Paulus. Stulticiam dei sapientiam esse hominibus. Et quod stulta mundi elegerit deus, ut confunderet sapientes. Ob id iuxta **Hieremiam. 1.** Hieremiam sic ait dominus. Non gloriatur sapiens in sapientia sua, & non gloriatur fortis in fortitudine sua, & non gloriatur diues in diuitijs suis, sed gloriatur nosse me, ne vero quis de se & sua sapiētia præsumat.

multis locis sacrae scripturae docemur. Sic enim ad fili-
 lium Salomon ait. Ne innitaris sapientiae tuae, & ne sis
 sapiens apud te ipsum. Et per Esaïam. Vae vobis
 qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobis
 metipsis prudentes. Et quid de Romanis olim prudē-
 tissimis scripserit Paulus, aduerte. Quia cum cogno-
 uissent deum, non sicut deum glorificauere, aut gratias
 egerunt, sed euauerunt in cogitationibus suis, &
 obcuratum est insipiens cor eorum, dicentes enim
 se esse sapientes, stulti facti sunt, & mutauerunt glori-
 am incorruptibilis dei in similitudinem imaginis cor-
 ruptibilis hominis & volucrum & quadrupedū &
 serpentū. Non sitis itaq; vobis ipsis sapientes exal-
 tantes corda vestra, & eleuantes oculos vestros. Scri-
 ptum est enim. Vbi est sapiens? Vbi scriba? Vbi in-
 quisitor huius saeculi? nonne stultam fecit deus sapiens
 tiam huius mundi? Hæc illa prophana & maledicta sa-
 pientia huius mundi, qua olim rex Aegyptiorum his-
 ce verbis locutus est populo suo. Ecce populus filio-
 rum Israhel multus & fortior nobis est. Venite sapi-
 enter opprimamus eum, ne forte multiplicetur, & si
 ingruerit contra nos bellum, addatur inimicis nostris
 expugnatiscq; nobis egrediatur de terra, quæ quidem
 sapientia ex actu serpentis, qui callidior erat cunctis
 sapientibus, principium habuit, hæc potius astutiae no-
 men meretur. Vera autem sapientia laudabilis est, &
 amplectenda perpetuo. Quam Salomon ita enixæ ac
 diligenter docuit, ac toties inculcat ut tandem ad anis

Proverb. 3.

Esaie. 5.

Romanos. 1.

1. Corinth. 1.

Abdia. 1.

Exodi. 1.

Genesis. 3.

Sermo duodecimus

Proverb. 6.

Hieronymus.

Iacobi. 1.

malculum minutissimū veniens, ex eo sapientiam tanquam mel ex fauis sugendam docuerit. Sic enim ait. Vade ad formicam o piger, & considera vias eius & disce sapientiā, quæ cum non habeat ducem nec præceptorem, nec principē, parat tamen in æstate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat. Et hoc est animal illud parvū, de quo Hieronymus in vita Malachi monachi, non citra singularem animi voluptatē sic recitat, Aspicio formicarum gregem angusto calle feruere, ferre onera maiora quæ corpora. Aliæ herbarum quædam semina forcipe oris trahebant, aliæ egerant humum de foueis, & aquarum meatus aggeribus excludabant. Illæ venturæ hyemis memores, ne madefacta humus in herbam horrea verteret, illata semina præcidebant. Hæ luctu celebri, corpora defuncta deportabant. Quodque magis mirum est, in tanto agmine egrediens non obstabat intranti. Quin potius si quam vidissent sub fasce & onere concidisse, suppositis humeris adiuuabāt. Quid multa? Pulchrum mihi spectaculum dies illa tribuit. Det itaque nobis pater lumen, a quo omne datum optimū, & omne donū perfectum, apud quem non est transmutatio, neque vicissitudinis obumbratio, ut recte prudenter, ac sapiēter dirigātur aduersus truculentissimi Turci impetus consilia nostra et cogitationes nostræ. Amen, Amen.

Viriliter

Sermo decimustertius 63

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec paueatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̄ cum illo, Cum illo enim est brachium carneum, nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis. Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem, regis quidē optimi, Deo deuoti, ac fœlicissimi scripta. 2. Paralip. 32.

Non satis erat Ezechia, suorum principum & subditorū uti cōsilijs, ac sapienter obstruere fontes qui fuerant circa Hierusalē, quin etiam illud ipsum adijcere voluit, quod magna industria 2. Paral. 32. omnē murum Hierosolymorū qui dissipatus fuerat ædificauit.

extruxit quoq; turres desuper, & forinsecus alterum murum, a cuius Ezechia regis exemplo nos qui alteram a Turcis obsidionē expectamus quotidie, docemur, ut & nos muros nostros, turres nostras & propugnacula nostra fortiora reddamus. Sed inuēti sunt nostris tēporibus non nulli de se multa præsumentes, qui etiam suis editis libris ac tractatibus, ausi sunt in publico docere, nemini Christiano licere præliari contra Turcos, quoniā omne bellum, quod contra Turcos moueatur, euangelio cōtrarietur. Vt igitur hunc nodum ex animis vestris excutiamus, nōnulla ex Euāgelio vobis edisserere constitui. Præcursor itaq; domini, & primus euangelij prædicator, quum regnum

Luce. 3.

Sermo

coelorum appropinquasse publicæ proclamaret in deserto, interrogat a turbis dicentibus. Quid faciemus? Ille vero respondens dicebat illis. Qui habet duas tunicas, det non habenti, & qui habet escas, similiter faciat. Quumque venissent ad illum publicani ut baptizarentur, ac diceret etiam illi. Magister, quid faciemus? Respondit eis. Nihil amplius, nisi quod constitutum est vobis faciat. Postremo vero loco, quando veniunt milites, simili modo interrogantes. Quid faciemus & nos? Audiunt. Neminem concutiat, neque calumniam faciat, & contenti estote stipendijs vestris. Ecce quid hic audimus? Vocem quidem clamantis in deserto ac docentis, quo pacto possint etiam milites salui fieri. Et hæc est sententia, non de oraculo Apollinis, sed hominis missi a deo, cui nomen Ioannes erat, non simplicis alicuius hominis, sed cui similis inter natos mulierum non surrexit. Qui venit in mundum ut testimonium perhiberet de lumine. Et ecce vobis militibus prædicat iuxta Iordanem, ac tria docet saluberrima vobis observanda. Primo ut neminem concutiat. Concutitur autem proximus tuus, ubi vim illi intuleris, ac violentiam, quæ non nisi in vno Evangelij loco admittitur, quando dominus dicit. Regnum coelorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Præter hanc vim vix inuenies contra hostem violentiam ac vim approbatam esse, quamque & id de mortificatione carnis uerius intelligi potest. Nam qui mortificabatur, & nunc mortificat carnem suam, rapiunt coelos, & a diebus Ioannis a prædicatione eius finita, & ab inceptione nouæ legis regnum coelorum

Matthæi. 3.

Matthæi. 11.
Ioannis. 1.

Matthæi. 11.

vim patitur, & violenti illud rapiunt. Qui sunt ij: qui tollunt crucem suam, & sequuntur dominum, qui moriuntur mundo, & viuificantur deo, qui mortificant membra sua super terram, quemadmodum & Paulus Christi organum precipiebat dicens. Mortificate ergo membra vestra, quae sunt super terram, id est omnem concupiscentiam, quod sine violentia non fit. Sed haec violentia est victoria spiritus, & dei super hominem. Et hi reuera ut dictum est, sunt violenti, qui rapiunt regnum coelorum & a quibus regnum coelorum vim patitur. Alioquin modis & scripturis omnibus in proximum vis ac violentia prohibita est, & plerumque huiusce generis homines infelices habent exitus. Ita quum Sodomitae vim facerent Lothi vehementer, ita ut iam prope fores effringerent dignas poenas luerunt. Et Sichem, quando Dinam filiam Liae rapuit, & vi opprimeret virginem, cum illa dormiuit, in causa erat ut grauissimis vulneribus, non solum ipse Sichem, sed & alij Sichimitae occisi fuerunt. Et dominus deus Moyli legem statuens ita precepit. Ego dominus. Non facies calumniam proximo tuo, nec ui opprimeres eum. Et ipse Salomon. Non facias violentiam pauperi, quia pauper est, necque ceteras egenum in porta quia iudicabit dominus causam eius, & configet eos, qui confixerunt animam eius. Vides itaque, quisquis Christi miles esse et haberi cupis, praedicationem percursoris domini valde bene ac egregie stipatam alijs scripturis. Depredationem primo loco prohibet vox clamantis in deserto. Ceterum docet nemini calumniam inferendam esse.

Coloss. 3.

Genesis. 19.

Genesis. 34.

Leuitici. 19.

Proverb. 22.

Sermo

Calumnia.

Calūnia vero est, quando nugis/strophis/ac alijs malis adinventionibus res aliena rapitur, atq; hoc phibitum est quod ex multis scripturis probari daretur, sed cuius Christiano hoc satis esse debet, quod Christus ex lege naturæ nos docuit hoc modo. Omnia quæcūq; vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis. Hæc est enim inquit lex & prophete. Attende queso Saluatorem tuum docentem hoc velle legē, hoc velle prophetas, ut vnusquisq; proximo faciat, quod sibi fieri velit & cupiat. Quod si conductus miles hoc proximo suo nō fecerit, ad cuius defensionem ille conductus est, quantum putas hunc ab ethnico differre ne dicam infideli Turco. Ex amico enim fit inimicus intra muros septa, ac sinum, nec nisi vna syllaba differt, quemadmodum Alemanica nostra lingua, freyndt vnd veindt/non nisi vnica litera canina inter se differunt. Quod itaq; tibi fieri nolis, alteri ne feceris.

Mathei. 11.

Tertio loco prædicator ille, quo inter natos mulierum testimonio Christi, maior non surrexit. militibus veritatem & salutem inquirentibus respondet & dicit.

1. Timoth. 4.

2. Timoth. 2.

Estate contenti stipendijs vestris. Paulus ille miles Christi qui etiam certamen certauit, quicq; docuit eum corona decorandum, qui legitime certauerit, pro militibus & mercede conductis in hæc verba, & quasi

1. Corinth. 9.

per aggerationem prouintiam suscipiens dicit. Quis militat suis stipendijs vnq;? Quis plantat vineam, & de fructu eius nō edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non māducat? Nunquid secundum hominem

Decimustertius

55

hæc dico, an & lex hæc non dicit? Scriptum est enim
in lege Moyſi. Non alligabis os boui trituranti, nunc *Deutero. 25.*
quid de bobus cura est deo, an propter nos vtiq;
scripta sunt? Quoniam debet in ſpe qui arat, arare, &
qui triturat in ſpe fructus percipiendi. Quum itaq;
Ioānes baptiſta, quem etiam dominus Heliam vocat,
militiam non reprobauit, ſed & militibus normam
viuendi dedit, qua & illi poſſent ad regnū cœlorum
peruenire, quod primus inter præcones Euangelij
prædicabat. Militia itaq; & maxime contra impios
& ſanguinis Chriſtiani perſecutores atrociffimos tur
cos ex Euangelio negata non eſt. Quod ſi quis præ
curſori Saluatoris noſtri fidem dare non velit, audia
mus non nullas ex ore Chriſti prodeuntes parabo
las atq; ſententias, & mea ſententia non abſre, ſic a
domino interrogatur. Quis inquit ex vobis volens *Luce. 14.*
turrim ædificare, nonne prius ſedens computat ſump
tus, qui neceſſarij ſunt, ſi habeat ad perficiendum, ne
poſtq; poſuerit fundamentum, & non potuerit per
ficere, omnes qui vident incipiant illudere ei, dicētes.
Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit con
ſummare. Aut quis rex iturus committere bellum ad
uerſus alium regem, non ſedēs prius cogitat, ſi poſſet
cum decem millibus occurrere, qui cum viginti millib;
bus venit ad te, adhuc illo longe agente, legationem
mittens, rogat ea quæ pacis ſunt. Ecce quam pulchræ
regis noſtri Ezechix prudentia cū euangelio quadrat.
Accedit ad hæc alia parabola, non ſine maiestate reci

Sermo

- Luce. 19.** tata a domino. De homine nobili, qui abiit in regionē longinquam accipere sibi regnum & reuerti, cuius ciues aliqui dixerūt. Nolumus hunc regnare super nos. Eoq; reuerso inter cætera dicit. Inimicos meos, illos qui noluerūt me regnare super se, adducite huc, & interficite ante me. Cur adeo diram dominus approbasset sententiam? si non impij, rebelles atrocesq; tyranni gladio plectendi essent. Aut forte frustra Paulus
- Romanos. 13** docuisset Romanos de potestate sublimiori, quod illi omnis anima subdita esse debeat. Sic enim ait dei minister in bonum est, nec sine caussa gladium portat,
- Romanos. 13** iterum repetens potestatem habere dei ministros, vñ dicem in eum, qui male agit. Propterea euangelium Christi, neq; cæsarem, neq; regem, neq; aliquē principem tollit, sed iubet Cæsari dandum, quæ Cæsaris sunt, sicut Deo quæ Dei sunt. Ad cuius exemplū etiā
- Mathai. 22.** quum liber & immunis esset ab omni penso dominus ex ore tamē piscis fecit solui vectigal. Et hoc est, quod toties legitur. Regem honorificate. Cui tributum, tributum. Cui honorē / honorē. Cui vectigal / vectigal. Diuus etiam ille Petrus, qui sua piscatione hoc exemplum iussu domini perfecit, inter cætera dispersis in gentibus in hæc verba scripsit. Subiecti estote omni
- 1. Perri. 2.** humanæ creaturæ propter deum, siue regi quasi precellenti, siue ducibus tanq; ab eo missis, ad vindictam malorum, ad laudem vero bonorum. Nō video vero sub coelo esse malefactores turpiores, atrocius, & immaniores ipsis Turcis, qui nec ætati, neq; sexui

parcere consueuerunt, sine misericordia mactantes,
iuuenes atq; senes, etiam ex vteris maternis nondum
maturos foetus excidentes. Hæ sunt illæ gentes quæ
venerunt in hæreditatē domini, polluerunt templum
sanctum domini. Posuerūt Hierusalem in pomorum
custodiam, posuerunt morticina seruorum suorum,
escas volatilibus cœli, carnes sanctorū suorum bestijs
terræ. Effuderunt sanguinem ipsorum tanq; aquam
in circuitu Hierusalem, & non erat qui sepeliret. Cla-
memus autem singuli etiam vsq; in cœlum cum cy-
tharædo & psaltē regio dicentes. Ne memineris ini-
quitatum nostrarum antiquarum, cito anticipent nos
misericordiæ tuæ, quia pauperes facti sumus nimis.
Adiuua nos deus salutaris noster, & propter gloriā
nominis tui domine libera nos, & propitius esto pec-
catis nostris propter nomē tuum. Ultio sanguinis ser-
uorū tuorum qui effusus est, innotescat in nationibus
corā oculis nostris. Introeat in cōspectu tuo gemitus
compeditorū seruorum tuorum secundū magni-
tudinem brachij tui posside filios mortifica-
torum tuorum. Hæc optanda sunt et toto
corde pe ēda, ut iterum aduersus Ma-
chumetanam spurritiam erigatur
signum crucifixi, fiatq; eius se-
pulchrum gloriosum. Et ut
adoremus in loco vbi
steterūt pedes eius.
Fiat, Fiat.

Psalm. 78.

Psalm. 78.

Sermo decimusquartus

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec pae-
ueatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē
quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̄ cum illo.
Cum illo enim est brachium carneum, nobiscum Dominus
Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis.
Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem,
regis quidē optimi, Deo deuoti, ac foelicissimi scripta.
2. Paralip. 32.

Vam prudenter Ezechias ille
rex consiliū inierit cum princi-
pibus atq; suis viris fortissimis
decreueritq; contra hostes ob-
turari debere fontes aquarum,
& quomodo turres extruxerit
ille nouas, alterūq; murum fo-
rinfecus, & quid hæc sibi volu-
erint, sermonibus superioribus declaratū est. Restat
ad præsens, ut & reliqua declaremus, illa videlicet que
simul ab Ezechia rege facta leguntur, illa quidē quod
cōstituerit principes bellatorū in exercitu. Quū itaq;
successus illius regis bene fortunati fuerit, ab illius ex-
emplo recte sumemus, & in nostro Turcico bello ca-
pita, duces ac principes eligemus nos. Ducē vero vel
principē exercitus nostri, militiæq; nræ primo omniū
loco eum qui sedet in excelsis eligendū, & præ oculis
habēdū arbitror. Huic em̄ nobilis ille Tharsensis Pau-
lus primas cōcedit ac dat in om̄ibus, cuius hæc verba
sunt. Christus primogenitus omnis creaturæ, quoniā
in ipso cōdita sunt vniuersa in cœlis et in terra. Visibilia &

Sermo. xiiij.

57

lia & inuisibilia, siue throni, siue dominatōes, siue principatus, siue potestates, omnia per ipsum, & in ipso creata sunt. Et ipse est ante omnes, & oia in ipso constant, & ipse est caput corporis ecclesiæ, qui est principium, primogenitus ex mortuis, ut sit in oibus, ipse primatum tenens. Ad Ephesios in hæc verba scribitur. Christum Iesum suscitauit a mortuis, & constituit ad dexteram suam in cœlestibus, super omnem principatum & potestatem, & virtutem & dominationem, et omne nomen quod nominatur, non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro, & omnia subiecit sub pedibus eius, & ipsum dedit caput super omnem ecclesiam, cuius est corpus ipsius & plenitudo eius qui oia in omnibus adimplet. Ad eosdem Ephesios iterum in hæc verba scribit. Veritatem facientes in charitate crescimus in illo per omnia, qui est caput Christus, ex quo totum corpus compactum et connexum est. Repetitumque vicibus ad eosdem scribit Ephesios. Vir caput est mulieris, sicut Christus caput est ecclesiæ, ipse Saluator corporis eius. Corinthiis vero sanam doctrinam tradere volens, inter cetera docet. Volo vos scire, quod omnis viri caput, Christus est. Vides quo modo bonus ille miles Iesu Christi Paulus, eques auratus ex tertio cœlo rediens, & ad Ephesios plus semel, etiam Collossenses, atque Corinthios, antesignanum vel ut vulgo dicitur, Capitaneum nostrum per omnia facit esse Christum. Hunc autem non gregarium putet esse principem nostrum. Primo enim loco de nobilissima progenie, etiam quo ad carnem, natus est. Præterea hic data opera eius ab æterno generationem

Ephesios. 1.

Ephesios. 4.

Ephesios. 5.

1. Corint. 11.

Sermo

Esaie. 53.

Mathei. 1.

Luce. 3.

Genesis. 49.

Michea. 5.

Mathei. 2.

reticeo. Nam generationem eius quis enarrabit? Ex libro tamen generationis, quemadmodū per Matheum & Lucam descriptus est, tres thesseradecades generationum inuenire licebit. Sic enim Euāgelista dicit, Generationes ab Abraham vsq; ad Dauid, generationes quatuordecim, & a Dauide vsq; ad transmigrationem Babylonis, generationes quatuordecim, & a trāsmigratione Babylonis vsq; ad Christū, generationes quatuordecim. In his quadraginta duobus generationum gradibus, fuere ac sunt patriarchæ deo charissimi, sacerdotes religiosissimi, ac reges omnium nobilissimi. Non ergo vilis erit etiam secundū carnem, is qui tibi deputatur esse tuæ princeps militiae. Cæterum res magni, imo maximi momenti, mysterijq; est, quod Iacob ille patriarcha valedicens de se duodecim natis filiis, Iudæ hanc benedictionē dedit. Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de fœmore eius, donec veniat, qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium. Vides quomodo Christus de tribu Iuda, & de domo Dauid ante aliquot millia annorum cognitus est fore ac esse dux. Id quoq; prædictū est per Micheam prophetam, & à principibus sacerdotū ac scribis populi, Hoc nato Christo turbatus rex Herodes audiuit, ille namq; sciscitans vbi Christus nasceretur, hoc responsum accepit. In Bethlehem Iudæ. Sic enim scriptum est per prophetam. Et tu Bethlehem terra Iudæ, nequaquā minima es in principibus Iudæ. Ex te enim exiet dux, qui reget populum meum Israhel. Nec solum ille iuxta prophetias dux est, sed & princeps. De eo

Decimusquartus

58

enim Esaias propheta dixit, ut sit princeps pacis, & *Esaiæ. 9.*
principatus eius factus sit super humerum eius. De
quo Petrus ait. Quum apparuerit princeps pastorū, *1. Petri. 3.*
percipietis immarcescibilē gloriæ coronam. Ioannes
autem in insula Pathmo. Christus Iesus testis fidelis *Apocalip. 1.*
est primogenitus mortuorū & princeps regum terre.
Neq; fideliozem principem vspiam in historijs & re-
bus bene ac foeliciter gestis inuenire licebit. Ille siquis
dem longe audentius q̃ Alexander Macedo, uel Iu-
lius Cæsar Romanus aduersarijs occurrit, nempe pre-
dicās regnum dei dicit. Discite a me, Et ad coenam no-
uissimam. Exemplū inquit, dedi vobis, ut quēadmodū *Mathei. 11.*
ego feci, ita & uos faciatis. Talis deniq; est princeps *Ioannis. 13.*
qui etiā nō erubuit animā suā ponere pro ouibus suis. *Ioannis. 10.*
Quid dicam proficiscētibz Israhelitis & pugnātibus
aduersus exteraz nationes. Dñs deus ductor ac dux
fuit exercitus. Sic em̃ scriptū est. Dñs p̃cedebat ad ostē-
dendā viam per diem in colūna nubis, & per noctem *Exodi. 13.*
in colūna ignis, ut dux esset itineris vtroq; tēpore. Ce-
terū ad populū sic Moyses ait. Nolite metuere. Dñs
deus, qui ductor est noster, pro vobis ipse pugnabit *Deutero. 1.*
sicut fecit in Aegypto cūctis vidētibus, et in solitudine
ipsi vidistis. Portauit te dñs deus tuus ut solet homo,
gestare paruulū filiū suū, in omni viā p̃ quā ambulasti.
Et iterū. Obserua et caue ne quādo obliuiscaris domi-
ni dei tui, qui eduxit te de terra Aegypti, de domo ser-
uitutis, et ductor tuus fuit in solitudine magna ac terri-
bili, in qua erat serpēs, flatu adurēs & scorpio ac Dip-
sas, & nullæ oīno aquæ, Qui eduxit riuos de petra du-

Sermo

- Deutero. 31.** rissima, & cibavit te manna in solitudine, quod nescierunt patres tui. Et iterū in eodē libro. Viriliter agite, et cōfortamini, nolite timere, nec pauceatis ad conspectū eorum, quia dominus deus tuus ipse est ductor tuus, & nō dimittet nec derelinquet te. Vides itaq; quomō
- Exodi. 3.** Moyses qui eduxit populum Israhel de Aegypto (ad hoc em̄ cōstitutus erat, & vocatus a dño iuxta montē Oreb) per oīa fatetur dominū deū ductorē & ducem extitisse ac esse sui exercitus. Et hoc est quod propheta
- Psalmo. 79.** Dauid cecinit. Vineā inquit de Aegypto traduxisti. Eiecisti gētes & plātaſti eam. Dux itineris fuisti in cōspectu eius, & plātaſti radices, & impleuit terrā. cecinitq; Moyses dicēs. Dñs solus dux eius fuit, & nō erat cū eo deus alienus. Ad hæc tamē ex homībus legūtur cōstituti duces ac principes populorū. Sic ad Moysen dñs ait. Mittā te ad Pharaonē ut educas populū meū filios Israhel de Aegypto. Sic post mortē Moyſi ſerui dñi, cōstitutus est Iosua filius Nun, ſeruus Moyſi. Sic dux exercitus factus est Gedeō, sic dñs interrogāti populo ac dicenti. Quis erit in exercitu nostro princeps certaminis contra filios Beniamin? Reſpōdit. Iudas ſit dux veſter. Sic Samuel ait ad regē Saul. Quæſiuit ſibi dñs virū iuxta cor ſuū et p̄cepit ei dñs ut eſſet dux ſup̄ populū ſuū Sic ad Micol Dauid, iquit. P̄cepit mihi dñs, ut eſſem dux ſup̄ omnē populū dñi. Sic ad Eſaiam dñs ait. Dic Ezechia duci populi mei, & inter Machabeos cōstituti ſunt duces Mathathias, Iudas, & cæteri.
- Hierony. in Ezechielē ca. 9** Et ita in cōſuetudinem venit, ut capita populorū dicerentur eſſe principes. Ita in numeris recensentur prin-

Decimusquartus 59

cipes tribuum ac domorum in cogitatiōibus suis. Sic
Hebron populus ait ad Dauid. Tibi dixit dominus
deus tuus. Tu pasces populū meum Israhel, & tu eris
princeps super eum. Sic Naaman erat princeps militie
Syriæ. Cōstituti sunt vero principes, nō ut opprimāt
plebē p̄ superbiam, ita em̄ scriptū est. Principē te cōstitu
erūt, ne eleueris, Esto inter eos q̄si vnus ex ipsis. Et dñs
ita p̄cepit. Qui vult inter vos esse primus, sit oīum mi
nimus. Et qd̄ referā? Dux ille Israhelitici exercitus, qui
decē plagis afflixerat Aegyptū, & ad cuius imperium
coelū & terra & maria seruiēbāt inter cūctos homīes,
q̄s tūc terra generauit, māsuetissimus p̄dicatur, et ideo
p̄ quadraginta annos obtinuit principatū, q̄a potesta
tis superbiam lenitate et māsuetudine tēperabat. Lapida
bat a populo, & p̄ lapidatibus rogauit, q̄a potius de
leri ipse vult de libro dei, ne cōmissus sibi grex pereat.
Cupiebat em̄ illū imitari pastorē, quē sciebat etiā errā
tes oues suis hūeris portatur. Pastor inq̄t bonus, po
nit aīam suā p̄ ouibus suis. Boni q̄ppe pastoris discipu
lus optat anathema esse p̄ fratribus suis atq̄ cognatis.
Qui sunt Israhelitæ scđm carnē, nō debēt illi neq̄ op
primere pauperē, neq̄ p̄cipes deglubere oues. Verū
ab hoc malo pessimo cauerunt sibi semp̄ optimi quicq̄
principes, & talis erat Moyses inter cetera dicēs. Dñe
tu scis, qd̄ nec a sellū vnq̄ acceperim ab eis, nec affixe
rim quempiā eorū. Cōtra tales oppressores, p̄ p̄phetā
Hieremiā dñs ait. Hec dicit dñs. Facite iuditiū & iustis
tiā, et liberate ui oppressū de manu calūniatoris, & ad
uenā & pupillū & viduā nolite cōtristare, neq̄ oppri
matis inique, & sanguinē inocentē ne effūdatis in loco

Numeri. 1.

1. Paralip. 11

4. Regum. 5.

Ecclesiast. 32.

Mathei. 20.

Exodi. 10.

Numeri. 12.

Exodi. 32.

Lucæ. 15.

Iocumis. 10.

Roman. 9.

Numeri. 16.

Hieremia. 22.

Sermo. xiiij.

Ecclesiast. 4. isto. In Ecclesiastico sic legi. Noli esse sicut leo in domo
tua, evertēs domesticos tuos, & opprimēs subiectos
Leuitici. 25. tibi. In Leuitico sic legi. Ego dñs deus vestēr, q̄ eduxi
vos de terra Aegypti. Si paup̄tate cōpulsus vēdiderit
se tibi frater tuus, nō eū opprimes seruitute famulorū,
sed q̄si mercenarius & colonus erit, vsq; ad annū lubis
leum operabit apud te, et post egrediet cū liberis suis.
Esai. 1. Et Esaias in exordio suæ pphetiæ. Quiescite agere, in-
quit peruerse. Discite bñfacere, querite iuditiū, subue-
nite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduā. Talis
erat senex ille in Daniele, volens opprimere Susannā,
Danielis. 13. cui Daniel ait. Inueterate dieꝝ malorū, nūc venērūt pec-
cata tua, q̄ operabar̄is prius iudicās iudicia iniusta. In-
nocētes opprimēs, & dimittēs noxios dicēte dño. In-
Exo. li. 23. nocentē & iustū nō īterficiēs. Sic iustū Loth oppressū
Genesis. 19. esse a nefandis etiā post sacrā historiā Petrus docuit.
2. Petri. 2. Sic sapiēter Pharaō oppressit populū Israhel, dura ser-
uitute durisq; laboribus. Longe itaq; abesse debet a
duce uel principe exercitus ut quenq; opprimat, aut
Iob. 36. opprimi sinat. Sic in Iob legi. Nō te superet ira inquit
Elihu, ut aliquē opprimas, nec multitudo donorū īcli-
net te. Oppressionē itaq; sic p̄hibet dñs, ut etiā in Le-
Leuitici. 19. uitico mādauerit. Paup̄rē etiā vsuris nō opprimendū
esse. Habetis itaq; charissimi q̄ pacto, q̄ue ordine de-
beat a nobis recognosci Christus ut caput, ut dux, du-
ctorq; noster ac princeps, & quō oporteat etiā cōstis-
tui p̄cipes, qui gubernādo pp̄lo p̄sint, & a quibus
vitijs, eisdē summoꝝ cauendū sit. Viriliter itaq; agite
et cōfortamini, dñs deus ipse est & erit dux et ductor
noster, pugnabitq; p̄ nobis. **Fiat, Fiat.**

Sermo decimusquintus. 60

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec paueatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̄ cum illo. Cum illo enim est brachium carneum, nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis. Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem, regis quidē optimi, Deo deuoti, ac foelicissimi scripta, 2. Paralip. 32.

Constituim⁹ in superiori sermone p̄cipes militiæ siue exercit⁹. Et qd ad corꝝ pertineat officiū docuimus. Parū autē uel inutile foret habere p̄cipes, si nō essēt qui obedirēt eis. P̄cipibus autē obediendū esse scripturæ docēt ac sacræ historiæ. Sic em̄ Paulus

ap̄lus Tito p̄cepit. Admone illos, principibus & potestatibus subditos esse. Romanis autē sic scribit. Oīs anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Nō est em̄ potestas nisi a deo. Hāc obedientiā innuit etiā dñs quādo tētabatur a pharisæis nū cēsum liceret dare Cæsari. Ille uero respondit. Reddite q̄ sunt cæsaris cæsari, & quæ sunt dei deo. Et licet ipse uere fuerit inter mortuos & uiuos liber, nec ad solutionē tributi obligatus esset, nihilominus quādo in Capharnaō ab eo petebat didrachma, ait ad Petrū. Vt nō scādalizemus eos, uade ad mare & mitte hamū, & eū piscē, qui primus ascēderit, tolle, & aperto ore eius inuenies staterē, illum sumēs da eis pro me & te. Propterea laudat̄ populus

Ad Titum. 3.

Romanos. 13

Mathai. 22.

Mathai. 17.

Sermo

10. Iosue. 1.

Israheliticus, quādo hec verba locutus est ad Iosue. Si cut obediūim⁹ in cūctis Moyſi, ita obediemus & tibi. Tantū sit dñs deus tecū, sicut fuit cū Moyſe. Qui con- tradixerit ori tuo, & nō obedierit cūctis sermonibus tuis, quos p̄ceperis ei, moriā, tu tantū cōfortare & vi- riliter age. Rebellionē quoq; ac inobedientiā q̄ prin- cipi fit, eo animo cōsuevit suscipere dñs, ut etiā ad Sa-

1. Regum. 8.

Luce. 10.

muelē dixerit dñs. Nō te abiecerūt sed me, ne regnem sup eos. In euāgelio vero apostoli audiūt. Qui vos au- dit, me audit. Qui vos spernit, me spernit, & qui me spernit, spernit eū qui misit me. Et hoc est qđ cōtra res-

Numeri. 16.

belles Chore Dathan & Abyron dehiscens terra sese aperuit, ac rebelles deglutiuit, etiā in pfundū īfēni de-

3. Regum. 12

iecit. Cēterz qñ Hieroboā in pp̄lo scisma fecit, & iobe diētiae caussa fuit, decē tribus pdidit, īdignatus est dñs in oē semē Israhel, et dimouit eos, & dedit eos in direp- tionē, donec abīceret eos a facie sua, quia dissipat⁹ est Israhel a domo David, & cōstituerūt sibi regē Hiero- boam filiū Naboth. Indignatū esse dñm dicit, et eos in perditionē dedisse qđ ab vnitāte dissipati essēt, atq; al- terū sibi regē cōstituisēt, & tāta indignatio dñi extitis

3. Regum. 13

aduersus illos qui scisma fecerāt, ut etiā quū homo dei ad Hieroboā missus esset, qui ei pētā sua exprobraret, atq; vltionē futurā p̄diceret, panē q̄q; apud illos edere et aquā bibere vetaret, qđ quū nō custodisset, & con- tra p̄ceptū dei prādisset, statū diuinæ maiestatis cēsura pcussus est, ut inde regrediēs īpetu ac morſu leonis in itinere necatus sit. Et in Deuteronomio. Is q̄ superioris noluerit obedire īperio, ex decreto iudicis morte mor-

rietur

Decimusquintus 61

riē In tāto etiā honore, p̄cipes voluit esse dñs, ut in cætera dixerit. P̄cipi pp̄li tui nō maledices. Quātum Exodi. 22. vero erga deū obediētia p̄stet ac valeat, multis scripturarū testimonijs manifestū sit. Ad discipulos em̄ obediētes dñs ait. Vos amici mei estis, si feceritis q̄ ego p̄cipio vobis. Iā nō dicā vos seruos, q̄a seruus nescit, quid faciat dñs eius. Vos aut̄ dixi amicos, quia oīa quęcūq̄ audiui a p̄re meo, nota feci vobis Hęc obediētia fecit Gene. 15. et. 22. ut semē Abrahę multiplicatū sit, sicut stellę cęli et arena q̄ est in littore maris. Sic em̄ dñs ait. Bñdicent̄ in semine tuo oēs gētes terrę quia obedisti voci meę. Et iterū. Dabo posteris tuis vniuersas regiōes has et bñdicent̄ in semine tuo oēs gētes terrę, eo qđ obedierit Abrahā voci meę. Huius etiā obediētię meminit Paulus dicēs: Fide, q̄ vocat̄ Abrahā, obediuit in locū exire quē accepturus erat in hereditatē, & exiit nesciēs quo iret. Et Samuel ait ad Saulē. Nūquid vult dñs holocausta & victimas et nō potius ut obediat̄ voci dñi? Melior est em̄ obediētia q̄ victimę, & auscultare magis q̄ offerre adipē arietū, Quoniā quasi p̄ctm̄ ariolādi est repugnare, & q̄si scelus idolatrię nolle acquiescere, p̄ eo ergo qđ abiēcisti sermones dñi, abiēcit te dñs ne sis rex. Vide q̄ grāde ac graue p̄ctm̄ sit nō obedire. Per vni⁹ hoīs inquit ap̄lus Paulus inobedientiā, p̄ctōres cōstitui sunt multi. Adā enī sic audit in paradiso post meridiē dicentē sibi dñ. n. Quia audisti vocē vxoris tuę & comedisti de ligno ex q̄ p̄ceperā tibi ne comederes. Maledicta terra in ope tuo, in laborib⁹ comedes ex ea cūctis diebus vitę. Spinās & tribulos germinabit tibi

Exodi. 22.

Ioannis. 15.

Gene. 15. et. 22.

Genesis. 22.

Hebræos. 11.

1. Regū. 15.

Romanos. 5.

Genesis. 3.

Sermo decimusquintus

& comedes herbas terre. In sudore vultus tui vesceris pane tuo, donec reuertaris in terrā de q̄ sūptus es, quia puluis es et in puluerē reuerteris. Et ad populū Israhel iuxta Marach ait dñs. Si audieris vocē dñi dei tui, & qđ rectū est corā eo feceris, & obedieris mādatis eius, custodierisq; oīa p̄cepta illius, cunctū laborē quē po sui in Aegypto nō inducā sup te. Ego em̄ sum dñs de⁹ saluator tuus. Et reuera dolendū est, qđ sol, luna, ccelū & t̄ra, ignis, grādo, nix, glacies spūs pcellarū faciūt v̄bū eius, ita etiā ut in euāgelio legat̄. Vēti & mare obedīūt ei. Quin & spiritib⁹ imundis īperat & obedīūt ei. Solus hō creatus ad imaginē & similitudinē dei toties rebellis & inobediēs esse dephendit̄. Vide ut euāgelīū testet̄ de dño, Descēdit quidē Nazareth & erat subditus illis, Mariæ quidē & Ioseph. A cuius exēplo filij discere debēt, ut parētibus obedīāt. Quēadmodū Paul⁹ nō solū Ephesios sed et Collosēs docuit. Filij inquit obedite parētib⁹, Parētibus enī nō obediētes, digni sūt morte, & nō solū q hoc faciūt, sed etiā q cōsentiūt faciētib⁹. Et hoc est p̄coniū qđ Chrs̄s habet ex Paulo, qđ ille fuerit obediēs vsq; ad mortē. Qđ si caput tuū p̄iceps, ductor, dux ille tu⁹, dñs & saluator n̄r patris volūtati obedire semp̄ studuit, et nos merito obedire tenemur. Qđ si vllō vnq; t̄pe p̄cipibus & regib⁹ obedire necessariū erat, n̄ris t̄pib⁹ ad vos Christi milites, et cōtra īmanissimū turcorū tyrānū ad arma vocatos, iāq; succinctos p̄tinere video, ita ut nos nō sim⁹ insolētiores q apes, inter q̄s etiā vnus est rex, cui oēs natura obedīūt, aut turbatiōrē seruem⁹ ordinē q̄ grues, vnū īstructa acie seq̄ntes ductorē. Virilic̄ itaq; agite. &c. Fiat, Fiat.

Mathei. 8.

Marci. 4.

Luce. 8.

Ephesios. 6.

Colosēn. 3.

Romanos. 1.

Philippen. 2.

Sermo decimus sextus 62

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec padeatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̄ cum illo. Cum illo enim est brachium carneum, nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis. Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem, regis quidē optimi, Deo deuoti, ac sc̄elicissimi scripta. 2. Paralip. 32.

Ebus & ordine ita exigentibus partes principū militiæ, & quid in vniuersum ad illos spectet satis superq; declarauimus. Cæterum quo pacto se gerere debeant milites erga duces ac principes exercitus simili modo copiose docuimus, ad præsens vtile mihi visum est, ad vestrā ædificationē docere, inter se quo pacto milites viuere debeant. Et quia vbi periculum maius vertitur, ibi melius ac celerius est consulendū quia (prohdolor) inter vos Germāos milites hoc vitium irreplisse deprehendo, ut non nulli rixosi ac percussores temulenti, ob rem leuiculam, eum qui sibi cōiuratus est miles, vulneribus etiam ad occisionem sepe confodiant. Ea propter quantum ex alto dabitur, in hoc sermone præsentī contra homicidas & homicidiū scelus prædicare, & e scrinio scripturarū, voluntatem atq; præcepta dei docere decreui. Dominus itaq; deus, inter præcepta decalogi data de monte Synai, tale præceptū dedit. Non occides. Anteaq; vero natus sit

Exodi. 20.

Sermo

Genesis. 4.

Moyſes, eo quoqꝫ tempore quo primi homines ſub
legē naturæ viuerent. Et Cain filius Adæ cogitaret,
ut Abelum fratrem occideret, ne tale ſcelus perpetrare
ret, ait ad illum dominus. Quare iratus es, & quare
concidit facies tua? Nonne ſi bene egeris recipies? Sin
autem male, ſtatim in foribus peccatum tuum aderit?
Sed ſub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius,
Cain vero quando non acquieuit huic monitioni, ſed
in agro conſurgens aduerſus fratrem, eumqꝫ interfe
cerat, audit vocantem & citantem dñm. Quid feciſti?
Ait dominus ad Cain. Vox ſanguinis fratris tui cla
mat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris ſuper
terram, quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinē fra
tris tui de manu tua, quū operatus fueris eam, non da
bit tibi fructus ſuos. Vagus & profugus eris ſuper ter
ram, & licet Cain dignus eſſet, ut & ille ſimili modo
interficeretur, id quod ſibi futurum eſſe formidauerat,
dicens. Omnis qui inuenerit me occidet me. Quo ta
men vita eius ſalua eſſet, & ne ſecundū perpetraretur
homicidium, ecce ſic præcepit ac ordinauit dominus
dicens. Nequaquā ita fiet, ſed omnis qui occiderit Cain,
ſeptuplum punietur, poſuitqꝫ dominus in Cain ſignū,
ut non interficeret eum omnis qui inueniſſet eum. Ec
ce grande myſterium, quod in homicidā ſignum poſi
tum eſt, id quod plæruncqꝫ etiam mirabili modo in
cunctis homicidis apparet ex inuerſis oculis, vultuqꝫ
toruo, Ad cuius ſcleris deteſtationē ſæpe et hoc pro
batum eſt, ut ad præſentiam homicidæ corpus exani
me & mortuum, quaſi ex recenti vulnere cruorem de

derit. Aduerte nunc aliquot sententias ex ore domini
 latas in campestribus Moab supra Iordanem contra
 Hiericho. Sic enim ille præcepit. Si quis ferro percuss
 erit, & mortuus fuerit lesus, reus erit homicidii & ipse
 morietur. Si lapidem iecerit & ictus occubuerit, simili
 ter punietur, Si ligno percussus interierit, percussor
 sanguine vindicabitur. Propinquus occisi homicida
 dam interficiet, & statim ut apprehenderit eum, inter
 ficiet. Si per odium quis hominem impulerit, uel eie
 cerit quippiam in eum per insidias, aut quum esset ini
 micus manu percusserit, & ille mortuus fuerit, percuss
 or homicidii reus erit. Et iterum. Hæc sempiterna erunt
 & legitima in cunctis habitationibus vestris. Homici
 da sub testibus punietur. Ad unius testimoniū nul
 lus condemnabitur. Non accipietis precium ab eo qui
 reus est sanguinis, statim & ipse morietur. En obsecro
 quoties inculcet in lege sua dominus ut homicida mor
 te moriatur. Et licet in euangelio dominus agnus ille
 sit mansuetus, mitis, ac talis, qui mulierem in adulterio
 depræhensam, ad lapidationem damnare noluerit. De
 quo per Esaiam prophetatum erat. Non contendet,
 Non clamabit, neque audiet aliquis in plateis vocem eius
 Arundinem quassatam non confringet, & lignum fu
 migans non extinguet. Nihilominus Petro percutienti
 & abscidenti Malcho auriculam, vniuersali regula
 occurrit dicens. Conuerte gladium tuum in locum su
 um, omnes enim qui gladium acceperint, gladio perib
 unt. Et tam abominabilis res est humanum effundere
 sanguinem. Vt etiam propterea David rex prohibitus

Numeri. 35.

Ioannis. 8.

Esaiæ. 42.

Ioannis. 18.

Mathæi. 26.

Sermo

1. Paralip. 22. fuerit ædificare domum domini. Sic enim ipse Dauid ad Salomonem ait, Fili mi voluntatis meæ fuit ut ædificarem domū nomini domini dei mei. Sed factus est sermo ad me dicens, multum sanguinem effudisti, & plurima bella bellasti, non poteris ædificare domum nomini meo, tanto effuso sanguine coram me. Filius, qui nascetur tibi, erit vir quietissimus. Notat & Hieronymus in quæstionibus hebraicis, supra Paralipomenon, Abisai propterea perdidisse vnam literam de proprio nomine, eo quod necis Abner conscius fuerit. Et atticus apud eundem Hieronymum putat eum homicidam esse, qui cum liberare hominē potuisset, non liberarit. Ob id Saul excusari non poterat, qui Dauid regem, & si manu propria non interemisset, Philistæis tamē tradidit. Quemadmodū & de Pilato nobis historia euangelij prodit, qui tunc se innocentē esse putauit, quando manus lauit, quum tamen timore Cæsaris & potestatis male persuasus adiudicauit fieri petitionem eorum. Porro homicidiū a diabolo cœpit habere principium. Sic enim a domino dictum esse legimus. Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere, ille ab initio homicida fuit, & in veritate non stetit, quia non est veritas in eo, nec habet homicida vitam æternam. Quid quod inter principaliora vitia recensetur? Vnde Galathis Paulus in hæc verba scribit. Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio/inimicitia/cōtentiones/æmulationes/iræ/rixæ/diffensiones/sectæ/inuidiæ/homicidia. Et contra patricidas, matricidas, tanq̃ iniustos & sce-

leratos lex Pompeia iure Cęsarum posita est. Et de his homicidijs dominus ait. De corde exeunt cogitationes male / homicidia / adulteria / fornicationes furta / falsa testimonia & blasphemix. Vides, ut inter cogitationes pessimas, homicidiũ habeat primum locum? Mathai. 18.
Et mira res est, quod iuxta legem Moyſi, etiam qui nolens occiderit hominem non liberatur, sed ad ciuitates pro homicidis nocentibus ordinatas confugere, ac in ijs permanere cogitur. Sic enim in Deuteronomio legitur. Separauit Moyſes tres ciuitates trans Iordanem ad orientalem plagam, ut confugiat ad eam, qui occiderit nolens proximum suum, nec sibi fuerit inimicus ante vnum & alterum diem, ut ad harum aliquam vrbiũ possit euadere. Bosor in solitudine que sita est, in terra cępestri, de tribu Ruben. Et Ramoth in Galaath quę est in tribu Gad, & Golan in Basan quę est in tribu Manasse. Et iterum. Quum disperderit dominus deus tuus gentem quarum tibi traditurus est terram, & possederis eam, habitauerisq; in vr- Deutero. 4.
bibus eius & in ædibus. Tres ciuitates separabis tibi in medio terrę, quam dominus deus tuus dabit tibi in possessionẽ, sternens diligenter viam, & in tres æquas liter partes totam terrę tuę prouintiam diuides, ut habeat e vicino, qui propter homicidium profugus est quo possit euadere. Hęc erit lex homicidę fugientis, cuius vita seruanda est. Qui percusserit proximum suum nesciens, & qui heri & nudius tertius nullũ contra eum odium habuisse cõperiebatur, sed abĩsse cum eo simpliciter in syluam, ad ligna cedenda, & in succis Deutero. 19.

Sermo

sione lignorum securis fugerit manum, ferrumque lapsum de manubrio amicum eius percusserit & occiderit, hic ad vnam supradictarum urbium confugiet, & viuet, ne forte proximus eius, cuius effusus est sanguis dolore stimulatus persequatur & apprehendat eum. Si longior via fuerit, & percutiat animam eius, qui non est reus mortis, quia nullum contra eum, qui occisus est, habuisse odium prius monstratur. Idcirco precipio tibi, ut tres ciuitates æqualis intra se spacij diuidas. Sed forte dubitabis talem qui confugerit ad ciuitatem vnā ex illis, quanto tempore in ea stare ac permanere cogatur. Ecce tibi/quid constituerit dominus ad Iosue, totam seriem pandam. Sic enim locutus est dominus. Separate vrbes fugitiuorum, de quibus locutus sum ad vos per manum Moyli, ut confugiat ad eas, quicumque animam percusserit nesciens, et possit euadere iram proximi. Qui ultor est sanguinis, quum ad vnam harum confugerit ciuitatum, stabitque ante portam ciuitatis, & loquetur senioribus urbis illius, ea que se comprobent innocentem, sicque suscipient eum, & dabunt ei locum ad habitandum. Quumque ultor sanguinis fuerit eum persecutus, non tradent eum in manus eius, quia ignorans percussit proximum eius, nec ante biduum, triduumue eius probatur inimicus, & habitabit in ciuitate illa, donec stet ante iudicium, causam reddens facti sui. Et moriatur sacerdos magnus, qui fuerit in illo tempore, tunc reuertetur homicida & ingredietur ciuitatem. &c. Nec arbitreris sub aduentu Christi, poenam homicidæ fuisse leuiorem factam. Nam ad scribas

Iosue. 20.

scribas & pharisæos sic dominus ait. Audistis quia dictum est antiquis non occides. Qui autem occiderit, reus erit iudith. Ego autem dico uobis quia omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudith. Qui autem fratri suo dixerit racha reus erit consilio. Qui autem dixerit fatue reus erit gehennæ ignis. Ecce quam grauem ediderit ille sententiã. Qui uenturus est cū magna maiestate in gloria patris iudicaturus uiuos & mortuos et seculum per ignem. Non potes, homicida capillum unum addere capiti tuo. Et quomodo uiuificabis eum quem gladio tuo peremisti? cuius animam etiam alia quando æterna morte tua occisione damnatur. Nec tibi persuadeas homicidas impunitos posse euadere. Misit Herodes rex ut occideret oēs pueros in Bethlehem à himatu & infra. Est & Herodes, qui caput Ioannis baptistæ fecit amputari in carcere. Et est Herodes qui iacobum occidit gladio. Sed ubiq; grauissime peccatum est. Et deus ultionum, qui dicit, mihi vindictam & ego retribuam, nec illa homicidia permisit inulta. Infontem enim et iustum non occides inquit. Et quum hodierna die huius ecclesiæ et inclytę urbis patroni Prothomartyris et primi militis Christiani Stephanus festiuitatem agimus non infeliciter ad rem nostram militarem hoc cecidit Euangelium, quo dominus et Saluator noster obiicit principibus sacerdotum scribis & Phariseis, quod eos occidant prophetas, qui ad eos missi fuerint. Lapident quoq; eos, ut ueniat super eos omnis sanguis iustus qui effusus est super terram à sanguine Abel iusti usq; ad sanguinem Zachas

Mathai. 5.

Mathai. 2.

Deutero. 32.

Exodi. 32.

Mathai. 23.

Sermo. xvi.

Iosephus

riæ filij Barachiaë, quem occiderant inter templum & altare. Sed huius ac tã multiplicis atq; detestabilis homicidij poenam queso patienter animaduerte, non ex meo / sed ore Christi. Sic enim dicit. Ecce relinquetur domus vestra deserta, et ita factum est, ut nec lapis super lapidem manserit. Et ita totus terrarum orbis testatur sub Tito & Vespasiano homicidas, qui Hierosolimis erant, sub quibus iuxta Danielelem occisus est Christus, et lapidibus obrutus Diuus Stephanus, obdormiuit, dignas luisse poenas. Quemadmodum Iosephus ille rerum istarum non indiligens historicus longo ordine descripsit. Cauete itaq; ne & vos simili ruina pereatis o Germani milites, proin cessate ab hac mutua cede et interfectione. Non enim descripti, nec destinati estis à Cæsare, à rege quoq; Romanorum Ferdinando, neq; ab electoribus principibus, ac statibus Sacri Romani Imperij, ut alter alterum mordeat aut mactet. Aut ut ex nece et interfectione vxor dormi relicta uidua fiat, aut filij orphani. Abstinendum præterea censeo, ne vibretis gladios in uos inuicem, nimirum ea ratione, quod in hoc data sunt ex ærario stipēdia uestra, ut strenue pugnetis aduersus Machumetanos omnium quos terra sustinet atrocissimos truculentissimosq; hostes vestros. Et hoc sub signo crucis et aquila Imperij. Quando necessitas postulauerit. Viriliter ergo agite & confortamini. Nam Dominus ipse pugnet pro nobis.

Fiat Fiat.

Sermo decimusseptimus 66

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec padeatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̃ cum illo, Cum illo enim est brachium carneum, nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis. Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem, regis quidē optimi, Deo deuoti, ac foelicissimi scripta. 2. Paralip. 32.

Rdinatis capitaneis ars et ordo, militaris, ni fallor exigūt, ut vestræ militiæ & iam cōgregandi exercitus militaria signa erigamus. Vt itaq; per om̃ia quantū ex alto datum fuerit, sibi respōdeant. Ea propter visum est nobis, ut quēadmodū principes exercitus nostri duplices, cœlestem quidē & terrestrē Inuisibilem & visibilem. Immortalē & mortalem elegimus ac deputauimus, ita duplicis generis signa demus his, qui nobiscū hoc tēpore satis calamitoso acturi sint. Primum ergo sub exercitu nostro signum siue vexillū est ac erit hoc, quod apparebit in cœlis, quādo filius hominis, nostrū & totius ecclesiæ caput, in gloria suæ maiestatis apparebit, in valle Iosaphat, iuxta prophetiam Iohelis prophetæ. Vide quātæ sit altitudinis hoc signum, quod vos Christianos, tanq̃ colūna ignis olim præcessit Iſrahelitas, ita & signū crucis præcedet. Hoc honorificum signum erectū fuit in monte Caluariæ titulum habens Hebraicæ Græcæ ac La

Mathæi. 25.

Iohelis. 3.

Sermo

tinæ scriptū, quod hoc signū habiturū esset triumphū
per tres orbis partes Europā videlicet Asiā & Aphri
cam, ac inter omnes nationes, ita ut ab ortu solis vsq̃
ad occasum fieret manifestū magnū nomen eius. *Pro*
Ephesios. 3. *bauit* hoc apostolus docēs. Illuminatos debere esse o
culos cordis nostri, ad intelligendū quæ sit altitudo &
profundum & latitudo. Crucis enim partem, quæ in
terram defixa, profundū appellauit. Altitudinē vero
illam, quæ in aerem porrecta sublimis erigitur. Latis
tudinē quoq̃ illā, quæ distenta in dexterā, leuamq̃
protenditur. Foelicitissimus itaq̃ exitus rerum aposto
licarum, quod paruo, imo minimo decursu temporis,
etiam Barbaræ nationes Scytharū & Getarū, Christi
crucem honorare cœperunt. Et tres inclytæ nationes
Græcorū Hebræorū & Latinorū nobilitatē fuerunt.
Protenditur autē Christi crux ad quatuor partes orbis
terrarū. Venit enim is, qui pependit in ligno, ut omnes
saluos faceret. Et huius tanta sunt mysteria, ut quū ad
Galathas diuus ille Paulus noster sanctā scriberet epis
polam, inter cætera sic tandem epistolæ finem fecerit,
Galathas. 6. dicens. Mihi absit gloriari, nisi in cruce dñi nostri Iesu
Christi per quē mundus crucifixus est, & ego mūdo
Aduerte hic quid dicat apostolus, qui iterum affirmat
se stigmata domini Iesu Christi in corpore suo porta
re, stigmata quidem manuū conclauiatarū in cruce, &
pedum simili modo confessorū in cruce. Portauit ac
portat quotidie circumcisionē Iudæus in corpore suo
Galathas. 7. quod probat fidem Abrahamæ. Paulus autem gloriatus
in cruce, & confixus ad crucē stigmata domini nostri

Iesu Christi portat in corpore suo. Mira enim res est,
 & supra modum admiranda perpetuo, quod nobilis
 ille Tharseñ. & miles Christi Iesu Paulus crucē Chris-
 ti toties in suis p̄dicauerit & extulerit epistolis. Scri-
 bens enim fratribus his qui in Corintho fuerant, pul-
 chro ordine deducit verbum crucis pereuntibus esse
 stultitiā, his autem qui salui fiunt esse dei virtutem.
 Curam etiam non mediocrē habet, ut non euacuetur
 crux Christi. Tandem quoq; subiicit dicens. Nos pre-
 dicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scanda-
 lum, gentibus autem stultitiā, Iplis autē vocatis Iudæis
 atq; Græcis, Christū dei virtutem & dei sapientiam.
 Et ne huius & tam præstantis atq; præclari sermonis
 obliuionē habuisse crederetur, mox eisdem Corinthiis
 in hæc verba subiungit. Ego inquit quū venissem ad
 vos fratres, veni non in sublimitate sermonis aut sapi-
 entiae, annuntians vobis sapientiā Christi. Non enim
 iudicaui me scire inter vos nisi Iesum Christū, & hunc
 crucifixū. De hoc crucifixo & illius maiestate (quod
 sibi certo persuadet idem Paulus) Quod si Iudæi cog-
 nouissent, nunq̄ dominū gloriæ crucifixissent. Vides
 & intelligis ne fidelis auditor & miles Christi Iesu,
 quanta laude, quantoue præconio Paulus signum cru-
 cis ad ipsum crucifixum, non modo nostrū caput, sed
 & vexilliferum extollat? Nec solis Galathis & Corin-
 thiis hoc documentū præbet, sed & id ipsum ad Ephe-
 sios ait, de Christo enim Iesu loquens inter cætera sic
 dicit. Ipse est pax nostra, qui fecit ex vtriscq; vnum, &
 interstitium macerie diruit, simultatem per carnē suā

1. Corint. 1.

1. Corint. 2.

Ephefios. 2.

Sermo

legē mandatorū in decretis sitam abrogās ut duos cōderet in semetipso, in vnū nouū hominē faciens pacē, & ut recōciliaret ambos in vno corpore deo per crucem perempta inimicitia per eam. Et veniens euangelizauit pacem vobis qui procul aberatis, & his qui pēpe, quoniam autem per illum habemus aditum vtriusque in vno spiritu ad patrem. Colossensibus autē scribit in hæc verba. Complacuit omnem plenitudinē in ipso inhabitare, & per eum recōciliari omnia in ipsum pacificans per sanguinem crucis eius, siue quæ in coelis, siue quæ in terris sunt. Et ad eosdem Colossenses iterum in hæc verba scribit ad Col. 2. Vos cum mortui essetis in delictis & præputio carnis vestræ. Conuiuificauit cum illo, donans nobis omnia delicta, delens, quod aduersus nos erat, chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio, affigens illud cruci, & expolians principatus & potestates, traduxit cōfidenter palam triūphās illos in seipso.

Ad Hebræos nonnihil & ad Philippenses de cruce et illius laudibus ac virtute toties in testem vocatus apostolus scribit. Nec solum hoc facit Euangelij præco et prædicator apostolus Paulus, etiam anteaquæ cruci affigeretur antesignanus dominus & saluator noster huius rei meminit. Ad Nicodemū enim principem pharisæorum hæc dicit, Sicut exaltauit Moyses serpentē in deserto, ita exaltari oportet filium hominis. Vides hic quod apte & concinne mysterium crucis ad figuras veteris testamenti se conferat. Legitur in Numeris. Quod dominus miserit in populum ignitos serpētes

Coloss. 1.

Coloss. 2.

Hebræos. 12.

Philippen. 2.

Joannis. 3.

Numeri. 21.

Decimusseptimus 68

ad quorum tactum mortui sunt plurimi, cōtra quos fecit Moyſes ex iuſſu domini, ſerpentem æneum & poſuit pro ſigno. Quem quū percuſſi aſpicerent, ſana bantur. Hic ſerpens figura fuit, etiā teſtante in euāgelio domino et Saluatore noſtro, triumphalis noſtre crucis. Sunt & aliæ figuræ multæ, quādo enim Moyſes præliabatur aduerſus Amalech, extenſis manibus orabat in figuram crucis, triumphauitq; contra Amalech. Sic Iacob benedicens filiis Ioseph, figuram crucis manibus fecit. Fuit enī Eſſraim poſterior filius Ioseph & ſurripuit primogenita Manaſſæ, qui natura primitiuus erat, ſed in myſterio crucis decuſſatis manibus qui ſtabat ad ſiniſtram Iacob, dextera manus eius ſuſcepit benedictionem, & qui ſteterat ad dexteram, ſiniſtra benedictus in ſecundū redactus eſt gradum. Et in Regnorum libro legimus. Cum filij prophetarum ſuper flumen Iordanem lignum ſecuribus cederent, exiliſſet ferrum & merſum eſt in flumine, atq; ita Helifeo propheta ſuperueniente, petunt ab eo filij prophetarum uti ferrum flumini in quod merſum fuerat erueret, atq; ita Helifeus accepto ligno & miſſo in eum locum ubi ſubmerſum fuerat ferrum, ſtatim ſupernatauit, & lignum merſum eſt, quod receperūt filij prophetarum, ex quo intellexerunt, quod ſpiritus Helix in eum ſit repræſentatus. Hoc eſt illud lignum in Marath, quod amariffimas aquas fecit eſſe dulces. De hoc ligno Hieremias propheta ſic ait. Mittamus lignum in panem eius, crucem videlicet in corpus Saluatoris. Ipſe eſt enim qui ait, Ego ſum panis qui de cœlo deſcē

Exodi. 17.

Genefis. 48.

4. Regum. 6.

Exodi. 15.

Hieremias. 11.

Ioannis. 6.

Sermo

Numeri. 2.

Ezechielis. 9.

dit, & eradicemus eum siue conteramus eum de terra
viuentium. Hoc enim scelus animo cogitauerunt, ut
nomen eius delerēt in perpetuum. Sed & hoc mirabi
le est, quod castrametantibus & proficiscētibus Isra
helitis ad figuram Crucis duodecim tribus figebant
tentoria. Ad oriētem enim Iudas Isachar & Zabulon
castrametati sunt. Ad meridiem vero Ruben/Simeon
& Gad. Ad occidentalem plagam Effraim/ Manasse
& Benjamin. Ad aquilonem vero Dan/Aser & Ne
ptalim. Ita ut in quatuor partes orbis terrarū ad figu
ram crucis etiam Israelitæ profecti sint, castrametati
quoq; fixerint tentoria. Non dico hic de literis Hie
roglyphicis, inter quas signum crucis rem summi mys
terij significabat, quemadmodum ille Orus ostendit.
Ad sacras literas me conuerto, & admirabilem vim
literæ. T. inuenio. Si quidem ita scribit Ezechiel. Vo
cauit dominus virum qui indutus erat lineis & atra
mentarium scriptoris habebat in lumbis suis. Et dixit
dominus ad eum. Transi per mediam ciuitatē, in me
dio Hierusalem, Et signa Tau. super frontes virorum
gementium & dolentium, super cunctis abominatio
nibus, quæ fiunt in medio eius. Omne m autem super
quem videritis, inquit ad viros seniores sex. T. ne oc
cidatis. Alioquin transite per ciuitatem & percutite,
Non parcat oculus vester, neq; misereamini senem,
adolescentulum & virginem, paruulum & mulieres
interficite, vsq; ad internitionem. Vides hic, quantum
præstiterit etiam in testamento veteri, esse frontes sig
natas. T. signo crucis. Propterea cuncti Christiani,
hanc

hanc huc vsqꝫ conseruauerūt consuetudinem, ut ad omnia sacramēta signo crucis vterentur, id quod ante mille & ducentos annos egregie docuit Cecilius ille Cyprianus Episcopus & martyr Carthagineñ, & diuus ille Hieronymus, Demetriadem docuit, ut crebro signaculo crucis muniat frontem, suam, ne exterminator ægypti in ea locum reperiat. Eustochio uero hanc regulam dedit dicens, ad omnem actum, ad omnem incessum, manus pingat crucem. Nempe quod olim in Lamina monstrabatur Pontificis nunc in signo ostēditur crucis. Hoc est illud signum, quod olim Constantino Christianissimo Imperatori pugnaturō aduersus infideles de coelo porrectum est. Hac uocē quidem, Constantine ✚ hoc signo vinces, Hoc signo scilicet crucis, et mirabilem victoriam consecutus est. Et vere si nos ex inimicis nostris triumphum reportare uoluerimus, necesse est ut primo omniū loco sub signo crucis pugnemus, et cum Christo crucem portemus. Prophetauerat em̃ Esaias ille propheta de Christo magna & admirabilia, utpote, quod nomen eius esset, admirabilis Consiliarius, Deus fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis. Sic itaqꝫ sex nomina tenet. Ante hæc tamen sex nomina posuit hoc quod principatus eius esset super humerum eius, eo quod crucem suam ipse portauerit. Palsionis enim Dominicæ sacra hystoria docet. Baiulans sibi crucem exiuit in eum locum, qui hebraicæ Golgata nuncupatur. Et sub hac cruce ad plorantes mulieres ait. Filiæ Hierusalem, nolite flere super me, Sed super vos ipsas flete, & super

Hier. ad Deme
triadē de uirgī
nitāte seruāda.

Hier. ad Eusto
chium de custo
dia uirginitatis

Hier. ad fabulā
de ueste sacer
dotali

Esaiæ .9

Ioannis. 19

Lucæ. 23

Sermo

filios vestros. Quoniam ecce dies venient in quibus dicent, Beatae steriles & ventres quæ non genuerunt, et vbera quæ non suxerunt, tunc incipient dicere montibus, cadite super nos, et collibus operite nos. Quod si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet? Vides hic principem tuum baiulare crucem? Quod si christi miles esse et haberi velis, ad tuum quoque pertinebit officium, simili modo accipere, subire, et cum Simone Cirenensi portare crucem post Iesum. Sic enim princeps et magister tuus prædicauit. Qui non accipit crucem suam et sequitur me, non est me dignus. Et iterum Si quis vult post me venire abneget semetipsum et tollat crucem suam et sequatur me. Nec semel illud facere suffecerit. Nempe sic dicit in Luca. Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam quotidie, et sequatur me. Et in eodem Euangelio Lucae Qui non baiulat crucem suam et venit post me non potest meus esse discipulus. Vides itaque ex ore Christi. Si quis crucem non baiulauerit, non est dignus, neque discipulus saluatoris nostri. Patienter ergo ferenda sunt, quæ aliquando vitari nequeunt. Et si qua virtus Christiano militi necessaria est, patientia cum primis et summe necessaria erit, quam si vos o Christi milites indueritis iam recte sub principis nostri signo, cruce quidem triumphali militabitis
Fiat Fiat.

Mathæi. 10.

Mathæi. 16

Marci. 8

Lucæ. 9

Lucæ. 14

Pacientia Christiano militi cum primis et necessaria.

Sermo decimus octauus 70

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec p̄-
ueatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē
quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̄ cum illo,
Cum illo enim est brachium carneum, nobiscum Dominus
Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis.
Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem,
regis quidē optimi, Deo deuoti, ac foelicitissimi scripta.
2. Paralip. 32.

Olliciti sumus contione pro-
xima vobis aperire duplicia si-
gna nostri exercitus, aduersus
truculentissimos turcos hostes
fidei nostræ, Quantū igitur in
uiribus nostris, ex dono dei sitū
erat, signum crucis ad satietatē
vestram sicuti speramus de-

clarauimus. Proximū nunc est, ut gloriosissimi Impe-
ratoris Caroli quinti, ac sacri Romani imperij signum
erigamus, cuius ab antiquo est aquila. Sub quo insig-
ni & aureo signo aquilæ vos omnes & singuli con-
scripti milites procedetis ad bellum ac prælium. Ar-
bitror autem non sine quodam prælagio & vaticinio
Dei factum esse, ut aquila omnium nobilissima auis,
Germanis in signum contigerit publicum. Vix enim
inuenire licet alicuius regni signum sub concauo lune,
quod in sacris literis perinde crebro & commemora-
tum & repetitum sit, quemadmodum de aquila inue-
nire licet. Illius enim naturam describere Moyse,

Sermo

Deutero. 32. Daud, Iob & alij multi prophetæ. Et res mira est, ut
Psalmo. 102. etiam in Matheo dominus & Saluator noster memi-
Iob. 9. 39. nerit aquilæ. Vbicunq; enim fuerit corpus ait: domi-
Mathai. 24. nus Iesus: illuc & congregabuntur aquilæ. Licet autem
verum sit aliquando aquilam in malam accipi partem
quemadmodum de leone legitur, qui in bonam partem
Genesis. 49. accipitur, quando sic benedicit Iacob. Catulus leonis
1. Petri. 5. Iuda. In contrarium autem aduersarius noster diabolus,
Psalmo. 9. quasi leo rugiens circuit, & illud insidiatur in abs-
conditis sicut leo in cubili suo. Insidiatur ut rapiat pau-
Ezechiel. 17. perem. Sic & de aquilis, quarum duæ proponuntur
in Ezechiele, Nabuchodonosor quidem rex Chalde-
orum, & Pharaon rex Aegypti. Sic enim per Ezechie-
lem dominus ait. Aquila grandis, magnarum alarum,
longo membrorum ductu, plena plumis & varietate
venit ad Libanum, & tulit medullam cedri, summitas-
tem frondium eius auulsit, & transportauit eam in ter-
ram Chanaan in vrbe negociatorum posuit illam, &
tulit de semine terræ, & posuit illud in terram pro
semine ut firmaret radices super aquas multas in sua
Solymanus perficie posuit illud. Huius aquilæ similitudinem, So-
lymanus Turcorum tyrannus, cum suis harpijs &
rapacissimis vnguibus habere videtur, Sed de hac
nihil uel parum ad nos. Meliores itaq; partes aquilæ
Aquile natura. & naturam meliorem suspiciamus. Et inueniemus pri-
mo naturam aquilæ eam esse, ut in bonam senectutem
ueniens, mirabili modo se se in plumis & rostro re-
nouet, huius quidem renouationis testis est locuples

tissimus atq; fidelis propheta Dauid, qui sua cythara
& psalterio sic cecinit. Qui replet in bonis desiderium *Psalm. 102.*
tuum, renouabitur ut aquilæ iuuentus tua. Elaias de
hac re verba faciens sic ait. Qui sperant in domino, *Esaiæ. 40.*
mutabunt fortitudinem, assument pennas sicut aquilæ,
Current & non laborabunt, Ambulabūt & non
deficient, Hoc innuere volens, quod qui in deo ha-
bent fiduciam, & eius semper misericordiam præ-
stolantur, mutare debent fortitudinem, ire de virtute
in virtutem, assumere pennas sicut aquilæ, reuiuiscen-
tes in senectute mutatione pennarum, Et ipse domi-
nus volens erudire lob in terra Hus de turbine dicit
ad illum. Nunquid per sapientiam tuam plumeseit *Iob. 39.*
accipiter, expandens alas suas ad austrum? Nunquid
ad præceptum tuum eleuatur Aquila, & in arduis
ponet nidum suum? Natura itaq; aquilæ est, ut se de-
plumare volens, expandat alas ad flantem austrum
contra solis radios, ut sic a tepenti aura pori aperti,
laxatæ pennæ exilient. Sicq; aquila regina auium
certo tempore amittit pilos, & remanet implumis.
Ab huius aquilæ exemplo discere nos conuenit, ut
hoc tempore turbulento & calamitosissimo prioris
nostræ superbix plumas pauonum & aquilæ deijci-
amus. Et hoc est consilium prophetæ Micheæ mora-
sthitis, qui prophetauit in diebus ioathā. Ahas, et no-
stri Ezechix regis Iuda super Samariam & Hierusa-
lem, vbi inter cætera sic prophetauit. Audite populi *Micheæ. 1.*
omnes, & attendat terra & plenitudo eius, & sit do-

Sermo. xviii.

minus deus vobis in testem dominus de templo sancto suo. Decaluare & detondere super filios deliciarum tuarum dilata caluitium tuum, sicut aquila quoniam captiui ducti sunt ex te. Vides hic Micheam prophetam in tempore furoris domini ciuitatem Hierusalem & habitatores eius monuisse & docuisse, ut se se decaluerent, & detonderent ut filij deliciarum, & quomodo aquila plumas perdens remaneat implumis. Sic etiam Israhel deponeret omnem gloriam suam, qua antea fuerat circumdatus, & plangat filios hostium potestati subditos, ac captiuos mactari atque iugulari. Quis non videt nos in eadem hæc tempora incidisse? Vbi nostris oculis quotidie videmus parentes nostros, filios nostros, fratres nostros, virgines nostras consanguineos et affines nostros, a Turcis miserandum in modum iugulari, stuprari, & in durissimam seruitutem abduci, ita, ut apud hanc gentem omnium procacissimam, hi qui Christum adorant, ad stiuam aratri, ad triemes, ad arenam fodiendam, et in metallum damnentur. Hoc malum non aliter auertemus nisi pauonum & aquilarum plumas deplumauerimus, hoc est, nisi omnem superbiam ac pompam abiecerimus.

Fiat, Fiat

Sermodecimushonius 72

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec paueatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̄ cum illo. Cum illo enim est brachium carneum, nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis. Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem, regis quidē optimi, Deo deuoti, ac foelicissimi scripta. 2. Paralip. 32.

Ermone proxime ad vos habito declarauimus, aquilæ naturā esse, ut certis tēpibus plumas abijciat, se quoq; sic renouet. Et quā dñs in veteri testamēto ad populum Israheliticū sic loquitur. Vos ipsi uidistis quæ fecerim Aegyptijs, quomodo portaue-

rim vos super alas aquilarū, & assumpserim mihi. Et Moyses in cantico suo sic ait. Inuenit eū in terra deserta, in loco horroris & vastæ solitudinis circūduxit eū scilicet populum Israhel & docuit & custodiuit quasi pupillā oculi sui, sicut aquila prouocans ad volandū pullos suos, & super eos volitans expandit alas suas, & assumpsit eū atq; portauit in humeris suis. Vide ut plus semel sacrae scripturæ naturā huius nobilissimæ auis, & reginæ auiū describūt, q̄ nolim te eo intelligere animo, quo consueuere stulti Hebræi, fabulātes ex Talmud, singulis Iudæis in exitu Israhel ab Aegypto duas aquilas aptatas esse, quæ suis alis singulos Iudæos portauerint, ita ut quod itinere vni⁹ diei, ac etiā p̄prijs

Exodi. 19.

Deutero. 32.

Numeri. 33.

Sermo

viribus de Rameſſe in Sochod complere nō poterāt,
hoc celeritate portantium aquilarū effectum ſit. Placet
itaq; diutius herere circa naturā aquilæ, ut quādo eam
inſpexeris, quiſquis eſ Chriſti bonus miles, addiſcas
Aquilæ alia natura quid te imitari oporteat. Eſt autem eius natura quædā
alia, ut quando ſeneſcit, roſtrum eius allidat ad petrā,
q̄ facilius & ſine impedimēto poſſit ſumere cibum, &
nobis ſatis nō fuerit quod plumas deliciarū & volup-
tatum abiiciamus, imo præterea & illud exigitur, ut
1. Corinth. 15. ocioſos, turpeſq; ſermones caueam⁹. Scitis chariſſimi
fratres, nos aliquādo ſurrecturos omnes, in momēto,
in ictu oculi, in nouiſſima tuba. Canet enim tuba &
Ioannis. 5. mortui reſurgēt. Et omnes qui audierint vocē filiī dei,
2. Corinth. 5. qui in monumētis erūt, procedent. Itaq; oportebit ali-
quādo nos omēs manifeſtari ante tribunal Chriſti, ut
referat vnusquiſq; propria corporis, prout geſſit, ſi-
ue bonum, ſiue malum. Et tunc vnusquiſq; noſtrum
Romanos. 14. pro ſe rationem reddet deo. Id quod parabola de ho-
mine diuite et villico innuit, ad quem domin⁹ ait. Red-
de rationem villicationis tuæ. Sed non ſolum vnus-
quiſq; de acceptis talentis, iuxta aliam Euangelij para-
bolam reddet rationem, ſed etiam hoc fiet ut de om-
Mathei. 25. ni verbo ocioſo quod loquuti fuerint homines, in die
iudicij rationem reddent. Ex uerbis enim tuis: inquit
Saluator tuus: & qui iudicat viuos et mortuos, iuſtifi-
caberis, & ex verbis tuis condēnaberis. Attēde queſo
quid hoc ſit, iuxta ſententiā Dauidis, Salomonis, Chri-
Pſalmo. 61. ſti, Pauli, Petri, et Ioannis. Dñs deus tuus dabit vnicui
Prouerb. 24. q̄ ſecundū opera eius. Sed hic os dñi locutū eſt, quod
Mathei. 16. etiam
Romanos. 2.

etiam de ocioso verbo rationē reddituri simus. Et qđ Mathai. 12.
iustificabimur ex verbis, cōdemnabimur item ex ver-
bis. Et hoc est qđ homo ille nobilis rediēs de regione
lōginqua, dixit ad eū qui mnā in sudario repositā tenu-
it. De ore tuo te iudico serue nequā. Videāt ergo qua Luca. 19.
parte velint aut possint respōdere dño q̄ tota ac p̄pe-
tua die ociosos, friuolos, impudicos, vanos, scurriles,
vtinā nō etiā in optimi maximiq; dei bonitatē cōtume-
liosus leuissimos quoq; cōsueuerūt p̄ferre & effutire
sermones. Aduersus hos Paulus ita scribit. Deponite Colossens. 3.
vos omnē irā, indignationē, malitiā, blasphemīā, turpē
sermonē de ore vestro, nolite mentiri inuicē, expoliā-
tes vos veterem hominē cum actibus suis, & induētes
nouū. Vide ut instar aquilæ rostrū seu os tuū turpilo-
quū ad petrā qui Christus est, te renouare oporteat.
Ephesijs aplūs ita scribit. Oīs sermo malus ex ore ves- Ephesios. 4.
tro nō p̄cedat. Sed si quis bonus est ad ædificationē
ut det gratiā audiētibus, Quod si quempiā dephende-
ris turpi assuetū sermoni, nihil aliud q̄ turpitudinē &
vitæ leuitatē de eo psuadere tibi poteris. Nā ex abūdā-
tia cordis os loquit̄ ait dñs. Et bonus homo de bono
thesauro cordis sui p̄fert bona, & hoc est, qđ ex ore
p̄cedēs, coingnat hominē. Verissimū est etiā qđ cor-
rumpūt bonos mores, colloquia praua, Impudica ves-
ro ac turpia quantū displiceāt dño scriptura docet. Si
quidē sic legīt. Post diluuiū, Noe bibēs vinū iebriatus
est, & nudatus est in tabernaculo suo, quod quū vidis-
set Cham pater Chanaan verēda scilicet patris sui es-
se nudata, nūtiavit duobus fratribus suis foras. At x̄o

Mathai. 12.

Mathai. 15.

1. Corinth. 15.

Genesis. 9.

Sermo

Sem & Iaphet palliū imposuerūt hūeris suis, & incedētes retrorsū, operuerūt verēda patris sui, faciesq; eorū auersæ erāt, & patris virilia nō viderūt. Euigilās autē Noe ex vino, cū audiuiisset q̄ fecerat ei filius su⁹ minor, ait. Maledictus puer Chanaan seruus seruorū erit fratrib⁹ suis. Dixitq; bñdictus dñs deus Sem, sit Chanaā seruus eius. Dilatet deus Iaphet, & habitet in tabernaculis Sem, sitq; Chanaan seruus eius. In scđo Regnorū libro legīt, Quomō Anon filius regis Amon fecerit seruis & nūtijs regis Dauid radi dimidiā partē barbæ ac p̄ciderit eis vestes medias vsq; ad nates, ac illos cōfustos turpiter ad regē Dauid remiserit. Sed vltionem dñi audi. Præliantes Syrii & Amonitæ cōtra Moab, oēs in fugā cōuersi sunt. Cæterū ipse Dauid occidit de Syris septingētos currus, et quadraginta millia equitū & Sobach principem militiæ, qui statim mortuus est. Vidētes etiā vniuersi reges, qui exierant cōtra Dauid, expauerunt & fugerunt quinquaginta & octo millia corā Israhel. Sic itaq; vindicata est ignominia & turpitudō illata ministris Dauid. Sed & aliam ac plane stupendā audi historiā. Morabatur Israhel in Sethim, & ecce vnus de filijs Israhel intrauit corā fratribus suis ad scortum Madianiten vidēte Moyse, & omni turba filiorū Israhel, qui flebant ante fores tabernaculi, Quod quū vidisset Phinees filius Eleazari filij Aaron sacerdotis, surrexit de medio multitudinis, et arrepto Pugione, ingressus est post virum Israhelitē in lupanar, & p̄fodit ambos simul, virum scilicet & mulierē in locis genitalibus, cessauitq; plaga a filijs Israhel, & occisi sūt

2. Regū. 10.

Numeri. 25.

viginti quatuor milia hominū. Dixitq; dñs ad Moysen, Phinees filius Eleazari filij Aaron sacerdotis auertit iram meā a filijs Israhel, quia zelo meo cōmotus est contra eos, ut nō ipse deleat filios Israhel in zelo meo. Idcirco loquere ad eum. Ecce do ei pacem foederis mei. Et erit tam ipsi q̃ semini eius pactū sacerdotij sempiternū, quia zelatus est pro deo suo, & expiauit scelus filiorū Israhel. Erat autē nomē viri Israhelitæ, qui occisus est cū Madianitide, Zambri filius Salumi dux de cognatione et tribu Symeonis. Porro mulier Madianitis, q̃ pariter interfecta est, vocabat̃ Cozbi filia Sur, principis nobilissimi Madianitarū, locutusq; est dñs ad Moysen dicēs. Hostes vos sentiant Madianitæ, & p̃cutite eos, quia & ipsi hostiliter egerūt cōtra vos, & decerpere insidijs per idolū Phagor & Cozbi filiam ducis Madian sororē suā q̃ pcussa est in die plagæ pro sacrilegio Phagor. Videtis hic & vos milites Christi, hoc etiā velle dominū, ut in medijs castris pudendę ac turpes res locū nō habeant, id quod etiam ore p̃prio, quodā speciali p̃cepto expressit, qđ mihi semp̃ admirabile fuit, etiā de hac re vitāda tam seriosis verbis p̃cepisse dñm. Sic em̃ castrametantibus Israhelitis p̃cepit domin⁹. Quando egressus fueris aduersus hostes tuos in pugnam, custodias te ab omni re mala. Habebis locum extra castra, ad quem egrediaris ad requisita naturæ, gerens paxillū in baltheo, quūq; sederis, fodies per circuitum, & egesta humo operies quo releuatus es. Dominus enim deus tuus ambulat in medio castrorū ut eruat te & tradat tibi inimicos tuos, & sint castra

Deutero. 23.

Sermo

tua sancta, & nihil in eis appareat foeditatis, ne derelinquat te. Non trades seruū domino suo, qui ad te cōfugerit, habitabit tecū in loco, qui ei placuerit, & in vna vrbiū tuarū requiescet, ne contristes eum. Non erit meretrix de filiabus Israhel, nec scortator de filijs Israhel. Docuit & voluit hic nihil aliud dñs, q̃ quod alter alteri sua turpitudine & foeditate molestus atq; grauis esse nō debeat, nec in tabernis, nec in hospitij aut tentorijs, aut etiam medijs castris. Et ad hanc rem in eodē Deuteronomij libro nōnulla similia p̃cepta dedit. Vt pote, nō coques hedum in lacte matris suæ. Non aras bis in boue simul & asino. Si ambulans per viam in arbore uel in terra nidum auis inueneris, & matrem, pullos uel ouis desuper incubantem, non tenebis eam cum filijs, sed abire patieris, captos tenens filios, ut bene sit tibi, & longo viuas tēpore. Et non alligabis os bouis trituantis in area fruges tuas. Hæc & his similia præcepta in vno et eodem Deuteronomij libro reperies. Ea tamen omnia nihil aliud sibi volunt, quā quod alter alteri molestus esse nō debeat, id quod quasi indita natura rerum hœdi in lacte matris, bouis & asini, senioris & iunioris auiculæ, & bouis trituantis indicare videtur. Alibi vero dominus paulo manifestius expressit, vbi eum maledicit qui cœcum facit errare in itinere. Quid quod etiam de boue & oue errantibus ita præcepit? Non videbis bouem fratris tui, aut ouem errantem & præteribis, sed reduces fratri tuo, etiam si non est propinquus frater tuus, nec nosti eum, duces eum in domū tuam, & erunt apud te q̃diu ea quærat

Deutero. 14.

Deutero. 22.

Deute. 25. &

1. Corinth. 9.

Deutero. 22.

frater tuus, & recipiat. Similiter facies de asino, & de vestimēto & de omni re fratris tui, quæ perierit, si inueneris eam, ne negligas quasi alienā. Si videris asinū fratris tui, aut bouem cecidisse in via non despicias, sed subleuabis cum eo. &c. Cogitent modo non

nulli inter vos lasciui ac procaces milites, qui instar scurrarum miseram plebeculam nunc a facie Turcorū ad nos fugientem turpibus verbis ac subsannatione derident. Eosq; pauperes cum ouicula etiam, quæ uix aufugit, pessime ac inhūaniter tractant, verbis quoq; lasciuiā plenīs insultant, id quod ab omni Christiano milite & homine longe abesse debet. Gaudendū em̃ cum gaudentibus, & flendum cum flentibus, docet apostolus. Quid aliud hoc est, q̃ afflicto addere afflictionem, quod etiam Ethnici prohibuerunt. Sed redeamus ad ea, vnde digressi sumus, turpiloquiū scilicet. Donum admirabile quidem est Hebrææ sanctæ linguæ, quod nihil turpe, nihil inuerecundū habes in testamento veteri. Et si quid aliquādo turpe describēdum est, magna modestia & quasi circūductione fit, id quod longo tractu Hieronymus in Esaia probat. Et tu simili modo, quisquis bonus Christianus esse & haberi vis, cauere debes, ne os tuum abundet malitiā, seu turpi sermone. Linguam enim habes non ad male dicendum sed benedicendū, de qua sic Iacobus scribit apostolus. Lingua modicū quidem membrum est, & magna exaltat. Ecce quātus ignis, q̃ magnam syluam incendit, & lingua ignis est vniuersitas iniquitatis. Lingua constituitur in membris nostris, quæ macu

Romanos. 12.

Hiero. in Esaia
cap. 47.

Iacobi. 3.

Sermo. xix.

lat totum corpus, & inflamat rotam natiuitatis nostræ, inflammata a gehenna. Omnis enim natura bestiarum & volucrum & serpentium & cæterorū domantur & domita sunt a natura humana. Linguam autem nullus hominū domare potest, inquietum malum, plena veneno mortifero. In ipsa benedicimus dominum & patrem, & in ipsa maledicimus homines, qui ad imaginem & similitudinem dei facti sunt. Ex ipso ore procedit benedictio & maledictio. Non oportet fratres mei hæc ita fieri, nūquid fons de eodem foramine emanat dulcem & amarā aquam. Nunquid potest fratres mei ficus vuas facere? aut vitis ficus? Hoc ipsum itaq; est quod interrogat dominus Moyses sen dicens. Quis fecit os hominis? aut quis fabricatus est mutum & surdum? videntem & cæcum? nonne ego? Linguam itaq; habes non a te, sed a domino. Ille est, qui facit surdum audire, et mutos loqui. Ille est qui muti Zachariæ os aperuit, & soluit vinculum linguæ muti. Quod si os tuum uel lingua tua huc vsq; superabundauit in malo, ita ut maledictione, blasphemijs, conuitijs, turpiloquio, sermone scurrili uel ocioso ad iram prouocauerit deum. Cura ut os tuum, rostrumq; tuū allidas ad petra.

Exodi. 4.

Et beatus est qui cū aquila sic paruulos allidet ad petram, Christus
scilicet, qui firma
& vera est petra.

Psalm. 136.

Fiat, Fiat.

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec pae-
ueatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē
quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̃ cum illo.
Cum illo enim est brachium carneum, nobiscum Dominus
Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis.
Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem,
regis quidē optimi, Deo deuoti, ac foelicissimi scripta.
2. Paralip. 32.

Absolutis nunc duabus Aquilæ
naturis, restat ut propter per-
fectionem quæ in numero ter-
nario est, tertiam Aquilæ des-
cribamus naturam. Aiunt au-
tem, qui de animantiū scripsere
naturis, omniū quidem bestia-
rum & iumentorū & pecudū,
auiumq; ingenitum naturis esse in filios, pullosq; suos
affectum, sed maximum esse amorem Aquilarū, quæ Hier. in Esaiā
cap. 66.
in excelsis & in accessis locis nidos collocant, ne cos-
luber foetus violet. Amethisten quoq; aut secundum
alios Achatem, inter pullos eius lapidem reperiri, quo
omnia venena superentur. Propterea in Deuterono
mio legitur. Sicut Aquila prouocans ad volandum
pullos, & super eos volitans. Et in Iob. Nunquid ad
præceptum tuum eleuatur Aquila, & in arduis ponet
nidum suum, in petris manet & in præruptis silicibus
commoratur, atq; in accessis rupibus inde contempla-
tur escam, & de longe oculi eius prospiciunt pulli eius
lambūt sanguinem. Et vbicunq; cadauer fuerit statim

Deutero. 32.
Iob. 39.

Sermo

adeſt. Num vero alterū ex pullis reiſciat, hoc aliorū
eſto iudicium, mihi videtur non paruum de Aquila
teſtimonium, quod tam diligenter protegit nidum
ſuum, & ſuper pullos volitat, nec aliquod bonitatis
Ambroſ. 5. lib. examēō ca. 18. prætermittit offitium. Docentur ab hac conſuetudine
et indita natura milites Chriſti, ut & alter alteri pro
neceſſitate non deſit. Poſt lotionem enim pedum a do
Ioannis. 13. mino factam ſic ait. Si ego laui pedes veſtros dominus
& magiſter, & vos debetis alter alterius lauare pedes.
Galathas. 6. Paulus ea de re ſic loquitur. Alter alterius onera por
tate, & ſic adimplebitis legem Chriſti. Lex Chriſti
Mathæi. 22. maximum & primum mandatum habet, etiam ex ve
teri lege deſumptum, ut quis diligat deum ex toto cor
Deutero. 6. de ſuo, &c. Secundum autem ſimile eſt huic. Dilige
ſcilicet proximum tuum ſicut teipſum. Hæc eſt lex &
1. Timoth. 1. prophetæ. Finis enim præcepti eſt charitas, iuxta Pau
Romanos. 13 lum autem apoſtolum. Qui diligit proximum, legem
impleuit. Et plenitudo legis dilectio eſt. Duæ itaq;
tabulæ Moyſi ſic datæ ſunt, ut in altera ſcripta ſint hæc
quæ ad deum pertinent. In ſecūda vero contenta ſunt
quæ ſpectant ad proximū. Charitas itaq; auriga eſt.
Quod ſi vere proximum tuum dilexeris, non occi
des, nihil furto ſubtrahes, nec falſum teſtimonium da
Mathæi. 7. bis. Et quod tibi fieri cupis ac velis, etiam illi facies,
Exodi. 20. præſtabiſq;. Hoc eſt quod præcepit dominus, Ne lo
quaris contra proximum tuum falſum teſtimonium,
& non concupiſces domum proximi tui. Non decipi
Leuitici. 19. es proximum tuum. Non clam percuties proximum
Deutero. 27. tuum. Non iurabis in dolo proximo tuo, Nam ille
ſolus

folus habitabit in tabernaculo domini ac requiescet *Psalm. 14.*
 in monte sancto eius, Qui ingreditur sine macula, &
 operatur iustitiam. Qui loquitur veritatem in corde
 suo, qui non egit dolum in lingua sua, nec fecit proxi-
 mo suo malum & obprobrium non accepit aduer-
 sus proximos suos. Qui iurat proximo suo & non
 decipit, Qui pecuniã suam non dedit ad vsuram, &
 munera super innocentem non accepit. Qui facit hæc
 non commouebitur in æternum. Ex dilectione itaq;
 proximi pendet impletio quinti/sexti/septimi/octau/
 noni/& decimi præcepti. Propterea magister gentis
 um ad suos Galatas ita scribit. Omnis lex in vno ser- *Galatas. 3.*
 mone completur, scilicet. Diliges proximum tuum si-
 cut teipsum, quia quam proximus dei imago & si-
 militudo est, tam ipse proximus ascitus est Dei filius:
 & corpori Christi insertus. Primum & maximum
 dei mandatum impleuit. Qui autem hæc facit, procul-
 dubio vniuersam dei legem implet: Ioannes dei disci- *1. Ioannis. 2.*
 pulus ait. Qui non diligit fratrem suum, quem videt,
 deum quem non videt, quomodo diligere potest?
 Quod qui diligit fratrem suum, in lumine manet, &
 scandalum in eo non est. Qui autem odit fratrem su-
 um in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescit
 quo eat, quia tenebræ occaecauerunt oculos eius. Nos
 scimus, inquit idem apostolus, quoniam translati su- *1. Ioannis. 3.*
 mus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres,
 qui non diligit, manet in morte. Ad huiusmodi dile-
 ctionem inducimur, eo quod fratres sumus, non enim

Sermo

- Hebræos. 2.* confunditur eos vocare fratres dicens. Nuntiabo nomen tuum fratribus meis. Et post resurrectionem ad
- Ioannis. 20.* Magdalenam plorantem ait. Vade ad fratres meos, & dice eis. Ascendo ad patrem meum & patrem vestrum, deum meum & deum vestrum. Propterea
- Romanos. 8.* ipse primogenitus est in multis fratribus, & ipse Paulus, quando scribit uel Romanis, uel Corinthiis, Ephesiis, Hebræis, &c. vocat eos fratres, ad imitationem Christi. A natura autem inditum est ac omnibus persuasissimum, ut frater fratri non desit, id quod primo Ruben innuit pro Ioseph fratre volens eum liberare, & dixit. Non interficiamus animam eius, sed nec effundamus sanguinem eius, sed projicite eum in cisternam veterem, quæ est in solitudine, manusque vestras servate innoxias, dicebat autem hoc, volens eripere Ioseph, & reddere patri suo. Iudas autem fratribus suis sic ait. Quid nobis prodest, si occiderimus fratrem nostrum, & celauerimus sanguinem illius? Melius est ut vendatur Ismahelitis, & manus nostræ non polluantur, frater enim & caro nostra est. Qui sermo tam efficax erat, ut etiam eidem acquieverint fratres. Et vos inuicem non modo fratres estis, sed & membra. Sic enim Corinthiis scribit apostolus. Nescitis quoniam
- i. Corinth. 6.* corpora vestra membra sunt Christi, et membra vestra templum sunt spiritus sancti? Sed quo pacto inter se membra gerere debeant, hoc idem docet apostolus Paulus. Corpus non est vnum membrum, inquit, sed multa. Si dixerit pes, quoniam non sum manus, non
- i. Corinth. 12.*

sum de corpore, non ideo non est de corpore. Et si dixerit auris, quoniam nō sum oculus, non sum de corpore, non ideo non est de corpore. Si totum corpus oculus, ubi auditus? Si totum auditus, ubi odoratus? Tunc autem posuit deus membra vnumquodq; eorum in corpore sicut voluit, quod si essent omnia vnum membrum ubi corpus? Nunc autem multa quidem membra, vnum autem corpus. Non potest autē oculus dicere manui, opera tua non indigeo, aut iterū caput pedibus, non estis mihi necessarij. Sed multo magis, quæ videntur mēbra corporis infirmiora esse, necessaria sunt, & quæ putamus ignobiliora membra esse corporis, ijs honorem abundantiorē circundamus, & quæ inhonesta sunt nostra, abundantiorē honestatem habent. Honestæ autem nostra nullius egent, sed deus temperauit corpus ei cui dederat, abundantiorem tribuendo honorem, ut non sit scisma in corpore, sed in idipsum pro inuicem sollicita sint mēbra, & si quid patitur vnum membrum, cōpatiuntur omnia membra, siue gloriatur vnum membrum, cōgaudent omnia membra. Vos autem estis corpus Christi, & membra de membro. Et in alio loco idem Paulus apostolus ostendit, quomodo simus inuicem membra, sumus & membra corporis Christi ex carne eius, & ex ossibus eius, non secundū naturam diuinitatis æternæ, sed iuxta id quod hominem est dignatus assumere. Quanq; & homo ipse, qui assumptus est, habeat naturam nostrorum corporum, sed non

Ephesios. 5.

Sermo vicesimus

habet originem. Facillimam profecto dat Paulus doctrinam ad cognoscendum quomodo omnes in ecclesia se gerere debeant. Profecto ut animal vnum cuius Christus caput, & spiritus eius anima, singuli ut illius animalis membra, inuicem autem ut commembra, infirmiores ut magis necessarios existimantes, in honorabilioribus tanto magis honorem circumponere studentes. Si quid turpe contegentes, & maiore si valeamus ornantes venustate, quia membrum Christi est. Nullus enim consyderet, praesertim quid ipse aut alius est, sed cuius est, omnes enim Christi, & omnes membra Christi, & inuicem comembra. Non sit in toto corpore discordia, sed si quis peccato sit saucius, contristentur omnes, & omnes studeant leso tanquam commembro, & tanquam membro Christi opem afferre. Si quis etiam de peccato resurgit ad gratiam, gaudeant omnes, de quo etiam gaudent angeli. Si quis proficit in gratiam, ad honorem, & eam quae secundum spiritum est gloriam, ei congaudeant omnes quae deus honorificat. Honor quo mundus, quo homines honorificant, vanus & inanis ac terrenus est.

Quo autem deus honorificat, maximus est. Pro hoc

gaudere debent omnes,

pro illo persaepe lugere.

Fiat, Fiat.

Luce. 15.

Sermo vicesimusprimus 79

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec pae-
ueatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē
quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̄ cum illo.
Cum illo enim est brachium carneum, nobiscum Dominus
Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis.
Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem,
regis quidē optimi, Deo deuoti, ac fœlicissimi scripta.
2. Paralip. 32.

Lectis nūc militiæ nostræ an-
telignanis, Dei quoq; & sacri
Romani imperij signis erectis,
necessarium ac vtile est, ut mi-
litem nostræ militiæ, suis armis
instruamus, id quod sacra scri-
ptura Ezechiam regem nostrū
gloriosissimum fecisse testatur.

Nempe post obturationem fontium ac munitionem
ciuitatis legitur, quomodo instaurauerit mello in ci-
uitate Dauid, ac fecerit vniuersi generis armaturam
& clypeos. Nobilis ille Tharsensis & Romanus Cæ-
sarem appellans, docet ad militiam vitæ nostræ super
terram, etiam armaturam dei, cogitans non modo lu-
ctam esse nobis aduersus carnem & sanguinem, sed
& aduersus principatus, aduersus potestates, aduersus
cosmocratoras tenebrarum sæculi huius, aduersus
spirituales nequitias in coelestibus. Nec hoc solo
loco strenuus ille miles Christi nos ad arma vocat,
& animat, sed & Corinthijs in hæc verba scribit.

2. Paralip. 32.

Ephesios. 6.

Serino

2. Corint. 10. In carne ambulantes, non tamen secundū carnem militamus. Nam arma militiæ nostræ non carnalia sunt sed potentia deo ad destructionem munitionū, consilia destruentes &c. Hæc sunt illa arma lucis, quibus
- Romanos. 10 ut induamur idem Paulus adhortatus est. Sunt autē nostræ militiæ arma certe diuersa. In omnibus tamen ac præ omnibus præfertur scutum fidei. Hoc non nos excogitauimus, didicimus autem illud ab eo, qui olim
- Ephesios. 6. spirans minarum & cedis in discipulos Christi, pugnaturus aduersus deum, primo congressu ante Damascum occubuit. Tu arbitraris forte rem sine mysterio esse si de clypeo vel scuto verba fiant. Ego autem scutum fidei rem præciosissimā esse puto. Nam & si de
3. Regum. 10 Salomone legatur, quod fecerit ducenta scuta de purissimo auro ac sexcentos auri cyclos dederit in laminas scuti vnus, ac trecentas pelthas ex auro probato, trecentaq; minæ auri vnam peltham vestiebant, & illas posuit rex in domo saltus libani, iuxta scripturā
2. Paral. 9. vero paralipomenon trecenta scuta fecit aurea trecentorum aureorum, quibus tegebantur singula scuta, posuitq; ea in armamentario, quod erat consitum in nemore, quæ quidem scuta abstulit Sesach rex Aegypti in Hierusalem. Pro quibus fecit rex Roboam
3. Regū. 14. scuta ænea. Hæc tamen scuta omnia tam præciosa nō erant, quantum est & erit tibi scutum fidei. De quo Paulus ille doctor verbū facit, & qui recte docuit eū
2. Timoth. 2. dumtaxat coronandū post bellum, q legitime certauerit. Nec ab eo dissidet ille apostolus Christi, q suo

Vicesimus primus 80

gladio percussit et amputauit Malcho auriculā, Siqui-
dem describens aduersarium nostrū leonem rugientē
diabolum quærentem quem deuoret, rotunde con-
cludit, & scribit illi eidem fortiter resistendum esse in
fide, Magna res est, quod propitiationem habemus,
& accessum per fidem. Ambulamus per fidem, viuim-
us per fidem filij dei. Gratia saluati sumus per fidem,
Fide intelligimus aptata sæcula. Fide uberiores hosti-
am Abel q̄ Cain detulit Deo. Fide Enoch translatus
est, ne videret mortem. Fide Noë responso accep-
to aptauit Arham in salutē domus suæ. Fide qui vo-
catur Abraham in locum exire, & exiit, nesciens quo
iret. Fide Sara sterilis virtutem in conceptione semis-
nis accepit, etiā præter tēpus ætatis. Fide obtulit Abra-
hā Isaac, dū tentaretur. Fide Iacob moriens de profes-
sione filiorum Israhel memoratus, & de oīs suis
mandauit. Fide Moyses grandis factus, negauit se esse
filium filia Pharaonis. Fide transierunt mare rubrum,
tanq̄ per aridam terram. Fide muri Hiericho corru-
erunt. Quid quod Prophetę ac sancti per fidem vices-
runt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repro-
misiones, obturauerunt ora Leonum, Extinxerunt
impetū ignis. Effugarunt aciem gladij. Conualuerunt
de infirmitate, fortes facti sunt in bello. Castra vertes-
runt exterorum, acceperunt mulieres de resurrectione
mortuos suos. Alij autem distenti sunt, non susci-
pientes redemptionem, vt inuenirēt meliorem resur-
rectionem. Alij vero ludibria & verbera experti, in

1. Petri. 5.

Romanos. 3

Romanos. 5

1. Corinth. 5.

Galatas. 2.

Ephesios. 2.

Hebreos. 11.

Hebreos. 11.

Sermo

- super & uincula & carceres, lapidati sunt, circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egētes, angustati, afflicti, quibus dignus non erat mundus, in solitudinibus errantes, in mōtibz & speluncis, & in cauernis terre. Ecce quot strenui milites consecuti sunt victoriā hoc scuto fidei? Et sub Euangelio qui fortiter in fide steterunt, remunerati sunt, Hoc centurioni contigisse legitur, quem hisce verbis laudauit dominus. Amē amen dico vobis, Non inueni tantam fidem in Israhel. Mulieri sanguinis fluxum patienti ait. Fides tua te saluam fecit. Audit & hanc dulcem valedictionem. Mulier in ciuitate peccatrix, quæ steterat retro secus pedes domini, & lachrimis lauit pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, quæ & osculabatur ac vngento vngebat. Audit & illud idem Cæcus secus viā mēdicans iuxta Hiericho. Et mulier illa Chananea licet audiuerit vocem domini dicentem, non esse bonum sumere panem filiorum & mittere canibus, tandem audit in fine, o mulier magna est fides tua, fiat tibi sicut vis. Huius fidei intuitu sanatur ille paralyticus per tectum demissus ad conspectum domini. Vides itaq; etiam in Euangelio, quantum præstiterit habuisse fidem? Quod si fidem habueritis sicut granum sinapis, dicetis huic arbori moro, Eradicare & transplantare in mare, & obediet vobis. Dicetis monti huic transi hinc, & transibit, & nihil impossibile erit vobis, omnia enim possible sunt credenti. Vides tandem si scutum fidei constanter tenueris penes te, ut tibi multa salus accedat, & quantam
- Matthai. 8
- Matthai. 9.
- Luce. 7.
- Luce. 8.
- Matthai 15.
- Luce. 9.
- Luce. 17.
- Matthai. 17.
- Marci. 9.

quantam in te mercedem, quantumue stipendij consequaris. Quod si hoc scutum alioqui tibi vtile & appropinquare necessarium abieceris perdididerisque, id certe tibi eveniet, quod quibusvis incredulis evenisse legitur. Audiere duo fratres Moyses & Aaron, valde duram sententiam propter incredulitatem. Sic enim illis ait dominus, Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israel, non introducetis hos populos in terram quam dabo eis, Et totus populus Israel, quia non credidit domino deo suo, propterea iratus dominus iuravit & ait. Non videbit quispiam de hominibus generationis huius pessimam terram bonam, quam sub iuramento pollicitus sum patribus vestris praeter Caleb filium Iephonae. Nempe Caleb ille praeter ceteris exploratoribus bona & fidelia narrauit. Hoc est quod in psalterio non frustra commemorat David dicens. Non crediderunt in mirabilibus eius, Non crediderunt in deo salutari suo &c. Et adhuc escae eorum erant in ore ipsorum, & ira dei ascendit super eos, Quod si in veteri testamento vnicuique vnam pena incredulitatis deprehenderis, iam in Evangelio longe grauiora deprehendes, adeo detestanda res est ex Evangelio, si quis fidei scutum non habeat, quo sese tueri possit. Zacharias ille sacerdos angelo Gabrieli non credens, mutus fit. Duos discipulos incredulos proficiscentes ab Hierusalem in Emaus, propter incredulitatem stultos vocat dominus, Petrus modicae fidei dubitans, fere submergitur, Et post resurrectionem Iesus exprobrauit incredulitatem illorum, et generationem incre-

Numeri. 20.

Deuterono. 1.

Psalmo. 77.

Luce. 1.

Luce. 24.

Matthaei. 14.

Matthaei. 16.

Sermo

Matthai. 17.
& Marci. 9.

Iohannis. 3.
ibidem.

Marci. 16.
1. Petri. 4.

Abacuc. 2.

Marci. 11.
Iohannis. 6.

Ioannis. 12.
Rom. 10.

Luce. 2

dulam, peruersam vocat. Thomam incredulum honoratur ut fidelis fiat. Et ipse saluator ait, qui non credit iam iudicatus est, & iterum, qui incredulus est filio, non videbit vitam æternam. Et in ultimo vale mandati ultimi ad apostolos ait, Qui non crediderit condemnabitur, hoc est, quod Cephias ille scribit in canonica sua, Quis finis eorum, qui non credunt dei Euangelio? Vtrumque connectit Abacuc ille luctator fortis ac propheta dicens, Ecce qui incredulus est, et non erit recta anima eius in semetipso, iustus in fide sua viuet, Orantes itaque credite, quia accipietis, credite in eum qui missus est. Ioannis sexto. Nam qui credit in filium, habebit vitam æternam. Dum lucem habetis credite. Cor de autem creditur ad iustitiam. Ore vero confessio fit ad salutem. In summa, Sine fide impossibile est placere deo. Et omne quod non est ex fide, peccatum est. Ea propter mater domini audit. Beata quæ credidisti, quoniam perficietur omnia quæ tibi dicta sunt à domino. Quod si credideritis, et instar constantium, fortissimorumque virorum ac militum, scutum fidei firmiter tenueritis, proculdubio de cunctis hostibus et aduersariis vestris, victoriam certam habebitis.

Fiat Fiat.

Sermo vicesimus secundus 82

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec pade-
ueatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē
quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̃ cum illo,
Cum illo enim est brachium carneum, nobiscum Dominus
Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis.
Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem,
regis quidē optimi, Deo deuoti, ac foelicissimi scripta.
2. Paralip. 32.

Instructo Christiano milite primo
genere armaturæ, scuto quippe sis
dei: necessariū ac vtile visum est nos-
bis, vt et hunc muniamus Galea, ne
Turcorū ac Tartarorū tela illis nos-
cere queant. Et quoniam diuus ille
Paulus nobilis Tharsensis armaturā
Christianæ militiæ præ omnibus
apostolis egregie prædicauit, ac suum discipulū Ti-
motheum *σφατιώτην* fecit esse, adhortans eum hisce ver-
bis *κακοπαθήσῃς ὡς καὶ ὁ σφατιώτης ἰησοῦ χριστοῦ*. hoc est la-
bora sicut bonus miles Iesu Christi, nempe non coro-
nabitur nisi qui legitime certauerit. Ab hoc itaq; tāq̃
experto principe militiæ Galeā capitibus nostris im-
ponendā capiemus. Præcipit aut̃ hiscæ verbis Ephes-
sins. Galeam salutis assumite. Et ne in obliuionem hæc
armatura caderet, Thessalonicēsis ita scribit. Nos
qui dei sumus, sobrii simus, induiti loricam fidei, et cha-
ritatis, et Galeam spem salutis, quoniā non posuit nos
deus in iram, sed in acquisitionē salutis per dominum
nostrū Iesum Christū. Salutis genera multifaria sunt,

2. Timo. .2

Ephesios. 6.

1. Thessa 5

Sermio

Petri. 11.

Roma. 6

Mathei. 25

Ioānis. 5

Mathei 19

inter quæ præcipua est salus vitæ æternæ, quam cuncti Christi milites, aduersus truculentos Turcos pugnaturi, ob oculos semper ponere debēt. Nempe hæc salus est veræ & sanctæ militiæ, stipendium optimum ac primum. Vnde Petrus in ea Canonica, quæ scripta est electis in Ponto. Galatia. Cappadotia, Asia & Bithynia sic scribit, Benedictus deus et pater domini nostri Iesu Christi, qui secundū misericordiā suā magnam regenerauit nos in spem viuā, per resurrectionē Iesu Christi ex mortuis, in hereditatē incōtaminatā, & imarcescibilē conseruatā in cœlis, in vobis quā in virtute dei custodimini per fidem in salutem paratā reuelari in tempore nouissimo. Et iterū. In quem nunc nō videntes creditis, credentes autē exultabitis letitia inenarrabili et glorificata, reportantes finem fidei vestræ salutem animarū vestrarū. Paulus ad Romanos ita scribit. Quem fructū habuistis tunc in illis in quibus nūc erubescitis? Nam finis illorū mors est. Nunc vero liberati à peccato, serui autem facti deo, habetis fructū vestrum in sanctificationē, finem vero vitam æternā. Stipēdia enī peccati mors, gratia autē dei vita æterna in Christo Iesu domino nostro. Hæc est illa salus ac vita æterna, toties in euangelio repetita. Iusti dicente domino, ibunt in vitam æternam. Et Petrus scire volens suæ militiæ præmiū, mercedem, ac stipendia, ait ad dominum. Ecce nos reliquimus omnia & secuti sumus te. Quid ergo erit nobis? Ecce quomodo os & uertex Apostolorū pro se ac suis coapostolis de stipendio sollicitus est, Sed quid facit Saluator noster, qui diues

est in omnes, qui inuocant illum: veritatis iure iurando ita respondit. Amen dico vobis quod vos qui secuti estis me in regeneratione, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. Et omnis qui reliquerit domū vel fratres aut sorores aut patrem aut matrem, aut vxorē aut filios aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet & vitam æternā possidebit. Vides o Christi miles, pro ihs, quæ facis, ac dimiseris pro nomine Christi, centuplum accipies, et vitam æternam possidebis: Nec solum æternæ vitæ meminit Christus, quin etiā aliquoties huius meminit & Paulus. Galatis enim liberalissime promittit, quod quæ seminauerit homo hæc & metet. Quoniam am qui seminat in carne sua, de carne metet corruptio nem. Qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam. Et alibi sicut Christ⁹ commemorat æterna tabernacula, ita Paulus docet Corinthios. Si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluta fuerit, edificationem ex deo habemus, domum non manufactam sed æternam in cœlis. Et ipse Petrus inquit: Deus omnis gratiæ vocauit nos in æternam suam gloriam in Christo Iesu modicum passos. Hæc est illa consolatio æternæ hereditatis. Hæc est illa memoria æterna, in qua erunt iusti. Hæc est illa requies æterna. Quod si hanc vitam præsentem æternæ uitæ comparaueris, deprehendes non inepte locutum fuisse Petrum apostolum de hac re: quoniam ait: vnus dies apud dominū sicut mille anni, & mille anni sicut dies vn⁹. Dauid aut

Galathas. 6

Luca. 16.

2. Corinth. 5

1. Petri. 5

2. Thimo. 2

Hebreos. 9

Psal. 111.

Eccle. 30

2. Petri. 3

Psal. 89

Sermo

Psalmo. 30.

Psal. 89

Eccle. 13

Genesis. 5.

Eccle. 11,

Esaie. 38.

psaltes ille regius. Mille anni: inquit: ante oculos tuos
tāq̃ dies hesternæ quæ præterijt: Cōferamus itaq̃ an
nos et dies vitæ præsentis quæ nunc est ad vitam æter
nam. Et de his David loquens, confitetur annos suos
esse in gemitibus. Et sicut custodia in nocte quæ pro ni
hilo habetur, ita anni nostri. Et iterum. Anni nostri si
cut aranea meditabuntur. Dies annorum nostrorum
in ipsis septuaginta anni. Si aut̃ in potentatibus octo
ginta anni, & amplius eorum labor & dolor. Quoni
am superuenit māsuetudo et corripiemur &c. Et alia
scriptura dicit, Numerus dierum hominum, vt multū
Centum anni quasi guttē aque maris deputati sunt. Et
sicut Calculus arenæ, sic exigui anni in diē æui. Pa
rum iuuat vixisse nongentis ac decem annis Cainam:
Octingentis ac nonaginta quīq̃ annis Malael: 962.
annis Jared: 969. annis Mathusalem: Quum ad vni
us cuiusq̃ vitam longeuā scriptura adiecerit, et mor
tuus est. Nam iuxta ecclesiasten. Si annis multis vixe
rit homo, & in ijs omnibus letus fuerit, meminisse de
bet tenebricosi temporis, & dierum multorum, qui
cum venerint vanitatis arguentur præteritæ. Noster
Ezechias rex obtinuit, ut adijcerentur illi quindecim
anni. Sed ecce quid dicit, præcisā est velut a texente
vita mea, dum adhuc ordire succidit me. De annis
vero vitæ suæ, recogitabo tibi: inquit: omnes annos
meos in amaritudine animæ meæ. Quod si dies vitæ
nostræ è scriptura expenderis, inuenies non absq̃
caussa Iacob regi Aegyptiorum respondisse dies per

Elicesimus secundus 84

reginationis vitæ meæ centum triginta annorū sunt *Gene. 47*
 parui & mali, et non peruenerūt vſq; ad dies patrum
 meorum quibus peregrinati sunt. Quippe Iacob
 Isaac et Abraham cognouerunt nos hic non habere ci-
 uitatem permanētem, et q̄ diu sumus in hoc mundo, *2 Corint. 5*
 peregrinamur a domino. Vnde Dauid Peregrinus.
 ego sum filius matris meæ. Et hoc est quod de Patri-
 archis et reliquis in fide mortuis Paulus ad Hebreos *Hebreos. 11.*
 testatur dicens. Iuxta fidem defuncti sunt omnes con-
 fitentes, quia peregrini & hospites sunt super terram.
 Et ipse Dauid coram vniuerſa multitudine orans in-
 ter cætera dicit, Deus noster, Confitemur tibi & lau-
 damus nomen tuum inclytum, tua sunt omnia. Et
 quæ de manu tua accepimus dedimus tibi. Peregrini
 enim sumus coram te, et aduenæ sicut omnes patres
 nostri, Dies nostri quasi vmbra super terram & nul-
 la est mora. De diebus vero vitæ hominis sic Iob lo-
 quitur. Militia est vita hominis super terram, et sicut *Iob. 7*
 dies mercenarij dies eius. Dies mei velocius transierūt
 q̄ a texente tela succiditur, Nihil sunt dies mei. Dies *Iob. 9*
 mei uelociores fuerunt cursore, fugerunt et non vides
 runt bonum. Pertransierunt quasi naues poma portan-
 tes, sicut aquila volās ad escam. Dauid aut̄ hoc modo. *Psalmo. 101.*
 Defecerunt sicut fumus dies mei. Dies mei sicut vmbra
 declinauerunt, & ego sicut foenum arui. De vita
 vero præſenti, si scripturam scrutatus fueris, inuenies
 vere dixisse Iob, ventus est vita mea. Verius autem
 Iacobus dixit apostolus. Que est vita vestra: vapor

Sermo

Sapientie 2.

Tobie. 12

Ecclesi. 24

Danielis. 12

Ioannis. 5.

Ioannis. 6.

Ioannis. 3.

ad modicum apparens. Et impij licet impie cogitauerint in sapientia, nihilominus verum est, quod exiguum & cum tedio est tempus vitæ nostræ et quod transit vita nostra tanquam vestigium nubis & sicut nebula dissoluatur, quæ fugata est à radijs solis. Videsque vana prædicet, et quasi nullius momenti scriptura, de vitæ præsentis annis atque diebus? Longe secus autem est de vita æterna. Hæc & si aliquoties, raro tamen in veteri testamento proposita est. In nouo tamen æternæ vitæ præconium frequentissimum est. Tobias enim inter cætera eleemosinam hisce verbis extollit. Eleemosina à morte liberat, et ipsa est quæ purgat peccata et facit inuenire vitam æternam. Et de se sapientia dicit. Qui elucidant me vitam æternam habebunt. Et Daniel propheta loquens de his, qui in terræ puluere dormiunt, docet aliquos euigilaturos in vitam æternam. Et qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, et qui ad iustitiam erudiunt multos quasi stellæ in perpetuas æternitates. Quando vero contra mortem vita venit in hunc mundum, ille qui vita est, & se vitam esse dicit, qui vitam habet in semetipso, qui panis est vitæ. Cuius etiam verba spiritus et vita sunt, de vita æterna sæpius verba facit, Ita enim inquit. Exaltari oportet filium hominis, ut omnis qui credit in ipso, non pereat, sed habeat vitam æternam. Sic enim deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam. Vide quomodo Christus in eandem

eandem sententiam bis quasi vno & eodem sermone polliceatur uitam æternam. Ad mulierem uero samaritanam inter cætera sic dicit, Qui biberit ex aqua quã ego dabo ei, nõ sitiet in æternum, sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitã æternam. Cæterum eodem dicẽte domino, Qui metit, mercedẽ accipit, & congregat fructum in vitam æternam, vt & qui seminat simul gaudeat & qui metit. Ambulans autem in templo, in porticu Salomonis palam sic prædicat Iudeis, Oues meę vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequũtur me, & ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum, & non rapiet eos quisq; de manu mea. Et in alio loco. Qui odit animã suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. Ecce ex vno Euangelista quoties uitam æternam prædicatam & promissam esse inuenies à Salvatore nostro. Quod aduertẽs Paulus plus semel hãc vitã æternam prædicauit. Sic enim cõsolatur Romanos. Habetis fructum vestrum in sanctificationẽ, finem vero vitam æternam. Ad Timotheum. Apprehende vitam æternam, in qua vocatus es. Tito vero scribit in hæc verba, Iustificati sumus gratia Christi, ut heredes simus secundum spem vitæ æternæ. Ecce ut & q̃ fideliter Titum armet ad Galeam salutis æternæ. Et hæc est res promissio illa, quam pollicitus est ipse nobis, vitam æternam. Deglutiuit iuxta verbum Petri mortem, ut vitæ æternæ heredes efficeremur. Et hoc est illud testimonium, quod vitam æternam dedit nobis deus. Quisquis itaq; bellaturus est miles aduersus impios

Ioannis. 4.

ibidem

Ioannis. 10.

Ioannis. 12.

Romanos. 6.

1. Timoth. 6.

ad Titum. 3.

1. Ioannis. 2.

1. Petri. 3.

Sermo

Turcos, homines sanguinarios, nec ætati nec sexui
parcentes, cogitet modo, & suo animo proponat
propterea militare velle, ut contra hanc procacissimā
gentem, et spurcissimam Mahumeti nationem vindicā
care velit eam iniuriam, quæ ab Heraclij Imperatoris
temporibus, vsq; ad nos (proch dolor) in Christi no
men & Crucem, sanguinem etiam Christianum illata
fuit, & infertur quotidie, & nemo sit, qui non hac
salutis Galea munitus veniat. Hoc enim vult
Galea salutis, spesq; salutis, vt quod hic
pro tam strenue factis ad vota & suf
ficienter non fuerit remuneratum,
hoc in vita æterna repēdetur
à domino, qui dabit nos
bis, & quemadmodū
olim Moyse dictū
est, ostendet
omne bonū.

Fiat, Fiat.

Sermo vicesimus tertius 86

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec padeatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̄ cum illo. Cum illo enim est brachium carneum, nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis. Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem, regis quidē optimi, Deo deuoti, ac fœlicissimi scripta, 2. Paralip. 32.

Roximo ad vos habito sermone, nōnulla in vestrā ædificatio nem de Galea salutis æternę, declarata sunt vobis, restat nunc ut æternæ vitæ ac beatitudinis cōmoda declaremus, nec melius id fieri posse putamus, q̄ si eum seruauerimus ordinē, quē

in monte prædicans seruauit dñs & magister noster. Aperiens em̄ os suū, prædicauit esse beatos qui pauperes essent spiritu. Beatos quoq; mites. Beatos qui lugerent. Beatos qui esurirent & sitirent iustitiā. Beatos misericordes. Beatos mundo corde. Beatos pacificos. Beatos, qui persecutionē paterētur propter iustitiā, ac tandē in hæc uerba cōcludit. Gaudete & exultate, quoniam merces uestra copiosa est in coelis. Vides tibi militi Christiano mercedē copiosam esse paratā ī coelis? Erat Abrahā cum suis vernaculis in arte militari fœlicissimus, qui tot uicit reges, & audit per uisionē illi dicentem dominū. Noli timere Abrahā, ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis. Aduerte quid

Matthæi. 5.

Genesis. 15.

Sermo

- dicat, merces tua magna nimis inquit. Nam & si iuxta
1. Timoth. 5. apostolū dignus sit operarius mercede sua. Et vnus
1. Corinth. 3. quisq; propriā mercedē accepturus sit a dño, id quod
Mathei. 20. parabola de his qui laborabāt in vinea innuit, tamen
adeo liberalis & munificus est dominus deus, ut etiam
hij, qui uenerūt circa vndecimā horam pro sua mer-
cede, similiter singulos acceperint denarios. Et quicūq;
Marc. 9. potū dederit: inquit: uobis calicem aquæ frigide in no-
mine meo: quia Christi estis: amen dico uobis, non
Luce. 6. perdet mercedē suam. Gaudete itaq; & exultate, ecce
em̃ merces uestra multa est in coelis. Hec est illa mē-
Ibidem. sura bona, cōferta, coagitata, & supereffluens, quæ da-
bitur in sinum uestrū. Stabit autē ac erit hæc merces
æternæ salutis primo loco, quod deum ac illius gloriā
1. Corinth. 13. uisuri sumus. Videmus enim nūc per speculū in æni-
gmate, tunc autē de facie ad faciem. Nec parua res est
videre deum. Nam etsi Moyses optime de deo meri-
Exodi. 33. tus fuerit, ita ut locutus sit illi de facie ad faciem sicut so-
let loqui homo ad amicum suum, mox tamen rogans
ut ostenderet illi gloriā suam: audit. Ego ostēdam
omne bonum tibi, & non poteris uidere faciem meā,
non enim uidebit me homo & uiuet, Et iterum. Ecce
inquit est loc⁹ apud me, & stabis supra petram, quūq;
transibit gloria mea, ponam te in foramine petræ, &
protegam dextera mea, donec transeam, tollamq; ma-
num meam, & uidebis posteriora mea, faciem autem
meam uidere non poteris, Nec sol⁹ Moyses petijt ui-
dere faciem domini, sed & Dauid simile petijt dicens:
Psalmo. 79. Ostende faciem tuam, & salui erimus. Et in coena nos

uissima Philippus ait ad dominum, Domine ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Petrus quoque, Iacobus & Ioannes, umbram dumtaxat dominicæ transfigurationis sentientes, eo quod viderunt resplendere faciem domini, sicut solem, & uestimenta eius candidiora niue, ita exhilarati sunt, ut Petrus etiam non interrogatus responderit, Domine bonum est nos hic esse, si uis, faciamus tria tabernacula, tibi unum, Moyse unum, & Hæliæ unum. Nec immerito inter gradus beatitudinis recensetur eos beatos esse, qui mundo sint corde, quoniam ipsi deum uidebunt, & ob hanc uisionem eorum qui in cœlis sunt, dominus ait, angelos in cœlis semper uidere faciem patris. Gaudiosi sunt omnes boni quotquot in terris ambulantes potuerunt uidere dñm. Sic Ioannes baptista uidens Iesum ambulantem, gaudiosus est ac dixit, Ecce agnus dei. Sic Zacheus ille statura pusillus ascendit in arborem Sycomoræ, propterea ut videret dñm, & in domum suam recepit illum gaudens. Cæterum post resurrectionem, quasi congratulantes ad Thomam dicebant apostoli. Vidimus dñm. Et ipse Stephanus quasi exultabundus in medio martyrij clamat. Ecce video celos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis dei. Quod si Abraham exultauit ita dicente domino, ut videret diem domini, vidit quoque & gaudiosus est, quid existimas futurum esse, si quispiam uideat dominum in gloria maiestatis suæ? Simeon ille timoratus, laudem cecinit domino, quod viderint oculi eius salutare suum. Nimirum supra modum gaudent, ac ineffabili modo exultabunt, qui uisuri sunt dos

Ioannis. 14

Matthæi. 17. et

Lucæ. 9.

Matthæi. 30.

Matthæi. 18

Ioannis. 1.

Lucæ. 19.

Ioannis. 20.

Actuum. 7.

Lucæ. 2.

Sermo

minum, videntem omnia. Habet enim deus in scriptura nomē viuētis & videntis, sic enim scriptum est, *Genesis. 16.* vocauit Agar nomen domini, qui loquebatur ad eam Tu es deus, qui vidisti me. Dixit enim profecto, hic vidi posteriora videntis me, propterea appellauit patrem illum viuētis & videntis me, Nam quum Agar etiam in solitudine quæ est in via Sur in deserto, iuxta fontem aquæ subtristis ac mœsta sederet, adhuc visa est a domino. Dominus enim est, qui iuxta Hieremiā videt renes & cor, videt quid quisque faciat in abscondito, nihil enim absconditum est ab illo, quod nō cognoscatur. Nam etsi Adam sese absconderit à facie domini in medio ligni paradisi, adhuc inuenitur a domino. Oculi enim eius omnia vident. Qui itaque videt in coelestibus dominum, uidet eum, qui videt omnia, videt quoque in eo, qui videt omnia, simul et omnia. Strategematum itaque & meritorum tuorum, quisquis bonus et pius es Christi miles, merces tua magna nimis erit dominus. Cæterum non satis est, nec erit, uidere dominum gloriæ in gloria sua, etiam pro mercede habebis omnem quietem ac satietatem animi, rerumque omnium abundantiam. De quiete ac tranquillitate Paulus ad Galatas indicauit describens Hierusalem, quæ *Galatas. 4.* sursum est, hæc est illa libera ciuitas & mater nostra, quæ uirtute uocabuli sui, ciuitas pacis appellari meruit, de qua *Psalmo. 86.* Dauid in spiritu. Gloriosa dicta sunt de te, ciuitas dei, huic præest pacificus ac sapientissimus regum omnium Salomon, Christus quidem qui pacem fecit, et qui est pax nostra, qui fecit utraq; unum, cui in pace

factus est locus. Nec te illic iterum bellare oportebit,
 quum ibi sit pax & summa tranquillitas. Hæc est illa
 ciuitas, quam Ioannes uidit in Pathmo, sancta, descen- *psalmo. 75.*
 dens de coelo, habens claritatem dei, quæ tam præci- *Apocalipsis. 21*
 olos muros ac portas speciosas habet, ciuitas illa qua-
 drata de duodecim lapidib⁹ præciosissimis fundamen-
 tum habens, cuius platea mundum est aurum, Tem-
 plum non habet, Nam dominus deus omnipotens
 templum illius est & agnus. Hæc est illa ciuitas, quæ
 non eget sole, neq; luna ut luceant in ea, Nam ciuitas
 dei illuminabit eam, & lucerna eius est agnus, & am-
 bulabunt gentes in lumine eius, & reges terræ afferēt
 gloriam suam & honorem in illa, Portæ eius non clau-
 dentur per diem, nox enim non erit illic, & afferent
 gloriam & honorem gentium in illam, nō intrabit in
 eam aliquid coinquinatum aut abominationem faciēs
 & mendacium, nisi qui scripti sunt in libro uitæ agni.
 Cæterum non est in æterna uita, & in hac ciuitate des-
 sectus aliquis, nam absterget deus omnem lachrimam
 ab oculis sanctorum, & iam non erit amplius, neq; lu- *Apocalipsis. 21*
 ctus, neq; clamor, neq; dolor ultra. Paulus autē post
 Esaïam, quasi per compendium totum explicare uo- *Esaïæ. 64.*
 lens, scriptū esse ait, Quod oculus non uidit, auris non *1. Corinth. 2.*
 audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit
 deus his, qui diligunt illum. Dauid uehementer exclam- *psalmo. 16.*
 mat & dicit. Tūc faciabor, quū apparuerit gloria tua.
 Cyprianus ille martyr Chartaginensis de beatorum *Cyprianus.*
 gaudijs hæc scribit, Exultabunt sane sancti in gloria,
 videbunt deum & gaudebunt, letabuntur & delecta-

Sermo xxiij

Psalmo. 33.

Psalmo. 35.

1. Corinth. 15.

Esaie. 25

1. Corinth. 15.

Esaie. 48.

Psalmo. 36.

Ecclesiasti. 1.

Psalmo. 102.

Matthai. 8.

Ioannis. 2.

Esaie. 25.

2. Timoth. 2.

buntur, & fruuntur gloria, & in foelicitate iocundabuntur æterna, ibi non gustabunt, q̃ suavis sit deus, sed implebuntur & faciabuntur dulcedine mirifica, nihil eis deerit, nihil oberit, omne desiderium eorum Christus præsens implebit, non senescent, non tabescent, non putrescent amplius, perpetua sanitas, foelix æternitas, beatitudinis illis sufficientiam confirmabunt, non erit concupiscentia in membris, non ultra illa exurget rebellio carnis, sed totus hominis status pudicus et pacificus, sana ex integro natura, sine omni macula & ruga deinceps permanebit. Erit deniq; deus omnia in omnibus, & illius præsentia omnes animæ & corporis implebit appetitus. Hic nō esurient, neq; sitient amplius, neq; cadet super eos sol, nec ullus estus, Ibi erit absorpta mors in uictoria, ibi erit tanq̃ flumen, pax, et delectabuntur in multitudine pacis, In hoc mundo nō faciat oculus uisu, nec auris auditu. Alibi uero dominus replet in bonis desiderium, ibi recumbent cum Abraham Isaac & Iacob in regno cœlorum, Ibi erunt nuptiæ, ubi ministrabitur longe melius & præstantius uinū, q̃ in Chana Galileæ. Faciet enim dominus exercituum populis in monte hoc, conuiuium pinguium, Conuiuium uindemiæ, Conuiuium pinguiū medullatorum, uindemiæ defecata. Quid multis? Apud Deum: qui summe bonus est: nullum erit malum, sed omne bonū, Et hæc erit merces ac remuneratio, imo ipsa corona omnium Christi militū. Sed aduerte quæ Paulus etiā rediens ex tertio cœlo, Timotheum docuerit, Nemo inquit, coronabitur, nisi q̃ legitime certauerit, si legitime

time

time non certauerit, minime coronaberis, Vnde diua uirgo Maria hodie i coelū assumpta, coronata est, qđ puris ac plane uirgineis cogitatiōib⁹, ore pudicissimo, ac bonis operibus semp intenta fuit ad dñm. Propterea p̄greditur quasi aurora cōsurgens, pulchra ut sol, terribilis ut castrorū acies ordinata. Et hæc est Galea salutis æternæ, ut ita militemus legitime, quo ex militia nostra liceat recte sperare, & nobis metipsis a dño deo salutē æternā polliceri possimus. Fiat, Fiat.

Canticorū. 6.

Sermo vicesimusquartus.

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec p̄ueatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̄ cum illo, Cum illo enim est brachium carneum, nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis. Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem, regis quidē optimi, Deo deuoti, ac foelicissimi scripta. 2. Paralip. 32.

Octor gentiū ac electionis uas diuus Paulus apostolus, ut christianū militem armatura sufficienti munire posset & valeret. 1. Thes. 5. ad scutū fidei, ac æternæ salutis galeā etiam hoc adiecit, ut esset ille indutus lorica charitatis, ita enī prima ad Thessaloniceñ. 5.

scribit. Qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt. Nos autē, qui diei sumus, induti lorica charitatis. Miranda res est,

Sermo

diuū Paulū apostolū iudicare neminē esse dignū lorica charitatis, nisi eum qui sobrius sit, & qui ab ebrietate sit longe alienus. Erat ac præualuerat hoc vitium olim inter Aegyptios: & ut ex Daniele apparet: Præualuit etiam apud Chaldeos. De Græcorum poculis notissima sunt, quæ Græcorum tradiderūt hystoriæ ac scriptores. De vtribus ac amphoris Romanorum superuacaneum est, vt super his verba fiant. Veniamus igitur ad ea, quæ in sacris literis contenta sunt. Salomon ille rex sapientissimus de vitanda ebrietate sic scribit. *Prouer. 20.* Luxuriosa res vinum, & tumultuosa ebrietas, quicuncq; his delectatur, nō erit sapiens, Finem quoq; prouerborum facere volens inter cætera docet. *Prouer. 31.* Noli regibus o Lamuel, noli regibus dare vinū, Quia nullū secretum est, vbi regnat ebrietas, ne forte bibant & obliuiscantur iudiciorum, et mutant causam filiorū pauperis. *Esaie. 5.* Esaïas aduersus hoc vitium plus semel loquitur. Væ inquit qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam, & potandū usq; ad vespeream ut vino æstuetis. Cythara & lyra & tympanū, & tybia & vinum in cōuiuijs vestris, & opus domini nō respicitis, nec opera manuū eius cōsideratis. Væ iterū inquit idem Esaïas, qui potentes estis ad bibendū vinum, & viri fortes ad miscendā ebrietatē. *Esaie. 28.* Carpit et eos in alio loco, qui uerz præ vino nescierūt, & præ ebrietate errauerūt. In euāgelio uero dominus. Attendite vobis ait ne forte grauentur corda vestra in crapula & ebrietate et curis huius vitæ, & superueniat in uos repētina dies illa. *Luce. 21.* Paulus autē sobrietatē nō solum toties prædicauit ac dos

Vicesimusquartus 90

cuit, sed & ebrietatē summopere cauendā p̄cepit. Ad
 Titum enim scribēs, inter sanas doctrinas iubet ut se- *Titum. 2.*
 nes sobrii sint. Cæterū ut & anus nō multo vino serui-
 ant, quod & adolescētulæ sobriæ sint, & ipsos iuuenes
 hortandos esse docet, ut & illi sobrii sint. Vides itaq;
 ut per gradus ætatū ipse Paulus sobrietatē predicet?
 Et ad Timotheum mulieres ad sobrietatem hortatur. *1. Timoth. 2.*
 Et ipsi Timotheo in hæc verba mādauit. Tu vigila, in *2. Timoth. 4.*
 omnibus labora, opus fac euāgelistæ. Ministeriū tuū
 imple. Sobrius esto. Quid q̄ quāta sollicitudine sobrie-
 tatē suadet ac hortat Paulus, tāta vehemētia ebrietatē
 fugiendā docet. Romanis em̄ hisce verbis scribit. Abij- *Romanos. 13.*
 ciamus opera tenebrarū, & iduamur arma lucis, sic ut
 in die honeste ambulemus nō in cōmessationibus, nō
 in ebrietatibus. Galathis vero uiam salutis ostendere
 volens inter opera carnis, quæ regnum dei possidere *Galatas. 5.*
 non possint, ebrietates & cōmessationes enumerat.
 Ephesios aut̄ simili modo & conatu saluare volens, ita *Ephesios. 5.*
 mādauit. Nolite inebriari uino, in quo est luxuria, sed
 impleamini spiritu. Titum uero Cretæ relictum hor- *Titum. 1.*
 tatur, ut eum in episcopū ordinet, qui nō sit vinolētus.
 Et ne in aliqua parte peccasse videatur, ægrotanti suo
 discipulo Timotheo caute donauit, ut uteretur modi- *1. Timoth. 5.*
 co uino propter stomachū, & frequētes infirmitates.
 Memor em̄ erat illi scripsisse ne vinolētum ordinaret *1. Timoth. 3.*
 episcopū, nec assumeret diaconos m̄lto uino deditos.
 Nec oblitus ille fuerat, qđ ad Titū iussit doceri anus, *Titum. 2.*
 ne multo uino seruirēt. Propterea quod Nazarei, qui *Numeri. 6.*
 uota habebāt, sua uota deuotius ac religiosius p̄ficere

Sermo

possent. Ita precepit dñs. Vir siue mulier, quū fecerint uotum ut sanctificent, & se voluerint dño cōsecrare, a vino & omni qđ inebriari potest, abstinēbūt. Acetū ex uino, & ex qualibet alia potione, & qcquid de uua exprimitur nō bibēt, Vuas recētes, siccasq; nō cōmedent cunctis diebus, quibus ex uoto dño cōsecrantur. Quicqd ex uinea esse potest, ab uua passa usq; ad acinum, nō comedēt. Et Rechabitarū familia preceptum accepit a Ionadab, filio Rechab, ut nō biberēt vinum, ipsi neq; etiā filij, mulieres ac filix cūctis dieb⁹. Quod quū constāter seruassent, audiunt Hieremiā prophetā eis ita dicentē. Hęc dicit dñs exercituū deus Israhel, p eo quod obedistis pcepto Ionadab patris vestri, & custodistis oīa mādata eius, & fecistis vniuersa q̄ pcepit vobis, propterea hęc dicit dñs exercituū deus Israhel. Non deficiet uir de stirpe Ionadab filij Rechab, stans in cōspectu meo cūctis diebus. Nec sine caussa sic dñs ad Aaron loquitur. Vinū & omne qđ inebriare potest nō bibetis tu et filij tui, Quādo intrabitis in tabernaculū testimoniij ne moriamini, quia praeceptū sempiternū est in generatiōes v̄ras, & ut habeatis scientiā discernēdi inter sanctū & prophanū, inter pollutū & mundū. quasi tacitus indicare uelit per ebrietatē obfuscarī iudiciū. Et illud idē in Ezechiele ne sacerdos ingressurus tabernaculum, vinū bibat. Primus etiam in Euangelio præco ac ipse præcursor dñi, hoc praeceptum habet, quod ad Zachariā angelus ait. Erit magnus corā domino, vinū & ziceram non bibet, & spīritu sancto replebitur adhuc ex ytero matris suæ. Vides quāta bo-

Hieremie. 35.

Leuitici. 10.

Ezechie. 43.

Lucæ. 1.

na secuta fuerint ex abstinentia uini ac ziceræ: Ex ebrietate vero quanta mala suborta sint, etiā sacræ tradunt hystoriæ. Noe quippe vir iustus atq; perfectus fuit in generationib⁹ suis, legiturq; testimonio scripturæ cū deo ambulasse, cui dñs hāc gratiam fecit, vt ostēderet illi archam, in qua saluatus fuit, quādo diluuij aquæ inundauerant super terrā. Cōsumptaq; est omnis caro quæ mouebatur super terrā, volucrum, animantium bestiarū, reptiliū, quę repunt super terrā. Hic posteaq; cepit exercere terram, plantauitq; vineā, & quū biberet vinum, inebriatus & nudatus in tabernaculo suo iacuit, ac propter detecta uerēda, secuta est maledictio Chanaā filij Cham, atq; in terrā superinducta seruit⁹. Loth ipse vicit Sodomitas & iniquitatē eorū, vinum bibit & inebriatus est, ac incestum fecit cū duabus filiabus suis, ex quib⁹ nati sunt Moab & Amon, & inde pessime gentes Moabitarū & Amonitarū ortæ sunt. Balthasar rex fecit grande conuiuīū optimatibus suis mille, & vnusquisq; secundū suam bibebat etatē. Precepit ergo iam temulētus vt afferrentur vasa aurea & argentea, quæ asportauerat Nabuchodonosor pater eius de templo, quod fuit in Hierusalē, vt biberēt in eis rex & optimates, atq; vxores una cū concubinis, tunc allata sunt uasa aurea, quę asportauerat de tēplo quod fuerat in Hierusalem, & biberūt in eis rex & optimates eius, bibebāt vinū & laudabant deos suos aureos & argenteos, et areos, ferreos, ligneosq; et lapideos. In eadem hora apparuerūt digiti quasi man⁹ hominis scribētis. Erat aut scriptura, Mane, Thetel, Phares, Et

Genesis. 6.

Genesis. 7.

Genesis. 9.

Genesis. 19.

Danielis. 5.

Sermo

interpretatio sermōis, Mane. Numerauit de⁹ regnū suum, & compleuit illud. Thetel. Apprehensus es in statera, et inuentus es minus habens. Phares. Diuisum est regnū tuum & datū est Medis & Persis. Tunc iubente rege indutus est Daniel purpura, & circūdata ē torques aurea collo eius, & prædicatū est de eo, quod haberet potestatē tertius in regno suo. Eadem nocte interfect⁹ est Balthasar rex Chaldeus. Et Darius Medus successit in regnum, annos natus sexaginta duos. Sed de Holopherne principe militiæ Nabuchodonosor regis Assyriorū hoc legitur, quod posteaq³ Arphaxath rex Medorū à rege Nabuchodonosor in prælio superatus est, idem rex Assyriorū, qui regnabat in Niniuæ ciuitate magna, Holophernem principē militiæ suę elegit ac misit, vt per illū omnē terrā, suo subiugaret imperio, dedit illi viros expeditos centū uiginti millia peditum, equites sagittarios duodecim millia. Camelos innumerabiles. Boues & oues ac armēta, quorum non erat numerus. Constituit illi frumentū ē Syriā, aurum et argentū de domo regis assumpsit nimis. Et profectus cum quadrigis, equitibus ac sagittarijs, cooperuerūt faciem terræ sicut locustæ. Obtinuit ille Syriam, Mesopotamiā, Lybiam ac Ciliciam. Tandem veniens iuxta Bethuliam, quā & obsedit expugnare volens, cepit bibere vinum, factusq³ est iocundus Holophernes, ac bibit vinū multum nimis, quantū nunq³ biberat in uita sua, iacebatq³ in lecto nimia ebrietate sopitus, Quod quū cōsiderasset Iudith illa mulier, euaginat nauit pugionem pendentē ad caput Holophernis, &

Iudith. 2.

Iudith. 3.

Iudith. 7.

Iudith. 12.

apprehendit comā capitis eius, percussitq; his in ceruicem eius, & abscidit caput eius. Quumq; omnis exercitus decollatum Holophernē audisset, fugit mens, & consilium ab eis, & solo tremore ac metu agitati, fugæ præsidium sumunt, ita ut nullus loqueretur cum proximo suo, sed inclinato capite, relictis omnibus, euadere festinabat hebræos, quos super se armatos venire audiebant, fugientes per vias camporum, & semitas collium. In summa plerumq; post læta ac sumptuosa conuiuia, aliquid mali secutum est, Ita Israhelites sedentes ut manducarent ac biberent, surrexerunt ludere & adorare vitulum aureum cōflatilem. Sic Esau vendidit ius primogenituræ. Et in euāgelio Herodes instituit diem natalis celebrari, ac coram se saltare fecit filiam Herodiadis, iussitq; decollari Ioannem baptistā & afferri caput eius in disco. Quod si forte quæsieris, num in testamento veteri fuerint omnia conuiuia, omnesq; coenæ prohibita: Respōdeo minime. Nam Asuerus qui regnavit ab India usq; Aethiopiā, super centum viginti septem prouintias, fecit grande conuiuium cūctis principibus & pueris suis fortissimis Persarum & Medorum, Et bibebant, qui inuitati erant, ex aureis tum alijs atq; alijs vasis, cibiq; opulentissime inferebantur. Vinum insuper, ut magnificentia dignū erat regia, abūdanter & id quidē apprime generosum apponebatur. Verum illud conuiuium hanc laudem habet, ut de eo scriptura dicat. Non erat, qui nolentes cogeret ad bibendū. Sed sic rex statuerat, præponens mensis singulos è principibus suis, ut sumeret vnus

Iudith. 13.

Exodi. 32.

Hester. 1.

Serino

Hieronymus in
eplam ad Titū.

Hierony. ad
Oceanum.

Prouerb. 23.

quisq; quod vellet. Grande itaq; & cum primis detestabile vitium est ad bibendū cogere nolentem, quum etiam nec vacca aut quoduis aliud animal plus bibere soleat q̄ possit aut appetat, etiam si gladio coneris interimere. Detestabile inq; est videre alios bene potos dormire, & q; qui plus biberit, fortior computatur, accusacionis occasio est adiuratum per regem frequētius non bibisse. Vomūt potores ut bibant, bibunt ut vomant. Digestio ventris & guttur, vno eodemq; occupantur offitio. Vere ergo iuxta diui Hieronymi sententiam. Vinolentia scurrarum est et cōmessatorū. Venterq; vino æstuans, cito despumat in libidines. In vino luxuria. In luxuria voluptas. In voluptate impudicitia est. Qui luxuriatur viuens mortuus est. Ergo qui inebriatur & mortuus. Noe ad vnius horæ ebrietatem nudat scēpora sua, quæ per sexcentos annos sobrietate contexerat. Loth per temulentiam nesciens, libidini miscet incoestum. Et quem Sodoma non vicerat, vina vicerunt. Grauis est itaq; sententia Salomonis. Cui uæ, cuius patri uæ, cui rixæ, cui foueæ, cui sine causa vulnera, suffossio oculorum. Nōne his, qui commorantur in vino & student calicibus epotandis? Ne intuearis vinum quod flauescit, quū splenderit in vitro color eius ingreditur blande, sed in nouissimo mordebit ut coluber, & sicut regulus venena diffundet. Noli itaq; inquit Salomon ad filium suum, fili mi, esse in conuiuijs potatorum, nec in commestationibus eorum qui carnes ad vescendum conferunt, quia vacantes potibus & dantes symbola consument & vestiatur

& vestiatur pannis dormitatio. Audi patrem tuum, qui genuit te, & ne contemnas quum senuerit mater tua. Hæc dixisse non propterea volui, quod creaturâ vini vituperem. Nam non ignoro etiam Christum in terra ambulanti, grande fecisse miraculum in chana Galileæ, quando ex aqua vinum fecit. Scimus etiã in Christi sanguinem vinum cõsecrari. Nec nescius sum recte sapientem dixisse, Vinum in iocunditatem creatum esse, & non in ebrietatem ab initio. Laudamus itaq; ac probamus cum Anacharse primum craterem qui prebetur ad sitim. Nec vituperamus secũdum ad hilaritatem preberi. Ad insaniam autem sese ingurgitare vino, uehemētissime detestamur. Id quod hisce verbis etiam scriptura facit. Ignis inquit Iesus filius Sirach, probat ferrum durum, sic vinum corda superborum arguet in ebrietate potatum, Aequa uita hominibus, vinum in sobrietate si bibas illud moderate, eris sobrius. Non ergo vinum sed ebrietatem, quæ auertit animi vigorem & sensum, reprobamus. Hæc enim ebrietas fomes est libidinis, & hæc duplex est. Vna quæ titubationem corpori affert, atq; eius vestigia supplantat, sensumq; perturbat. Altera vero, quæ mentem virtutis vaporet gratia, & infirmitatem auferre videtur, & hæc cum moderamine sumpta, non infirmitati, sed salutis cedit. Prima uero ebrietatis species inflammat libidinem, accendit cupiditates corporis, ipsamq; mentem subruit, & animam capit, sensum extorquet. Nesciunt quid loquantur qui nimio vino

Ecclesiasti. 31.

Ambrosi. libro
de Noë & ar-
cha. cap. 29.

Ambrosi. lib. de
Abraam patri-
archa cap. 6.

Sermo

*Ambro. de filia
& ieiunio. c. 16*

indulgent, iacent sepulti. Et in alio loco paulo vehementius ac profusius aptissime tamen ebrietatis vitium Ambrosius depingit. Ebrietas inquit, perpetuum dat tremorem, sudant vino corpora temulentorum, si leuius ea tetigeris exprimis vinum. Ebrietas fomentum libidinis. Ebrietas incentiuum insanix. Ebrietas venenum insipientix, hæc sensus hominum mutat & formas. Per hanc fiunt ex hominibus equi adhinnientes. Siquidem naturali vapore corporis calidi, & præter naturam vini calore flammati, cohibere se non queunt, & in bestiales libidines excitantur, ut nullum tempus præscriptum habeant, quod docet indulgere concubuitui. Vocem amittunt, colore variantur, oculis ignescunt, ore anhelant, fremunt naribus, in furore ardescunt, sensu excedunt. Hinc phrenesis periculosa. Hinc calculi grauis poena. Hinc exitialis crudelitas intestinorum viscerum cruore fundentium. Nam eadem dominus per Hieremiam locutus est dicens. Bibite et inebriamini, & vomite & cadetis & non consurgetis. Hinc etiam vanæ imagines, incerti visus, instabilis gressus, umbras sæpe transiliunt sicut foueas, natat ijs cum facie terra, subito erigi & inclinari videtur, & quasi vertitur. Timētes in faciem ruunt, & solum manibus apprahendunt, aut concurrentibus montibus sibi videntur includi. Murmur in auribus tanquam maris fluctuantis fragor & resonantia fluctu litora. Carnes si viderint, leones arbitrantur & fugiunt. Alij risu soluuntur incondito. Alij inconsolabili moerore des

plorant. Alij irrationabiles pauores vigilantes somniant. Dormientes litigant, Vita ihs somnium est. Somnus ihs mors est. Excitari nullis vocibus possunt quanto libet stimulando impulsu petas nisi resipuerint, euigilare non possunt. Vnde bene Hieremias huiusmodi hominem tanq̃ superfluam creaturam deflendum putat. Quid est homo ebrius, nisi superflua creatura? Itaq̃ sic ait. Sicut fletum lazer defleo te vitis, quia deserta est ciuitas lazer. Habes itaq̃ o strenue Christi miles, quantum præstet ipsa sobrietas, & ob quæ & quanta pericula tibi sit vitanda ebrietas. Quid enim prudentis consilij antesignan⁹ prebebit aduersus hostes, si vino madefactus nescierit quid dicat, minus quid facto opus sit? Et ipse miles si supra pedes stare præ ebrietate non poterit, quomō Mahumetano abstemio persequenti ac pro viribus percutienti resistet? Cauendum est itaq̃ apprime hoc ebrietatis viciū, quo plæruncq̃ præpotētes destructi fuere exercitus. Det deus itaq̃ vobis Germanis militibus hāc mentem, & hūc sensum, ut ebrietatis mala atq̃ formidāda pericula possitis effugere, & ne crapula ingurgitatione ac ebrietate plures pereāt, q̃ a Sebola Turcica trucidentur.

Amen.

Sermo vicesimus quintus

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec padeatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̄ cum illo. Cum illo enim est brachium carneum, nobiscum Dominus. Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis. Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem, regis quidē optimi, Deo deuoti, ac foelicissimi scripta. 2. Paralip. 32.

Xcusso nunc ebrietatis vitio à Christiano milite: restat ut eūdem lorica charitatis ad armaturam, iuxta consilium Pauli, & instituamus ac instruamus. Frustra hæc armatura dei non cecidit ex ore Pauli. Charitas enim ex eo, qui nomen Christi

portauit in gentibus, Principio facit in milite Christiano id quod Vegetius de re militari, ac alij in quouis milite apprime necessarium esse putarunt, ac arbitrati sunt, illud equidem quod oportet hunc esse patientem laboris ac aduersitatum. Nulla autem virtus est, quæ omnia sic & eodem modo complanet, & aduersa æquo animo tolerare faciat, quemadmodum ipsa charitas. Charitas enim patiens est, benigna est. Charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum. Non gaudet super iniquitate, cōgaudet autem veritati, omnia suffert, omnia credit,

1. Corinth. 13.

omnia sperat, omnia sustinet. Hoc seruato ordine, quē
admodum a Paulo præscriptus extat, non video mis-
litarem disciplinam apud vos turbari facile posse.
Nec satis est erga Corinthios hoc tradidisse, sed &
Romanis in hæc uerba scribit idem Paulus. Quis nos *Romanos. 8.*
separabit a charitate Christi? Tribulatio? an angustia?
an fames? an nuditas? an periculū? an persecutio? an gla-
dius? sicut scriptum est. Quia propter te mortifica-
mur tota die. Estimati sumus sicut oues occisionis. Sed
in his omnibus superamus propter eum qui dilexit
nos. Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque
angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia,
neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profun-
dum, neque creatura alia poterit nos separare a chari-
tate Dei, quæ est in Christo Iesu domino nostro.
Nostro iudicio etsi Paulus apostolus de reliquis vir-
tutibus fuerit valde sollicitus ac diligens inter omnes,
tamen charitatem præcipuam ac primo loco docuit.
Vnde etiam de ea verba factururus erga Corinthios, *1. Corinth. 12.*
viam charitatis, viam excellentiorem esse perhibuit,
ac testatur. Hoc est quod alteram ad Corinthios scri-
bens epistolam inter cætera inquit. Charitas Christi *2. Corinth. 5.*
urget nos. Galathis autem fructus spiritus præscribēs,
primum gradum charitatis tribuit. *Galathas. 5.*
Ephesijs autem nō *Ephesios. 3.*
satis esse putauit, ut in interiori homine Christus habi-
taret per fidem, uoluit etiam ut hi essent in charitate *Ephesios. 4.*
radicati & fundati. Docuit & illos, ut alter alterū sup-
portaret in charitate, Collossenses autem voluit esse *Collossen. 2.*

Sermo

- Colloß. 3.* instructos in charitate, & quod super omnia charitatem haberent, quod esset vinculum perfectionis. Idem
- Philippen. 1.* facit ad Philippenſes, quos orat ut charitas magis ac magis abundet. Iſſis autem, qui in Theſſalonica fuerunt vrbe Macedoniae præcipit, ut abundet charitas vniuscuiusque in inuicem. Timotheo tradere volens,
- 2. Theſal. 1.* quid illi ſectandum ſit, inter omnes virtutes primo loco proponit charitatem eſſe ſectandam. Hebræos etiam inſtituit, ut ſeſe inuicem prouocent in charitate. Et quo breui compendio totam præceptorum legem
- 1. Timoth. 1.* in vnum coniungeret, en ad Timotheum primo ingreſſu, primæ ſuæ epiſtolæ ſcribit. Finis præcepti eſt charitas, de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta. Vides itaque qua & quanta diligentia bonus ille miles, & militiæ Chriſtianæ princeps Paulus in omnibus Epiſtolis, omnes fratres & filios, quos per euangelium genuit: lorica charitatis armandos eſſe voluit. Nec deſunt ab illius ſententia duo illi diſcipuli, qui ſummo mane ſimul currebant ad monu-
- Luce. 24.* mentum. Petrus quidem & Ioannes dilectus Chriſto diſcipulus. Sic enim Petrus ſcribit. Eſtote prudentes & vigilate in orationibus. Ante omnia autem in vobis metiſſis charitatem continuam habentes, quia charitas operit multitudinem peccatorum. Beatum hoc pallium & beatum hoc operculum, quod etiã ante prædicauerat Salomō dicēs, Vniuerſa delicta operit charitas. Nam beati ſunt, quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata. Idem apoſtolus Petrus omnem curam
- 1. Petri. 4.*
- Prover. 10.*

Vicesimus quintus 96

subinferendam esse arbitratus est, vt esset in pietate amor fraternitatis, & in amore fraternitatis charitas. Hæc de petra supra quam ædificauit dominus ecclesiam suam; dicta sint uobis. Accedamus nunc ad eum discipulū, quem diligebat Iesus, & in professo est, primam illius canonicā charitatis legibus repletam esse. Exordium enim sumit à charitate Dei, quomodo sic deus pater dilexerit nos, vt iam filij dei nominemur et simus. Qui non diligit; inquit; manet in morte, & omnis qui odit fratrem suum, homicida est. Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clausurit viscera sua ab eo, quomodo charitas dei manet in eo? Et quo altius radices figere possit inter cætera dicit, Deus charitas est. Quum itaq; tantę virtutis sit ipsa charitas, propterea ante omnia charitatem habete, & omnia vestra ex charitate fiant. Vestra enim susceptæ militiæ tota debet esse intentio, vt pro laude & honore fidei nostræ orthodoxe, & pro redemptione afflictorum & captiuorum pauperum bellare, & conflictum subire uelitis, Et tunc oculus vester erit vere dexter, ac proculdubio victoriam habebitis ab eo, ex quo, per quem, & in quo sunt omnia, ipsi honor & gloria in sæcula sæculorum.

2. Petri. 1.

Ioannis. 3.

Amen.

Sermo vicesimus sextus

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec paueatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̄ cum illo, Cum illo enim est brachium carneum, nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis. Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem, regis quidē optimi, Deo deuoti, ac foelicissimi scripta. 2. Paralip. 32.

Osteaq; Christianū militē charitatis lorica induim⁹, reliquū ē ut eundē reliqua et sūme necessaria armatura armemus. Parū em̄ esset gestare scutū in manu. Galeam in capite, lorica ad corpus, si nō illi essent arma in manu, quibus hostē venientē a se

propellere, suamq; uitam tueri posset. Scripsit autem Paulus Ephesijs ad armaturā dei pertinere gladium, non quidē eum gladiū quem angelus coram asina Basilaam euaginatū ostendit. Non gladium ancipitē, qualem habuit Aioth filius Gera, qui vtracq; manu pro dextera utebatur. Non eum gladium aut talem, qualē habuit Goliad ille Philistæus, quem de fagina sua Dauid eduxerat, & amputauit illi caput, qui & in Nobelinuolatus est pallio post Ephod. Non gladium Petri, quo exempto Petrus amputauit auriculā Malchi serui pontificis. Sed gladiū spiritus prædicauit ad armaturam domini Paulus. Et hūc gladium spiritus baptizat esse verbum dei, Fortē miraberis num verbū dei scindat

Numeri. 22.
Iudicum. 3.

1. Regū. 17.
1. Regū. 21.

Mathai. 26.
& Ioānis. 18.

scindat acutius ac feriat fortius, q̄ ex materia gladius. Et quid permouerit Paulum ad hoc, ut Christiani militis gladiū prædicauerit esse verbū dei. Ad hæc audi quid dicā. Paulus quēadmodū testatur acta apostolorum, spirans minarum & cedis in discipulos domini, accessit ad principē sacerdotū, & petijt ab eo epistolas in Damascū ad synagogas, ut si quos inuenisset huius viæ viros ac mulieres, vinctos perduceret in Hierusalē. Et quū iter faceret, contigit ut appropinquaret Damasco, & subito circumfulsit eum lux de coelo, & cadens in terram, audiuit vocē dicentē sibi. Saule, saule quid me persequeris? Qui dixit. Quis es domine? At ille. Ego sum Iesus quem tu persequeris. Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Et tremens ac stupens dixit. Domine, quid me uis facere? Et dominus ad eū. Surge, & ingredere ciuitatē, & ibi dicetur tibi, quid te oporteat facere. Ecce hic magister gentiū quomodo spirarit nō modo minas, ut esset molestus ihs, q̄ Christi nomen profiteri coeperant, quin etiā cedem & occisionem aduersus omnes Christi discipulos cogitabat. Hunc neq̄ duo gladij Petri, imo nec oēs apostolorū virgē in manibus si quas portassent: potuissent auertere Paulum. Tam feruens enim erat, ut paternæ traditiones ad pedes Gamalielis audite firmissime starēt, sola vox, solum dñi verbū, quo audit: Saule saule, qd me persequeris: tantū effecit, ut vno eodemq̄ momento, quo iam Damascū de re sua sollicitus intrare voluit, interrogabat. Domine, quid me uis facere? Et post tridū ab Anania baptizatus, illico ī Synagogis post

Actuum. 9.

Serino

dies aliquot coepit prædicare Iesum, quoniã hic est filius dei. Cognoscebatur enim ille à Damasci habitatoribus, quod esset hic, qui expugnabat in Hierusalem eos, qui inuocabant nomẽ Iesu, & quod venisset Damascũ, ut Christianos vinctos duceret ad principes sacerdotum. Semel tamẽ Saulus confossus gladio, hoc est verbo domini, multo magis conualecebat & confundebat Iudeos, qui habitabant Damasci, affirmans, quoniã hic est Christus. Cæterum ex ore Christi notissimum est, difficile intrare diuites in regnum coelorum,

Matthæi. 19.

Luce. 18.

ad eo, ut facilius sit Camelũ transire per foramen acus. Et princeps ille interrogans, Magister bone, qd faciens vitam eternam possidebo? Audiens quod omnia, quecunq; haberet, venderet, daretq; pauperibus, valde cõtristatus est. Et is mos huius sæculi est, ut anteaq; deserantur diuitiæ, gladio defendantur. Nihilominus quãdo Saluator noster vidit hominẽ sedentem in

Matthæi. 9.

Theolonio, Mathæũ nomie, & dixit illi. Sequere me. Hoc verbo sic pscidit cor eius, ut de seipso Matheus euangelista scripserit, surgens secutus est eum, nec simpliciter secutus est eũ, sed teste Luca, relictis omnibus surgẽs secutus est eũ. Hoc quidẽ fecit verbũ vocationis, auditũ a dño. Sic verbũ vocationis audiũt Simon Petrus et Andreas frater ei⁹. Quibus ait. Venite post me, & faciã vos fieri piscatores hominũ. Et ecce illi cõtinuo relictis retibus, secuti sunt eũ. Alij quoq; fratres Iacob & Ioannes filij Zebedei verbo vocationis audito nõ solũ relictis retibus, sed & patre relicto secuti sũt dñm. Quid dicã vobis amplius, Iudas vnus de duode

Luce. 5.

cim venit, & cū eo turba multa cū gladijs & fustibus *Mathei. 26.*
 missi a principibus sacerdotum & senioribus populi.
 Interrogātur autē a dño, quē quæritis? Et quū illi respō *Ioannis. 18.*
 dissent Iesum Nazarenū, eisq; dñs dixisset, Ego sum,
 q̄ primū dixit verbū, abierūt retrorsū cadētes in ter-
 ram. Quis nisi coecus hīc nō videt ex euāgelio sic pre-
 ualuisse verbū, ut hī qui cū gladijs & lignis missi a sū-
 mis sacerdotibus scribis & senioribus erāt, retrorsum *Marci. 14.*
 abeūtes ac prostrati ceciderint in terrā? Et forte nō tā
 flagellū quasi de funiculis eos eiecit de tēplo, qui oues *Ioannis. 2.*
 & boues illic vendiderāt, q̄ hoc potens verbū, quod
 vendētibz colūbas dixerat dñs. Auferte ista hinc, &
 nolite facere domū patris mei domum negotiationis.
 Scriptū est enim, Domus mea dom⁹ orationis voca-
 bitur. Inuenies itaq; per omnes sacrarū literarū hysto-
 rias verbū dei penetrare, quēadmodū solet gladi⁹ acu-
 tus. Huc accedit, quod idē ap̄lus scribit Hebreis, in hec *Hebræos. 4.*
 verba. Viuis est sermo dei, efficax & penetrabilior
 omī gladio ancipiti, & ptingens vsq; ad diuisionē anīe
 ac spīritus, compagū q̄q; & medullarū, & discretor
 cogitationū, & intētionū cordis. Habet, ut uere fatear,
 gladius ille versatilis & flāmeus, collocatus ante para-
 disum ad custodiendū lignū vite, in se multa mysteria, *Genesis. 3.*
 multa etiā laudū p̄conia. Sed hīc gladius spūs, verbū
 quidē dei, nō tā in nouo, q̄ in veteri testamēto multo
 plures virtutes habet & habere ccepit. Sic em̄ dñs ait
 ad populū. Afflixit te penuria, et dedit tibi cibū māna,
 qđ ignorabas tu & patres tui, ut ostēderet tibi, qđ nō *Deutero. 8.*
 in solo pane uiuat homo, sed in oī verbo, qđ egrediūt

Sermo

Matthai. 4.

Amos. 1.

Amos. 8.

Exodi. 4.

Psalmo. 32.

Genesis. 1.

de ore dñi. Quæ sentētia tā efficax & magnæ virtutis erat, ut etiā Christus dei filius eā obiecerit tētorī diabolo. Quū em̄ illi tentator diabolus diceret esuriēti. Si filius dei es, dic ut lapides isti panes fiant. Ait dñs. Scriptum est. Nō in solo pane viuit hō, sed in om̄i verbo, qđ p̄cedit de ore dei. Iste erat panis, quo vefcebat̄ Maria soror Marthæ, quæ sedit ad pedes dñi, ut audiret uerbū eius. Iste est panis, qui triduo refecit turbā sustinentē dñm, dūtaxat ut audiret uerbū ei⁹. Iste est panis, qđ aluit auditores Pauli p̄dicātis etiā in p̄fundā noctē. De quo pane Hieremias ait. Paruuli petierūt panē, & nō erat qui frāgeret eis. Ad hoc per Amos p̄phetā in pastoralib⁹ Thecūe. Ego dñator dñs. Ecce dies veniunt dicit dñs, & mittā famē in terrā, nō famē panis, neq; sitim aquæ, sed audiēdi verbū dñi. Prophete sancti qui p̄ visiōes, ac ex p̄cepto dñi locuti sūt, in quorū ore dñs erat: cōtinuo se sup verbo dñi fundāt. Sic in Esaia ac alijs p̄phetis toties legit̄ verbū, quod vidit Esaia filius Amos, & os dñi locutū est. Factū est verbū dñi. Audite gētes v̄bū dñi. Quali Esaia et alijs tā maiores q̄ minores, p̄phetæ muti essent, nisi esset verbum dñi qđ loqueret̄ ex eis. Et huic uerbo tantū tribuit p̄pheta regius, ut īgenue cecinerit verbo dñi coelos esse firmatos, & quod spū oris eius sit oīs uirtus eorū. Dixit em̄ in creatione mūdi deus. Fiat lux, & facta est lux. Dixit, Fiat firmamentū, & factū est firmamentū. Dixit, Congregent̄ aquæ, q̄ sub cœlo sunt in locū vnū, & appareat arida, & factū est ita. Dixit, Germinet terra herbā virentē, & factū est ita. Dixit, Fiant luminaria in cœlo,

& diuidāt diem ac noctē, & factū est ita. Dixit, Produ-
cant aquæ reptile animæ viuētis &c. super terrā, & fa-
ctum est ita. Inde, ppter ea cōmendant ignis, grādo, nix
glacies, spūs procellarū, q̄ faciūt verbū eius. Num aut
hæc sentētia regis Dauid de æterno uerbo dei qd̄ erat
in principio, & quod deus erat, itelligi debeat iuxta id,
quod in alio psalmo dicit. Misit verbū suū & sanauit
eos: nō est ad propositū recitare. Sed hoc satis fuerit in
tanto gradu stare verbū dei ut & ipse filius dei, qui &
deus est, vocetur verbū. Vnde nō solū in libro sapiē-
tiæ de hoc verbo sic legitur. Dum mediū silentiū tene-
rent oīa, & nox in suo cursu mediū iter haberet, oīpos-
tens sermo tuus, dñe, exiliens de cœlo, a regalib⁹ sedis-
bus uenit. Sed & aquila illa altissime volās & pthoses
cretarius Christi, sic suū exorditur euangeliū. In prin-
cipio erat verbū, & verbū erat apud deū, & deus erat
verbū, hoc erat in principio apud deū, oīa per ipsum
facta sunt, & sine ipso factū est nihil. Hoc est quod legi-
tur. O deus patrū meorū, & dñe misericordiæ, fecisti
omnia verbo tuo. De hoc verbo eterno, si uerba face-
re uelimus ad saturitatē animarū uestrarū, dies ac ānus
me deficerēt. Ad verbū aliud sermonē nostrū cōuer-
timus. Rectum est verbū dñi, & lucerna pedibus nr̄is
est verbū domini, ita ut tu si cœcus hucusq; ac cæcutis
fueris, ac in tenebris quoq; cimeriis ambulaueris,
et palpes cū cœco parietē in meridie, si uerbū dñi sinas
esse lucernā pedū tuorū, edisces, & re ipsa expertus uis-
debis, qua uia tibi ad patriā eūdū sit. Et hoc verbū dñi
manet in æteruū, quēadmodū ueritas & cōsiliū dñi, q̄

Psalm. 106.

Sapiētia. 18.

Ioannis. 1.

Sapiētia. 9.

Psalm. 32.

Psalm. 118.

Sermo xxvj.

- Esaia. 40.* simili testimoniō manet in eternū, ad qđ firmandū vox clamātis in Esaia sic clamat. Oīs caro fenū, et oīs gloria eius q̄si flos agri. Exiccatū est foenū, & cecidit flos, q̄a spūs dñi sufflauit in eo. Vere foenū est populus, exiccatum est foenū & cecidit flos. Verbū autē dñi manet in eternū. Propter qđ Balaā ad Balach hec uerba ptulit:
- Numeri. 22.* Si dederit mihi Balach plenā domū suā argēti & auri, nō potero imutare verbū dñi dei mei, ut uel plus uel min⁹ loquar. Et iterz. Sta Balaach & ausculta. Audi fili Sephor. Nō est deus quasi hō ut mentiat, nec ut filius homīs ut immutet. Caelū & terra trāsbunt, verba autē mea nō transibūt. De hoc ita scriptū est per Iesum filiū
- Sapientia. 2.* Sirach. Fons sapiētiae verbū dei in excelsis, & īgressus illius mādata æterna. Et iterz. Qui timēt dñm, nō erūt incredibiles verbo illius. Et qui diligūt illū, conseruabunt verbū illius. Per hoc verbū dñi pficiscebantur semp filij Israhel. Et ad imperiū dñi erigebāt tētoria, & ad imperiū illi⁹ deponebāt, erātq; in excubijs dñi iuxta imperiū eius per manū Moyſi. Iccirco o Christi milites ad similitē Israhelitarz imitationē, et uobis proficiscendū ac castrametandū erit. Et sicut dñs deus dux & ductor fuit populi Israhel, precessitq; eos per diem in columna nubis, ac fecit eis per noctem lucere columnam ignis, ita etiam dominus erit uobiscum, & habitabit in medio uestri, eritq; deus auxiliator & protector uester. Modo curate ut ē manibus uestris non excutiat gladius spiritus, quod est verbū domini, ut aduersus illius uerbū atq; precepta, nō peccetis. Et erit dñs clypeus uester, et pculdubio pugnabit p uobis.
- Fiat Fiat.

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec pae-
ueatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē
quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̄ cum illo.
Cum illo enim est brachium carneum, nobiscum Dominus.
Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis.
Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem,
regis quidē optimi, Deo deuoti, ac foelicissimi scripta.
2. Paralip. 32.

Roximo & hodierno ad vos
habito sermone, acutum ac ex
utraq; parte scindentem gladi-
um verbi, & in quantum de il-
lo redundēt flumina scripturas
rū testamenti ueteris: uobis pre-
dicauim⁹. Hauriam⁹ nūc aquas
de fontibus saluatoris, quę pro-
culdubio salient uobis in uitam æternam, si ad has sitis
būdi desyderaueritis, quemadmodū desyderat ceruus
ad fontes aquarū. Indignum uisum est nobis tot præ-
clara de uerbo dei testimonia, ex Moyse ac litera occi-
denti recitalse, & ad præsens negligere, quod de uer-
bo dei, partim ipsum uerbum hoc est de se ipso, & sui
uerbi uirtute Euangelizauerat ipse, qui per prophetas
ipso hoc uaticinium dederat. De Syon exhibit lex, &
uerbum domini de Hierusalem. Videamus itaq; quid
speciosi pedes Euangelizantium ac annuntiantium &
prædicantium pacem à Syon de hoc gladio spiritus:
quod est uerbum: nobis in testamento nouo predica-
uerint, ac annūciauerūt, quo uos Christi milites utraq;

Sermo

manu, hoc est ex utroq; testamento aduersus hostes dei, commodius, rectius, ac fortunatius dimicare & pugnare ualeatis. Audiamus itaq; quid Christus dominus Saluator ac magister noster, de gladio spiritus, hoc est uerbo dei senserit, ac ita scribendum atq; prædicandum esse uoluerit. Sic autem inquit ipse: qui fuit uerbum ab initio: Amen amen dico uobis, qui uerbum meum audit, & credit ei qui me misit, habet uitã æternam. Et uerba quæ ego locutus sum uobis, spiritus & uita sunt. Propterea Petrus ad dominũ ait. Domine ad quem ibimus, uerba uitæ æternæ habes? Et in alio loco. Amen amen dico uobis. Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non uidebit in æternum. Vides quantum præstet uerbum dei? hoc equidem ut quis non modo non uideat mortẽ, sed etiam ut cõsequatur uitam æternã. Ad ludæos rotundum ipse dominus canonem, quasi in formam syllogismi alicuius fortissime concludentis ponit. Qui ex deo est: inquit: uerba dei audit. Propterea uos non auditis, quia ex deo non estis. Et ante hæc dixerat eis. Sermo meus nõ capit in uobis, quare loquelã meam non cognoscitis, quia non potestis audire sermonem meum. Vos ex patre diabolo estis, & desyderia patris uestri uultis facere. Ille erat homicida ab initio, & in ueritate non stetit, quia nõ est ueritas in eo. Quũ loquitur mendaciũ, ex proprijs loquitur, quia mendax est & pater eius. Ego autem si ueritatem dico, non creditis mihi. Ergo ex deo sunt ac filij dei, quibus æternam beatitudinem sperare licet. De quibus & ipse dicit. Beati qui audiũt uerbum

Ioannis. 5.

Ioannis. 6.

Ioannis. 8.

verbum dei, & custodiunt illud. Nec abs re ita futurum
 existimo. Siquidem inquit ille. Si manseritis in me,
 & uerba mea manserint in uobis, quodcumque uolueritis
 petetis, & fiet uobis. Si praecepta mea seruaueritis Ioannis. 15.
 manebitis in dilectione mea, sicut & ego praecepta pa-
 tris mei seruauim, maneo in eius dilectione. Et obserua-
 tia uerbi dei tantum facit, ut Iudae non illi Scariothi,
 sed fratri Iacobi dominus responderit. Si quis diligit Ioannis. 14.
 me sermonem meum seruabit, & pater meus diliget
 eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum fa-
 ciemus. Ecce qui diligens auditor & factor est uerbi
 diuini, consequetur hoc, ut pater ac filius ad eundem
 venturi sint, ac facturi mansionem apud eum. Ceterum
 de re impossibili rem possibilem facit uerbum dei.
 Cogitanti nempe Mariae, quomodo fieret istud, quod Luce. 1.
 in utero conciperet & pareret filium, quando virum
 non cognosceret. Et Gabriele recitante, quomodo Eli-
 zabeth sterilis conciperet filium in senectute sua, idem
 angelus Gabriel haec uerba subintulit. Non erit impos-
 sibile apud deum omne uerbum, hoc est, quod toties
 legitur. Ipse dixit & facta sunt, ipse mandauit & creata
 sunt. Sic Saluator noster spiritus uerbo eiecit immun-
 dos. Sic in uerbo domini Petrus laxauit rethē, & com-
 prehendit piscium multitudinem magnam atque copio-
 sam. Sic surdo & muto impiose, is qui imperat uentis
 et mari: impat, non sine mysterio hebraice linguae ac ait.
 Effeta, & aperte sunt aures eius, moxque solutum est uin-
 culum linguae eius, ac loquebatur recte. Sic paralitico

Sermo

mandat ac dicit. Surge & ambula, & ambulauit ac sustulit grabbatum suum. Sic uocat Lazarum fetentem Saluator. Lazare ueni foras, & surrexit. Et ita in plerisque sacri euangelij miraculis contigisse legitur, ut primum verbum ex ore Christi prolatum sit, mox & continuo secutum est hoc, quod omnipotēs verbum voluit, dixit ac præcepit. Ita res alioquin impossibilis natura, extitit facta possibilis, solo verbo dei, huius potentia, firmamentū ac veritas egregie describitur a Ioanne apostolo & Euangelista domini. Cum enim ille sub Domitiano teneretur in insula Pathmo, uisionem uidit, quam hisce uerbis describit. Vidi: inquit: coelum apertum, & ecce equus albus, & qui sedebat super eū, uocabatur fidelis & uerax, & cum iustitia iudicat & pugnat. Oculi autem eius sicut flamma ignis, & in capite eius diademata multa, habens nomen scriptum, quod nemo nouit nisi ipse, & uestitus erat ueste aspersa sanguine, & uocabatur nomen eius verbum dei, & exercitus qui sunt in coelo sequebātur eum in equis albis, uestiti byssino albo & mundo, & de ore eius procedit gladius ex utraque parte acutus, ut in ipso percutiat gentes. Et ipse reget eas in virga ferrea, & ipse calcat torcular uini, furoris iræ dei omnipotētis, & habet in vestimēto & fœmore suo scriptū. Rex regum, & dñs dominantium. Sed non satis est audire verbum, oportet ut etiam manibus ac pedibus prosequaris. Nam hos beatos facit dominus, qui verbum dei audiunt, & custodiūt illud. Vnde omnis qui audit verba mea: inquit

Apocalip. 19.

Mathei. 7.

Saluator, & facit ea, assimilabitur uiro sapienti, qui ædificat domum suam supra petram, & descendit pluuia, & uenerunt flumina, & flauerunt uenti, & irruerunt in domum illam & nō cecidit, fundata enim erat supra petram. Et omnis qui audit uerba hæc, & non facit ea, similis erit uiro stulto, qui ædificauit domum suam super arenam, & descendit pluuia & uenerunt flumina & flauerunt uenti, & irruerunt in domū illam & cecidit & fuit ruina eius magna. Notissima quoq; est parabola Christi de semine, quam quū turbæ non intelligerent, apostoli audire meruerunt. Quod illis esset datum nosse mysterium, In interpretatione enim primum enunciatum est ex ore Christi ac auditum, semen esse uerbum dei. Quis vnq; credidisset semē esse uerbum dei, si non affirmasset summa sapiētia, ac summa ueritas? Semen est: inquit: uerbum dei. Quod si ceciderit supra petram, eos designat, qui cum audierint, cum gaudio suscipiunt uerbum, & hi radices nō habent, quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Quod autem inter spinas cecidit, hi sunt, qui audierunt & a sollicitudinibus & diuitijs & uoluptatibus uitæ euntes suffocantur, & non referunt fructum. Quod autem in bonam terram, hi sunt, qui in corde bono & optimo audiētes uerbum, retinent, & fructum afferunt in patientia. Vides ex euangelio satis non esse, etsi bonum imo optimū sit, duntaxat audire uerbum dei, si non quispiam fecerit, manusq; admouerit re ipsa. Non enim auditores legis, sed facto

Mathei. 13.

Luce. 8.

Sermo. xxvij.

res iusti sunt apud deum. Et si quis auditor est non factor, comparabitur uiro consideranti vultum natiuitatis suae in speculo. Et propterea Paulus gladium spiritus, quod est verbum dei, christiano militi praebet in manus, ut is exercitatus possit a se repellere communem hostem animarum nostrarum diabolus quidem, qui arcum habet & tetendit illum, & in suae iniquitatis pharetra sagittas habet. Quod si quis ignarus verbi dei fuerit, nec illud audire uel rescire cogitet ac studeat, inutilis videtur esse ad praedium, quum uacuas manus habeat, nec instructus armis, & potissimum gladio spiritus uenit ad aciem. Studeat itaque unusquisque frequenter ac omni cura audire verbum dei, ut quum buccina seu tuba, aut tympanum ad praedium insonuerit, habeat hunc gladium in manu sua promptum atque paratum, & dabitur illi militiae cingulum, quo strenui milites adornantur. Accingere itaque gladio tuo quisquis es strenuus Christi miles, super femur tuum. Et dabit tibi dominus ad cingulum militiae coronam quoque gloriae.

Fiat, Fiat.

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec padeatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̄ cum illo, Cum illo enim est brachium carneum, nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis. Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem, regis quidē optimi, Deo deuoti, ac scelicissimi scripta, 2. Paralip. 32.

Osteatq; diuus apostolus Paulus militē Christi, scuto fidei, galear salutis, lorica charitatis, ac gladio spiritus instruxit, ita ut manus, caput, ac corpus iā suas armaturas haberent, cogitauit hoc facile fieri posse, ut suorum militū pedes offenderent in ue-

pribus ac spinis, aut etiā a scorpionibus dāna sentirent.

Quo igitur hominis pes ac illius calcaneus ab his esset illesus, ecce Ephesios milites hortatur, ut & illorū cal-

Ephesios. 6.

ceati sint pedes, in præparationē euāgelij pacis. Fateor tibi quidē ingenue calceatū Moysen audiuisse dicentē

dñm. Solue calciamentū de pedibus tuis, locus enim in quo stas terra sancta est. Et Iosue filius Nun, mini-

Exodi. 3.

Iosue. 5.

ster Moysi audit in agro vrbis Hiericho. Solue calciamentū de pedibus tuis, locus enim in quo stas sanctus est. Et apostoli audiūt, Nolite possidere aurū neq; ar-

gentū, neq; pecuniā in zonis vestris nō peram in via, neq; duas tunicas, neq; calciamēta, neq; virgā. Tamē

Matthai. 10.

quī pauci uel forte nulli sint inter vos qui cum Mose

Sermo

minarūt gregē suū ad īteriora deserti, iuxta montē dei
Oreb, ac viderint rubū ardentē, nec comburentē, au-
dierūtq; vocē dñi de rubo, neq; nos iam Iordanē nos-
stræ peregrinatiōis cū Iosuaē trāsierim⁹, aut etiā pro as-
postolis digni habeamur. Sed adhuc milites pegrini
simus in terra, quibus restat ut mare rubræ ac etiam de-
sertū trāseam⁹, idcirco oportet nos esse calceatos. *Isra-*
Exodi. 13: helitis enim iā de terra Aegypti, p̄fiscētib⁹ ad esum
agni paschalis, sic inter cætera præceptū est. Renes uestros
accīgetis, & calciamēta habebitis in pedib⁹, te-
nentes baculū in manibus, & comedetis festināter, or-
dinatū aut est, p̄pterea q̄ ipse dñs educere voluit eos
illo die de terra Aegypti p̄ desertū in terram fluentem
lacte & melle. Vnde vt in deserto nō lederētur à spi-
nis & vepribus, dedit his calciamēta, quo min⁹ offensi
possent transire desertū, de quorū vestibus & calcia-
Deutero. 29: mētis ita ad populū Moyses ait, Adduxit vos quadra-
ginta annis p̄ desertū, nō sunt attrita vestimēta vestra,
nec calciamēta pedū vestrorū cōsumpta sunt. Profes-
cturi itaq; longius in terrā viuentiū oportet ut instar
Israhelitarū, et nos iuxta doctrinā Pauli calceati simus.
Nō aut calceis Germanorū, qui noua abusiōe uix uni-
us digituli coriū gestatis in pedibus, nō cogitātes hoc
ordine uos nō posse hostē tribus passibus insequi, nec
fortiter pugnare in acie, illico enim instar alicuius an-
guillæ dilabuntur à pedibus, et sæpe multis iugeribus
disiecti suos gestatores præcedūt calcei. Quin potius
more Germanorū veterū oportet uos gestare calceos
quibus pedes uestri usq; ad talos tecti, & corrigijs li-

Vicesimus octauus 104

gati sint. Tales erāt calcei tēporibus Christi, Alioqui
 nō dixisset præcursor dñi, se nō esse dignū ut solueret
 corrigiā calciamentorū dñi. Calciamēta pedū nostro-
 rū sunt ex mortuorū pellibus. Et nos inde docemur,
 ut ad imitationē maiorū nostrorū aduersus infideles,
 fortes & bene animati simus. Cæterū sicut in re milita-
 ri proponuntur stratagemata Iulij cæsaris. Alexandri
 magni. Marci portij. Hamilcaris ducis poenorū. Tar-
 qnij superbi. Hānibalis. Themistoclis. Scipionis A-
 phricani. Marci Catonis. Aemilij Pauli. Hasdrubalis.
 Lucij Metelli. Auli Manlij. Quinti Fabij. Agesilai.
 Quinti Sertorij. Epaminūde. Gnei Pompei, ac aliorū,
 ita ut milites addiscant eorūdem sequi uestigia, ac bel-
 lare fortiter, ita et in nostra militia à mortuis maiorib⁹
 nostris, dignū est, ut imitationis exēpla discamus. A
 Christo aut fortissimo antesignano nostro hoc disci-
 mus, quod in agone tā fortiter laborauit, ut etiā sangui-
 nē sudauerit, ac tandē in cruce clamās cū lachrimis pa-
 tri spiritū cōmendauit. Iste est uerus Capitaneus, qui
 nos inuitat ad preliū. Sic enim palā proclamat. Venite
 ad me oēs, qui laboratis & onerati estis, discite a me.
 Tollite iugū meū super uos. Ea ppter Theolonario
 nomine Leui ait. Sequere me. Sic Simoni Petro. Tu
 sequere me. Sic Simoni & Andreæ. Venite post me,
 & illi relictis retib⁹ secuti sunt eū. Et hoc est, quod Ce-
 phas ille docet. Christus ait: passus est p nobis, uobis
 relinquēs exemplū ut sequamini uestigia eius. Habet
 & Christianus miles, qđ in alijs uideat ac discat, inter
 quos unus atq; præcipu⁹ est Paulus Christi miles, re-

Ioannis. 1.

Matthai. 9.

Ioannis. 1.

Ioannis. 21.

1. Petri. 2.

Sermo

1. Corinth. 4.

2. Corinth. 11.

uera fortis et infracti animi. Scribit enim Corinthiis in hæc uerba. Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Ad Philippenses quoque simili forma scribit et dicit. Imitatores mei estote fratres. Nū uero Paulus imitationis strenuū aliquod dederit exēplū, tūc capies, si pericula suæ militiæ tecū ppenderis, ac aduerteris ea dūtaxat, q̄ Corinthiis enumerare nō est grauatus. Sic enim ait. In laboribus plurimis, in carcerib⁹ abūdantius, in plagis sup̄ modū, in mortibus frequēter, A Iudeis quinquies quadragenas una minus accepi, ter uirgis cesus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, nocte & die in p̄fundo maris fui, in itineribus, piculis fluminū, piculis latronū, piculis ex genere, piculis ex gētib⁹, piculis in ciuitate, piculis in solitudine, periculis in mari, periculis in fallis fratribus, in labore & erūna, in uigilijs multis, in frigore et nuditate præter illa, quæ intrīsecus sunt, Instantia mea quotidiana sollicitudo omniū ecclesiā, Quis infirmatur & ego nō infirmor? Quis scandalizatur et ego nō vror? Si gloriari oportet, quæ infirmitatis meæ sunt gloriabor. Deus & pater dñi nostri Iesu Christi scit, q̄ est bñdictus in secula, qđ nō mentior. Damasci præpositus gētis Arethe regis custodiebat ciuitatē Damascenorū ut me cōprehēderet, & p̄ fenestrā in sporta dimissus sum p̄ murē, & sic effugi man⁹ eius. Ex his tu quisquis es in librē uite p̄ milite inscriptus, clare deprehēdes me nō abs re, ex Pauli Gymnasio ac schola mutuasse tibi armaturā dei, ac ad illi⁹ exēplū te, puocasse ad exercitiū belli. Quid de apostolorū choro ac ordine tibi aliud recēdere possum? q̄ quod scriptura

Vicesimus octauus 105

Actuum. 5:

Scriptura sacra manifeste testatur de illis. Ibant: inquit Lucas: apłi gaudētes à cōspectu cōciliij, q̄ digni habiti sunt, p̄ nomine Iesu cōtumeliā pati. De reliquis sanctis dei hominib⁹ ignorare nō potes, quomō p̄ fidem vicerint regna, operati sint iustitiā, Adepti sint reprobationes, obdurauerūt ora leonū, extinxerūt impetū ignis, effugauerūt aciē gladij, cōualuerūt de īfirmitate, fortes facti sint in bello. Castra verterūt exterorū. Acceperūt mulieres de resurrectione mortuos suos. Alij aut̄ distēti sint, nō succipiētes redēptionē, vt inuenirēt meliorē resurrectionē. Alij vero ludibria & verbera expti, insuper et vincula & carceres, lapidati sint, secti sint, tētati sint. In occisione gladij mortui sint. Circūiserint in melotis, in pellibus caprinis, egētes, angustiatī, afflictī, q̄bus dignus nō erat mundus. In solitudinibus errātes, in mōtibus & spelūcis & cauernis terrę. Narret itaq̄ Tit⁹ Liuius p̄ Decades, Chiliades, Miriades q̄, suos duces Romanos, Catones, Gallos, Pisones, Cicerones, Fabios, Brutos, Sceuolas, Metellos, Scauros, Marios, Crassos, Marcellos, Aufidios, ac reliq̄s Romanī exercit⁹ principes, Sufficiant nobis pelles mortuorū, sanctorū nostrorū, ad quorū viuēdi ac moriēdi normā atq̄ imitationē docemur ad qd, et quāta animi fortitudiē atq̄ alacritate nos militare oporteat. Et hec sunt calceamēta pedū nostrorū, ex mortuorū pellibus et corijs parata nobis. Et hodie quū diui Bartholomei apostoli festū agimus, pellē eius in exēplū patientiē ac tolerantiē nostrę, ob oculos nostros si expēderimus, inueniem⁹ recte qd nos cōsoletur et animet. Calceantur & pedes mortuis pellibus, ut se se milites cogitent

Sermo. xxviii.

semp esse mortales. Posteaq̃ enim dñs Adæ ac illius
vxi, parētibz nostris, tunicas fecit pelliceas, facti su-
mus oēs mortales, ita ut statutū sit oībz hominibz se-
mel mori. Quāprimū enim preuaricati sunt Adam &
Eua pceptū dñi, hoc factū est, qđ eis cōminat⁹ ē dñs
ut morte morerētur. Propter qđ ait apostolus. Reg-
nauit mors ab Adam vsq̃ ad Moysen, etiā in eos, q̃
nō peccauerūt in similitudinē preuaricatiōis Adę, qui
est forma futuri, Sic itaq̃ ex uni⁹ delicto mors intrauit
in mundū. Hęc tā diu durabit ac regnabit, qđ uiuētes
in hac terra fuerūt, Nouissia enī oīm inimica destruet
mors. Huc usq̃ mortui sūt oēs, sol⁹ Enoch fide trās-
tus ē, ne uideret mortē. Et de Helia legīt, qđ hūc leua-
uerit dñs p turbinē in celū, nepe parauerat deus currū
igneū, et eq̃z igneos, et assūpsit illū in coelū. De alijs ac
vno q̃q̃ cōtinuo legīt, qđ mortu⁹ sit. Vnde loānes ī a-
pocalypsi, uisionē uidit hāc, pallidū equū, & q̃ sedebat
sup eū, nomē illi mors. Et oblata est illi potestas sup q̃-
tuor partes terre īterficere gladio, fame & morte, et be-
stias terre. Quū itaq̃ pallida mors nemini parcat, q̃ &
pulsat pauperz tabernas et regū turres. Propterea bo-
ni christiani militis prudētia est, ut ille sic pugnet & ita
certet p Christo, illiusq̃ orthodoxa religiōe, ut post
mortē uitā cōsequat̃ eternā. Gloriosē ergo & strenue
dimicādū est. Et, ppterea calceat⁹ uenit ad plū, ne īpin-
gat pedes in saxo, aut ne scorpiones, ac reliq̃ serpētes illi
nocere queāt. Quodq̃ se ppter pelles quas mortuas
gestat in pedibus, mortalē esse sciat, cognoscatq̃. Et si
hic bonū certamē certauerit, coronā gloriæ cū beato
Paulo secure sperabit.

Fiat, Fiat.

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec pae-
ueatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē
quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̄ cum illo.
Cum illo enim est brachium carneum, nobiscum Dominus.
Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis.
Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem,
regis quidē optimi, Deo deuoti, ac foelicissimi scripta.
2. Paralip. 32.

Non satis est magistro & docto-
ri gentiū scripsisse Ephesijs, ut
essent calceati pedes, etiam hoc
adiecit in præparationē euāge-
lij pacis. Mira res est et grādis,
& ualde magni mysterij, quo-
ties aliquid præclari ac magni
expectabatur a dño, frequēter

eos paratos esse oportuit, qui rem hāc suscipere debe-
bant. Ita Exodi. 19. Cum de monte synai fumanti con-
stituisset dominus uelle dare p̄cepta decalogi, dicit ad
Moysen dñs. Vade ad populū & sanctifica illos ho-
die et cras, lauentq; vestimenta sua, & sint parati in die
em tertium. In die enim tertio descendet dominus co-
ram omni plebe super montem synai. Fractis deniq;
duabus primis tabulis lapideis, quādo secundæ tabule
restaurandę fuerunt, ait ad Moysen iterum dominus.
Esto paratus mane, ut ascendas statim in montē synai.
Stabisq; mecum super verticem montis. Volens autē
dominus deus mittere ac dare filium suum vnigenitū
in hunc mūdum, quo præciosius dare nihil potuisset.

Exodi. 19.

Exodi. 34.

Sermo

Esaiæ. 40.

Matthæi. 3.

Marci. 1.

Luce. 5.

Ioannis. 1.

Luce. 1.

Luce. 2.

Matthæi. 25.

Matthæi. 22.

Luce. 23.

Ecce per Esaiam prophetā sic prophetare fecit. Vox clamantis in deserto, parate uiam domini, rectas facite semitas dei nostri. Quæ quidem prophetia, tanti ponderis, ac tantæ existimationis erat, ut eadem citaretur non solum a Mattheo & Marco, sed & a Luca & Ioanne, & sic ab omnibus quattuor euāgelistis. Propterea Zacharias de Ioanne præcurfore & præparatore cecinit dicēs. Et tu puer propheta altissimi vocaberis, præibis enim ante faciem domini parare vias eius. Et Gabriel ad Zachariā ait. Erit magnus coram domino & ipse præcedet ante illum in spiritu et virtute Helix, ut cōuertat corda patrū in filios & incredulos ad prudentiā iustorū parare domino plebem perfectā. Hoc est illud salutare, quod iuxta canticum Simeonis parauit dominus ante faciem omniū populorū. Et ipse Saluator laudat has virgines prudentes, quæ lampadibus & deo instructæ paratæq; cum sponso intrauerint ad nuptias. Et non sine mysterio similitudinē hominis regis, qui fecit nuptias filio suo, in hunc modum recitat, ut serui inuitatis dicerent, Ecce prandium meū parauī, tauri mei, et altilia occisa sunt, & omnia parata. Venite ad nuptias. Et ipse desyderio desiderans manducare pascha cum discipulis suis, misit Petrum & Ioannem dicens: Euntes, parate nobis pascha ut māducemus. At illi dixerūt. Vbi vis paremus? Et dixit, Ecce introeuntibus vobis in ciuitatē, occurret uobis homo, amphoram aquæ portans, sequimini eum in domum, quam intrat, & dicetis patrifamilias domus, Dicit tibi magister, vbi est diuerforium, vbi pascha cū discipulis meis

is manducem: Et ipse ostēdet vobis coenaculum magnum stratum, & ibi parate. Euntes autem inuenerunt sicut dixit illis, et parauerunt pascha. Vide quanta diligentia dominus fecerit preparare non modo pascha, sed & ipsum coenaculum, in quo erat comesturus pascha. Et transire volens ex hoc mundo ad patrem, ait discipulis. In domo patris mei mansiones multae sunt. Si quo minus dixissem vobis, quia vado vobis parare locum. Et si abiero & praeprauero vobis locum, iterum venio & accipiam vos ad me ipsum, ut ubi sum ego, & vos sitis. Perspicuum itaque est, & manifestum ad res magnas atque praeclaras praecessisse preparationes. His hystoriarum & scripturarum testimonijs, doctor gentium motus voluit et ordinauit, ut essent Ephesiorum calceati pedes in praeparatione euangelij, quod Euangelium pacis nominat. Qui igitur habet pacem calceatus est Christi euangelio. Et quum calceatus fuerit praeparatus est. Et praeparatus, non se putet esse perfectum, sed ad hoc praeparetur ut pergat & pergēs veniat ad finem. Est haec praeparatio longe alia, ac diuersa ab ea praeparatione, quae olim fuit in lotionem uestimentorum, in apparatu Lampadarum, etiam in ornando coenaculo strato quod graecae *Ἀπώγειον* vocant euangelistae Marcus & Lucas. Nam ut quis euangelij dogmata ac mysteria digne suscipiat necesse est, ut cor & animus pareat. Sic de se plus semel Dauid ingenue testatus est. Paratum cor meum deus, paratum cor meum. Et iterum: Paratus sum & non sum turbatus, Et hoc est, quod Samuel ait ad uniuersam domum

Ioannis. 14.

Psalmo. 56.

Psalmo. 107.

Psalmo. 118.

Sermo

- 1. Regum. 7.** Israhel dicens. Si in toto corde vestro reuertimini ad dominū, auferte deos alienos de medio vestri Baalim & Astaroth. Et præparate corda vestra domino, & seruite ei soli, et eruet uos de manu Philistym. Et in Ec-
- Ecclesiasti. 2.** clesiastico sic legitur. Qui timent dominum præparabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas. Et hæc est illa præparatio, de qua David
- Psalmo. 9.** testimonium dedit ac dixit. Desyderium pauperum exaudiuit dominus: Præparationē cordis eorum audiuit auris tua. Præciosam, imo præciosissimam rem esse Euangelium notissimum est, nam tuba Euangelij suscitantur mortui. De monte Synai legitur, quod ille
- Exodi. 19.** mons terribilis erat, et sonitus buccinæ paulatim crecebat, in maius, & prolixius tendebatur. De tuba uero Euāgelij sermo propheticus Esaie sic habet: super montem excelsum ascēde qui euangelizas Syon. Exalta vocem tuam, qui euangelizas Hierusalem, Mons ille sanctus Syon, est ciuitas illa sancta, & magni dei Hierusalem. Vnde de Syon exhibit lex, & verbum
- Esaie. 40.** domini de Hierusalem Et ipse Paulus: Accessistis ad montem Syon & ciuitatem dei uiuentis Hierusalem coelestem, et multorum angelorum millia, et ecclesiam primitiuorum, qui scripti sunt in coelis. In hoc Euangelio abbreviatū est verbum domini, de quo vaticinatus est Esaías propheta. Nam Euangelij prædicatio, p legis obseruationibus, ceremonijs atq; mandatis, in vno verbo recapitulat omnia. Diliges proximum tuum, sicut te ipsum. Et hac parte consumatū & abbreviatum sermonem fecit dominus super terram. Quid

quod recte Euāgelij sermo imber appellatur, de quo Moyses quasi per figuram hisce verbis hortatur. Audi terra verba oris mei, Expectetur sicut pluuia eloquium meum, & descendant sicut ros uerba mea. Et iuxta Hieronimi sententiam, Lex Moyfi ad comparisonem Euangelicæ puritatis, inmunditia quedam est. Nam in lege Moyfi semper hoc erat, ut effunderetur sanguis hircorū, arietum & vitulorū. Sub euangelio autē Christi, sanguis purus, mundus, & immaculatus purificat et sanctificat omnia. Hæc est illa obuia a dextris lampadis quæ euangelij nomen meretur habere, quādo lex Moyfi stat & tenetur in sinistra. Hæc est illa pluuia tēporanea & serotina, quæ inebriat terram. Et paradus est vnde dimanant quatuor flumina paradisi irrigātia vniuersam terrā. Propter quod in laudem & maiestatem euangelij a tēporibus apostolorū obseruatū est, ut apud Christianos, quādo legendū sit euangelium, accendantur luminaria iam sole rutilante, nō utiq; ad fugandas tenebras, sed ad signū letitiæ demonstrandū. Vnde & virgines illæ euangelicæ semper habēt accensas lampades suas. Et ad apostolos dicitur. Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardētes in manibus vestris. Et de Ioanne baptista, ille erat lucerna ardens & lucens, ut sub typo luminis corporalis illa lux ostendatur. De qua in psalterio legimus. Lucerna pedibus meis verbū tuum domine & lumen semitis meis. Idcirco lex Moyfi data est de monte summani & caliginoso. Veniente autem ea luce, quæ lux vera est, & quæ illuminat omnem hominē venientem

Deutero. 32.

Hieronimus in
Esaiā. cap. 64.

Zachā. 4.

Zachā. 10.

Sermo. xxviiiij.

Marci. 1.

Marci ultimo

Romanos. 1.

Romanos. 10

1. Corinth. 4

1. Petri. 4.

Esaie. 9.

in hunc mundum. Præceptū domini venit, illuminās oculos, cui tot ac tāta laudum præconia dantur. Quoniam sic in Galilea Saluator noster prædicauit euāgelium et regnū dei dicens. Poenitentiam agite, & credite euangelio. Et in ultimo vale apud eundem euangelistam Marcum, vñdecim apostolis ita præcepit. Eūtes in mundum vniuersum prædicate euangelium omni creaturæ. Et ipse Paulus propterea fatetur se segregatum esse in euangelium dei, nec se erubescere euangelium proclamat atq; etiā lamētatur, non oēs obedire euangelio. Gloriat̃ur autem se per Euangelium genus isse Corinthios. Petrus autem illud idem cordi habēs ait. Quis finis eorū, qui non credūt Euangelio? Vides itaq; in Euangelio thesaurum esse, ex quo proferuntur noua & vetera? thesaurum etiam esse absconditum, in quo sunt margaritæ multæ? Propter quod non sine spiritu dei, quem etiam se habere putat Paulus. Idem Paulus miles Christi ualde strenuus hortatus est suos Ephesios, et per Ephesios cunctos Christi milites bonos & electos, vt pedes calceatos habeant in præparationem Euangelij pacis, nō quod aliud euangelium belli sit, sed vere euangelium pacis. Nam sub euangelio natus est princeps pacis iuxta Esaïam, qui etiam est pax nostra, & fecit vtracq; vnū. Et propterea cecinit militiæ cœlestis exercitus, gloria in excelsis deo. Et in terra pax hoībus bonæ voluntatis. State igitur vos o fortissimi milites succincti lumbos vestros, & calceati pedes vestros, iuxta verbū apostoli in præparationem Euangelij pacis.

Fiat Fiat.

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec pae-
ueatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē
quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̄ cum illo,
Cum illo enim est brachium carneum, nobiscum Dominus
Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis.
Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem,
regis quidē optimi, Deo deuoti, ac foelicissimi scripta.
2. Paralip. 32.

Nstructo iam suis armis christiano
milite cum primis cōducibile erit, ut
ad verba thematis & historiā Eze-
chie fortūatissimi regis reuertamur.
Talis autē hæc victoria fuit contra
superbū Sennacherib regem Assy-
riorū, qualis antea nunq̄ audita seu
lecta fuit. Nam vltra eā ignominiā,

quā accepit ipse Sennacherib ex testimonio scripturæ
sanctæ, tradunt Hebræi, illi caput & barbā rasam ab
angelo in ignominiā. Et hoc fuisse, qđ per prophetā
Esaia dictū est, In die illa radet nouacula acuta con-
ducta in rege Assyriorū caput & barbā &c. Porro
quum eadem ignominiā peruenisset ad templū dei sui
Nefrach, quem dicūt in reliquijs arcæ Noe culturam
habuisse, & quum quæreretur deprecans, cur se non
adiuuisset, qui etiā filios suos Adramelech & Sarasar
sibi offerret, si hoc ille ratum duceret, illi hoc audiētes,
post tot clades, ruinas & ignominiās, timentes ab eo
interfici, interfecerunt eum. Quod si non acceperis om-
nia, neq; credideris, quæ hic tradunt hebræi, et te sos

*Hiero. refert in
dictionib. hebra-
icis super 2. lib.
Paralip.*

Sermo

lum ad ea cōuerteris, quæ in quarto regnorū libro, ac in secundo libro Paralipomenō scripta sunt, inuenies totū à domino factū, & esse mirabile in oculis nostris. Sed iam sermonem pro cōsolatione, & ædificatione vestra, conuertemus ad verba thematis nostri toties repetiti, quibus Ezechias ille magnanimus rex animauit, & adhortatus est populū suū in Hierusalē, ut essēt illi fortes & intrepidi, nec formidarēt Senacherib regem Assyriorū. Vtus est autē hisce verbis. Viriliter agite & cōfortamini, nolite timere, nec paueatis regem Assyriorū, nec multitudinē quę cū illo est. Verba quidē hæc plus semel in sacris hystorijs repetita legūt. Sic enim ex iussu dñi, & his verbis ipse Moyses contra hostes animauit populū Israhel dicēs. Viriliter agite & cōfortamini, nolite timere, nec paueatis ad cōspectū eorum, quia dñs deus tuus, ipse est ductor tuus, & nō dimittet, nec dereliquet te, & ille idē Moyses uocauit Iosua, & dixit ei corā omni Israhel. Confortare & esto robustus, & ipse dñs loquens ad Iosua filiū Nun inter cætera dicit. Cōfortare & esto robustus. Tu enī forte diuides populo huic terrā, pro qua iuraui patribus tuis, ut traderē eam illis. Confortare igitur & esto robustus valde, & custodias & facias omnē legē, quā præcepit tibi Moyses seruus meus. Nō declines ab ea ad dexteram vel ad sinistrā, ut intelligas cūcta quæ agis. Nō recedat velamē legis huius ab ore tuo, sed meditaberis in eo diebus ac noctibus, ut custodias & facias omnia quæ scripta sunt in eo, tūc diriges viā tuam & intelliges eam. Ecce præcipio tibi, cōfortare & esto

Deutero. 31.

Iosua. 1.

Deutero. 31.

3. Regum. 2.

1. Paralipo. 22.

robustus. Noli metuere & noli timere, quoniā tecū est
 dñs deus tuus in omnibus ad quæcūq; perrexeris. Et
 ipse Dauid ad Salomonē filiū suū sic inquit. Confor
 tare & viriliter age, neq; timeas, neq; pau eas. Et idē
 Dauid in alio loco sic iterz ad Salomonē ait. Viriliter
 age & confortare, & fac ne timeas, & ne pau eas. Et in
 Psalterio sic ait. Expecta dñm viriliter age, et cōfortes
 tur cor tuū, & sustine dñm. Alterius cuiusdam psalmi
 etiā finem facturū, hortatur his uerbis. Viriliter agite,
 & confortetur cor uestz, omnes q speratis in dño. Et
 Matathias post gloriosas victorias & res pspere ge
 stas, moritur⁹ animabat eiuscemodi uerbis filios suos.
 O filij Aemulatores estote legis, & date anias uestras
 p testamento patrū, et mementote operū patrū, quæ
 fecerunt in generationibus suis, & accipietis gloriam
 magnā, & nomē æternū. Abraham, nonne in tentati
 one inuētus est fidelis, & reputatū est ei ad iusticiam?
 Ioseph in tempore angustia suę custodiuit mādatum,
 & factus est dñs Aegypti. Phinees pater noster zelā
 do zelum dei, accepit testamentum sacerdotij æterni.
 Iesus dū impleuit verbū, factus est dux in Israhel. Ca
 leph dū testificatur in ecclesia accepit hæreditatē. Da
 uid in sua misericordia cōsecut⁹ est regni sedem in sæ
 cula. Helias dū zelat zelum legis, receptus est in celū.
 Ananias, Azarias, & Misael credentes liberati sunt a
 flāma. Daniel in sua simplicitate liberatus est de ore le
 onum. Et ita cogitate p generationē et generationem,
 quia omnes qui sperāt in eū non infirmātur. Et a uer
 bis viri peccatoris ne timueritis, quia gloria eius ster

1. Paralip. 28.

Psalmo. 26.

Psalmo. 30.

1. Machabe. 2.

Genesis. 22.

Genesis. 35.

Numeri. 25.

Iosue. 1.

Numeri. 14.

1. Regum. 28.

4. Regum. 2.

Danielis. 3.

Danielis. 6.

Sermo

cus & vermis est, hodie extollitur, & cras non inuenitur, quia cōuersus est in terram suam, & cogitatio eius perijt. Vos ergo filij confortamini & viriliter agite in lege, à dño deo vestro, ī ipsa gloriosi eritis. Vides itaq; nō modo Ezechiam regem verbo thematis nostri animasse populū suum, ut viriliter agerent, sed quod & hæc fecerit dominus ac Moyses, Dauid, Matathias ac alij, qui simili modo, & eisdem verbis adhortationis principiū ab eo sumpserunt quod ageret viriliter. Minus itaq; hoc negligendū erit, quod à tot ac tantis ducibus ac principibus exercituū & militiarū concorsiter repetitū est, agēdum & laborandū esse Christianis militibus, etsi scriptura in plerisq; locis doceat, ex omnibus tamē epistolis Pauli manifestius sit nō ebrietatibus, non cōpotationibus, nec vano otio cōterenda esse tempora. Thessalonicensibus enim hoc verborū tenore Paulus scripsit. Fratres ipsi scitis, quēadmodum oporteat imitari nos, qui non quieti fuimus inter vos, neq; gratis panē māducauimus ab aliquo, sed in labore & fatigatione nocte ac die operātes, ne quem uestrū grauaremus, nō quasi nō habuerimus potestatem, sed ut nos metīpos formā darem⁹ vobis ad imitandū nos. Nam quū & essemus apud vos, hæc denuntiabamus vobis. Quoniā si quis nō vult operari, nec manducet. Audiuius enim inter vos quosdā ambulare in quiete, nihil operātes, sed curiose agentes. His autē qui eiusmodi sunt, denūtiā⁹ & obsecramus in domino Iesu Christo, vt cū silentio operantes, suū panem manducet, Euoluētibus itaq; nobis scripta Pauli deprehens

dīmus hūc nobilē Tharsēsem primo laborasse manibus. Sic enim scribit Corinthiis. Laboramus operantes propriis manibus. Cæterum laboravit in euangelio. Vnde eisdem Corinthiis cōmemorans, apostolos ac discipulos dñi de se dicit. Abūdātius oībus laboravi. Et hos præferēdos & honorandos esse putat, qui laborant in verbo. Vnde & gaudet erga Philippenſes, se nō in uacuū laborasse. Et ad Timotheū scribēs hortatur eūdem hijs verbis. Tu fili mi, cōfortare in gratia, quæ est in Christo Iesu, & quæ audisti à me per multos testes, hæc cōmenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere. Labora sicut bonus miles Christi Iesu. Nemo militans deo, implicat se negotiis sæcularibus, ut ei placeat cui se, pbauit. Nā & qui certat in agone, nō coronabitur, nisi qui legitime certauerit. Laborantē agricolā oportet primum de fructibus accipere. Intellige quæ dico. Dabit enim tibi dñs in omnibus intellectū. Memor esto dñm Iesum Christum resurrexisse a mortuis ex semine Dauid secundū euāgelium meū, in quo laboro vsq; ad vincula, quasi male operans. Sed verbū dei non est alligatū. Vides hic quomodo Paulus Timotheū suum, tanq̃ bonum Christi Iesu militem, etiam a proprio exemplo hortetur ut persistat fortiter in sustinēdis laboribus. Et hoc est, quod inter cæteras vitæ suæ molestias enumerat, se se vixisse in laboribus plurimis. Et quo se nō inertem & ociosum militē extitisse declararet, quādo tempus resolutionis suæ instabat. Sic ad Timotheū scribit. Tu vigila, in omnibus labora. Opus fac euangelistæ, mis

1. Corinth. 4.

1. Corinth. 15.

1. Timothe. 5.

Philippen. 2.

2. Timothe. 2.

1. Corinth. 9.

2. Corinth. 11.

2. Timothe. 4.

Sermo

- nisteriū imple tuū, sobrius esto. Ego enī iam delibor,
& tempus resolutionis meæ instat. Bonū certamē cer-
taui, cursum cōsumauī, fidē seruauī. In reliquo reposi-
ta est mihi corona iustitiæ, Quam reddet mihi dñs in
illa die iustus iudex, Nō solum autē mihi, sed & his qui
diligunt aduentū eius. Timotheū ac nos omnes ad cer-
tamē subeūdum inuitat. Sic enim Timotheo discipulo suo scribit. Hoc præceptū cōmendo tibi, fili Timo-
thee, secundū præcedētes in te pphetias. Et milites in
illis bonā militiam, habēs fidem & bonā cōscientiam.
Et iterū ad eundē. Certa bonū certamen. Fili apprehē-
de vitam æternā. Corinthios autē erudire volens, quo
pacto currere ac in agone contendere possent, ita scri-
bit. Nescitis, quod nō qui in stadio currūt, omnes quis-
dem currūt, sed unus accipit brauiū. Sic currite ut cōs-
prehendatis. Omnis quidē qui in agone contendit, ab
omnibus se abstinet, & illi quidē ut corruptibilem co-
ronā accipiāt, nos autē incorruptam. Ego igitur sic cur-
ro, non quasi incertū sit, sic pugno nō quasi aerē verbe-
rans, sed castigo corpus meū, et in seruitutē redigo, ne
forte cū alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar. En-
tē diligenter ac prudenter Apostolus Paulus suos
tyrones erudiat & exerceat, ne illi ocio marcescāt, sed
ut unusquisq; ppriam mercedē accipiāt secundū suū
laborem. Et Philippensibus ita scribit, quo melius es-
sent aduersus hostē animati. Fratres in nullo terreamis
ni ab aduersarijs, quæ est illis causa pditionis, vobis
autē salutis & hoc à deo. Quia nobis donatum est pro
Christo, vt non solum in eū credatis, sed ut etiam pro

illo patiamini, idem certamen habētes, quale & vidistis in me, & nunc audistis de me. Quum itaq; simile sit, restetq; nobis certamen. Ea propter deponentes Hebræos. 12. omne pondus, & circumstans nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in autorem fidei & consumatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem confusione contempta, atq; in dextera sedis dei sedet. Huius pugnae vero atq; certaminis nemo mercedem ac immarcessibilem coronam accipiet, nisi qui strenue, quicq; legitime certauerit. Nemo enim coronabitur, nisi qui legitime certauerit, & viriliter sese gesserit, in quo certamine non modo viri, sed & mulieres coronam auream habebunt. Viriliter itaq; agite, & dominus erit auxiliator noster, pugnae bitq; pro nobis.

Fiat Eiat.

Sermo tricesimus primus

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec paueatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̄ cum illo. Cum illo enim est brachium carneum, nobiscum Dominus. Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis. Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem, regis quidē optimi, Deo deuoti, ac foeliciissimi scripta. 2. Paralip. 32.

Roxime præcedentem sermonem ex his quæ scripta sunt à Paulo: ad hoc instruximus, vt milites Christi continuo laborarent, ne eos diabolus ociosos inueniat. Nam parum laudis ac mercedis ociosus habet in euāgelio. Stantibus enī in foro, nec

Matthæi. 20. in vinea laborantibus dominus paterfamilias ait. Quid hic statis tota die ociosi? Et hæc fuit iniquitas Zodomæ, superbia, saturitas panis, & abundantia, et otium ipsius & filiarum eius. Propter quod Dauid inquit de hoc hominū genere ocioso. In labore hominū nō sūt, ideo tenuit eos superbia. Operti sunt iniquitate, quasi impietate sua. Laudatur e diuerso hæc prudentissima

Ezechi. 16. mulier in prouerbijs, quod panem ociosa nō comederit. Nec satis est intendere laboribus, etiā hoc in bello quasi p̄cipuū exigitur, ut nō p̄petuo dormiat, sed uigilet miles Christi. Esse itaq; in excubijs, et custodire uigilias noctis, res noua non est, nec solius Germani militis. Sic enim sub Gedeone leguntur armatorū uigiliæ.

Sic Gedeon

Sic Gedeon ingressus est & trecenti, qui erant cum eo in partem castrorū, incipiētibz uigilijs noctis mediæ, & custodibus suscitatis, coeperunt buccinis clangere, & complodere inter se lagenas. Ita Saul ille rex ingressus est media castra in uigilia matutina, & percussit Ammon usq; dū incalesceret dies. Nox plena in qua tuor uigilias diuiditur, quæ singulę trium horarū spacio supputatur. Vnde & dominus quarta uigilia ad nauigantes uenit apostolos. Sic pastores uigilabāt, & custodiebāt uigilias noctis super gregē suū, quū nasceretur dñs in Bethlehem ciuitate Dauid. Dñs autem in euāgelio sic docuit. Sint lumbi uestri p̄cincti, & lucernæ ardentes in manibus uestris, & uos similes hominibus expectantibus dominū suum, quādo reuertatur a nuptijs, & cum uenerit & pulsauerit, cōfestim aperiāt ei. Beati serui illi, quos quū uenerit dominus, inuenerit uigilātes. Amen dico uobis, quod præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis. Et si uenerit in secunda uigilia, & si in tertia uigilia uenerit, & ita inuenerit, beati sunt serui illi. Hoc autem scitote quoniā si sciret paterfamilias qua hora fur ueniret, uigilaret utiq; & nō sineret perfodi domū suam. Et uos estote parati, quia qua hora nō putatis, filius hominis ueniet. De hisce uigilijs archiepiscopus Vulgarie Theophilactus hæc scribit. At per secundā & tertiam uigiliam, intelligas uaria uitæ nostræ tēpora. Vt exēpli gratia dicam aliquid. Sicut qui uigilat in secundam & tertiam uigiliam uigilātissimus esse uidetur (istis enim horis homines maximo & primo somno tenentur,)

1. Regū. 11.

Hieronymus ad
Ciprianum.

Lucæ. 2.

Theophilactus

Sermo

Sic obsecro & intelligas etiam in diuersis statibus uite nostræ esse horas, quæ beatos nos faciant, si vigilâtes fuerimus inuenti. Rapuit quis diuitias tuas. Mortui sunt tibi filij. Calumniâ passus es, si in illiusmodi tēporibus non fueris lapsus, sed vigilans inuētus a deo & domino, & nihil aliud præter mādāta domini feceris, utiq; uigilantem te in secūda & tertiā uigilia inuenit, hoc est in periculoso et graui tēpore, quod mortiferum somnum & casum dissolutis animabus præbet. Opus itaq; fuerit uigilātia. Patrifamilias enim assimilamur, qui si uigilauerit, nihil ex rebus eius auferre poterint fures. Sin autem somniculosus fuerit, ablati omnibus fur euadit. Per furem quidā hoc loco intelligunt diabolum, Sicut & per domum animā, & patrem familias hominē, sed non adparet expositio satis accommoda textui. Furi enim hoc loco dominicus aduentus comparatur, eo quod repente & exinopinato ueniet. Sicut & apostolorū quidam dicit. Dies enim dñi quasi fur in nocte. Et hoc loco uide quomodo interpretetur dñs, quis sit fur. Nam dicit, & uos igitur uigilate, quia qua hora nō putatis, filius hominis ueniet. Dicūt quidā quod per primā uigiliā intelligātur hi, qui alijs sunt diligētiores. Per secundā uero, qui aliquantū profecerunt, per tertiā autē, qui etiā illis sunt inferiores. At alij diuersas ætates exposuerūt. Et primā, qua adolescētes sumus. Secundā, qua uiri. Tertiā, qua senes. Beatus igitur quisquis quacuncq; ætate inuentus fuerit uigilās, nec in operando bonū negligēter se gerens. Ad uigilandū plus semel hortatur dominus, Sic enī prædicat:

Tricesimus primus. 114

Vigilate, quia nescitis qua hora dominus vester uetus *Mathai. 24.*
rus sit. Illud autē scitote, quoniā si sciret paterfamilias,
qua hora fur uenturus esset, uigilaret utiq; & non sine-
ret perfodi domū suam. Ideo & uos estote parati, quia
nescitis qua hora filius hominis uenturus est. Et in alio
loco, nō solū discipulis, sed et oībus nobis ita mādauit.
Vigilate, nescitis enim quādo dñs domus veniet, sero *Marci. 13.*
an media nocte, an gallicantu, an mane, ne quū vene-
rit repente, inueniat uos dormiētes. Quod autē uobis
dico: inquit: oībus dico uigilate. Sunt in euāgelio non
nulla, quæ pertinet ad senes, nōnulla quæ pertinet ad
iuniores. Præterea habētur quæ mādata sunt uiris, alia
qua uero p̄cepta mulieribus. Cæterū inueniunt aliqua
q̄ solis sunt dicta militibus. Aliqua uero ad apostolos
& apostolicos viros pertinere vidētur. Sunt plaracq;
scripta pro dñis, & sane nō pauca de seruis. Hoc uero
præceptū, quod hic dñs dedit, in vniuersum ad omēs
ptinet. Id quod expressis verbis magister & dñs nos-
ter sua benignitate declarat et dicit. Quod uobis dico
oībus dico, uigilate. Sic præcepit Petro & duobus fi-
lijs Zebedei ad orationē, pgressurus in mōte oliueti.
Sustinete hic: ait: & uigilate mecū. Et a prima oratione *Mathai. 26.*
rediēs ait. Vigilate et orate, ut nō intretis in tentationē.
Et in alio loco. Vigilate omni tēpore orantes, ut digni
habeamini fugere ista oīa quæ futura sunt, & stare ante
filiū hominis. Circa prudētes & stultas uirgines legīt, *Luce. 21.*
quod oēs dormitauerint atq; dormierint. Propterea
uero quod prudentes cum lāpadibus & oleo paratæ
fuerūt, veniēte sponso intrauerūt ad nuptias. Reliquæ

Sermo

- aūt post clausas ianuas, & sero nimis veniētes audiūt:
Nescio uos. Et p̄pterea subintulit hāc doctrinam dñs
Mathai. 25. **Vigilate, quia nescitis diem, neq̄ horā. Vides**
itaq̄ per omnē euāgelij scripturā, quanta cura & solli-
citudine docuerit ac p̄ceperit dñs ut omni tempore, ac
singulis horis, ad quēq̄ etiā momēta temporū vigile-
mus. Hoc idem cōsiderantes p̄cipui ac principes apo-
stolorū Petrus atq̄ Paulus, ad imitationē magistri ac
Saluatoris nostri, simili mō vigilandū esse docuerūt.
1. Petri. 4. **Vnde Petrus. Estote prudētes, et vigilate in orationi-**
1. Petri. 5. **bus. Et iterū idē Petrus. Sobriū estote, & vigilate quia**
aduersarius vester diabolus, tanq̄ leo rugiens circuit
querēs quē deuoret, cui resistite fortes in fide, scientes
eandē passionē ei quæ in mūdo est, vestre fraternitati
fieri. Paulus aūt eodē quasi themate Corinthios exci-
tat, quo placuit Ezechiae eos animare, qui erāt hieroso-
1. Corinth. 16. **limis. Prioris enim ad Corinthios epistolæ finē faciēs,**
ita scribit. **Vigilate, state in fide. Viriliter agite & con-**
Colloß. 4. **fortamini. Colloßensibus ita scribit. Orationi instate**
vigilantes, in ea gratiarum actione orantes, simul & p̄
1. Theß. 4. 5. **nobis &c. Ad Theßalonicenses vero fratres diligen-**
ter in hæc verba scripsit. Scitis, quia dies domini sicut
fur in nocte, ita veniet. Quū enim dixerint pax & secu-
ritas, tunc repētinus eis superueniet interitus, sicut dor-
lor in vtero habentis, & non effugiēt. Vos aūt fratres
nō estis ī tenebris, ut uos dies ille tāq̄ fur cōprehēdat.
Oēs enim vos filij lucis estis, & filij diei, nō sum⁹ no-
ctis neq̄ tenebrarū. Igitur nō dormiamus sicut & cæ-
teri, sed vigilemus & sobriū simus. Timotheo quoq̄

Tricesimus primus 115

idem doctor gētiū iniūxit, vt vigilaret. Et angelo ec-
clesiæ Sardis in hūc modū scribendū esse, uidit loānes. *2. Timoth. 4.*
Esto vigilās & confirma cætera, quæ moritura erant. *Apocalip. 3.*
Quisquis itaq; bonus est vigil, angelorū exercet offi-
tium. Nam ille vigil & sanctus de cœlo descendens in
Daniele significat angelū. Angeli quippe semper vi- *Danielis. 4.*
gilant, & ad dei imperiū parati sunt. Vnde et nos cre-
bris pernoctationibus, inquit Hieronymus, imitatur
angelorū offitia. Hinc à tēporibus ecclesiæ primitiue
nomē de festiuitatum vigilijs reseruātū extitit, quibus
primi christiani totas noctes egerūt insomnes. Et ipse
dominus est, de quo propheta dicit. Non dormitabit
neq; dormiet, qui custodit Israhel. Quod si quis in sa- *Psalmo. 120.*
lutem, ppriam angelos atq; ipsum deum imitari uolu-
erit, summa ope niti decet, ne dormiat atq; dormitet in
vtrancq; aurē. Nēpe Paulus nō solū vigilandum esse
docuit, sed & ad Thessalonicensēs scribēs ait. Nō dor- *1. Thessalo. 5.*
miamus sicut & cæteri, sed vigilemus & sobrii simus.
Dormiūt ita docēte scriptura, qui natura fessi, somnū
& quietem querūt. Sic Iacob post solis occubitū tulit
lapides, & supposuit capiti suo, ac dormiuit in eodem
loco. Sic dormiuit Sampson in Basan vsq; in mediū
noctis, & inde confurgens apprehēdit ambas portæ
fores cū postibus suis et seras, impositasq; humeris suis *Genesis. 28.*
portauit ad verticē montis qui respicit Hebron. Sic
Samuel dormiebat in tēplo dñi, vbi erat archa dei. Sic *Iudicum. 16.*
dormiuit Vriās ante portā regis David. Sic Ionas in *1. Regum. 3.*
naui dormiebat sopore graui. Et ipse dñs dormiebat *2. Regum. 11.*
in nauicula, quando motus magnus factus est in mari, *Iona. 1.*
Matthai. 8.

Sermo. xxxj.

Marci. 14.

ita vt nauicula operiretur fluctibus. Sic ad Petrum dicitur. Simon dormis? Dormiūt & cum Petro alij apostoli. Erant enim oculi eorum grauati, & hic somnus statas & debitas horas habet ex natura, nec supra modum dormiendum est. Contra pigrum enim dormitatem exclamat sapiens & dicit. Vsq; quo piger dormies? quando confurges de somno tuo? Paululū dormies, paululum dormitabis, paululum cōseres manus tuas ut dormias. Et veniet tibi quasi uiator egestas, & pauperies quasi vir armat⁹. Si uero impiger fueris, ueniet ut fons messis tua, & egestas lōge fugiet à te. Cæterum dormiunt iuxta scripturam pleriq; qui mortui

Iob. 20. 21.

sunt. Sic dormient in puluere cuncti iuxta Iob. Et dominus ait. Non est mortua puella sed dormit. Et de

Matthai. 9.

Ioannis. 11.

Lazaro mortuo dicit ipse dominus. Lazarus amicus noster ipse dormit, sed uado, ut a somno excitē eum. Dixerat autem Iesus de morte eius. Illi autem putauerunt, quia de dormitione somni diceret. Dormiūt etiam multi, qui iuxta Paulum apostolum indigne man-

1. Corinth. 11.

ducant & bibunt corpus & sanguinem domini. Postremo dormire dicuntur, qui non vident, nec aduertunt peccata sua propria. Et talem somnos

Ephesios. 5.

lentum excitat ipse Paulus dicens. Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus. Non itaq; dormiamus, sed in, atq; cum Christo euigilemus.

Fiat Fiat.

Sermo tricesimus scdus 116

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec pae-
ueatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē
quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̃ cum illo.
Cum illo enim est brachium carneum, nobiscum Dominus
Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis.
Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem,
regis quidē optimi, Deo deuoti, ac foelicissimi scripta.
2. Paralip. 32.

Ro honore uestro, ac salute ani-
marū uestrarū cœpimus toties
repetita verba Ezechie regis
fortunatissimi ac inuictissimi ex
ordine declarare. Et hisce dieb;
superioribus, quum uideremus
oculis nostris atq; sciremus, nō
longe a mænib; huius inclytæ

superioris Pannoniæ vrbis Viennē abesse Turco-
rum tyrannū inexplabilem: tradidimus vobis ex euā-
gelio quāta cura ac sollicitudine vigilandū esset, quod
nesciretis diem neq; horam. Hac parenthesi usi sumus
data opera, ne nos leo ille rugiēs dormitātes obrueret.
Iam ne uestra fuga fiat in hyeme, & ut vobis hoc idem
contingat, quod ad consolatoria uerba Hierosolimis-
tarum populo contigisse legitur. Vtpote. Confortas-
tus est popul; valde uerbis Ezechie regis Iuda. Prop-
terea hæc diuinissima ex ordine & particulatim enar-
rare tandē decreuimus. Cœpit itaq; Ezechias rex hu-
iuscemodi uerbis animare ac cōsolari populū. Virili-
ter agite quod hebraice est hiscu. Septuaginta uero

2. Paralip. 32.

Sermo

interpretibus placuit ut verterēt ^{Ἀποστολῶν} Super quo
verbo si penitus animum intēderis, dephendes non
modo viriliter, sed & constāter ac perseverāter mili-
Mathei. 11. tandum esse. Nō enim partem laudis habet instabilis
Luce. 7. arundo vēto agitata, si verbo Christi (ut par est) cre-
dideris. Vnde Ioānes baptista laudatur a domino qđ
vbiq; constans inuētus fuerit. Et inter acta apostolorū
Actuum. 4. Stephanus ille primus Christi miles a constātia nō pa-
rum laudatur. Principes quoq; ac seniores et scribe in
Hierusalē, etiā Annas princeps sacerdotū & Caiphas
& Ioannes & Alexāder, quotq; deniq; erāt de genere
sacerdotali, vidētes Petri constantiā et Ioannis, cōpers-
to quod homines essent sine literis & idiotæ: admirati
Actuum. 23. sunt. Dñs uero assitens Paulo, hisce verbis animauit
Paulum. Constās esto, sicut enim testificatus es de me
in Hierusalē, sic & oportet te Romæ testificari. Pertis-
nebit itaq; ad omnē Christi militē, ut non vacillet, nō
omni vento huc illucue agitetur, sed ut constās in sua
1. Machab. 2. militia perstet, quemadmodū Matathias, & filij eius
cōtra Antiochū constātissime steterunt. Circa virtutē
cōstantiæ, perseverātia locū habet. Nō enim coepisse,
Hiero. in Ma sed perfecisse virtutis est. Propter quod nō sine myste-
thæum ca. 10 rio vnus & idem euangelista Mathæus proculdubio
scribit a dño Salvatore nostro bis prædicatū esse eum
fore saluū, qui perseverauerit vsq; in finem. Prædicēs
enim quasi omniū prophetarū doctor atq; magister,
Mathei. 10. discipulis suis nōnulla inter reliqua dicit. Tradet frater
fratrem in mortē, & pater filiū. Et insurgent filij in pa-
rentes, & morte eos afficient, & eritis odio omnibus
propter

propter nomen meum. Adiecit, Qui autem perseuera-
 ruerit usque in finem, hic saluus erit. De consumatione
 uero sæculi verba faciens, hæc dicit. Quum audituri *Mathai. 24:*
 estis prælia, & opiniones præliorum videte ne turbe-
 mini, oportet hæc fieri, sed nondum finis. Consurget
 enim gens contra gentem, & regnū contra regnum,
 & erunt pestilentiæ & fames & terræmotus per loca.
 Hæc autem omnia initia sunt dolorum. Tunc tradent
 vos in tribulationem, & occident vos, & eritis odio
 omnibus gentibus propter nomen meū. Et tunc scan-
 dalizabuntur multi & inuicem tradent, & odio habes-
 bunt inuicem. Et multi pseudoprophetæ surgent, &
 seducant multos, & quoniam abundabit iniquitas, res-
 frigescet charitas multorum. Qui autem perseueraue-
 rit usque in finem, hic saluus erit. Habes hic ex repetito
 testimonio Christi, eum fore beatum, qui constanter
 in aduersitatibus & tribulationibus perseuerauerit us-
 que in finē. Similis est sententia eiusdē Saluatoris et præ-
 ceptoris ita docētis. Nemo mittēs manū suam ad ara-
 trū & aspiciēs retro, aptus est regno dei. Vnde quasi ad *Lucæ. 9:*
 similitudinem figuræ alicuius quando Loth cum vx-
 ore & duabus filiabus educeret de Sodoma, non sine
 ratione locuti sunt ad eum duo angeli dicentes. Noli
 respicere post tergum nec stes in omni circa regione,
 sed in monte te saluum fac, ne & tu simul pereas, Vx-
 or eius contra præceptum respiciens post se, uersa est
 in statuam salis. Ipse vero Loth, qui non respexit post
 tergum ingressus est Segor & saluatus est in ea. Et
 quo dominus Iesus qui ccepit facere & docere nō mor-

Sermo

Matthæi. 27.

do ore, sed & sanctissimo exēplo sententiā hanc semel decretam comprobaret, ecce clamantibus sub cruce ludæis ac dicentibus. Alios saluos fecit, seipsum non potest saluum facere, si rex Iſrahel est, descendat nunc de cruce & credimus ei. Nullatenus de cruce descēdit, sed fidei dono prætulit perseuerantiā. Quid dicam ex testimonio Ioannis fidelissimi ac veracis Cancellarij

Ioannis. 13.

Christi. Suos qui erant in mundo dilexit, & in finem usq; dilexit eos. Finis enim non solum apud philosophos gradum habet honorificū, quod sit in intentione primum, quod ab eo denominatio sit. Quod exitus acta probet, quod in fine videatur cuius toni sit cātus. Etiam in sacris literis finis locum præcipuum habet. Nam cuius finis bonus est, qualis item erat in cruce latronis, hoc ipsum & bonum est. Perseuerandum itaq; est in bono, quod & in Leuitico per figuram docetur qua hoc sacrificiū, aut holocaustū gratū sit dño, quo & cauda simul offertur & incēditur. Iccirco nō parum laudis assecutus est idem ille discipulus Ioannes, quem diligebat Iesus, q̃ ceteris apostolis relinquētibsdñm, ipse stabat iuxta crucē. Quid q̃ Maria Magdalena & altera Maria sederūt cōtra sepulchrū, ac sic in officio perseuerāt expectātes q̃ p̃miserat Iesus, & ideo meruerunt primo videre resurgentē. Laudatur & ille in euāgelio qui perseuerauerat pulsans ut tres panes pro amico cōmodādos obtīneret. Parū uero laudis habet in euāgelio Pilatus. Nam etsi liberationē Christi bene coeperit, multisq; uijs ac medijs, utpote de Barraba ac alijs cogitatiōib⁹ fidelia tētauerit, nō tñ innocēs erat a

Tricesimus secundus 118

sanguine iusti huius, etiā si millies manus lauerit, quod
mūdano terrore perculsus, adiudicauit fieri petitionē
Iudæorū. De Iuda Iscariothi notissimū est, quomō inē
duodecim apostolorū noīa etiā ipse ludas locū suum
habeat. Missus est ille ut p̄dicaret appropinquasse regnū
coelorum. *Mathai. 10.* Accepit ille p̄cepta inter vocatos duodecim.
Et eos qui bini & bini mittebant, etiā ille iuit, ac poenitē
tentiā p̄dicauit, demonia eiecit, & ægros vnxit oleo,
Marci. 6. ex quo tamē ille in bono nō perstitit, nec perseuerauit,
quippe triginta denarijs vēdidit dñm, et qđ peius erat
desperās, laqueo se suspēdit. Vnde iuxta verbū Petri
suspēsus crepuit medius, et diffusa sunt oīa viscera ei⁹. *Actuum. 1.*
Sic Hymeneus & Alexander traditi sunt sathanæ qđ
circa fidem naufragiū cōmiserant. Prætereo hic Ana
niam/Saphirā/Simonē magum, ac alios multos, quos
1. Tlmoth. 1. ipsa scriptura reprobāt eā ob causam potissime quod
nō perstiterūt, nec perseuerauerūt cōstantes in doctri
na dñi. Huius ac tātæ virtutis rationē habēs, diuus ille
Cecilius Cyprian⁹, martyre & militē Christi hisce se
quētib⁹ modis exhortat, insistendū esse & perseuerā
*Ciprianus in li
bello de exhor
tatiōe martyrij*
dum in fide & virtute, & cœlestis spūalis gratiæ cōsum
matione, ut ad palmā & coronā possit quis peruenire.
Nā in Paralipomenon. Dñs vobiscū est qđ diu & vos
estis cū ipso. Si autē dereliq̄ritis eū, derelinquet et vos.
Itē apud Ezechielē. Iustitia iusti nō liberabit eū, in qua
cūq̄ die exerrauerit. Itē dñs in euāgelio loquit & dicit.
Qui p̄seuerauerit usq̄ in finē, hic saluus erit. Et iterū. Si
māseritis in verbo meo, vere discipuli mei eritis & cog
noscetis veritatē, et veritas liberabit uos, p̄monēs qđ

Sermo

nos semp paratos esse debere et expeditos, in p̄cinctu
firmiter stare, adiecit & dicit. Sint lūbi vestri p̄cincti
& lucernę ardētes in manibus v̄ris, & uos similes hoī-
bus expectātibus dñm suum, qñ reuertat a nuptijs, &
quū venerit & pulsauerit, aperiāt ei. Fœlices serui illi,
q̄s adueniēs dñs iuenerit vigilātes. Item beatus ap̄lus,
Vt fides v̄ra sufficiat & crescat, & ad summa pueniat,
hortat dicēs. Nescitis quoniā qui in stadio currūt, oēs
quidē currūt, vnus tñ accipit coronā. Sic currite ut ad
pr̄hēdatis, & illi qdē ut corruptibilē coronā accipiāt,
nos autē incorruptā. Et iterz. Nemo militās deo īplicat
se molestijs s̄cularibus, ut possit placere ei, cui se p̄ba-
uit. Sed et si certauerit quis, nō coronabit, nisi legitime
pugnauerit. Et iterū. Oro autē uos fratres p̄ miseric̄diam
dei, ut cōstituatis corpōra vestra hostiā viuētē, sanctā
deoplacentē, & ne cōfiguremini s̄culo huic, sed trās-
formemini in renouatiōe spūs ad p̄bandū q̄ sit volū-
tas dei bona & placēs et p̄fecta. Et iterz. Sumus filij dei
Si autē filij & heredes, heredes quidē dei, cohēredes autē
christi. Siquidē cōpatimur ut magnificemur. In apoca-
lypsi eadē loquit̄ diuinæ p̄dicationis exhortatio dicēs.
Tene qd̄ habes, ne alius accipiat coronā tuā, qd̄ exem-
plum perseverādi & p̄manēdi designat in Exodo, vbi
Moyses ad superandū Amalech, q̄ figurā portat dia-
boli ī signo & sacramēto crucis, alleuat supinas man⁹.
Nec vincere aduersariū potuit, nisi postq̄ stabilis ī si-
gno alleuatis iugit̄ manib⁹ p̄seuerauit. Et factū est: inqt
quū leuasset Moyses manus, p̄ualebat Israhel, vbi autē
uel paululū submisisset manus, iualefcebat Amalech.

Tricesimus secundus 119

Et accepto lapide supposuerūt sub eo, & sedebat sup
eū. Et Aarō & Vr sustentabāt manus eius hinc & ide.
& factæ sunt manus Moyfi stables usq; in occasū so
lis, & fugauit Iesus Amalech, & oēm pplm ei⁹, & dixit
dñs ad Moysen. Scribe hoc, ut sit in memoria in libro
& da in aures Iesu, quoniā deletiōe delebo memoriā
Amalech sub cœlo. Et plus semel ex Paulo docuimus
eū dūt axat coronari militē, q legitime certauerit. Vñ
& de ppria corona Paulus verbū faciēs; inqt. Bonū
certamē certauī, cursū cōsummaui, de reliq; reposita
mihi est corona iustitię, quā reddet mihi dñs in illo die
dñs iustus iudex. Quod siqs brauiū apphendere uelit
currendū est illi ac viriliter, cōstāter, et pseuerāter agē
dum. Vnde angelo Smyrne ecclesię scribit. Esto fides *Apocalip. 2.*
lis vsq; ad mortē, & dabo tibi coronā vitæ. Et ad hoc
āgelo Ephesi scriptū est. Vincētī dabo edere de ligno
vitæ, qd est in paradiso dei mei. Nō ergo retroceden
dum, aut fugiendū est nobis. Sic enim fugiētibus & in
plio nō pseuerātib⁹ minatur Petrus, meli⁹ illis esse viā *2. Petri. 2.*
veritatis nō agnoscere q̄ post agnitā retrorsū cōuertī.
Cōtingit enī eis illud veri puerbīj. Canis reuersus ad *Prouerb. 26.*
vomitū suū. Et sus lota in volutabro luti. Vt ergo uos
iā selecti milites bonā militiā militetis, nō modo iuxta
monita & cōsulta Ezechie regis Iuda, sed et iuxta Pau
lum vestrū, si Paulini esse vultis. State in fide, viriliter *1. Corinth. 16.*
agite & cōfortamini, oīa vestra in charitate fiāt. Et erit
vobis domin⁹ virtutū, rex glorię, corona gloriæ, quā
reddet proculdubio uobis in illū diem, iustus iudex.

Fiat, Fiat.

Sermo. xxxiiij.

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec paueatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̄. cum illo, Cum illo enim est brachium carneum, nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis. Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem, regis quidē optimi, Deo deuoti, ac foelicissimi scripta, 2. Paralip. 32.

Ortunatissimo Ezechie regi nō satis erat populum iam ob regis Assyriorum aduentum, timore magno trepidantem consolari, ac animare ut viriliter agerent, etiam hoc adiecit, et cōfortamini, quod hebraicē erat ymzu, p quo Septuaginta verterunt

ἰσχυροί. Fortitudo autem, si scripturæ sanctę crediderimus multiplex est. Sunt enim ac fuerūt non nulli fortes, & robusti corpore, Tales creduntur sub Noe fuisse Gygantes super terram, potētes à sæculo. Viri famosi tales fuerunt, Enim populus magnus, validus & excelsus, ut de Enachim stirpe quasi gigantes crederetur, & essent similes filiorum Enachim. De talibus exploratores detrahentes terrę Chananeorum, ita dixerunt. Terra, quam lustrauimus deuorat habitatores, suos. Populus, quem aspeximus proceræ staturæ est, ibi vidimus monstra quædam filiorum Enach de genere Gyganteo, quibus comparati, quasi locustæ videbamur. Talis erat Og rex Basan, de stirpe Gygātū.

Genesis. 6.

Deuterono. 2.

Numeri. 13.

Deuterono. 3.

Et monstratur lectus eius ferreus qui est in Rabath fili-
 liorum Amon, nouem cubitos habens lōgitudinis, &
 quatuor latitudinis, ad mensuram cubiti virilis manus,
 à cuius magnitudine cūcta Basan, vocabatur terra Gy-
 gantum. De quibus Gygantibus fabulosissimus est li-
 ber in Talmud Iudeorum, quem nūc̄p̄ satis ridere po-
 tui. Goliad Philisteus altitudinis sex cubitorum & pal-
 mi. Et si occidenti literæ crediderimus fortitudine &
 robore corporis præcelluit Sampson oēs quotquot
 nati sunt. Nam dilacerauit Leonē quasi hedum in frus-
 sta decerperet, nihil omnino habens in manu. Descē-
 ditq; in Ascalonem, et percussit ibidem triginta viros. *Iudicum. 14.*
 Dirupit duos nottos funes, sicut solent ad ardorem ig-
 nis ligna consumi, & cum vna mandibula asini inter-
 fecit mille viros, ita ut ipse dixerit. In maxilla asini. In
 mandibula pulli asinarum deleui eos, & percussi mille *Iudicum. 15.*
 viros. Cæterum de ciuitate Gaza apprehendit ambas
 portas cum postibus suis & sera, imposuitq; humeris *Iudicum. 16.*
 suis portauit ad verticem montis, qui respicit Hebrō.
 Quoties vincula ruperit notum est palā omnibus.
 Quid quod de eo scriptura dicit, quod multo plures
 interfecerit moriēs, q̄p̄ antea viuus occiderat. Nam cū
 essent Philistīm in cōuiuio, duas columnas quib⁹ im-
 minebat domus, quæ plena virorum ac mulierū erat,
 repētino impetu dirupit, & ruina domus aliquot spe-
 ctatorum millia suppressit. De hac fortitudine iam pa-
 rum ad nos. Nam pleriq; sunt in scripturis, qui nō pro-
 cerg, neq; Giganteæ sed pusillę stature sunt. De quib⁹
 illud idem prædicatur quod cecinit poeta. Maior in

*Liber Talmuti-
 cus inscriptus
 de Gygātibus.
 1. Regum. 17.*

Sermo. xxiiij.

1. Regum. 16. exiguo regnabat corpore virtus. Talis erat Dauid, cui
 ius staturæ altitudo Heliab æquari non poterat. De
 se tamen ad regem Saul ait. Leonem & ursum inter-
 feci ego seruus tuus. Talis est & ipse Zacheus statura
 pusillus, qui tamen meruit in domum suam hospitem
 recipere saluatorem mundi. Hæc est illa fortitudo cor-
 poris, quæ cito frangitur ac perit de qua non nihil di-
 cturi sumus, quando declarabimus brachium carneū.
 Est insuper alia fortitudo cuius meminit Esaias pro-
 pheta dicens. Væ qui potentes estis ad bibendum vi-
 num, & viri fortes ad miscendam ebrietatem. Sed &
 alia fortitudo est, quæ quidem animi existit infracti
 ad quæq; aduersa. Huius partim meminit scriptura
 de Iacob quando luctatus est cum viro usq; mane.
 Genesis. 32. Ad quem dicitur. Si contra deum fortis fuisti, quanto
 magis contra homines præualebis? Sic iuxta sententiã
 Prouerb. 24. Salomonis. Vir sapiens fortis est. Sed hæc fortitudo q̃
 & magnanimitas est, venit & pendet ex deo. Sic Iosue
 Iosue. 24. posteaq; cōmemorauit Israelitis nō in gladio, nō in
 arcu Israelitarū, reges Amorreorū esse eiectos, inter
 cætera dicit. Deus sanctus & fortis æmulator est. Et
 1. Regum. 2. Anna vxor Helcanæ in cātico suo dicit. Nō est fortis
 psalmo. 7. sicut deus noster. Et ipse Dauid. Deus iudex iustus for-
 tis & patiens, nūquid irascet per singulos dies? Et ipse
 Esaiæ. 1. Esaias propheta sermonē factururus de dño deo exerci-
 tuū, uocat eum fortem. Hieremias aut. Dñs mecū est,
 Hierem. 20. tanq; bellator fortis. Quod si qua virtus militi Christi
 ano utilis ac necessaria est, fortitudo utilisĩa erit, quæ
 etiam a Seneca, & cæteris philosophis inter virtutes
 quas

Sermo tricesimus quartus 121

quas vulgo cardinales vocamus, præcipuū locū habet. Sic Stephanus fuit plenus gratia et fortitudine. Sic Patriarchæ & sancti dei homines fortes facti sunt in bello. Et nos aduersus tentatiōes diaboli carnis & mundi, fortes esse debemus, ne ad modicā & quantūuis leuē tentatiōem superemur. Cōfortamini itaq; quia dominus ductor est vester. Cōfortamini & agite viriliter. Cōfortamini in domino, & in potētia virtutis eius iuxta doctrinam Pauli, induite vos armaturam dei, ut possitis stare aduersus insidias diaboli. Et erit dominus fortitudo vestra.

Actuum. 6.
Hebræos. 11.

Deutero. 21.
1. Regum. 4.
2. Paralip. 32.

Ephesios. 6.

Fiat, Fiat.

Sermo tricesimus quartus.

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec pæueatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̄ cum illo. Cum illo enim est brachium carneum, nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis. Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem, regis quidē optimi, Deo deuoti, ac foelicissimi scripta. 2. Paralip. 32.

Nter tractandum consolatoria verba Ezechie regis, quibus fortiter: et quantū ad magnanimū regem pertinet: Hierosolymitanū populū animauit. Intellexistis quid sibi uoluerit hoc ut viriliter agerent, & cōfortati essent, iam ut nullus apex de themas te cadat, vltērius progredi uolētes;

H

Sermo

non inutile fore putamus, si sequentia verba, sequens
temq; particulam cōsolationis & adhortationis de-
clarauerimus. Non enī satis esse putauit Ezechias cō-
solari populū, ut viriliter ageret, beneq; confortatus
esset, quin īsuper hoc quasi per exaggerationē adiecit,
ne timerēt nec pauerent non modo regem Assyriorū,
sed nec vniuersam quidem multitudinē quæ cum eo
esset. Sic enim in hebræo legitur Colpehamon escher
imo. Quod septuaginta verterunt καὶ ἀπὸ προσώπου
παντός τοῦ ἐθνὸς τοῦ μετ' αὐτοῦ. Paucissima ac breuia verba
sunt hæc, multi tamē ac magni mysterij. Non satis erat
dicere & exclamare Ezechiam ne timerēt, etiam addi-
dit ut non pauerēt, quod satis apte septuaginta vertes-
runt hisce verbis. μὴ δ' ἐκ τῆς ὀφθαλμοῦ. Cæterum hoc adiecit
ut non modo regem aut faciem regis Assyriorum, sed
nec faciem qdem omnis gētis, aut oēm quæ cū eo esset
multitudinem timerent. Sciebat Ezechias timendum
esse dominū, eò quod ex Moysē hoc toties didicerat.
Dominū deum esse timendum. Et quod illud non so-
lum pertineret ad regem in Israhel, sed & ad omnem
populum. Id quod in principio prædicationis nostræ
vobis Germanis militibus non modo declarauimus,
sed studiose & omni conatu īculcauimus. Forte arbi-
traberis hæc verba nō esse magnæ virtutis ac gratiæ,
tamen si recte consyderes, ac ea perpenderis quid &
quantum hæc importent. Laudabis et extolles ea per-
petuo. Nempe Ezechias proculdubio versatus in le-
ge domini, die ac nocte, didicit ac sciebat in simili bello-
rum tumultu similem consolationem factam a sanctis

Deutero. 6.

Deutero. 27.

Tricesimus quartus 122

dei famulis. Sic Iosue filius Nun, & Caleph, ad multitudinem filiorū Iſrahel hiſce uerbis locuti ſunt. Terra, quam circūuimus, valde bona eſt. Si propitiuſ fuerit dñs inducet nos in eam, & tradet humū lacte & melle manantē. Nolite rebelles eſſe cōtra dñm, neq; timeatis populū terræ huius, quia ſicut panem ita poſſumus eos deuorare. Recēſit ab eis omne preſidiū, dñs nobiſcū ē, nolite metuere. Moyſes autē, cui ſeruiuit Iosue, in eodē Deuteronomij libro, populū Iſrahel pluſ ſemel ne timeret, animauit. Inter cætera nanq; ſic clamat ad populū. Si dixeris in corde tuo pluſ ſunt gentes iſte q̃ ego, quomō potero delere eas? Noli metuere, ſed recordare quæ fecerit dñs deus tuus Pharaoni, & cūctis Aegyptijs plagas maximas, quas viderūt oculi tui, & ſigna atq; portēta, manūq; robuſtā & extentū brachiū, ut educeret te dñs deus tuus. Sic faciet cūctis populis q̃s metuis. Inſuper & ſcrabrones mittet dñs deus tuus in eos, donec deleat oēs atq; diſperdat qui te fugerint & latere non poterint. Non timebis eos, quia dñs deus tu⁹ in medio tui eſt, deus magnus & terribiliſ. Et quo firmi⁹ hec magnæ cōſolationis verba heſrerent in cordibus populi Iſrahel, idem Moyſes ex ore dñi ſic loquit̃ ad populū. Si exieris ad bellū cōtra hoſtes tuos & videris equitatus & currus, & maiore q̃ tu habeas aduerſarij exercitus multitudinē, nō timebis eos, quia dñs deus tuus tecū eſt, qui eduxit te de terra Aegypti. Iosue vero, de q̃ libēter verba facimus, dicit ipſe dñs. Ne timeas reges Amorreoꝝ, in manus enim tuas tradidi illos. Aſcenderāt enī quinq; reges Amor

Numeri. 14.

Deutero. 7.

Deutero. 22.

Iosue. 10.

Sermo

reorꝝ, rex Hierusalē, rex Hebron, rex Hierimoth, rex Lachis, rex Eglon simul cū exercitibus suis, & castra metati sunt circa Gabaō, oppugnātes eam. Habitatores autē Gabaon vrbis obsessæ, miserūt ad Iosue, q̄ tūc morabat in castris apud Galgalā, & dixerūt ei. Ne retrahas manus tuas ab auxilio seruorꝝ tuorꝝ. Ascende cito & libera nos, ferqꝝ præfidiū. Conuenerūt enī aduersum nos oēs reges Amorreoꝝ, qui habitāt in mōtanis. Ascēditqꝝ Iosue de Galgalis, & oīs exercitus belatorꝝ cū eo viri fortissimi. Dixitqꝝ dñs ad Iosue. Ne timeas eos, in manus enī tuas tradidi illos. Nullus enī ex eis tibi resistere poterit. Irruit itaqꝝ Iosue sup̄ eos repēte tota nocte ascendēs de Galgalis. Et cōturbauit eos dñs a facie Israhel, contriuitqꝝ plaga magna in Gabaon, ac p̄secutus est eos per uia ascensus Bethoron, & p̄cussit vsqꝝ a Zecha & Maceda. Vides p̄cipuos militiæ p̄cipes ex ore et spiritu dei aduersus hostes eo modo ac hisce verbis aniāsse populū, quibus etiā Ezechias animauit, ut pote ne timerent, ne metuerent, ne pauerent. Hac cōsolatione vsus est fortiter David ille strenuus miles, qui quū oēm suū cogitatū iecit in dñm, inter cætera etiā quū solus esset: ait. Nō timebo millia populi circūdantis me. Si ambulauero in medio vmbrae mortis, nō timebo mala, quoniā tu mecū es. Cæterꝝ in deo sperauit: inquit: nō timebo quid faciat mihi caro. Dñs mihi adiutor, nō timebo qd faciat mihi homo. Et quorem totā plenis uelis tractaret ac declararet, iter cetera cecinit. Qui habitat in adiutorio altissimi, in p̄fectiōe dei coeli cōmorabit. Dicet dño, deus meus sperabo in

Psalmo. 3.

Psalmo. 22.

Psalmo. 55.

Tricesimus quartus 123

eum, Quoniā ipse liberabit me de laqueo venantiū, & *Psalmo. 90.*
a verbo aspero. Scapulis suis obūbrabit tibi & sub pē-
nis eius sperabis. Scuto circūdabit te veritas eius, non
timebis a timore nocturno. A sagitta volāte in die, a ne-
gotio pambulāte in tenebris, ab incursu & dæmonio
meridiano. Ex his ergo manifestū fit eum, qui recte ac
vere timet dñm, nō oportere timere quicq̃ etiam nec
regē Alsyrionꝝ, Quod si nullæ vobis ex antiquis sup-
essent historiæ, nulli triūphi de his, qui pualuerunt ad-
uersus impiā impiorꝝ ac infideliū tyrannidē atq̃ mul-
titudinē, o vos qui hac contione p̃sentes estis in animis
vestris cogitate, & cordibus nō mō ṽris, sed & filiorꝝ
vestrorꝝ inscribite, quantā gratiā quantā denicq̃ ab eo
qui sedet in excelsis victoriā hisce, p̃ximis diebus, dum
hæc p̃dicam⁹ vobis: cōsecuti sitis. Nō excidit, p̃culdu-
bio a memoria vestra Turcorꝝ tyrannū huc usq̃ & a
tp̃ibus Ladislai regis Polonig, ab ijs etiā tp̃ibus ubi ex
Arabia traiecit in Bosporꝝ, et ut Constantinopolim
longa obsidiōe, ac Belgradū proditiōe obtinuerit: hoc
vobis cōmune extitisse, ut vnus ex Turcis decē Chris-
tianos captiuos trucidarēt. Hoc uero p̃petuo mense
uidēs dñs deus: qui humilia respicit: uestrā p̃cēnitentiā,
& qđ cœperitis iuxta p̃dicatiōes nō tam ñras, q̃ ipsius
dei, vos ad vitā declinare meliorē, misertus est ñri, ita
ut nō modo vestri in diuersis locis exercitus atq̃ pars
exercituū, sed & cunei & cohortes ñrorꝝ militū, imo
religiosi & rasi sacerdotes, etiā imbelles illi Cartusiani
ac vetulæ nostrorꝝ, p̃fligauerint, interemerūtq̃ sang-
uinarios hos Turcorꝝ sanguisugas in numeros. Neq̃

Sermo

secus fieri poterat aut debuit ita scriptura pmittente,
ex qua spem ac victoriā tot sermonib⁹ uobis polliceri
ausi fuimus. Quis vnq̃ credidisset Gincziū oppidulū
Archiducatus Austriæ, nec muris, nec mœnibus aut
fossatis aut turribus ualidis sed quasi papireis munitū,
viginti quēq̃ dieb⁹ tātæ Turcorū multitudini potuisse
resistere. Etiam quādo Solymānus Turcorū tyrānus,
(quē ipsi Cæsare vocāt) corā & p̃sens fuit, & inde sol-
uere obsidionē cū iactura magna latronū suorū, & in
ea nō nisi sub fortissimo & prudentissimo Capitaneo
villani fuerūt, & miscellanea turba mulierū, puerorū,
& infantū. Clamauerūt illi ad dñm in timore, & dñs
exaudiuit eos, Sic et in locis alijs p̃ualuisse Christianos
timētes dñm, notissimū est atq̃ clarissimū. Vos itaq̃
ab eodē exemplo posthac nolite timere, nec paueatis
hūc regem, qui Syriā & Asyriā suo p̃ tyrannidē sub-
iugauit īperio. Qd̃ si quis multitudinē regnorū, puin-
tiarū, ciuitatū et populorū nobis obiecerit, nō est quod
trepidemus timore, ubi non fuit timor. Nō enī abs re
bonus ille ac strenuus Ezechias rex inter cetera dicit.
nō modo nō esse timendū regē Asyriorū, sed nec p̃ti-
mescendā aut expauescendā multitudinē eius. Fateor,
ut & uerū est, cōtra nos ac totā Germaniā exiuisse So-
lymannū, quater centenīs millibus hoībus sup̃bissime
stipatū. Sed in hāc horā deo duce ac adiutore, pugnā-
tiq̃ p̃ nobis parū p̃ualuit. Etia quū vos meas ouiculas
mihi ex uocatiōe mea cōcreditas, tanq̃ lupus rapaci-
simus deuorare uoluerit, & ad nostros agros, p̃pterea
de repēte, p̃perarit. Is uero in euāgelio, qui docuit, nō

Tricesimus quartus 124

eum timendū esse, qui corpus occideret, Et iterū, qui clamat, Nolite timere pusillus grex. Is inq̃ hūc gregē Viennēsem huc usq̃ tutatus est, etiā si Turcorū tyrāno lōge maior et copiosior multitudo fuerit ac sit. Etiā deniq̃ si rūpantur ilia codro, Ita p̃stabit qđ toties auribus vestris intonamus, nō esse timendā regis Assyriorū multitudinē. Nō enī saluatur rex per multā virtutem, nec Gygas in multitudine virtutis suæ. Fallax equus ad salutē. In abūdantia autē virtutis suæ nō saluabitur. Ecce oculi domini super metuētes eum. Et res cētissime Ionathas ad adolescentē armigerū suum ait. Veni trāseamus ad stationem incircūcisorum horū, si forte faciat dominus pro nobis, quia non est domino difficile saluare uel in multis uel in paucis. Nolite itaq̃ timere Sennacherib deserta tollentē, Assyriū superbū ac blasphemū, nec paueatis multitudinē populi, sed eū timete, qui potest animā & corpus pdere in gehennā. Nolite timere Solymānū, qui instar illi⁹ Nabuchodonosor hoc āno soliū aureū, aurea sceptra, aureas sebotas, & de purissimo auro et p̃ciosissimis lapidib⁹ alia quot cētenorū milliū ducatorū coronā triplicatam sibi parari fecit, cum Lucifero Sathana illo sibi certo persuadens, ac promittens, se nō modo velle regnare per orientem, sed sedem ponere in Aquilonem & occidētem, ac esse similis altissimo. Sed noli noli tu miles fortissime timere eum, cui resistit dominus deus exercituum, qui humilia respicit in coelo & in terra. Resistit autem superbis. Deponit potentes de sede, & exaltat humiles.

Psalmo. 32.

1. Regū. 14.

Matthai. 10.

Fiat Fiat.

Sermo tricesimus quintus

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec paueatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̄ cum illo, Cum illo enim est brachium carneum, nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis. Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem, regis quidē optimi, Deo deuoti, ac foelicissimi scripta. 2. Paralip. 32.

Roximo sermone didicistis ex ordine uerborū Ezechie, nullo pacto timendum esse regē Assyriorum, et quod nec multitudo illius formidāda sit. Nempe inter cætera miracula, q̄ passim in sacris legūtur literis, hoc mihi præcipue videtur esse suspici-

tiendū, quod in paucitate populi cōtra maximā multitudinem cōmuniter est data victoriā. Manifestū hoc fit primo in Abrahā. Sic enim legitur. Quod rex Senaar, rex Ponti, rex Elamitarum, & rex Gentium inierint bellum contra regem Sodomorū, & contra regē Gomorræ, & contra regem Adamæ, & cōtra regem Seboim, & contra regem Balæ ipsa est Segor. Et dicti quatuor reges præualuerunt aduersus quinq;. Nam rex Sodomorum, & rex Gomorræ terga verterunt, & ceciderunt ibi. Et qui remanserant fugerunt ad montem. Tulerunt itaq; quatuor reges omnem substantiā Sodomorum & Gomorreorum, & vniuersa quæ ad cibum pertinent, ac abierūt. Nec non & Loth & substantiam

Genesis. 14.

Sermo tricesimus quintus 125

stantiam eius filium fratris Abraham, qui habitabat in Sodomis. Et ecce vnus qui euaserat nūtiauerat Abraham hebræo, qui habitabat in conualle Mambre Amorrei fratris Eschel & fratris Aner. Hī enim pepigerant foedus cum Abraham. Quod quū audisset Abraham captum videlicet Loth fratrem suū, numerauit expeditos vernaculos suos trecentos decē & octo, & persecutus est eos vsq; Dan, & diuisis lotijs irruit super eos nocte, percussitq; eos & persecutus est vsq; Soba et Phenicē, quæ est ad leuam Damasci, reduxitq; omnem substantiam & Loth fratrem suum, cum substantia illius, mulieres quoq; & populū. Ecce hic Abraham cum trecentis & octo vernaculis profligauit quatuor reges iam triumphātes, & duodecim millia de Israhelitis vicerunt Madianitas, & quinque reges eorū Ephī, Recē & Sur & Vr & Rebe. Et quod mirabilius erat, ne vnum quidem hominē perdiderūt. De Iosue principe illo inuictissimo legitur. Quomodo percusserit ac vicerit triginta vnum reges. De Sangar autem filio Anach hoc legitur, quod percusserit de Philistīm sexcentos viros vomere. Manifestior est historia de Sampsonē, qui sola maxilla asini interfecit mille viros, q̄ ut super eadem verba fiant. Nec minus admiranda historia est, quod Gedeon ille, & si a principio cōtra Madianitas habuerit triginta duo millia, et postea seruauerit decem millia, tandem non nisi trecentos viros elegit, cum quibus vicit Madian & Amalech. Erant autem illi trecenti viri, qui manu ad os protjecerunt aquas & lambuerunt. Et hos dignos futuræ & tantæ

Numeri. 21.

Iosue. 10. ac
11. 12.

Iudicum. 3.

Iudicum. 15.

Iudicum. 7.

Sermo

victricie iudicauit dominus. Nec erant inebriati. Ea propter Iſrahelitis contra Amalech & Chanaanecos, aliasq; complures nationes toties datæ ſunt victricie, quod videlicet ſitientes non leguntur clamaffe pro vino, ſed pro aqua, id quod fecerunt in Marath, in deſerto Syn, & in Raphidim. Trãſitum quoq; petentes a rege Edom, nuntiabant hæc verba. Per tritam gradiemur viam. Et ſi biberimus aquas tuas nos & pecora noſtra, dabimus quod iuſtum eſt. Nulla erit in precio difficultas. Sed redeamus tandẽ ad id vnde digreſſi ſumus. Tempore regis Saul contra Iſrahel egreſſi ſunt Philiftim cum triginta millibus curribus ſex millibus equitum, & vulgus erat ſicut arena, quæ eſt in littore maris plurima. Et cum pauciſſima gente tota multitudo proſtrata & diſfuſa eſt. De Dauide lucerna quidem in Iſrahel notiſſimum eſt, quomodo cum pauciſſima gente ſepe fuderit hoſtes ſuos. Et mirabile ualde eſt, quomodo pediſſequi pueri principum prouinciarum: ducenti duntaxat & triginta duo percufferint ac fuderit Benadab temulentum regem Aſſyriorum, ac triginta duos reges qui ad auxilium eius venerant. Multitudinem exercitus Holophernis vna Iudith vidua vicit, quæ tamen inter cætera ſic orat. Reſpice caſtra Aſſyriorum nunc, ſicut caſtra Aegyptiorum videre dignatus es, quando poſt ſeruos tuos armati curarebant confidentes in quadrigis & in equitatu ſuo, & in multitudine bellatorum, Sed aſpexiſti ſuper caſtra eorum, et tenebræ fatigauerunt eos. Tenuit pedes eorum abyſſus, & aquæ operuerunt eos. Sic fiant & iſti

2. Regũ. 21.

3. Regũ. 20.

Iudith. 9.

Tricesimus quintus 126

domine, qui confidunt in multitudine sua, & in curribus suis, & in contis & sagittis suis, & in lanceis gloriantur, & nesciunt quia tu ipse es deus noster, qui conteris bella ab initio, & dominus nomen est tibi. Et hoc est, quod pro benedictione datur Israhelitis, quod vnus ex illis persequi debeat ac possit mille. Vnde Moyses in cantico. Persequebatur vnus mille, & duo fugarunt decem millia. Econtrario vero maledictionis loco erat, quo essent illi casuri nullo persequente. Et fugietis inquit nemine persequente. Ita etiam, ut cum ceciderit folium ex arbore, gladium esse putabunt. Persequentur, inquit dominus, quicquid de vestris centum alienos, & centum de vobis decem millia. Sic proculdubio dabitur & eueniet vobis, si timueritis & colueritis dominum deum vestrum, in cuius manu situm est, ut spurcissimam gentem pseudoprophetae Mahumeti, solo verbo & spiritu oris sui perdat ac destruat. Viriliter itaque agite, nec timeatis regem, aut vniuersam multitudinem quae est cum eo. Dominus enim pugnabit pro nobis.

Deutero. 32.

Leuitici. 26.

Fiat, Fiat.

I n

Sermo tricesimus sextus

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec paueatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̃ cum illo. Cum illo enim est brachium carneum, nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis. Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem, regis quidē optimi, Deo deuoti, ac foelicissimi scripta. 2. Paralip. 32.

Zechias ille rex q̃ primū animauerat populum Hierusalem ut viriliter agerent, confortati essent, neq; timerēt regē Assyriorum aut multitudinem eius, tanq̃ prudentissimus rex consolationis sue causam adiecit, dicens: Multo plures nobiscum

sunt q̃ cum illo. Cum illo enim carneū brachium est, nobiscum uero dominus de⁹ noster. Legitur de Heliseo propheta quod quando in diluculo minister eius vidit exercitum in circuitu ciuitatis & equos & curr⁹

4. Regum. 6. nuntiauitq; dicens. Heu, heu, heu domine mi, quid faciemus? Spem ponēs in deum Heliseus respōdit. Noli timere plures enim nobiscū sunt q̃ cum illis. Et tamen præter ministrum non legitur aliquem hominem exstitisse cum Heliseo. Sed pluris fecit ipsum dominū q̃ si copiosum de militibus habuisset exercitum. Id quod etiam fecit Ezechias rex, qui potentiā Sennacherib regis Assyriorum hoc genere dicendi contempsit, quod esset illi brachium carneū. Carneum autem propterea

dicat, quod diu durare non possit. Quod omnis caro
 fœnum, et omnis gloria eius quasi flos agri, exiccatum *Esaiæ. 40.*
 est fœnum & cecidit flos. Vere fœnum est populus,
 exiccatum est fœnum et cecidit flos. Brachium carneū
 propterea dicit, quod maledictio domini non admo-
 dum longe esset à rege Assyriorū. Nam hæc dicit do-
 minus. Maledictus homo qui cōfidit in homine, & po- *Hieremiæ. 17.*
 nit carnem brachium suum, & à domino recedit cor
 eius. Benedictus autem vir, qui confidit in domino, &
 erit dñs fiducia eius, & erit quasi lignum, quod plantat
 super aquas, quod humorē admittit ad radices suas, &
 nō timebit quū venit æstus, & erit folium eius viride,
 & in tempore siccitatis nō erit sollicitū, nec aliquando
 desinet facere fructum. Bonū itaq; est confidere in do- *Psalm. 117.*
 minū. Melius rursus est confidere in domino q̃ con-
 fidere in homine. Nā qui confidit in domino, erit sicut
 mons Syon, qui non cōmouebitur in æternum. Sen-
 nacherib igitur cōfidens in multitudine exercitus, con- *4. Regum. 18.*
 fidere videbatur super baculum arundineum, cuius
 Rapsaces meminit, licet falso retorquere voluerit in
 Ezechiam, quo confraçto perforata est manus eius.
 Sic parum profuit Pharaoni regi Aegyptiorū quod
 iunxit currus sexcentos ac copiosum eduxit exercitū, *Exodi. 14.*
 persequens Israhel. Nam egressi fuerant illi Israhelitæ
 in manu excelsa. Hī autem de Mesraim in curribus
 & in equis, & quemadmodū scriptura dicit. Israhelitæ
 in nomine domini. Dominus enim præcedebat eos ad *Exodi. 13.*
 ostendendā viam per diem in columna nubis, & per
 noctem in columna ignis, ut dux esset itineris vtroq;

Sermo

- tempore. Cōfidens itaqꝫ Pharao in brachium carneū submersus est in mari rubro. Dominus enim quasi vir pugnator, omnipotens nomen eius. Currus Pharaonis et exercitum eius proiecit in mare. Electi principes eius submersi sunt in mari rubro. Abyssi operuerunt eos, descēderunt in profundum quasi lapis. Ita factum est Holopherni, cōtra quem dominus erat per viduam ludith, faciens illi amputari caput. Aliquoties leguntur p̄cipes & reges eduxisse exercit⁹, quib⁹ nec arenæ in litore maris, nec stellæ in coelo æquari possent. Sic Madian & Amalech, atqꝫ ceteræ orientales nationes instar locustarum vniuersa implebant. Innumera enim ibi erat multitudo hominū & Camelorū. Et sub Gedeone Madian & Amalech & omnes orientales populi fusi iacebant in valle ut locustarum multitudo. Cameli autē innumerabiles erant sicut arena quæ iacet in litore maris. De exercitu uero Holophernis hoc legitur, quod habuerit multitudinē innumerabiliū Camelorum, Boum quoqꝫ armentā, & greges ouium, quorū non erat numerus. Profectusqꝫ est ipse & om̄s exercitus cum quadrigis & equitibus et sagittarijs, qui cooperuerūt faciem terræ sicut locustæ. Sed nunc̄ fuit difficile domino saluare uel in multis uel in paucis iuxta verbum Ionathæ filij Saul. Et uere cōfessa est ludith, Non in multitudine virtutē esse dei. Fragile itaqꝫ fuit brachium regis Asyriorū, quod vnus duntaxat angelus vna nocte ita cōfregit, ut Sennacherib suis oculis viderit cadauera suorū interfectorū, cētum & octoginta quinqꝫ millia iacentia super terrā. Prospere uero
- Exodi. 15.
- Iudicū. 6.
- Ludith. 2.
1. Regum. 14.

Tricesimus sextus. 128

cessit & foelicissime cecidit Ezechiae regi, qui posuit dominū brachium suum, Hoc est illud brachiū excelsum, de quo Esaías. Quis credidit auditui nostro? & brachium domini cui reuelatū est? Brachiū hoc iuxta diui & barbati patris Hieronymi sententiā aliquoties repetitam, est Christus filius dei viui. Hoc est brachiū sanctum eius. De quo et Esaías. Parauit dominus brachium sanctum suum. Et iterum. In brachio meo gētes sperabunt. Cuius etiā brachij dominus post Esaíam meminit verba faciens ad turbam incredulā. Ipse itaq; Christus est brachiū nostrum, fortitudo nostra, salus nostra, per quod brachium fecit potentiā, disperfit enī superbos mente cordis sui. Deposuit potentes de sede & exaltauit humiles. Iuxta enim hodiernae dominicae euangeliū. Omnis qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur. Extendit brachia sua dominus, quando fuit exaltatus a terra. Et quasi alter Atlas, non tamē fabulose iuxta Manicheorum opinionē, sed uere tamē omnia traxit ad se ipsum, quod si quis confidat in hoc, non in carneum brachium, cōfidet certe ac recte in omnipotentē. Solus enim ipse dominus hoc nomen habet, ut sit ac vocetur ille omnipotēs. Nonaginta enī & nouē annos habēti Abrahāe, apparuit deus, ac dixit Ego deus omnipotens. Et ipse Iacob remittere volens filios suos ad Ioseph in Aegyptū ait. Deus meus om̃is potens faciat vobis eum placabilē, & remittat vobiscum fratrem vestrum, quem tenet in vinculis & hunc Benjamin. Moyses Iudithq; q̃si vno ore testātur, qđ omnipotens sit nomē eius. Et frequentissimū est quod

Esaia. 53.

Psalmo. 97.

Esaia. 52.

Esaia. 51.

Ioannis. 12.

Genesis. 17.

Genesis. 43.

Sermo. xxxvi.

in Iob deus legatur omnipotens. In apocalypsi autem.
Apocalip. 1. Ego sum α & ω , principium & finis, dicit dominus de
us, qui est, & qui erat, quiq; venturus est omnipotēs.
Quod si ille omnipotens est (quemadmodū uere oīa
potest) desperandū nobis nō erit cōtra magnā Tur-
corū multitudinē atq; potentiā. Nā etsi ille contra nos
de trib⁹ īperīs, Cōstantinopoli quidē, Trapezontio,
& Capha eduxerit molles Asiaticos, Armenios, Ara-
bes, Græcos/Tartaros/regnorū enī suorū Machume-
tanus ille spurcissimus tyrānus, duas partes habet, ori-
ētalē quā grece & recte Natoliā vocāt, occidētalē aut
Romanīā nūcupat, Natolia est ultra Hellespontū quæ
cōtinet Bitiniā/Capadotiā/Paphlagoniā/ & Cariam/
Æoliā/Ioniā/ Lesbū & Smyrnā. Romania uero
cōtinet partē Daciæ/Tratiā/Dardaniā/Achaiā/Pelo-
ponesum/ Accarnaniā/Macedoniā/Epyrū/Rassiam,
& Illyriæ partē. De Aegypto Syria ac terra sancta, ni-
hil hic cōmemorare volo, ne dicendi modū excedam.
Adhuc tamē vestrā poenitentiā ac necessitatē vidit oīs
potens, qui in magnitudine brachij eduxit Israhel per
mare rubrū. Ita ut siccis pedibus transierit, quēadmo-
dum & nos quotidie experimur, & intra tridū expti
sumus, quātas victorias ex insperato vobis militibus,
de Christianorū diuersis nationibus dederit. Nolite
itaq; reliquam Turcorū fecem & multitudinē timere.
Plures enim nobiscū sunt q̄ cū illis. Cum Solymāno
enim Turcorū tyrāno inexplēbili ac discipulo Mahu-
meti spurcissimi & fœdissimi, carneum brachiū est, &
psalmo. 9. proculdubio dñs conteret hoc brachiū peccatoris &
maligni.

maligni. Et qui brachiū Pharaonis regis Aegypti cō- Ezechielis. 30.
fregit iuxta Ezechielem, percussitq; Aegyptum cum
primogenitis eorum, & eduxit Israhel de medio eorū
in manu potēti & brachio excelso, ac tanq̃ nutriti⁹ por-
tauit eos in brachijs suis, etiam is proteget ac tuebitur
vos ab omni malo. Viriliter itaq; agite. &c.

Fiat, Fiat.

Serino tricesimus septimus.

Viriliter agite & confortamini. Nolite timere, nec pa-
ueatis Regem Assyriorum, & uniuersam multitudinē
quæ est cum eo, multo enim plures nobiscum sunt q̃ cum illo.
Cum illo enim est brachium carneum, nobiscum Dominus
Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq; pro nobis.
Verba sunt Ezechie illius Regis Iuda & Hierusalem,
regis quidē optimi, Deo deuoti, ac fœlicissimi scripta.
2. Paralip. 32.

Ragile & cito rumpendū esse
brachium carneum regis Assi-
riorū, alta & cum publica uoce
intonuit Ezechias rex. Pro po-
pulo tamē suo hanc consolatio-
nem dedit, quomodo cum illo
esset Adonai Elohenu. i. domi-
nus deus noster. Veritas hebra-

ica, hic exprimit nomē dei, quod græcæ τετραγράμματον
dicitur, quatuor scriptum literis. Quod quidā ἄσκητον. i.
ineffabile dicunt, hoc portabatur in aurea lamina ad

Sermo

frontem summi pontificis aut sacerdotis. Scriptum est enim in Exodo. Et fecit laminam auream, & scripsit in ea literas deformatas sigillo sanctificationis domini, & posuit super caput Aaron. Signum dominicæ sanctificationis nomen est omnipotentis dei, quod quatuor literis hebraicis scribitur, & apud eos vocatur ineffabile quod nomen eius non potest dici. Cuius maiestatem etiã gentilitas non ignorat. Et Atheniensium testatur ara, ignoto deo dicata. Vnde & apostolus. Quem uos: inquit: ignotum colitis, hunc nos annunciamus vobis. Hoc nomen si literis scribatur integris, Iehoua sonat. Non audent tamen hoc hebræi integris exscribere literis, nec sub anathemate proferre. Alioqui audiunt a Iudæis, Muchram attā. i. excommunicatus es tu. Dies me deficeret, si huius nominis omnem obseruantiam atque superstitionem enumerare pergerem. Sed hoc ad propositum non parum valere puto, si obiter aliquot nomina dei, tibi recitauero, quæ præcipua sunt. Nēpe Græca, & Latina lingua, in eo plurimum deficiunt, quod ipsum deum non nisi vno nomine exprimere possunt. E diuerso autē Hebræa lingua sancta, vocat eum aliquādo EL, ubi eius fortitudo denotatur. Cæterū dicitur aliquando Elohim, & Elohe, sicut & in hoc uerbo Ezechie. Vnde & Turci suū Hala cottidianū ex Arabia ducunt. Et hoc Elohim plurale est, nec sine mysterio ad primā creationē mundi aliquoties Elohim ponitur anteaquā veniat Adonai. Sabaoth interdū dicitur, quod septuaginta virtutū, Aquila vero exercitū transules

Tricesimus septimus 130

runt. Et hoc ad rem nostrā pertinebit maxime, qđ ipse sit dñs exercituū, id quod in alio loco scilicet quadraginta duarū mātionū cōtiōib⁹ docere pposuim⁹. Quintum est Elion & sonat altissimū, cuius Elion, Melchisedech sacerdos erat. Et cui in altissimis gloriā cecinit multitudo cōelestis exercitus nato domino. Sextū est Escher Ehie, nomen hoc quod ipse dominus in Oreb reuelauit, & in signum veritatis dedit Moyli dicens. Qui est, misit me. Nam ipse deus solus uere est, & alia entia omnia ab eo dependent & suum esse habent. Septimum est Adonai: quod nos dominū generaliter adpellamus, & ad id scriptum, eum esse dominū dominantium. Ia quoq; nomen est dei. Inde Alleluia. i. Laudate deum. Cāterum Schadai, quod in Ezechiele legitur omnipotentē innuit. Hęc sunt pręcipua decē nomina dei, licet Hebræi adiecerint alia fere sexaginta. Frequentiora tamē ac digniora sunt, quę iam per nos obiter & cursim recitata existunt. Consolatur hisce fortissimis nominibus Adonai & Elohim, Ezechias populū suum, & ob id cōsolatio maiorem Emphāsim habet, quod plæruncq; ubi est nomen Adonai, significatur deum esse benignum, clementem, propitium & misericordem. Etiam eo quod adiecit, nobiscū est dominus deus noster. Exhilarationis nanq; verbum est, si quādo veteres dixerunt. Nobiscum est deus. Sic Iosua & Caleph animabant populum Israhel dicentes. Ne timeatis populū terrę huius. Recessit enim ab eis omne pręsidium, dominus nobiscum est, nolite metuere.

Numeri. 14.

Sermo

Sic rediens Iudith a cede Holophernis a longe custodibus murorum ait. Aperite portas, quoniā nobiscū est deus, qui fecit virtutem in Israhel. Et Salomō vtrūq; genu in terram fixerat, & manus tendens in cœlum, orat. Sit dominus deus noster nobiscum. Et ipse David. Dominus virtutum nobiscum. Et tanta res est nobiscū esse dominū, quod ipse Boos ad mēssores iuxta Bethlehem nullam salutationē aliam dederit. Nisi dominus vobiscum, id quod in diuinis offitijs per totum orbem Christianum seruat ecclesia. Et Esaias rem grandem prophetare volens/ait. Et vocabitur nomē ei⁹ Emanuel. i. nobiscū deus. Ceterū Gabriel non sine causa dicit ad virginem, dñs tecum. Proin hoc est, quod sic alta voce Paulus exclamat. Si deus pro nobis quis contra nos? Quotiescunq; enim deus nobiscū non est, nihil victoriæ sperandum erit. Ita quando dominus cum Israhelitis esse noluit. Ecce contra Amorreos succubuisse leguntur. Insuper & non sine mysterio populus ad Iosue dicit. Tantū sit dominus deus tecum sicut fuit cum Moyse. Quod si exercitū habueris, cui stellæ cœli, & arena, quæ est in littore maris, comparari non possent, quando non fuerit tecum dominus exercitū, sicut cera ad faciem ignis liquecit, ita peribit fortitudo tua, potentiaq; tua. Studendum est itaq; tibi Christiano militi, ut sit dominus deus tuus tecum. Ipse quidem est speculator tuus, vigilat pro te, est quoq; custos tuus. Et nisi dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat qui custodit eam, Ex quo loco

3. Regum. 8.

Ruth. 2.

Psalmo. 106.

Tricesimus septimus 131

scripturæ hoc elicere licet, quod primus honorabilior & principalis noster ac rerum nostrarum custos est omnium fidelissimus dominus deus. Ad Iacob enim *Genesis. 28.* peregrinantem inter cætera dicit. Ero custos tuus quocumque perrexeris, & reducam te in terram, nec dimittam nisi compleuero vniuersa quæ dixi. Sic Moyses de populo Israhelitico cecinit, quomodo circumduxerit eum, *Deutero. 32.* ac docuerit dominus, custodiueritque quasi pupillam oculi sui. Hunc custodem corporis vite ac rerum agnoscit vir ille simplex rectus ac timens deum, hisce verbis exclamans. Vsq; quo non parcis mihi nec dimittis me, *Iob. 27.* ut glutinam saluam meam? Peccaui. Quid faciam tibi o custos hominum? Ille est ille custos ac dominus, qui *Psalmo. 33.* iuxta est ijs, qui tribulati sunt corde, et humiles spiritu. Custodit omnia ossa eorum, vnum ex ijs non cõteretur. Custodit animas seruorum suorum de manu peccatoris liberabit eos. Ille est, qui custodit Israhel, & animam tuam ab omni malo. Custodit aduenas, pupillum, *Psalmo. 120.* & viduam suscipiet, & vias peccatorum disperdet. Ipse est, qui custodit paruulos. Et illius custodia talis est, ut *Psalmo. 145.* frustra vigilent omnes omnium ciuitatum et prouintiarum custodes, nisi dominus ipse custodierit. At licet ipse dominus verus & præcipuus sit rerum nostrarum auxiliator atque noster custos, ordinauit ipse tamen ut & dii custodes sint rerum & animarum nostrarum, inter quos præcipui sunt angeli, quorum celebritatem hodierna in sancti Michaelis die festiua peragimus. Nam hodiernum euangelium in fine docet ex verbo

Sermo

- Mathe. 18.* domini. Quod angeli eorū, semper vident faciem patris qui in coelis est. Magna reuera, dignitas animarū, ut vnaquæq; habeat ab ortu natiuitatis in custodiam sui angelum delegatum. Vnde legimus in Apocalypsi
- Apoc. 1. 2.*
U. 3. Ioannis. Angelo Ephesi Thiathiræ, & angelo Philadelphix, & angelo quatuor reliquarū ecclesiarū scribe hæc. Et hi sunt custodes de quibus in psalmis. Angelis suis mandauit de te, ut custodiant te in omnibus
- Psalmo. 90.* vijs tuis. Sic sanctus Raphael. Angelus custodit et committatur in via Thobiam iuniorem, quem putauit esse
- Thobie. 1. 5.*
U. 9. hominem. Et propterea legitur. Ecce ego mittam angelum meum qui præcedat te, & custodiat in via, & introducat in locum, quem præparauero tibi. Obserua eum & audi vocem eius. Sic Moysen præcedit angelus. Et ipsa mulier Iudith inquit. Angelus domini custodiuit me. Etiam angelus domini descendit cum Azaria & focijs eius in fornacem, & excussit flammā ignis de fornace, & fecit medium fornacis quasi roris flantem, & non tetigit eos omnino ignis, nec contris
- Exodi. 23.* stauit, nec quicq; molestiæ intulit. Sic duo angeli in Sodomis custodiere Loth, Imo non solum homines, sed & prouintiæ suos angelos habent. Siquidē in Daniele
- Exodi. 32.*
Iudith. 13. legitur. Princeps regni Persarum restitit mihi viginti & vno diebus. Et ecce Michael vnus de principibus primis venit in adiutorium meum, & ego remansi ibi iuxta regem Persarum. Iste est ille Michael, de quo
- Genesis. 19.* idem Daniel prophetauit dicens. In tempore illo consurget Michael princeps magnus, qui stat pro filijs
- Danielis. 10*
Danielis. 12.

Tricesimus septimus 132

populi tui, & veniet tempus quale non fuit ab eo, ex quo gentes esse coeperunt, usque ad tempus illud. Sortitur autem suum nomen Gabriel ab Hebræo, quasi contra draconem, & omnes potentes ac fortes continuo quærat. Quis sicut deus fortis? hoc enim Michael sonat. Vnde in apocalypsi Ioannes. Factum est prælium magnum in coelo, Michael & angeli eius præliabantur cum dracone, & draco pugnabat & angeli eius. Et non valuerunt, nec eorum locus inuentus est amplius in coelo, & proiectus est draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocabatur diabolus & Sathanas, qui seducit vniuersum orbem, & proiectus est in terram, & angeli eius cum illo missi sunt. Huius prælij quoque meminit Iudas apostolus in sua canonica dicens. Cum Michael archangelus eum diabolo disputans altercaretur de Moyse corpore, non est ausus iudicium inferre blasphemiae. Proponitur itaque nobis Michael tanquam archangelus & antesignanus bellicarum rerum, Nec parum præstat in castris habere angelum dei. Nam & Israelitæ leguntur habuisse angelum qui semper consueuerit præcedere castra. Et Ezechiam regem nostrum a rege Assyriorum liberauit angelus. Offitium enim est angelorum ut sint administratorij spiritus, & ob id græce angeli missi, non a natura sed ab officio nomen habent, Mittuntur enim a deo, Sic missus est angelus de coelo ad Abraham. Sic missus est angelus domini contra Balaam. Sic missus est angelus Gabriel a deo in ciuitatem Galileæ, cui nomen Nazareth, ad vir

Apocal. 12.

Iudæ unico.

Exodi. 14.

Genesis. 22.

Numeri. 2.

Sermo. xxxvij.

ginem desponsatam viro, cui nomen Ioseph, & nomē virginis Maria. Sic mittitur angelus ad Petrum. Et tanta est multitudo angelorū, ut illos nemo dinumerare possit, id quod Daniel propheta hisce verbis testatur. *Danielis. 7.* Millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei. Et hi sunt principatus, potestas, virtus, dominatio, quorum omnium obiter meminit ad Ephesios Paulus, & dicuntur militia cœli. *Ephesios. 1.* Sic enim in euangelio iuxta Lucam legimus. Subito facta est cum angelo multitudo militiæ cœlestis. Et iuxta os veritatis, gaudent illi super vno peccatore poenitentiam agente. Faxit itaque deus, ut castra nostra quemadmodum Israelitarum præcedat ac comitetur angelus domini. Sitque ac veniat angelus, qui percutiat hunc truculentum hostem Turcarum, quemadmodum factum est ac donatum Ezechiae regi Iuda, pro quo per angelum pugnavit dominus, & vna nocte de exercitu inimicorum suorum percussit centum octoginta quinque millia virorum. Viriliter itaque agite, confortamini. Nobiscum erit dominus deus noster, Qui est auxiliator noster, pugnatque pro nobis. Fiat, Fiat.

Gloria, honor, illi ex quo, per quem, & in quo sunt omnia, per infinita sæcula sæculorum, Amen.

IOAHNES EPISCOPVS VIENNEN.

Candido Lectori.

TV multuarios hos sermones candide Lector, medijs in tu
 multibus & intra bimestre natos, habitos, atq; editos,
 pro tuo candore æqua censura dignabere, ut si quid erroris,
 tanta in festinatione turbulentis adeo temporibus: quū quin=
 genta Turcarum millia aduolare, incendijs cedibusq; omnia
 miscere ferrentur, Ciuitas tota militum frequentia conferta
 arma meditaretur humana incuria admiserit, si qui forte na=
 uus, mendaue insederit, eo animo castiges, atq; emendes, quo
 & te decet, & nos uehementer uolumus. Qui, quū hæc ade=
 rentur Calcographi curæ iudustriæq; commissa, ab emen=
 dādi labore, Serenissimi, atq; Inuictissimi Romanorum Hun=
 gariæ & Bohemiæ Regis Ferdinandi nuntio auocati, ad
 aulam maximis itineribus, necessaria profectioe pro=
 perabamus, Quo factum ut cum rediissemus confecta
 iam propemodum excudendi opera nostra in ab=
 sentia, iam omissa iam immutata litera uocula
 ue, nonnihil erratum compererimus, Quod
 tamen huiusmodi esse statuimus, ut æquus
 Iudex nullo negotio: monitus presertim
 animaduertere, corrigereq; possis.
 Quod ut tuus candor, atq; hu=
 manitas, & nostrum à te stu=
 dium impetrabit, Ita ua=
 leas diu fœlix in Chri=
 sto Iesu domino &
 saluatore nostro
 Amen.

Index

SVMma earum rerum quæ in Sermonibus
præcedentibus dicta sunt.

Ser.1.	De poenitentia	folio. 3.
Ser.2.	De oratione & clamore ad dominum pro victoria	folio.8.
Ser.3.	De spe & confidentia in dñm	folio.13.
Ser.4.	De patientia	folio.17.
Ser.5.	De pietate in deum	folio.21.
Ser.6.	De timore domini	folio.27.
Ser.7.	De peccato blasphemix	folio.30.
Ser.8.	De laudando dominum	folio.34.
Ser.9.	De superbia & arrogantia	folio.38.
Ser.10.	De humilitate	folio.41.
Ser.11.	De prudenti & diuino consilio	folio.45.
Ser.12.	De prudentia in re militari	folio.49.
Ser.13.	Quomodo liceat etiam Christiano bellare contra Turcas	folio.53.
Ser.14.	De supremo Christianæ militiæ Principe ac duce Christo	folio.56.
Ser.15.	De obedientia Militum	folio.60.
Ser.16.	De temerario homicidio	folio.62.
Ser.17.	De signo Crucis	folio.66.
Ser.18.	De sacratissimi Cæsaris Caroli, & Romani Imperij signo, Aquila	folio.70.
Ser.19.	De natura Aquilæ	folio.72.
Ser.20.	De dilectione proximi	folio.76.
Ser.21.	De scuto fidei	folio.79.
Ser.22.	De galea salutis & spe vitæ æternæ	fo.82.

Index

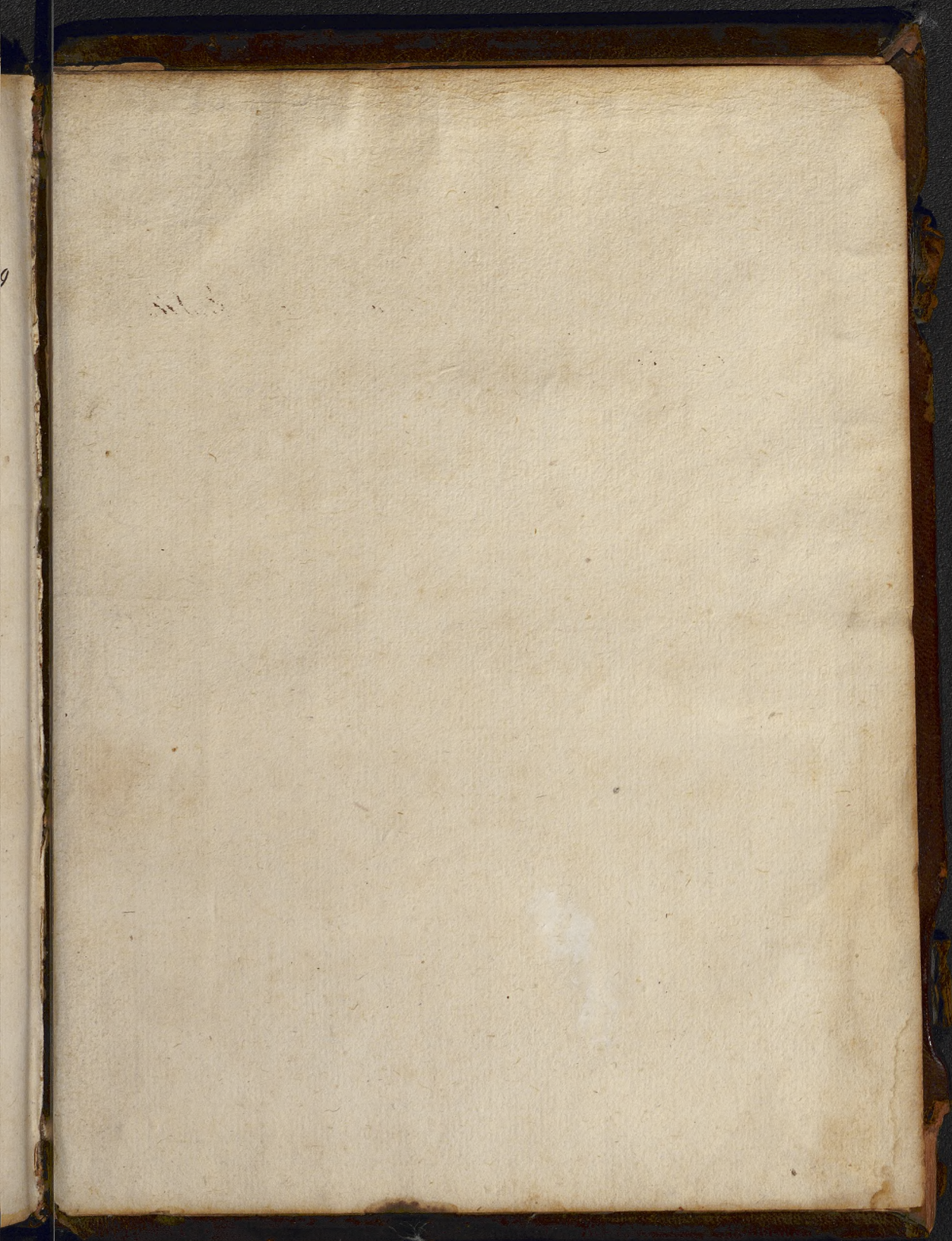
134

Ser. 23.	De mltiplici gaudio æternæ beatitudis	86.
Ser. 24.	De vitanda ebrietate	folio. 89.
Ser. 25.	De lorica charitatis	folio. 94.
Ser. 26.	De gladio spiritus	folio. 96.
Ser. 27.	De verbo dei	folio. 100.
Ser. 28.	De præparatione ad euangelium	folio. 103.
Ser. 29.	De dignitate & præstâtia euangelij	fo. 106.
Ser. 30.	Strenue laboradū esse Christiāo militi	109.
Ser. 31.	Vigilandum esse	folio. 112.
Ser. 32.	De constantia & perseuerantia	folio. 116.
Ser. 33.	De fortitudine	folio. 119.
Ser. 34.	De vana multitudine exercitus	folio. 121.
Ser. 35.	De admirabili victoriā ī paucitate ppli	124
Ser. 36.	Non esse fidendū in carneū brachiū	fo. 126
Ser. 37.	De nominibus & custodia dei	folio. 129

*Impressum & finitum Viennæ Pannoniæ superioris, per IO-
annem SINGrenium, ultima die Mensis Septembris. Quo
Serenissimus ac inuictissimus Cæsar CAROLVS, huius no-
minis quintus, ac gloriosissimus Romanorum, Hungariæ, Bo-
hemiarq; &c. Rex FERDINANDVS, cum potentissimo
Germanorum, Hispanorum, Italarum, Hungarorum,
Bobemorum, atq; aliarum nationum exercitu,
intra & extra urbis Viennensis mœnia, in
occursum truculentissimi Turcorum
Tyranni, conuenerant. An-
no a Christo nato.
M.D.XXXII.*

Hic liber est ex Bibliotheca Universitatis
frat. sub communicatione reddendus
aquocumq. habcat. peto peto. S. J. S. M.
1747mo.

111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622

